

Inscr. A. 19.596

IAȘII

*Fundatiei universitare
Carol I.*

DE

*Rudolf Sutu
11/2423
Iasi.*

ODINIOARĂ

DE

RUDOLF SUTU



63665

IAȘI

TIPOGRAFIA „LUMINA MOLDOVEI“

1923

TROI 1953

Biblioteca Universitară
C. 66341
Inventar 63665

1900

RC 114/02

DE
ODINOARA

B.C.U. Bucuresti



C63665

TRIGRAMA LUNARA IANUARI



*Memoriei lui DIMITRIE GRECIANU, cu nemărginit
respect și adâncă pietate închin aceste pagini.*

RUDOLF SUȚU



Mormântul lui D. A. Grecianu

Memorialul lui DIMITRIE GRECIANU, cu nemărginit
respect și nădușă pietate închin aceste pagini.

RUDOLF SUTIU

PREFAȚA

Ca fiu al Iașului, salut totdeauna cu drag tot ce se spune ori se scrie despre orașul acesta de legendă, peste care zi cu zi uitarea își lasă tot mai mult vălul ei cernit.

De aceea, când amicul meu Rudolf Suțu m'a rugat să prezint publicului lucrarea sa prin câteva cuvinte de introducere, m'am simțit viu emoționat, cu atât mai mult, cu cât mi-am făcut copilăria și adolescența în strânsă legătură cu fratele său, defunctul Alexandru Suțu, în casa părintească a acestora, din strada Carp.

Tot ce scrie în volumul de față Rudolf Suțu, nu este literatură și nici nu cere să fie.

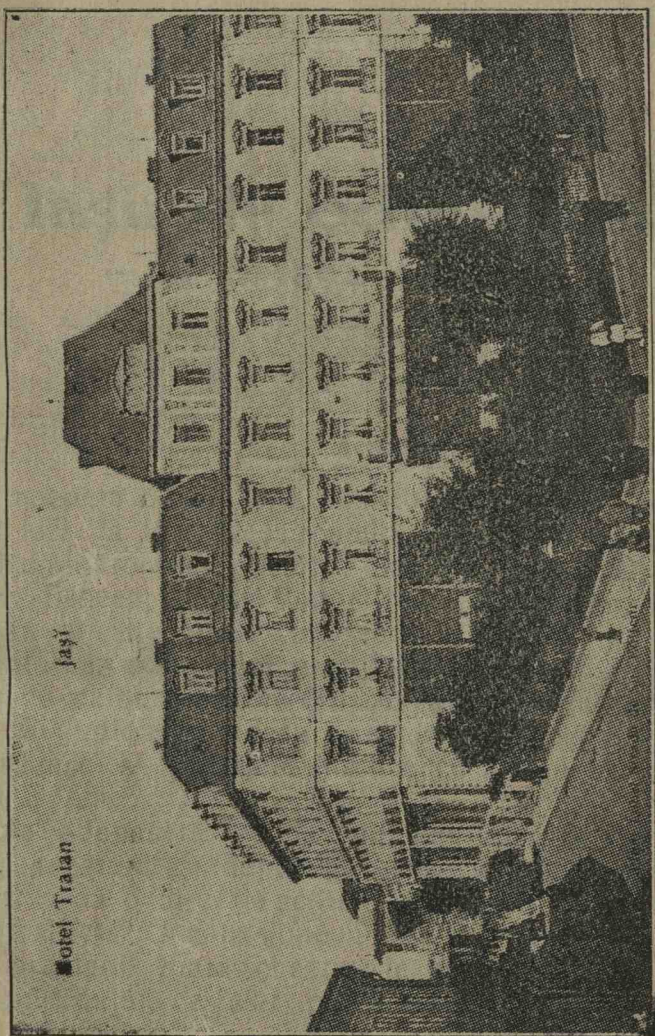
Sunt crâmpoie, așa putea spune cinemactice, din viața Iașului de odinioară. Oameni și fapte trec rând pe rând pe dinaintea cetitorului, cu simplitate.

Autorul n'a înțeles să facă în lucrarea sa nici stil, în reprezentarea lucrurilor, nici comentarii asupra lor.

Dar mai eu seamă pentru vechii ieșeni, cartea amicului meu prezintă un interes deosebit și toți aceștia o vor urmări cu simpatie, văzând în fiecare filă a ei o oglindă fidelă a Iașului de altădată.

MIHAI CODREANU.





Hotel Traian

Iași

Foasta grădina Trayau

Iași de odinioară

— de la 1894 — 1900 —

P A R T E A I.

Acțiunea partidului conservator

Incepem de la 1894, din toamna anului acesta, când aici la Iași făceau politică militantă un Alexandru Mavrocordat, Prințul Grigore Sturza, Dimitrie Sturza-Scheea, Vasile Pogor, Neculai Culianu, A. D. Holban și alte nume cunoscute. Cu toții erau înregimentati în puternicul partid conservator. Iși vor aduce cu căldură aminte din cei cari mai viețuiesc astăzi, de luptele frumoase ce se dădeau pe atunci, de discuțiunile și ședințele politice ce aveau loc pe atunci la Iași.

Se adunaseră pe la mijlocul luni Septembrie 1894, senatorii și deputații conservatori ai Iașului, pentru a da o direcție acțiunii partidului conservator din localitate. O comisiune a fost numită spre a discuta prealabil toate chestiunile privitoare la interesele partidului, ce s'ar putea ivi și să ia o hotărâre asupra lor.

Comisiunea se compunea din Alexandru Mavrocordat și principele Grigore Sturza președinți de onoare, Dimitrie Sturza-Scheea președinte, cu toți decedați astăzi și membrii d-nii Grigore Ghica-Deleni, Dimitrie Zarifopol, Petru Missir și A. C. Cuza și cei

ce urmează decedați și dinși: Vasile Pogor, Neculai Culianu, Sandu Râșcanu, A. D. Holban, Eugen Ghyca-Budești, Ioan Diamandi, Ion Ianov, Grigore Gogălniceanu, Dimitrie Grecianu, George Catargi, Ion Mavrody, Eugen Ionescu și Alexandru Volutza.

Alegerile comunale*

Membrii comitetului partidului, după câteva zile se adunară spre a delibera asupra viitoarelor alegeri comunale, în ipoteza casării alegerilor comunale efectuate în zilele de 5 și 7 Septembrie c.

S'a decis atunci a se desemna ca primar pe Ioan Diamandi și de prim ajutor pe căpitanul Movrody. Un număr de locuri din consiliu au fost rezervate pentru candidații radicali, cu cari existau angajamente anterioare. Șase locuri se rezervase pentru delegații cercurilor din Păcurari și Tatarăși.

Președinția lui Lascar Catargi.

În 1895 Martie, membrii fondatori ai clubului, au luat cunoștință de scrisoarea adresată de Lascar Catargiu, prin care primește președinția de onoare și acceptă a vani la lași pentru a asista la inaugurarea clubului.

Se hotărâse să se ia în chirie pentru club vechile case Neuschotz. Până acum ședințele se țineau în sala otelului Binder.

Conservatorii ieșeni.

Iată și numele conservatorilor ieșeni, de pe atunci: Grigore Cogălniceanu, Vasile Cantacuzino, Vasile Pogor, I. Diamandi, N. Gheuca, A. D. Holban, Grig. Ghyca, Eugen Ghyca, Petru Nițescu, Gh. Botez. C. Leonardescu, Ioan Ianov, I. Mavrody, Petru Missir, Dimitrie Grecianu, Ion Rallet, Gheorghe Irimescu, Ion Zarifopol, Xenophon Gheorghiu, A. C. Cuza, Petru Sion, Sam. Konya, Neculai Culianu, O. Lochman, Al. Volutza, C. Zaharia, Gheorghe Șerban, Gh. Ca-

targi, Leon Bogdan, I. Ventura, A. Cantacuzino-Pășcanu, Costea Balș, Iancu Barozzi, D-rul Filipescu, P. Papadopol, Nicu Nanu, N. Cazimir, Sturdza-Scheea, Mihai Ivașcu, C. Ivașcu, Dim. Zarifopol, Eugen Ionescu, Alex. Negruzzi, Sandu Rășcanu, C. Castroian, Neculai Lupu, Nicu Cananău, Dimitrie Bogonos, Const. Bogonos, Căpitan C. Carp, Nicu Suțu, Dimitrie Alexandrescu, Dimitrie Mavrocordat, Alex. Mavrocordat, Alexandru Suțu, Dr. Peride, Abgar Buicliu, Anton Naum, Ștefan Vârgolici, Const. Meissner, Nicu Cozadini, Teodor Tăutu, Vasile Lazu, Ștefan Negruzzi, Const. Cantacuzino-Pășcanu, Iacob Negruzzi, Vasile Vladoianu, Ioan Verdeanu, Vasile Ciudin, Dr. Buicliu, Căpitan Baldovici, Dr. Ilie Stroici, Dr. Gh. Bogdan, A. Stoianovici, Dr. Zamfirescu, Const. Grigorescu, Gheorghe Bou, V. Chirnischi.

Între „Era Nouă“ și „Evenimentul“

Un membru al clubului, d. Dimitrie Zarifopol, adresează clubului o întâmpinare, la cele scrise de ziarul «Evenimentul», cumcă d-sa ar face pe disidentul în partid. D-sa însă se declară în divergență de opinii cu «consingeniile săi politici» din cauza modului cum s'a format comitetul și a drepturilor de discuții și de votare în club.

În legătură cu formarea comitetului clubului, el a fost alcătuit din 26 conservatori, iar nemulțumirile cereau ca să se aleagă mai mulți și să se îndepărteze din partid spiritul prea exclusivist.

În consiliul județan.

În Mai 1895, apropiindu-se alegerile județene, conservatorii ieșeni au pus la vot candidaturile și au întrunit majoritatea voturilor, d-nii Dimitrie Alexandrescu, Dr. Gh. Bogdan, C. Chirilă, Vas. Cantacuzino, Ioan Manu, Colonel A. Cristea, N. Gheuca, Gh. Nițescu, Ioan Vidrașcu, Anton Lochman, Neculai Lupu, Ioan Stavăr, Alex. Volutză, Dimitrie Andronic, Dim. Andrei, Dr. Catana și I. Verdeanu.

Colegiile comunale.

Au urmat discuții, în Septembrie acelaș an, asupra oportunității de a se convoca unul sau ambele colegii comunale, pentru complectarea locurilor vacante sau de a se amâna alegerile comunale, până după alegerile generale cari trebuiau să aiba loc curând.

Înțelegerea cu radicalii.

O comisiune a fost numită, compusă din Vasile Pogor, Neculai Culianu, Iancu Ventura, Grigorie Coggălniceanu și d. Petru Missir, pentru a se pune în înțelegere atât cu șeful partidului pentru a vedea care este direcțiunea generală de urmat, precum și cu grupările politice din localitate, în vederea alianțelor.

De asemeni, s'a ales și un comitet electoral compus din Dimitrie Rosetti, Iancu Ventura, Sandu Rășcanu, I. Mavrody, Costea Balș și George Catargi. Acest de pe urmă a fost însărcinat să se pue în înțelegere cu partidul radical, pentru a vedea dacă voește să conlucreze cu partidul conservator în alegeri, având ca principiu de discuțiune: colegiul I de deputați, precum și un loc la colegiul al doilea de Senat, vor fi rezervate partidului conservator.

Fixarea candidaturilor.

Comitetul executiv al partidului în ședința de la 29 Octombrie 1895, a confirmat următoarele candidaturi :

La Senat : Colegiul I : Dimitrie Rosetti și Iacob Negruzzi.

Colegiul II : N. Culianu, Gh. Panu și C. P. Constantiniiu.

La Cameră : Colegiul I : Dr. Filipescu, Dimitrie Grecianu, Nicu Nanu și A. C. Cuza.

Colegiul II : George Catargi, A. A. Badareu, Gheorghe Botez, Mihail Vlădescu, N. Nicolaide și Costea Balș.

Colegiul III : A. D. Dabija.

S'a înființat cu acest prilej și un «buletin electoral», însărcinându-se pe Iacob Negruzzi și d-nii A. C. Cuza și P. Missir cu privigherea gazetei. Costul gazetei, convenit cu d. I. S. Ionescu cunoscutul tipograf, s'a fixat la 50 lei una mie exemplare. Ce departe suntem astăzi de prețul tiparului din acele vremuri.

O demisiune.

Curând se produseră două demisiuni, una a d-lui S. Konya și alta a d-lui A. C. Cuza. Ambele au fost primite de comitet.

D-l A. C. Cuza și-a motivat demisiunea, prin faptul că s'ar fi ivit divergenți de păreri între membrii partidului și d-sa, manifestând-se mai ales cu prilejul ultimelor alegeri pentru Cameră și Senat.

Demisiunea d-lui A. C. Cuza a dat naștere la o ședință destul de furtunoasă a membrilor clubului.

O discuțiune asupra alegerilor.

Era vorba dacă să se pue sau nu listă. Vice-președintele clubului Grigorie Cogălniceanu, a fost de părere să se pue listă, căci nu e prudent a se părăsi lupta. Vasile Pogor se ocupă de grupul bezedist (a lui bezadea Grigorie Sturdza) și de liberali, cari au hotărât că senatorii și deputații nu pot figura în consiliul comunal, D. Petru Missir a fost pentru lupta în alegeri, chiar dacă vor cădea și independent de ceiace va hotărâ grupul bezedist. D-l Dr. Gh. Bogdan a fost de părere să nu se mai admită alianță cu grupul bezedist.

Grigorie Cogălniceanu luând din nou cuvântul spune că dacă se va propune alianță cu bezediștii, trebuie să se vadă ce soluție se va da. Bezediștii au format dizidență, pe când eram la guvern, adaogă Cogălniceanu, ei au mers cu orbirea atât de departe, încât chiar căzând în opoziție, ne-au combătut și au pus listă alături de liberali, ne-au batjocorit în în-

truniri publice, zicând că nu voesc să recunoască de șef pe Lascar Catargi, ci pe Generalul Gh. Manu. D-1 Petru Missir adaugă că o unire cu clubul bezedist este imposibilă.

Ioan Ianoș care tăcuse până atunci, cere cuvântul și declară că este pentru o alianță cu bezediștii.

În sfârșit, se face o listă de 24 nume, din cari comitetul electoral compus din 3 persoane va compune lista de candidați. Comitetul de 3 a fost compus din Grigorie Cogălniceanu, Dimitrie Grecianu și Petru Missir.

Chestiunea Mitropolitului Primat.

În ziua de 19 Decembrie 1896, s'a ținut la Iași o întrunire publică, penru a se discuta chestiunea Mitropolitului Primat. La această întrunire au participat următoarele persoane din București: Lascar Catargi, Gh. G. Cantacuzino, General Gh. Manu, Gh. Panu, Take Ionescu și Nicolae Filipescu, Și când ne gândim că nici unul din acești mari oameni nu mai există !..

O candidatură și o sosire.

Conservatorii entuziasmați, au decis ca luptând la alegerea colegiului I de Senat de Iași, vacant, să proclame candidatura lui Lascar Catargi.

P. P. Carp trebuind a se reîntoarce din Botoșani la București prin Iași, i s'a făcut o frumoasă primire la gară, în seara zilei de Marți 14 Ianuarie 1897, de către conservatori.

Grupul radical la conservatori.

Sedința comitetului partidului, din 2 Martie 1896 a fost foarte impunătoare. La ordinea zilei era admiterea «de noi membri» în partidul conservator. De fapt era înscrierea a nenumărați membri paniști în frunte cu d. A. A. Badareu în partidul conservator.

Spre executarea înțelegerii avute între șeful Gh. Panu pe deoparte și șeful și comitetul executiv

al partidului conservator pe de alta parte și dorind a face parte din clubul conservator din Iași, au cerut înscrierea printre membrii clubului, următoarele persoane, cerere care firește în unanimitatea fost admisă : Al. A. Badareu, Dr. Emil Pușcariu, C. Prassa, D. C. Știubei, Leon Grigorescu, C. C. Chirilă, N. Arbore, Grigorie Buțureanu, N. G. Pastia, B. G. Iluță, C. Faur, M. Ianculescu, N. Nicolaide, Ioan Voișel, Iancu Cătărgiu, Emanuel Buznea, Victor Dogăriu, Dr. Vas. Bejan, Vas. Costin, Dr. Lebell, I. I. Mitescu, Lazăr Grecea, M. C. Miclescu, State Dragomir, Eugeu Vasiliu, D. Dimitriu, Gheorghe Lascar, Ion Paul, Ion Văculeanu, Gh. Botez, Gh. Scorpan, Ion C. Chirilă, Panaite Botez, Căp. Herțog, D. Grigorovici, Ștefan Colceag, Dim. Pruteanu, M. Popovici-junior, Ion Bădărău, A. B. Brandia, A. Luponj, Ion Costin, Ion Dobreanu, Ion Tufescu, Dr. Gavrilescu, Ilie Ghiulea, Ion Russu, Andrei Bădărău, A. D. Atanasiu, Dr. A. Lambrior, Leopold Hax, V. Popa-Podoleni, Teodor Maximovici, C. Ionescu, Mihai Arceleanu, Gheorghe Ghibănescu, Gh. Morcoveanu, D. Ionescu, D. V. Oltenescu, Eugen Aslan, Dobrea Dobreanu, M. Cruceanu, Andrei Cruceanu, C. P. Constantiniu, G. I. Grigoriu, D. Andrei Făcărșanu, Șt. Drăghici.

Moartea lui Alexandru Lahovary.

* În Martie 1895, marele Alexandru Lahovary a încetat din viață.

Se alege o delegație compusă din : Dimitrie Sturdza Scheianu, Iancu Ventura, Dimitrie Grecianu, Sandu Rășcanu, Ion Ianov, Anton Naum, Eugen Ghica, Ion Diamandy, Vasile Vlădoianu și D-nii A. A. Bădărău, Petru Missir, Dimitrie Zarifopol, Gheorghe Botez și Dimitrie Alexandrescu, care să reprezinte clubul conservator din Iași, la înmormântarea marelui bărbat de stat.

Dimitrie Sturza, în numele clubului din Iași a trimis o telegramă de condoleanțe d-nei Lahovary la Paris și s'a depus o frumoasă coroană la înmormântare.

La Lascar Catargi.

În urma unei telegrame primite de la Lascar Catargi și anume că în fața noii situații politice, să se însărcineze pe conservatorii ieșeni să desemneze delegați cari să ia parte la consfătuirea ce se va ține la 6 Aprilie (1897) în Capitală, s'a delegat pe Eugen Ghica, Dr. Filipescu, Dimitrie Grecianu, Grigorie Cogălniceanu, Costea Balș, Vasile Vlădoianu, Iancu Ventura, Leon Bogdan, Dr. Peride, A. D. Holban, Dimitrie Sturdza Scheianu, și D-nii A. A. Badareu, George Bogdan, Gh. Botez și Dr. Pușcariu, ca să reprezinte clubul din Iași, la consfătuirea convocată de Lascar Catargi.

Un ziar conservator la Iași.

În Decembrie 1896, Lascar Catargi trimete o scrisoare prezidentului clubului conservator din Iași, D. Sturdza Scheianu, în sensul următor: Știind că dorința dv. este de a avea un jurnal în Iași și eu cred de folos pentru mișcarea noastră politică, a avea un jurnal cotidian acolo.

«Se zice că partidul liberal este pe punctul de a întemeia unul, așa că trebuie să ne ferim ca să nu sosim după ce publicul cititor se va fi obișnuit cu jurnalul protivnicilor noștri.

De aceia, te rog să fii bun a pune aceasta în vederea comitetului ce prezidați și să faci posibilul pentru succesul acestei idei. Clubul central este dispus să subvenționeze cu 6000 lei ziarul, din care 3000 acum și 3000 după un an».

Demisia prezidentului clubului.

Dimitrie C. Sturza, președintele clubului dându-și demisiunea din președinție, comitetul general al clubului, a fost convocat la 16 Noembrie 1897, spre a discuta această demisiune.

În demisia ce a prezentat-o, D. Sturdza spune că «în situațiunea care-i s'a creat și în atmosfera în

care se încercau unii să îndrumeze clubul, simțind că nu mai are razămul moral al amicilor pentru a putea pune o stavilă acestui curent, roagă a se comunica de urgență comitetului că e silit să se retragă din președenție și că va avea ocaziunea să poată ca în fața comitetului să mulțumească prin viu graiu pentru binevoitorul concurs ce i s'a dat până atunci. Roagă pe amicii săi cu cari a lucrat în totdeauna în cea mai perfectă bună înțelegere la ajungerea scopului care a dictat formațiunea clubului din Iași, să-i păstreze o bună amintire».

Ședința comitetului general în această chestiune, a fost foarte animată.

Discuțiuni politice.

Ca toate discuțiunile, frumoase cum erau în partidul acesta, chestiunea demisiunii prezidentului clubului implicit primirea demisiunii sale și alegerea unui nou președinte, trebuia să aducă mai multă însuflețire în ședința ce urma să se țină în acest scop. Spiritualul Ianov a cerut pur și simplu respingerea demisiunii lui Sturza Scheianu : — «Respingeți-o d-lor, căci și tovarășul meu Sandu Rășcanu o cere. Ascultați ce spune și Petru Missir și nu mai umblați cu copilării». Și într'adevăr d. Petru Missir arătând că relațiunile dintre conservatorii de nuanță junimistă și restul partidului conservator îmbunătățindu-se atunci mult, cere respingerea demisiunii d-lui Sturdza, care reprezintă «simbolul armoniei dintre partidul conservator și grupul constituțional din Iași».

Grigore Cogălniceanu arată că D. Sturdza Scheianu a demisionat și din comitetul executiv al partidului conservator din București, demisiune ce i-a fost primită, astfel încât situațiunea partidului conservator din Iași ar fi foarte neplăcută față cu comitetul din București, în caz când s'ar respinge demisiunea. Cere adunării să cumpănească bine votul ce-l va da. Costea Balș, fostul prefect de poliție, este

de părere că D. Sturza să lămurească motivele demisiunii sale.

Dimitrie Sturdza Scheianu se ridică de pe fotoliu, de unde a ascultat până atunci toate cuvântările rostite, în bine și în rău despre persoana sa și foarte calm arată că din motive pe cari nu le discută, s'a căutat de către unii să-l surpe din președinția clubului pe deoparte și de prietenia față de Lascar Catargi pe de altă parte, însinuându-se că d-sa ar răs-pândi în lași, ca fiind vederi ale lui Lascar Catargi, idei inexacte în fapt. Se plânge că, cu ocaziunea întrunirii cercului de studii, a fost lăsat cu totul la oparte. Declară că și-a dat demisia și din clubul din București. Generalul Manu a și convocat comitetul, care a însărcinat pe Lascar Catargi să-l invite să și-o retragă, dar Catargi nu l'a invitat direct, ci prin lăncu Ventura, fostul drefect de județ al lașilor, așa încât D. Sturdza a luat acea invitație ca o simplă politeță și deci a refuzat.

D. A. A. Badareu luând cuvântul, crede că din toată discuțiunea urmată, rezultă că demisia lui Sturdza Scheianu se datorește numai unor neînțelegeri și interpretări greșite ale unor fapte petrecute în diferite ocaziuni. Arată că Sturdza a fost cel mai cald partizan al conlucrării fostului grup radical cu partidul conservator, deci d-sa era în măsură a cunoaște pe foștii radicali și este întru câtva o injurie nemeritară ce li se face, când Sturdza le atribue o pornire în contra d-sale. În ce privește neinvitarea lui Sturdza la întrunirea cercului de studii, faptul se explică prin aceea că d-sa se exprimase împotriva tendinței ce socotea că cercul urmărește și deci nu era de admis că Sturdza va voi a lua parte, cu atât mai mult că d-sa era președintele clubului și deci reprezenta și pe junimiști, cari știut era că nu luau parte la întrunirea cercului.

D. Gh. Botez zice că din cuvântările precedente rezultă că demisiunea lui Sturdza se datorește în adevăr numai înțelegerii greșite a unor svonuri. De-

misiunea trebuie respinsă și de altfel nu s'a văzut încă o adunare constituită care la prima votare să primească demisiunea prezidentului său.

Se declară, după ce mai ieau cuvântul alți membrii ai clubului, discuțiunea generală închisă și se decide ca, înainte de a se proceda la vot, adunarea să decidă ca voturile albe să nu se ție sama la formarea majorității. Se procedează la vot, ca în Parlament. Sunt prezenți 61 membri. D. George Em. Bogdan se abține de la vot. Despoindu-se urna, se găsesc 60 voturi, din cari unul alb, trei anulate, 29 voturi pentru primirea demisiei. Se declară că demisia este admisă.

Drept urmare, într'o ședință viitoare la ordinea zilei era alegerea noului prezident al clubului.

Noul prezident.

Se procedează și acum cu aceeași solemnitate, cu apel nominal și cu vot secret.

Se despoaie scrutinul și se găsesc 60 voturi, dintre cari trei albe și 57 exprimate, întrunind Grigorie Cogălniceanu 56 voturi și d. A. A. Badareu un vot. Biroul proclamă ales pe Grigorie Cogălniceanu, care, luând cuvântul zice că alegerea sa ca președinte al unui club politic care are o formațiune specială, fiind compus din cele două nuanțe ale partidului conservator, are o însemnătate importantă și anume că ea indică șefilor idealul urmărit de clubul din Iași și care este perfectă înțelegere, armonia și fuzionarea tuturor nuanțelor partidului conservator.

Grigorie Gogălniceanu ocupă apoi fotoliul prezidențial. Clubul număra în acest timp 104 membri.

Partidul conservator.

Acel ce a fost marele Lascar Catargi, mare patriot și iubitor de țară, era același și pentru partidul său: drept, îndrumător bun și cinstit în judecată. Dânsul era în curent cu tot ce interesa partidul con-

servator și nu scăpa o ocaziune, ca să-și dea sfatul său, în totdeauna atât de cuminte.

Și, la schimbarea noului prezident al clubului din Iași, și după aceea la alegerea unui nou vice-prezident, în locul lui Grigore Cogălniceanu, ales prezident, Lascar Catargi și-a spus cuvântul. De și cei de la centru nu vroiau nici odată să se amestece în chestiunile cari priveau administrația internă a cluburilor respective, totuși Iașii erau în totdeauna plini de atențiune din partea conducătorilor conservatori. Lascar Catargi și-a spus cuvântul său în alegerea vice-prezidentului clubului leșan. Dânsul și-a dat părerea că locul de vice-prezident vacant fiind cel atribuit nuanței conservatoare, conservatorii sunt în dreptul lor să desemneze pe candidat după cum la rândul lor membrii din nuanța constituțională sunt în drept să desemneze pe candidatul lor ce li s'a atribuit domniei lor. Nici drept, nici bine, a crezut Lascar Catargi, că nu este ca una din nuanțe să caute să stânjenească libertatea celeilalte.

Catargi a ținut în toteauna ca să domnească concordia intra toți membrii clubului și de aceea dorința sa a fost ca ori ce persoană se va desemna de candidat al nuanței conservatoare, să fie proclamată de către toți membrii clubului, cum s'a făcut și pentru candidatul celeilalte nuanțe a clubului.

Lascar Catargi a mai crezut că ori ce persoană se va alege, o asemenea alegere nici într'un caz nu poate însemna un act de ostilitate, căci toți membrii clubului sunt solidari și animați de aceleași bune sentimente unii pentru alții și pentru cauza comună.

Și, venind în discuțiune alegerea vice-prezidentului clubului, d. Petru Missir a declarat că nuanța constituțională va vota alb și nu se va face aceasta pentru că ar exista dorința producerei unei desarmonii între cele două nuanțe ale partidului, ci se va explica prin faptul că Vasile Vlădoianu fiind cunoscut ca un conservator foarte devotat lui Lascar Catargi, dar și cunoscut că ar avea oarecari porniri contra

nuanței constituționale, s'ar putea interpreta alegerea sa ca fiind îndreptată împotriva grupărei constituționale. De aceea, constituționalii vor vota în alb, rezervându-și în viitor libertatea de acțiune și dorind ca viitorul să le dea dreptul a aclama și dâșii pe Vasile Vlădoianu. Vasile Vlădoianu a declarat că în totdeauna a fost devotat soldat al lui Lascar Catargi, dar este iarăși adevărat că n'a fost inamicul constituționalilor decât atunci când existau ostilități între Lascar Catargi și P. P. Carp.

Cum însă Lascar Catargi, lucra atunci în plină înțelegere cu Carp, Vlădoianu nu poate să fie și nu este animat de nici o pornire împotriva nuanței constituționale și va fi tot astfel cât va dura și înțelegerea.

Procedându-se la votare și la apelul nominal, răspund 78 membri. Din aceștia, 49 voturi au fost date lui Vasile Vlădoianu, iar 29 au fost albe. Vasile Vlădoianu a fost proclamat ales vice-prezident.

Retragerea grupului constituțional.

Grupul constituțional, cu toate că la alegerea vice-prezidentului declarase că va vota în alb, dar că nu va face caz prea mare și va continua a conlucra în viitor ca și în trecut, însă în urmă primind un ordin din partea comitetului central constituțional, întregul grup constituțional a trimes prezidentului o declarațiune că se retrăge în întregul său, din club. În urma unei discuțiuni la cari ieau parte mulți membri, adunarea ieă act cu părere de rău de retragerea grupului.

Și într'adevăr, în ziua 19 Decembrie 1897, printr'o petițiune adresată prezidentului clubului, au făcut cunoscut retragerea din club, următoarele persoano: Gh. Irimescu, C. Grigorescu, G. Zaharia, dr. Gh. Bogdan, Const Leonardescu, Șt. Rașcanu, Gh. D. Șerban, V. Kirniski, Dr. E. Riegler, D. Catargi, Xenophon Georghiu, G. Bou, G. D. Buțureanu, căp.

Negoescu, N. Culianu, I. Rallet, I. S. Ionescu, cap. C. Carp, P. D. Nițescu, I. Buicliu, G. Balaiș, ing. Roseti, Teodor Pogor, Socor, Dr. Stroici, Anton Naum, Vasile Pogor, Petru Missir, P. Sion, D. Carp, Iancu Catargi, Const. Meissner.

În acelăș timp, și'au repetat demisiunile D. C. Sturdza fostul prezident și Eugen Ghica.

Demisia lui A. D. Holban.

Printr'o scrisoare adresată lui Grigorie Cogălniceanu, regretatul A. D. Holban, fostul episcop al Spiridiniei și distins polemist, îi face cunoscut că, în urma incidentelor urmate în club, pe care l'a înființat și dânsul, împreună cu mai mulți prietini din Iași, văzând că așa cum este atunci, nu mai reprezenta scopul primitiv, a cerut «radiarea» sa dintre membrii rămași, căci nu a mai vroit să facă parte din club, fiind inutilă participarea sa.

Clubul, în lipsă de local, a hotărât ca de la Sf. Gheorghe 1898 să se mute în sala ziarului «Opinia».

Instrucțiunile lui Lascar Catargi.

Și Lascar Catargi, nu pierdea nici o ocaziune, pentru ca, cu autoritatea sa, să facă ca partidul să fie la înălțimea lui.

Așa, a dat în nenumărate rânduri instrucțiuni în privința revizuirii listelor electorale, care să se facă cu cea mai mare siguranță. Nu se interesa numai de nevoile partidului la centru, ci, acelaș gând îl purta peste unde partidul conservator exista. Sub dânsul s'au redactat niște instrucțiuni foarte folositoare, în ce privește alcătuirea și verificarea listelor electorale și atunci, dând imbold partizanilor săi, clubul din Iași, a și desemnat imediat o comisiune specială, în acest scop: Comisiune aleasă se compunea din Gheorghe Baltă, N. Nicolaide, D. Grigorovici, C. M. D. Miculescu, Al. Dabița, Savel Manu, C. P. Constantiniu, Gafencu, dr. Filipescu, Costea Balș, căpitan Ma-

vrodi, Răducănescu, Grigore Cogălniceanu, și Dimitrie Grecianu și din d-nii: A. A. Bădărău, Gh. Botez, Gh. Mihail, S. Goldenthal, C. Chirilă, N. Cananău și Pekea Alexandrescu.

Candidatura generalului Manu.

Sedința din 25 Martie 1898 a fost cu totul consacrată discuțiunii pentru vacanța colegiului al doilea de Senat din Iași.

De la început Lascar Catargi a fost de părere că o candidatură locală nu este posibilă. Dimitrie Grecianu crede că candidatura generalului Manu se impune, pentru a dovedi că în întregul partid conservator nu există neînțelegeri atât de fundamentale, încât ori ce cooperare n'ar fi posibilă.

Și dr. Filipescu și d. A. A. Badareu cred că candidatura generalului Manu are sorți de izbândă ca și una locală.

Adunarea a decis că candidatura generalului Manu este preferabilă unei candidaturi locale și că se va aduce deciziunea adunării la cunoștința lui Lascar Catargi, care împreună cu comitetul central va decide, dacă este a se proclama candidatura generalului Manu, în mod definitiv.

Din nou conlucrare cu junimiștii.

P. P. Carp comunică că pe lista comunală va urma să figureze cinci membri ai nuanței constituționale la colegiul I și patru la colegiul II, iar în capul listei va fi președintele.

Comitetul clubului decide a conlucra de comun acord cu nuanța constituțională în alegerile comunale, admitând ca lista colegiului I să fie formată din 5 membri ai clubului conservator și cinci ai nuanței constituționale, iar capul listei să fie Grigorie Cogălniceanu.

Pentru colegiul al doilea comunal, lista va cuprinde 4 membri constituționali și 5 membri conservatori.

Comitetul votează pe candidații: Grigorie Co-gălniceanu, dr. Th. Filipescu, colonel Tassian, Dimitrie Grecianu și A. A. Badareu (de la conservatori) și pe Vasile Pogor, Ioan Ianov, Dimitrie Rosetti, Gh. D. Șerban, și P. Missir (de la constituționali).

Lascar Catargi a decis ca partidul să lupte în întreaga țară în alegerile comunale.

S'a mai admis candidații a colegiul II de comună pe d-nii Nicu Catargiu și G. Botez și pe Al. Dabija, preot I. Vasiliu, Gh. Daraban, C. Grigorescu, căpitan Gh. Cătargi și Gh. Costăchescu.

Moartea lui Lascar Catargi.

O telegramă din partea lui Gh. Cantacuzino, anunță cu cea mai adâncă durere, pierderea ireparabilă ce a făcut România și partidul conservator, prin moartea ilustrului și veneratului Lascar Catargi. Cantacuzino mai anunță că, în împrejurările grave prin care trece țara, comitetul partidului i'a făcut deosebita onoare și i-a impus greaua răspundere de a înlocui pe neuitatul șef, ca președinte al comitetului executiv al partidului.

Pe de altă parte generalul Manu, în calitate de președinte al clubului conservator din Capitală, anunță marea nenorocire care a lovit partidul, tocmai când vedea ostenețele sale de a scăpa cinstea țarei, încununată cu succes și că comitetul partidului și membrii adunați la club, cu delegați din provincie, au ales ca șef pe G. Cantacuzino.

Conservatorii ieșeni întruniți la club, delegă din partea ziarului «Opinia» pe Victor Dogariu, care să reprezinte ziarul la înmormântarea lui Lascar Catargi.

Clubul decide să se trimeată o telegramă de adesiune pentru alegerea noului șef al partidului.

Intre foști radicali și conservatori.

Chestiunea constituirii noii comisii interimare, a fost discutată cu mai multă căldură în una din

ședințele clubului — la 17 Aprilie 1899 când președintele Grigorie Cogălniceanu a făcut istoricul înființării clubului, a scopului urmărit și a rezultatelor obținute, arătând că față cu împrejurările politice actuale și impunându-se disolvarea consiliului comunal din Iași, este necesar a se decide de către comitet, cine urmează a figura în comisiunea interimară.

Înainte de a se propune persoanele ce crede că ar putea figura în noua comisiune, președintele declară că consiliul de miniștri a făgăduit în mod solemn că guvernul va contribui cu suma de 6 milioane lei, la alimentarea orașului cu apă.

Se propune ca membri în comisiunea interimară pe d-nii A. A. Bădăreu, Const. Ivașcu, Nicu Nanu, și Gh. Botez și pe căpitan Mavrodi, colonel Lipan și Leon Bogdan.

D. A. A. Bădăreu luând cuvântul declară că foștii radicali intrând în partidul conservator, au înțeles a fuziona în totul și pe deplin cu partidul conservator fără rezerve ascunse și că astfel între vechii conservatori și noii conservatori, foștii radicali, nu există cea mai mică deosebire de credințe politice sau de tendințe politice.

D-se ca și Gheorghe Panu, ca și toți partizani politici, au devenit și sunt simpli și sinceri soldați ai partidului conservator.

Leau cuvântul președintele Cogălniceanu, dr. Filipescu și Dimitrie Grecianu, asigurând întreg concursul d-lui Bădăreu și recunoscând tot odată că deosebirea între foștii radicali și conservatori, a dispărut astăzi.

Un club... liberal conservator.

A fost la Iași și un club... liberal conservator, al cărui comitet a decis următoarele: că vor fi două categorii de membri: ordinari și fondatori. Membrul fondator nu poate avea mai mult de cât 6 voturi, socotindu-se fiecare pe norma cotizației ce va fi depus.

Biroul clubului, compus din Alex. C. Mavrocordat



președinte Grigorie Cogălniceanu și Eugen Ghica Budești vice-președinți, Mavrodi, I. Ghica, Costea Balș, căp. Carp, D. Zarifopol și D. Grecianu directori, Emil Mavrocordat casier, secretar Ion Grigoriu Havas, regretatul fost decan al ziaristilor moldoveni, va îngriji a face un regulament special, atât pentru admiterea membrilor, cât și pentru administrarea clubului.

Ce era acest club? Se compunea din două categorii de membri: fondatori și ordinari. Un regulament special a și fost întocmit în acest scop.

Actul de fuziune cu junimiștii.

În 1900 luna Noembrie, întrunindu-se membrii clubului conservator și al celui junimist, pentru săvârșirea fuziunii în mijlocul unui entuziasm indescriptibil s'a proclamat fuzionarea ambelor cluburi.

Pe atunci Dimitrie Grecianu era prefect de județ, d. A. A. Bădăreanu primar și deputat, d. dr. Gh. Bogdan senator, d. George Em. Bogdan secretar general al ministerului de interne d. Nicu Cananău prefect de poliție, d. Gheorghe Scorțescu deputat, Vasile Pogor directorul creditului urban, d. Nicu Nanu senator, d. A. B. Brandia episcop al Spiridoniei, d. Const. Ivașcu prim ajutor de primar, d. Dim. Zarifopol efor al Spiridoniei, d. Gh. Ghibănescu deputat, d. Gh. Lascar directorul liceului internat, Em. Buznea deputat, Gh. Grigoriu consilier comunal, Balaiș casierul creditului urban etc.

Grigorie Cogălniceanu pronunță cu această ocaziune un frumos discurs. Dânsul propuse aclamarea următoarei liste de persoane care va compune noul comitet diriguitor al partidului, care se aprobă în unanimitate: Gr. Cogălniceanu președinte, Ion Ianoș și Vasile Vlădoianu, vice președinți, Gh. Catargi casier și Gh. Botez secretar, iar membri, d-nii Al. A. Bădăreanu, Matei Cantacuzino, Nicu Catargiu, Gheorghe Scorțescu, dr. Gh. Bogdan, Petru Sion, dr. Emil Pușcariu și Grigorie Buțureanu, Const. Leonardescu C.

P. Constantiniu, Dim. Grigorovici, Dim. Rosetti, N. Neculaide, Vasile Pogor, dr. Peride, maior Jippa și Dimitrie Grecianu.

Un alt discurs aplaudat a fost al lui Dimitrie Rosetti, fost președinte al Curței de apel.

Dimitrie Grecianu, conservatorul convins, patriotul de samă și unul din acei cari nu vafi niciodată uitat a rostit o înălțătoare cuvântare, ocupându'se în special de însemnătatea partidului conservator, de abnegațiunea și mărinimia antică a lui Gh. Cantacuzino, care, pentru dobândirea fuziunii, a cedat puterea lui P. P. Carp, care a avut curajul a o primi, cunoscând la câte jertfe se expunea.

A vorbit și d. A. A. Bădăreu, după care clubul a expediat o telegramă lui Gh. Cantacuzino, anunțându'i proclamarea fuziunii ambelor cluburi conservatoare din Iași.

Alegerile Generale.

Nu mult după aceia, în Februarie 1901, mai mulți membri din comitetul executiv al partidului conservator, față de situația politică în care se găsea partidul, au cerut convocarea comitetului executiv. Printre semnatori se afla Vasile Pogor, Ion Ianov, N. Nicolaide, I. Catargi, Dimitrie Rosetti și d-nii M. B. Cantacuzino, P. Sion, Gh. A. Scorțescu, Gh. Botez și Dr. Gh. Bogdan.

Sedința a avut loc după trei zile. Președintele Grigore Cogălniceanu cere ca subscriitorii cererei de convocare să specifice obiectul convocării. Vasile Pogor arată că obiectul este deciziunea comitetului asupra chestiunii de a ști dacă partidul urmează a se prezenta în alegerile parlamentare.

Comitetul decide în unanimitate ca partidul să se prezinte în alegerile parlamentare.

Se pretindea că luptând singur, partidul nu va putea trimete în parlament nici un membru, deci va trebui să se facă un cartel electoral cu liberalii.

Prezidentul a rămas ca să supere deciziunea comitetului la aprobarea comitetului central.

Procedându-se la vot, se admite propunerea cu 11 voturi pentru, iar 8 contra, pentru cartelul cu liberalii.

O telegramă.

În acelaș timp, un număr însemnat de partizani, cu ocaziunea zilei onomastice a lui Gh. Cantacuzino, șeful partidului conservator, i-au expediat o telegramă, din care fraza următoarele își avea vădit semnificația ei: «În aceste timpuri, când ambiția pătimasă, interesele personale și orbirea câtorva rătași cearcă a smulge steagul partidului din mâinile șefului, simțim mai puternic de cât oricând cât de scump ne sunteți. Bârfirile și ponegririle nu au slujit decât ca să întărească mai mult această iubire».

O altă telegramă s'a expediat generalului Manu, tot cu ocaziunea zilei sale onomastice. Telegrama printre altele conținea și următoarele rânduri: «Ziua de azi ne aduce o îndoită fericire, căci ne îngăduie să sărbătorim din suflet pe șeful nostru iubit și pe cel mai înțelept sfetnic în ceasuri de grea cumpănă, pe veteranul tuturor luptelor naționale și conservatoare, în care a apărut cu bărbăție steagul Țării și al partidului».

Nu mult după aceia un apel semnat de Gheorghe Cantacuzino, invită clubul din Iași să continue mai departe cu buna organizare, să se stabilească raporturi mai strânse între șef și club, etc.

Take Ionescu

Acel care ne-a părăsit acum, a fost întotdeauna admirat de conservatori. Cu ocaziunea onomastice sale, conservatorii ieșeni, în frunte cu Dimitrie Grecianu, Grigorie Cogălniceanu, Vasile Vlădoianu, Vasile Sculy, Dr. Leon Sculy, d-nii A. A. Bădărău, D. Alexandrescu, etc. i-au expediat telegrama urmă-

toare : «Onomastica d-tale este pentru noi o fericită ocaziune pentru a putea reînvi sentimentele noastre de admirațiune și îți urăm ani mulți, pentru ca munca d-tale rodnică să facă fericirea țării și gloria partidului conservator».

Alegerile județene.

În 1903 Aprilie, prezidentul Cogălniceanu expunând situația politică a partidului conservator, față cu împrejurările create prin ultimile evenimente, e de părere că partidul trebuie să participe la alegerile județene.

Se alcătuește lista de candidați la cele 3 colegii pentru alegerile de județ și anume, colegiul I : D. A. Grecianu, A. A. Bădarău, N. Cananău, A. D. Xenopol, Gh. D. Șerban, Gh. Dimachi ; colegiul II : C. Ivașcu, Lascar Rosetti, D. Grigorovici, Savel Manu, I. Catargi, C. Chirilă ; colegiul III : Șt. Negruzzi, I. Zarifopol, Cristea T. Cristea, Gh. Daraban, I. Stavăr, Nicu Botez.

Un discurs în 1900.

- al lui Dimitrie Grecianu -

În Noembrie 1900, întrunindu-se membrii clubului, pentru a săvârși actul fuziunii ca junimiștii, Dimitrie Grecianu a rostit o scurtă cuvântare, din care însă s'a văzut imediat ce suflet distins a avut omul acesta, s'a putut de pe atunci întrevedea omul superior politic și conservatorul devotat.

Conservatorii erau sinceri în actul ce-l făceau : fuziunea : «Ziua de astăzi a fuziunii, a început Dimitrie Grecianu, trebuie însemnată după o dată antică, cu o piatră, cu totul candidă, căci odată cu unirea ambelor ramuri ale tulpinei conservatoare, ne este dat să constatăm cu mândrie că alcătuirea partidului nostru a ajuns la apogeul ei și să vedem pentru întâiași dată, uniți în acest club, pe toți bărbații politici cari slujesc țara sub steagul conservator, fără

de nici o excepțiune. Ori cât ar fi de efemer acest succes, el ne va fi veșnic o fală, că la un atare ceas de grea cumpănă nu am numărat un singur dizident».

Și Dimitrie Grecianu continuă: «Recunoaștem că nu se poate că în decursul vieții unui partid, să nu se ivească dizidențe, izvorâte fie din cauze politice, fie provocate de unele ambițiuni, nu arare ori legitime, dar numai întrucât nu sunt în joc interesele permanente și organice ale partidului sau ale țării, căci atunci aceste cauze de dizidență, ori cât de întemeiate au fost la obârșia lor, nu mai pot dăinui în mintea și în sufletul aceloră, cari mai presus de toate își iubesc țara și neamul».

Ingrijat ca întotdeauna de soarta partidului Dimitrie Grecianu a adăugat: «știți câte neajunsuri, câtă amărăciune am suferit din cauza dualității partidului nostru, fie la putere, fie atunci când în toilul luptelor de opoziție, ne opream fără alt rost decât a ne pândi. Se puteau oare lăsa astfel resfirate puterile noastre, în împrejurările actuale, atunci când avem de luptat cu o situațiune financiară devenită o primejdie națională? Răspunsul îl aveți în actul de abnegațiune și de mărinimie antică al șefului nostru, mai scump ca ori când, al lui Gh. Cantacuzino, care pentru a dobândi această fuziune, dorită de toată suflarea conservatoare, a cedat puterea lui P. P. Carp, care a avut curajul a o primi, cunoscând la câte jertfe se expunea.

«La rândul nostru să ne folosim, a sfârșit călduroasa sa cuvântare Dimitrie Grecianu, de pilda ce ne'au dat'o frunțașii noștri și să nu dăm o preamare însemnătate individualităților sau situațiunilor ce din fire sunt trecătoare ci să pășim mereu înainte având cinstea țării ca stea conducătoare și unirea noastră ca mângăere pentru ceasurile de restriște».

Au fost acestea, cuvintele calde și inimoase ale acelui care a fost Dimitrie Grecianu. Așa a fost atunci, așa l'am cunoscut până'n momentul când ne'a părăsit pentru totdeauna.

Un apel al lui Gheorghe Cantacuzino.

Totul pentru ideea conservatoare

«Cunoașteți împrejurările prin care a trecut partidul conservator în ultimele timpuri. Știți cum, grație bărbăției d-v. partidul de și lovit din toate părțile, a luptat cu energie în alegerile generale și a silit astfel pe guvern să recurgă la cele mai vinovate mijloace. Dar chiar aceste alegeri ca și tot ce s'a petrecut în urmă, ne'au dovedit încă odată că adevărata putere stă în unirea și disciplina conservatorilor. În opoziție ca și la guvern, fără o bună organizare este cu neputință a deosebi pe conservatorii adevărați de cei de ocazie și prin urmare a lucra cu spor și pentru țară și pentru partid.

«De aceea, în unire cu comitetul central al partidului pe care am onoare să'l prezidez ca șef al partidului conservator, am crezut că este nevoie să ne ocupăm mai de aproape de organizarea partidului în toate localitățile și să stabilim raporturi mai strânse între șeful partidului, comitetul executiv și conservatorii de pretutindeni, bine înțeleș aceia cari recunosc organizarea partidului, așa cum am moștenit'o de la nemuritorul Lascar Catărgiu, și cum sunt dator să o păstrez neatinsă și pe viitor.

«În acest scop am chibzuit să vă rugăm ca acolo unde sunt cluburi sau comitete conservatoare deja alcătuite în condițiunile de mai sus, să fiți buni a'mi trimete lista comitetelor, iar acolo unde nu sunt nici cluburi, nici comitete, să bine voiți ca împreună cu ceilalți fruntași conservatori din localitate, să înființați asemenea comitete și să ne comunicați compunerea lor, precum și lista membrilor partidului conservator din județul d-v.

«Doresc să am comunicarea d-v. cât mai degrabă ca să mă pot adresa reprezentanților legitimi ai partidului conservator din fiecare localitate, în diferitele împrejurări ale acțiunii noastre politice. De altfel îndată ce se va desăvârși această alcătuire de comi-

tete, voi avea să vă fac noi comunicări în privința organizării noastre.

«Am toată încrederea în devotamentul, înțelepciunea și tactul d-voastră, ca să aduceți la îndeplinire aceste dorințe ale comitetului și ale mele, și dinainte vă mulțumesc pentru sârguința ce nu mă îndoesc că veți pune întru executarea lor».

Acest apel l'a primit Grigorie Coghălniceanu în Iunie 1901.

PARTEA II.

IN 1894.

„Evenimentul“

Paralel cu faptele principale petrecute de la 1894 încoace și care privesc vechiul partid conservator, este potrivit a mă ocupa și de presa din acele timpuri, căbi o mare legătură a domnit, între politica propriu zisă de club și presă.

«Evenimentul» era sub direcțiunea d-lui Gh. A. Scorțescu și în 1894 Ianuarie număra deja 270 numere de ziar apărute. Ziarul se războia atunci aproape zilnic cu «Era Nouă», organul junimist.

La ordinea zilei erau: chestiunea sufragiului universal, întocmirea listelor electorale pentru consiliile comunale, taxele maximale, etc.

În «Evenimentul» în primul an al apariției sale, se vorbea în afară de politică, de convențiunea comercială cu Germania și de hotărârea luată de Camera de Comerț din Iași, a cărei președinte era Gh. Șerban, se vorbea de amânarea lucrărilor pentru construirea unei biserici în curtea institutului Notre Dame de Sion pentru care Sacre Coeur din Iași primise de la instituția Notre Dame de Sion din Paris suma de 650.000 lei, — amânare datorită faptului răcelei ce exista între Leon al XIII și regele Carol, etc.

La Teatrul Național.

La Teatrul nostru național se juca «Baba Hârca» cu Arceleanu în rolul titular. Teatrul era tixit la re-

prezentarea acestei piese, ba, cassa teatrului a respins de mai multe ori, sute de persoane aspirante la galerie și locul al treilea. În «Cerșetorii în haine negre» juca excelentul comic Gh. Dimitrescu în rolul lui Plantros. D-na Verona Cuzinschi (Almăgeanu) a creat atunci rolul Alexandrei, în piesa cu același nume.

Const. Damaschin.

«Evenimentul» nu-l slăbea pe Const. Damaschin fostul casier al Primăriei, pe care ar fi vrut să-l vadă mai repede trecut la pensie. Alături de Damaschin, care-și regulase drepturile la pensie și totuși uu se dădea dus de la Primărie, mai erau Constantinov și Solomoneanu.

Spitalul israelit.

D-na Daniel, soția marelui bogătaș Daniel, a pus la dispoziție în strada Ghica Vodă, spitalul israelit, populațiunei evreiești din Iași. Pe atunci erau 4 medici, doi primari d-rii Tausig și Rosenthal și doi secundari d-nii Ochs și Ilutza. Capitalul acestei instituțiuni era de 85.000 lei.

Spitalul mergea greu și de aceia s'a făcut apel către populațiunea evreiască, să cotizeze lunar, pentru a se veni în ajutorul spitalului.

Moara Haier.

Fostul proprietar al moarei cu abur de la Nicolina, Em. Haier, a introdus la moara sa cele din urmă sisteme pentru măcinatul grâului, mărind îndoit forța mașinei cu aburi spre a putea produce și lumina electrică, necesară fabricii.

Artistul Cuzinschi.

La Teatrul Național în «Moartea Civilă» «tânărul Vlad Cuzinschi a jucat pentru prima oară rolul lui Corado Almini. Dânsul a dovedit că are talent

pentru dramă. Cuzinschi a reușit să ne miște, scrie ziarul, adesea până la lacrimi și aceasta n'o poate face decât telentul».

Publicul ieșan în 1894.

Un mare bal al «Crucii Roșii», a avut loc la 5 Februarie 1894, în saloanele clubului militar.

Ce lume era pe atunci la Iași? Cetiți: doamnele Ianov, Zarifopol, Natalia Manu, Macarovici, Peride, Dabija, dr. Miclescu, Vlasto, Spacu, Natalia Suțu, Renescu, căp. Hagiescu, col. Stamatopol, dr. Rojnița, Camban, Petelenz, dr. Russ; domnișoarele: Paladi, Dobias, Zotta, Rosetti, Castan, Ianov, Stoianovici, Ghenovici; domnii general Budișteanu, colonel Macarovici, colonelii Pascu, Groza, Lambrino, Rentz, Corvin, maior Renescu, d-nii Peride, Iuliano, Stihhi, Rnss, Pușcariu, Spacu, Weisengrun, Scorțescu, Lefter, Dimitrescu, Vlasto, Pavlov, dr. Rojnița etc.

Artistul C. Ionescu.

Artistul C. Ionescu este mult aplaudat la Teatru de public. Pe atunci regretatul artist avea 33 de ani.

Împreună cu Hasnaș, a fost numit societar clasa III, apoi de clasa II-a. Și după ce s'a reîntors de la Paris, a fost numit director de scenă.

Pekea Alexandrescu.

Face senzație jocul lui Pekea Alexandrescu în «Peticarul din Paris», în rolul evreului. Furat de «Vasileasca» dintr'un pensionat din Cernăuți la 1869 Pekea pornește cu trupa acesteia la ...Mizil, debutând pe scândurile unui... biliard improvizat într'o scenă ad-hoc. După o viață aventuroasă, Pekea veni la Iași și creiază rolurile din operetele «Angot», «Girofla», «Trebizunda» etc.

Devine apoi director și pornește prin provincie, cu o mică trupă.

A jucat minunat pe «Meșterul Manole», remă-

nând de atunci meșter și la credit, și în alegeri și la ...table, iar astăzi meșter în a mânca în fiecare dimineată în piața Sf. Spiridon, pere dintr'un paneraș care'i stă parcă la dispoziție în mod gratuit.

Clădirile din Iași.

Chestiunea Abatorului și a teatrului e la ordinea zilei. Se publică licifații pentru ele. Sunt deja 9 ani —în 1885—de când un mare incendiu a distrus teatrul național de la Copou. Fostul primar Sc. Pastia, proprietarul de pe atunci al otelului România, a zidit aici un fel de teatru pentru balurile mascate. Mai târziu bătrânul Teodor Sidoli a construit o baracă circ-teatru, unde aveau loc și reprezentațiile teatrale.

Camera a votat 800.000 lei pentru construirea unui teatru, dar mai trebuiau încă 600 de mii lei pentru restul costului construcției.

Artistul C. B. Penel.

Artistul C. B. Penel excelează în «Bolnavul închipuit», în rolul ipohondrului Argen. N'avea atunci decât 22 de ani și în Conservator fiind, publicul venea special la producții să'l vadă pe Penel. Talentul sau comic e un talent natural, nemuncit, gestul și vorba cumpănite, zugrăvind în totdeauna exact starea sufletească a personajului ce reprezenta. Acum era gagist, iar teatrul național îi răsplătea talentul și munca cu coiosala sumă de... 80 lei lunar.

Cei doi artiști Popovici.

Teatrul Național are pe cei doi Popovici ai săi. Popovici senior, tipul artistului german, cu plete, joben și macferlan și pe Popovici junior, figura amarezului din teatru, mustața răsucită. Greu era până se hotăra să se pue pe afiș: senior și junior. Amândoi Mihaî, amândoi Popovici. Se încercase a se imita pe capetele încoronate punându-se pe afiș Popovici I și Popovici II. De aici veșnic cabașlicuri.

Pe I și II zefarii îi schimbau întotdeauna, așa că pe afix «seniorul» juca pe primul amôrez, iar «juniorul» pe câte un bătrân trecut. Popovici senior a avut o epocă glorioasă în teatru, captivând publicul prin puternicul său talent.

Caragiali la Iași

Marele Caragiali sosește la Iași pentru a se înțelege cu d. Nicu Nanu, să deschidă o berărie în grădina Creditului Urban. După o ședere de două zile, I. L. C. Gambrinus, cum era poreclit, s'a reîntors în Capitală, convingându-se că Iașul nu este un oraș comercial.

Caragiali trăsesese la otel Buch. Pentru a deschide o berărie, se pusese să consulte la noi la Iași, pe Sigmund și pe alții. Cine era Sigmund? Un țal-chelner. Înainte de a părăsi Iașul, Caragiali a trecut pe la Comitetul teatral și a încasat suma de... 10 lei 40 bani ce i s'a convenit ca tantiemă de 10 la sută pentru „Năpasta“ care s'a jucat la Teatrul nostru.

O întrunire liberală.

În ziua de 20 Martie la teatrul Pastia, a avut loc o mare întrunire, firește, de protestare, împotriva infamului de guvern, care, «inspirat de ură și dispreț pentru popor, nu face decât să samene anarhia și dezordinea în întreaga organizare socială și politică a țării», etc. etc.

Liberalii ieșeni erau: Șt. Șendrea, Gh. Mărzescu tatăl, Vasile Gheorghian, Nicu Gane, Andrei Vizanti, M. Ţoni, C. Climescu, C. Lepădatu, Gh. Tacu, A. D. Xenopol, C. Paun, Gh. A. Scorțescu, Iconom Gh. Ienăchescu, Anton Suciu, Al. V. Liteanu, I. Ornescu, P. Stoica, Al. Velciu, D. Botez, căp, Gh. Costandachi, V. Elefterescu, Em. Halăceanu, P. Fântănaru, A. D. Handoca, I. Micu, N. Giurgian, M. C. Sfihi, C. Ropală, N. Papadopol, Gh. Vizanti, Em. Manoliu, I. Damian, V. Cucu, V. Dimitriu, căp. Gh. Pa-

Iadi, V. C. Pompilian, O. Bodescu, C. Macedon, Gh. Stamatopol, Gh. Drăghici, O. Albineț, D. Farcaș, etc.

Junimiștii leșeni.

Junimiștii aveau ca ziar «Constituționalul». «Neue Freie Presse», ziar străin, se socotea că susține guvernul în schimbul unei subvenții. «Constituționalul» și «Țara» nu se prea vindeau la Iași «Timpul» însă se cetea foarte mult. „Era Nouă” din Iași era o foarte bună gazetă.

Teodor Codrescu.

La 24 Martie 1894 moare la Iași bătrânul veteran Theodor Codrescu. El a fost rând pe rând, logofăt la poștă, funcție plătită cu două carboave pe lună, apoi secretar al lui Grigore Ghica Vodă. El e autorul «Uricarului», operă monumentală cu care Codrescu a cheltuit 200.000 lei.

Principii moștenitori la Iași.

Principii Moștenitori Ferdinand și Maria au vizitat Iași la sfârșitul lunei Martie 1894. Împreună cu miniștrii, au luat parte la Te-Deumul dela Mitropoie. Corul metropolitan era condus de Gavril Muzicescu. Ion Ianov a distribuit cu această ocaziune o „odă”. La ora 10 Principesa Maria nesimțindu-se tocmai bine, e condusă la trăsură și împreună cu d-na Grecianu se reîntoarce la palatul Sturdza, unde erau găzduiți. Odată cu principii au sosit la Iași miniștrii Take Ionescu, Menelas Ghermani și C. Olănescu.

La Cercul militar au fost primiți de generalul Budișteanu.

Principii au vizitat spitalul Sf. Spiridon, Universitatea, Școala centrală de fete și au patronat balul societății studențești «Solidaritatea». Foasta sală a Consiliului comunal e transformată în sală de bal. Din plafonul tapisat pornesc jerbe de flori și de mici lampioane electrice. Palatul Rosnovanu nu se mai cu-

noaște, e transformat cu totul. Fostul cabinet al primarului e transformat în o pădurice. Dintre ramuri răsar stele electrice roșii, galbene. Din mijloc o splendidă lună scoboară o dulce lumină asupra băncilor ascunse printre arbori. Fostul oficiu al stării civile e transformat în bazar, în seră, iar în biroul stării civile, aranjat în cameră turcească, e tombolă. Prințul vorbește cu mai multe persoane, printre cari cu d-na Dolores Ghica. Principesa vorbește cu d-na Grecianu, apoi trec la tombolă unde se aflau d-șoarele Ortansa și Eliza Zarifopol, la chioșcul cu consumații era d-na Leonardescu, iar la flori d-nele Natalia Manu și Lucia Cananău.

Un alt banchet are loc în sala cea mare a palatului Ferdinand oferit de Comună Principilor moștenitori, la care au asistat 300 de persoane.

Cu ocaziunea vizitei făcută Iașului, Principesa și-a exprimat dorința că i-ar plăcea să aibă o casă la Copou, la aer curat și că actualul Palat, de pe atunci, palatul Rosnovanu, n'are altă priveliște decât metropolia.

Take Ionescu la Iași.

Fostul ministru de instrucțiune publică Take Ionescu, care a venit la Iași, cu Principii moștenitori, a vizitat împreună cu inspectorii școlari de pe vremuri d. C. Meissner și Vârgolici, școala normală de învățători «Vasile Lupu». Din Iași a plecat la Botoșani, pentru a inspecta școlile de acolo. Tot la Iași a inspectat gimnaziile Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, externatul de fete și liceul Humpel, apoi laboratorul d-lui Vas. Buțureanu, șc. bele arte, liceul internat, liceul național și corul metropolitan.

Principesa Elena Cuza.

În timpul petrecerii la Iași, perechea princiară a fost vizitată și de Principesa Elena Cuza, care a luat ceaiul împreună cu Principii. La sosire, a fost

întâmpinata foasta Doamnă, de Prințul Ferdinand, iar în capul scării de Principesa Maria.

Principii în tot timpul șederii lor la Iași, n'au făcut de cât o singură vizită : Principesei Elena Cuza.

Pensionatul Warlam.

O serată literară muzicală are loc la pensionatul Warlam, a cărei directoară era Katty Warlam. Erau trei surori, Katty, o energică profesoară și de temut directoară, Aspasia Warlam profesoară de piano și Elena Warlam, care desemna admirabil.

Liceul Warlam se afla unde e acum Izolarea.

O manifestație naționalistă.

Se anunță pentru ziua de 24 Aprilie o mare manifestație la Iași, cu ocaziunea procesului ce'l fac ungurii fraților noștri de peste munți, care și revendicau drepturile lor naționale. Se putea oare crede că de abea peste 25 ani, visul tuturor de atunci avea să se împlinească ? Un Te-Deum se va oficia în biserica Sf. Spiridon. Totuși s'au luat măsuri severe ca manifestația să nu iea un caracter mai grav la consulatul austriac din Strada Carol.

La statuia lui Ștefan cel Mare, s'au ținut numeroase cuvântări, printre cari a rectorului Universității și președinte al Ligei Culturale, Neculai Culiianu, a lui A. D. Xenopol, a lui Gr. Macri, a d-lui A. C. Cuza, a lui Alex. Suțu, profesor la Liceul Național, etc.

La Cluj pleacă din Iași delegații studențimei universitare, State Dragomir și Averescu, fostul secretar al Universității. D-rul Rațiu a fost obiectul unor ovațiuni deosebite. Se aflau atunci la Cluj, cu ocaziunea procesului memorandumului, peste 25.000 țărani, țărance, etc. cari au însoțit pe cei 15 acuzați români, spre curtea cu juri. Acuzați erau : Dr. Rațiu, G. Popp, Dr. Lucaci, Coriolan, Aurel Suciuc, N. Răman, etc.

Carol Lueger, deputat în camera Austriei, ține un discurs călduros în parlamentul din Viena, în fa-

voarea fraților noștri de peste munți. Președintele Ligei Culturale din Iași N. Culiănu îi expediază cu ocazia aceasta, o lungă telegramă de mulțumire.

Consulul Criticos.

Un tip foarte cunoscut al Iașilor era Criticos, vice-consul al Greciei. Diplomat n'a fost el niciodată, căci nu putea rezolva nici o chestiune a supușilor greci, totdeauna fiind numai la cofetăria Drosulis, alături de baclavalele gustoase.

Om foarte simpatic și politicos, distra mai cu samă atunci când vorbea franțuzește: ca de pildă: — «Cette coniac est magnific».

Când Regele Carol a sosit la Iași, fostul consul Criticos luă loc chiar la dreapta Regelui — «Ce mai nou în Grecia, domnule consul, îl întrebă Regele — «Merți, maeștate. — Câți supuși aveți în Iași? — «Merți, maeștate. Ziua a doua, sârmanul Criticos a fost vârât pe la coada mesei.

D. Const. Stere.

D. C. Stere printr'o scrisoare adresată ziarelor, afirmă că nu e refugiat din Basarabia, ci, a venit în România cu un pașaport legal, eliberat de guvernatorul Basarabiei în 15 Noembrie 1892, mai afirmă că se numește Const. Stere și nu Șărcăleanu (un pseudonim sub care ar fi scris în «Evenimentul literar»). D. C. Stere a mai declarat că «e supus rus», de și de origine română din Basarabia.

Pe atunci supusul străin C. Stere, era student.

D. Gh. Ghibănescu.

Prietenul nostru d. Gh. Ghibănescu era pe atunci unul dintre cei distinși elevi ai școlii normale superioare, Om cu vederi înaintate, mai mult e opera sa însăși decât a școlii. Scria mult și cu ușurință, ca și acum. A făcut un studiu asupra Hușului, o

dovadă mai mult că e hușan. Ca om, e un «prezentabil bărbat cu musteți ce tind să devie «humbertiane».

Universitatea ieșană.

Universitatea din Iași număra pe cei mai de samă profesori. Cităm : Gheorghe Mârzescu, d. Petru Poni, Petru Rășcanu, Ștefan Șendre, M. Tzony, Gh. Ureche, A. D. Xenopol, Ion Caragiani, d. C. Climescu, C. Leonardescu, d-r. L. Russ, d. d-r. Vasile Negel, Ursian, Dr. Botez, Ion Rallet, Dr. Cerne, I. Tanoviceanu, d. Toma Stelian, N. Basilescu, Dr. L. Sculy, d. Petru Missir, d. Alex. Philippide, Dr. Peride etc.

Un concert la Sidoli.

La teatrul Sidoli a avut loc un concert în seara zilei de 30 Mai, în folosul Ligei Culturale D. Teodor Burada, care era și un neobosit vizitator al locurilor locuite de români, a executat pe vioară doinele și cântecele naționale, dulci și frumoase, cum numai noi le avem Elevii Conservatorului, sub conducerea d-lui Eduard Candelia intonează «Desteaptă-te române». După ieșirea din sală, cu torțele aprinse, studenții grupați în jurul drapelului din Sibiu, manifestează pe străzi.

Hora din Piața Unirea.

La respintenea «Petrea Bacalu», adevărat în Piața Unirea de astăzi, se încinge o horă monstră. Și cum era în totdeauna la Iași, la astfel de manifestații, armata a ocupat strada Carol, pentru a împiedeca o eventuală trecere a manifestațiilor în spre consulatul austriac, unde astăzi este Căminul studenților.

P. P. Carp la Iași.

La solemnitatea punerii pietrei fundamentale la școala tehnică din Iași directorul școalei, un foarte valoros profesor, Gh. Hazu, în frac, înmănușat și cu cravată albă a ținut un discurs.

D-sa a început cu cuvintele :

— «D-le Ministru...

N'apucase a le zice bine și ministrul Carp, zeflemist din fire, apucându-l de poala fracului i'a spus :

— «Fii scurt», pentru ca să poți spune mai puține prostii».

Buch.

Și astăzi a mai rămas numele de otel «Buch», casele din colțul Pieței Unirea cu str. Golia, ocupate de armată.

Buch era bătrânul simpatic, care nu de mult a încetat din viață. La început ținea o crâșmă, pe urmă a deschis un otel, unde și'a făcut viitorul. El și'a datorit numai lui totul, s'a format singur. Pe atunci cei mai aleși clienți erau ai lui: mâncau la Buch, trăgeau la Buch.

Câte întruniri importante nu s'au ținut în odăițele birtului său. Ba, un om politic, a exclamat într'o zi că «Buch face miniștrii» și că acelaș Buch e «mascota lui Panu», Buch «nu punea mâna în apă rece».

El se compara cu obiectele cele mai frumoase ce sunt expuse în vitrine pentru a atrage lumea.

IN 1895

Politica radicală.

Politica radicală conta mult la Iași.

Ruptura dintre P. P. Carp și G. Panu, îl aducea mai des pe acest din urmă la Iași. Când junimiștii s'au retras din cabinet, o întrevvedere a avut loc între P. P. Carp și Gh. Panu. Discuția a degenerat în violențe între acești doi oameni politici, care a despărțit pe Panu definitiv de Carp. Panu a venit atunci la Iași să comunice amicilor săi, această știre. La Iași, prietinii lui Panu îl așteptau cu nerăbdare. Era Alex. Buznea, erau Lambrior și Hax. Ziarele protivnice vorbeau că Gh. Panu deabea sosit la Iași, ar fi fost «sechestrat» la via D-lui C. Chirilă, unde erau

petreceri uriașe, cu muzică ca să dea mai multă viață culesului viilor.

D. Sturdza la Iași.

Dimitrie Sturdza, șeful partidului liberal sosește la Iași.

Vine în calitate și de prim ministru însoțit de Episcopul Dunărei de jos de pe atunci Parthenie, viitor mitropolit, sau Kir Parthenie, cum l'a poreclit A. D. Holban.

Un banchet are loc cu această ocaziune, oferit de Gh. Mârzescu președintele clubului național liberal de atunci din Iași. Iau parte la acest dejun: Vasile Gheorghian, Nicu Gane general Racovitza, Ștefan Șendrea, Andrei Vizanti, Nicu C. Aslan, Gh. Șendrea, Gr. Buicliu, Gh. Tacu, C. Vidrașcu, Aron Densușianu, C. Lepadatu, Dim. Botez Gh. Scorțescu și d-nii Toma Stelian, Al. Velciu, Ath. Gheorghiu și C. B. Penescu.

A doua zi are loc în sala otelului România, o întrunire liberală, unde a luat cuvântul Dimitrie Sturdza, care a vorbit mai mult de două ore.

Matei Millo.

Marele artist Millo hotărându-se să se retragă din teatru, a ținut să dea ultimile sale reprezentații, pe scena teatrului din Iași. Pe atunci era în vârstă de 83 ani. În ziua când a sosit la Iași, Millo dându-se jos din vagon, se uită în toate părțile și nu zări decât pe Dimitrescu, pe comicul artist Dimitrescu.

— Numai tu ai venit?, îl întreabă Millo — «Da maistre». — Dar ceilalți? — E frig și n'au paltoane. — «Au dreptate băeții, dar pe tine Ghița (Dimitrescu) te văd cu blană de saumur».

Înainte vreme Millo juca în grădina Tivoli din strada Banu.

Fiind serbătorit în orașul nostru, ieșenii i'au făcut o manifestație grandioasă.

Rechemat de nenumărate ori, după actul al doilea

al piesei «Lipitorile satelor», Millo apare pe scenă în-
cunjurat de membrii comitetului teatral de atunci



Matei Millo în 9 poze.

d-nii C. Ivașcu, Xenophon Gheorghiu și A. C. Cuza.
D. Xenophon Gheorghiu a rostit o inimioasă cuvân-

tare, la care a răspuns Millo, că uită cei 80 ani care l'apasă și se simte reîntinerit când vede că lașul îi dă cea mai frumoasă răsplată a muncii. Iar după actul al teilea, rechemările neîncetând, Millo se arată și zâmbind spuse: — «Sunt de 83 de ani. Vă rog nu mă aplăudați așa tare, că sunt în stare la 90 ani să vin să mai joc».

Pentru Flechtenmacher:

Elevii Conservatorului de muzică, împreună cu profesorii au dat un concert, în beneficiul artistului Flechtenmacher, acel care a pus pe note frumoasele cântece ale poezilor legați atât de intim de trecut! Ariile bătrânului artist trăesc și astăzi, le fredonăm încă, căutând să sorbim din ele parfumul unei muzici dulci, calde care a încălzit odinioară clipele din viața barzilor noștri. Flechtenmacher și'a scris par'că bucățile sale cu sângele său, făcând epocă, pentru că au intrupat în ele, caractere din firea noastră, din sufletul nostru.

Rossi.

Rossi, celebrul artist italian, a apărut pe scena Teatrului din Iași, în «Othelo». Era prea mică scena Iașului, pentru un Rossi, dar el a ridicat-o cât se poate de sus, încurajarea publicului a fost meritată, el dovedind că și dă bine samă de ceiace însemna, un adevărat artist. Acelaș succes frumos l'a avut și în «Sckylock» și în «Moartea lui Ivan al IV-lea groasnicul».

«Maistrul» Tabărcă.

Cine nu cunoștea pe maistrul Tabărcă? Era lăutarul, de care s'a dus pomina ca de popă tuns. Câți ieșeni nu trebuie să și aducă aminte de vestitul taraf al lui Iancu, care veri dearândul a desfătat pe numeroșii vizitatori ai cofetăriei M-me Alexandre din Iași? Pe unde n'a fost Iancu Tabărcă? Pe la Roman prin familiile boerești, pe la iarmaroacele din Fălticeni.

Și Tabârcă, Tabârcă lăutarul într'o zi a ajuns maistru de muzică la un gimnaziu din provincie. Dar Tabârcă care frământa vioara în casele diferiților boeri, a fost văzut într'o bună zi făcând pe comicul pe catedră și cu fumuri chiar de boer. Iată și o istorioară despre boeria lui : la o nuntă cânta taraful lui Nastasă și Furnică, doi cunoscuți lăutari ieșeni. Tabârcă, devenit maestru de muzică, ședea cocoșat între boeri, și pe semne ca să se arate mai boer, numai ce-i vine în minte, că se uită la Nastasă și îi spune tare și răstit :

— «la ascultă, măi țigane, cântă cutare cântec, nu-l știi tu ?

— Sărut mâna, cucoane, îi răspunse repede năbădăiosul de Nastasă și făcu din ochi șiret la ceilalți. A fost un răs general, iar Tabârcă n'a mai zis o vorbă.

Coquelin Cadet.

Marele artist francez Coquelin Cadet, societar la Comedia franceză, dă prima reprezentație în Iași la 12 Decembrie 1895. A fost un adevărat regal artistic pentru ieșeni. «L'Avare» reprezentat de Coquelin, a avut un succes imens, a produs un adevărat triumf.

A doua seară, Coquelin a jucat în rolul lui le-tournelle din Mademoiselle de Seiglières. După actul al patrulea, deodată publicul a fost plăcut surprins : Din galerie, se auzi o muzică intonând Marsejeleza și cântecul Gintei latine. Toți spectatorii s'au sculat în picioare și au făcut artiștilor francezi ovațiuni.

Cofetarul Drosulis.

Din Iași dispăre cunoscutul cofetar Drosulis, care a plecat cu trăsura până la Ungheni, iar de aci a luat renul pentru Odessa. Drosulis dimpreună cu un tovarăș al său, Caracocic s'a instalat la Iași prie 1886. Impreună au fost cei dintâi cofetari greci cari au îndrăznit să se stabilească în strada mare (Ștefan cel Mare), pe când ceilalți concetațeni ai lor se'n-

fundară prin târgul de sus și târgul Cucului. Afacerile le mergeau minunat și curând tovarășii treceau drept oameni foarte bogați.

În afaceri, erau foarte corecți și mai erau și filantropi. Cu ani în urmă, se'ntâmplă spargerea de la Daniel, a cărei autori au rămas nedescoperiți. Lumea acuza pe șoptite pe Caracocic, care se hotărî să părăsească lașul, vânzând tovarășului său Drosulis, partea sa din afacere.

Curând însă frații Alexiadis deschiseră o cofetărie tot în str. Ștefan cel Mare. Cu toate acestea Drosulis tot făcea afaceri și se bucura de un credit nelimitat.

Datoriile lui Drosulis se urcară la 60.000 lei.

IN 1896

O aniversare.

«Evenimentul» a împlinit patru ani de la apariția sa. Un banchet a avut loc cu această ocaziune, în sala Eliseu. Iau parte Vintilă Rosetti directorul «Românului», personalul de redacție de atunci al ziarului, în frunte cu Gh. A. Scorțescu, D-nii P. Fântânaru, Teodor (Raki) Vasiliu, regretatul Dr. Leon Cosmovici, Lazăr Teodorescu, Nicu Cozadini, Em. Manoliu etc.

Menu-ul a fost combinat și el politicește, căci conviviile din seara ceia au savurat: mezeluri omogene ca unanimitatea parlamentară, pateu de iepuri junimiste de 2 hotare, bulion cu gogoășe din program, mazere fină aleasă cu alegeri libere, înghețată ca speranțele junimiste, fructe seci din toate partidele, vinuri din generația de la 1848, șampanie cu efect activ, apă de Breazu cu efect retro activ etc. Nu a lipsit Ionică Barbu. Au tuastat Const. Lepădatu, tatăl d-nei inginer Țintzu, Vintilă Rosetti, Dr. Leon Cosmovici, George C. Ioan, Ioan Micu, d. Lazăr Teodorescu, d. Petru Fântânaru, d. Raki Vasiliu, Volanschi consilier comunal și G. A. Scorțescu.

Bombonel Aslan.

Cine nu l'a cunoscut pe Bombonel Aslan? Galeria îl mângăia strigându'l: Bombonică, Bombonaș, clopoței Bombonei. Par'că îl văd cei cari l'au cunoscut, cum se apropia de pupitru, cu pasul să afe-rat sau plictisit, după dispoziție. Par'că'l văd cum tronând își lua o atitudine elegantă și îndrăzneată de maestru symphonie, lucru ce nu pot face toți maes-trii, nefiindu-le în caracter.

Bombonel Aslan era profesor de limba franceză, era compozitor muzical, era fagotist, era director de orchestra la teatrul național, era acompaniator de oca-zie la piano, era deci un... cumulard. Bombonel era un impulsiv, un energetic, un talentat, dar în schimb, inconstanța și lenea îl dominau în mod excepțional, la intervale! Dânsul a cerut să se înființeze la con-servatorul din Iași, o clasă unde să se învețe a... bate toba și timpanele.

Ghiță Dimitrescu.

Pe scena teatrului Sidoli are loc o reprezentație în beneficiul comicalui artist al Teatrului Național Ghiță Dimitrescu.

Înprietenându-se cu Iulian, a dat mai multe re-prezentații la «Grădina cu cai» din București. Se în-scrie la Conservatorul din Capitală, intră apoi la tea-trul național sub direcțiunea lui Millo, apoi al lui Pacsali. Face un turneu în provincie.

Intr'o zi se anunțase la Botoșani o reprezentație, unde juca și Dimitrescu. Seara însă, Dimitrescu ni-căeri. Fu căutat în tote părțile, dar degeaba. Dimi-trescu plecase la Iași și se angajă la teatrul național, sub direcțiunea de scenă a lui Bălanescu. A reușit să-și serbeze și jubileul de 25 ani de viață pe scenă. A ajuns cel mai popular actor nu numai la Iași, ci în toată Moldova.

Iașii nenorociți.

Se plângea sărăcia Iașului atunci, cum se plânge și de atunci încoace, cum îl plângem și acum și cum, desigur, îl vom plânge și de acum înainte.

Iașul atunci, acum 26 ani, decădea văzând cu ochii.

Iașul mergea spre ruină, spuneau ieșenii de atunci.

Toate administrațiile comunale veneau cu un program bine ticluit, dar nimic bun nu se făcea pentru orașul acesta. Se spunea că Iașul n'are docuri și antrepozite, se cerea transferarea atelierelor C. F. R. de la Pașcani la Iași și câte altele. S'au făcut toate acestea, cum s'au făcut. Dar astăzi e mai bine? Nu credem. E de ajuns să ne ocărăm unii pe alții de condamnabila nepăsare ce am avut'o fiecare dintre noi, în ce privește lăsarea în ruină a Palatului Administrativ. Dacă este o crimă mai mare pe care au făcut'o ieșenii, este că au lăsat pe toți oamenii politici, care se tot laudau că «se sacrifică pentru Iași, pentru capitala Moldovei, pentru orașul de unde au pornit toate ideile mari» etc. etc.; că i'au lăsat să'și bată joc de dânșii. Iașii au o pată rușinoasă, cu Palatul Administrativ în halul în care se găsește astăzi.

Nu mai încapă discuție că aceiași indolență s'a arătat și cu stăruința pentru instalarea unei telegrafii fără fir. Bietul Iași n'are nici o legătură telefonică cum se cade cu Bucureștii. De când nemții au pus mâna pe firul de bronz telefonic din București, Iașul are și n'are telefon! Așa încât, între Iașul de astăzi și cel de acum 25—30 ani, acesta din urmă a fost mai norocos, de și n'avea atunci nici docuri, nici antrepozite, nici ateliere de C. F. R.

Un buget comunal.

Ce era un buget comunal acum 26 ani la Iași? Era bugetul care prevedea cheltueli pentru teatrul național, pentru personalul teatrului, cheltueli care se ridicau la suma de... 770 lei. Veniturile teatrului se evaluau la 36 mii lei, socotindu-se chiria de la

teatru 600 lei pe seară. Personalul de la Abator era plătit cu 9900 lei pe... 6 luni, veniturile evaluându-se la 80.000 lei anual. În schimb se urca mereu taxele asupra făinei ce se importa în oraș, se urca taxa spirtului, se impunea la o taxă dublă vinul importat din alte podgorii în afară de cele din jurul Iașului. Se mai gândeau edilii de atunci să clădească noi localuri de școli, un palat comunal și o manutanță comunală.

Societatea Turn Verein.

Societatea de gimnastică Turn-Verein era pe atunci foarte vizitată. Deși în realitate era o societate unde se adunau la început numai membrii ai coloniilor germane și austriace, mai târziu câte un prieten român al cutărui membru din societate își făcea apariția în sala de dans, când avea loc vre'un bal sau vre'o șezătoare artistică.

Ca pretutindenii în Germania, în toate țările pe unde trăiau, germanii își petreceau timpul cât mai uniți posibil. De era bal, banchet, etc. se intona imnul societății, apoi începeau discursurile.

Cu ocaziunea unui banchet de la sus zisa societate, după intonarea imnului societății, se ridca o cortină: pe scenă se aflau mai multe d-re în costum alb. Președintele societății arhitectul Iulius Reinicke, astăzi decedat, de altminteri un foarte devotat amic al Iașului, a rostit o cuvântare în limba germană. După Reinicke, un domn Koroșetz reprezentantul societății similare din București, a fost trimes să-și spue dânsul cuvântul, după care s'a procedat la... țintuirea steagului. Muzica cântă iar d-rele desvâluie steagul și-l dau prezidentului, care cu o voce tare și plin de emoție, zice: «Prin acest steag s'a întărit unirea și frăția între membrii acestei societăți: de astăzi înainte, uniți vom lupta pentru propășirea ei».

După terminarea țintuirii, conform obiceiului german, steagul fu purtat de trei ori prin prejurul

mesei din mijlocul sălei, în care timp se cânta de muzică și toți din sală, imnul societății.

„Kir Parthenie“ la Iași.

Sosirea lui Parthenie la Iași, provoacă vâlvă. Ziarele nu-l mai slăbesc din «Partenie al Păunicăi», «autor al nelegiuirilor cari au cutremurat țara», etc. Se țesea un complot «infam» în «întunericul nopții» de «banda Sturdza-Parthenie».

Parthenie ținea să exploateze vârsta înaintată a Mitropolitului Moldovei Iosif, vrând să-l facă să părăsească Iașul și a pretinde ca un drept al său trecerea ca Mitropolit Primat. Reieșea, dacă faptul se consuma că, scandalul a fost provocat de Mitropolitul Moldovei, pentru a fi înaintat Mitropolit Primat, iar Parthenie credea prin acest mijloc că va putea evita pentru moment o alegere eventuală a unui nou Mitropolit.

Secta scopiților.

Secta scopiților e la ordinea zilei la Iași. Cazul de la Ungheni cu dezertorii ruși, primiți în țară de scopiți, pentru că apoi să devie prozeții lor, e discutat mult.

Sectă scopiților datează de foarte mult timp și își are origina în Rusia, unde s'a dezvoltat un timp în liniște. Guvernele rusești față cu pericolul mare ce constata și luând în seamă faptul că țăranul rus în mizeria în care se găsea era ușor de convertit, au început o campanie groaznică împotriva acestor secte, din care mulți au îngrășat pământul Siberiei. Un ucaz împărătesc a oprit cu desăvârșire existența scopiților în țara rusească și atunci ei au emigrat în România, la Iași unde s'au stabilit în Strada Pacurari. Scopiiții nu mâncau carne, nu beau nici un fel de alcool și nu fumau. Mâncarea lor se compunea exclusiv din pește și din ceai.

Când vre'un rus dezerta din Rusia, era primit imediat în gazdă de scopiți, dându-i primele ajutoare pentru a-l castra.

Doctorul Taussig.

Moare la Iași, cunoscutul medic Bernhard Taussig. Venit din Praga, se stabili la Vaslui, ca medic de despărțire, iar de aici la Iași, unde și'a creiat imediat o reputație mare.

Era unul dintre cei mai celebri medici din țară. A fost timp de 12 ani medic al ospiciului Socola, apoi neîntrerupt de la 1866 până la 1896 medic primar al spitalului israelit.

Era un «ieșan», în adevăratul înțeles al cuvântului. Iubea Iașul, iubea pe ieșeni, era milos, bun și blând cu toată lumea. Se făcuse cunoscut de către toți.

I s'a făcut o înmormântare măreață,

Institutul Humpel.

La institutul liceal de d-re din Iași Humpel, sunt cei mai de seamă profesori: e d-na Humpel directoară, Vasile Burlă profesor de greacă, A. Burri profesor de franceză, Victor Castano tot de franceză, Dr. L. Cosmovici de naturale, N. Culiianu de matematici, P. Fântănaru de latină, Xenophon Gheorghiu tot de latină, W. Humpel de canto, C. Leonardescu de economie politică, I. Stravolca de Fizico-chimie, A. D. Xenopol de estetică, istoria națională și istoria artei, d-rele M. și A. Checais pentru cursul primar, d-ra M. Cocea pentru fizico-natnrle, d-ra S. Negruzzi pentru istorie, d-ra Strătilescu pentru istorie, etc.

Moartea lui Matei Millo.

Moare Matei Millo în 1896 Septembrie. Mai bine de jumătate de secol a încântat și fermecat țara cu talentul și spiritul său scânteietor. Avea 92 ani când ne-a lăsat. Plecat la Paris pentru continuarea studiilor, se reîntoarce în țară și se face actor. Lumea

boierească a fost furioasă de acest fapt, căci Millo avea origină boierească. Dar dânsul se mulțumi cu aplauzele nesfârșite ale poporului. Cine-și amintește de Millo, cine admira creațiunile lui, nu putea ca să nu fredoneze arii din «Baba Hârca» sau «Cucoană Chirița». Millo a fost cel dintâi care s'a scuturat de searbăda declamației, de gesturi fantastice, pentru a ne da pe scenă oameni plini de viață, tipuri cunoscute de toți. Evreul Moise, Cucoana Chirița, Grecul Gelos, Baba Hârca sunt ființe care au trăit, iar Millo n'a făcut decât să le eternizeze.

A fost actor, a fost și autor. Piesele sale *Lipitorele satelor*, *Apele de la Văcărești*, *Millo director* sînt piese cari trăesc și astăzi, căci conțin tablouri de moravuri și tipuri pe le întîlnim și astăzi în viață. El a înflăcărat studentimea, a pasionat mulțimea, luând parte, la luptele mari politice.

N'a lăsat avere după dânsul, n'a lăsat pe nimeni în urma sa, dar numele său va trăi în vecie în inimile românilor a cărui fală era.



Artistul Galino.

Galino.

Bătrânul Galino se retrage la pensie și catedra sa de declamație de la Conservator rămâne vacantă. Il suplinea artistul C. Ionescu și putea să-l suplinească și State Dragomir, artistul talentat și cult, Sturdza Doria și alții. Pe tema suplinirii catedrei și a numirii unui nou titular, se face mare gălăgie.

Theodor Balasan.

Moare Theodor Balasan, vechi tipograf ieșean și ziarist. Dânsul a urmat cursurile școalei primare armeană, apoi intră în Academia Mihaileană sub direcția lui Asachi. Mai târziu se specializă în tipografia Asachi în bransa tipografiei. Fu numit director al tipografiei «Junimea», unde și'a și instalat o tipografie proprie, obținând mai târziu de la Regele Carol dreptul de a purta titlul de «Tipografia regală». Balasan a fost întemeietorul «Curierului de Iași.» Noi acum când ne ocupăm de primele începuturi ziaristice mai serioase la Iași, îl numim «Curierul lui Balasan». Balasan însă schimbă curând titlul ziarului său în «Curierul intereselor generale» Neavând avere își scotea ziarul de trei ori pe săptămână și aceasta timp de ani îndelungați. Ziarul n'a dispărut decât odată cu îmbolnăvirea lui Balasan. A murit sărac, ca toți ziaristii și ca unul care nici odată nu s'a gândit pentru sine ci, a căutat numai să servească pe alții.

O petrecere.

Un dineu al unui licențiat în drept, era un eveniment la Iași. D. C. Langa Rășcanu, actualmente ministru plenipotențiar la Sofia, fiul defunctului profesor universitar Petru Rășcanu, a oferit un dineu amicilor săi, cu ocazia susținerii tezei de licență în drept. Ieau parte Alex. Stoianovici, d. Costea Botezat, Titus Popovici, G. Tataru, Todiriță Iacob, I. Georgiades, d. M. Vărnăv Liteanu, Cristea Missir fost profesor de istorie, Lascar Ursulescu fost profesor de franceză etc.

Iată pozițiunile : Drept roman — «mezelicurile existau în timpul lui Luculus? Drept Civil — origina «supei cu patele» e codul Calimah sau codul Napoleon? Drept Internațional — peștele prins în Dunărea în apele Bulgariei - și făcut maioneză în România își pierde naționalitatea? Procedura Civilă — găinele în «gelatină» mai au drept de apel? Drept natural --

teoria lui Kant asupra «muşchiului cu sos». Drept Constituțional — sistemul «bicurcanic» e preferabil curcanului unic, chiar de ar fi cu «salată». Economia Politică — diviziunea «torturilor». Drept comercial un particular ce cumpăra «fructe și brăzături» pentru o masă dată prietenilor, face el un act de comerț sau nu?

Drept Penal — după școala pozitivistă penală, un delicvent ce băuse înainte „vinuri» de Uricani, Cotnari și Odobești, e iresponsabil.

Societatea tipografilor.

Societatea lucrătorilor tipografi din Iași «Albina» a publicat un protest, împotriva lui Corneliu Codrescu, proprietarul stabilimentului grafic «Miron Costin» și profesor la școala comercială, pentru că a lovit în existența tipografilor, pentru că avea la «Gazeta de Iași» fete, îndepărtând bărbații tipografi de la zețarie etc. Au semnat protestul peste 60 tipografi.

Iarăși Caragiali.

O mare întrunire are loc în sala Pastia, convocată de clubul conservator ieșan, în chestiunea Mitropolitului Primat. Iau parte la întrunire Lascar Catargi, Gheorghe Cantacuzino, general Gh. Manu, Nicu Filipescu, și Take Ionescu, cu toții astăzi dispăruți. Întrunirea aceasta a fost una dintre cele mai grandioase ce s'a ținut vre'odată la Iași. Asistă conservatori junimiști, radicali cu toți fruntașii lor de la centru.

Coboară din tren cel dintâi Gh. Panu, care nici n'apucă să intre pe peron, și întreabă pe amicii săi care'l așteptau la gară: — ce face Caragiali? Bine, i se răspunse, — Sigur că a lucrat toată noaptea pentru discursul său de astăzi.

La întrunire iau parte Lascar Catargi, care începe cuvântarea sa cu cuvintele: «Bine y'am găsit».

Apoi, vorbesc Gheorghe Cantacuzino, generalul

Manu, Nicu Filipescu, d. C. Dissescu, Gh. Panu, iar cel de pe urmă Take Ionescu.

Seara, la plecarea fruntașilor la București, se afla la gară și Caragiali. La un moment dat, Take Ionescu, îl zice lui Caragiali :

— Caragiali, se vede că lașul te-a prins !

— Ba nu, răspuse Caragiali, mi'a prins !

Ion Ianov, glumețul Ianov ceru generalului Manu o cameră șofată.

— Fii mulțumit, răspuse generalului Manu, că îți oi da un loc la Cameră.

IN 1896

Lascar Catargi la Iași

După grandioasa întrunire conservatoare care a avut loc în Noembrie la Iași, Lascar Catargiu și Nicu Filipescu după ce au mai stat o zi în orașul nostru, au părăsit Iașii plecând la București. La gară, s'a întâmplat că pleca și Mitropolitul Iosif, pentru a lua parte la deschiderea corpurilor legiuitoare. Când blândul Mitropolit a intrat în sala de așteptare, din cauza chestiunii metropolitane ce era pe atunci în discuție s'a făcut o tăcere mormântală și apoi ostentativ toată lumea a făcut gol în jurul Mitropolitului, încunjurând pe Lascar Catargi și Nicu Filipescu.

La un moment dat Lascar Catargi întorcând spatele Mitropolitului, unul din mulțime a strigat :

— Jos popii !

Deschiderea Teatrului.

La 24 Noembrie se deschide teatrul național. Dar nici decorurile, nici costumele nu sosiseră încă.

S'a alcătuit, cu prilejul deschiderei teatrului, un program de inaugurare în folosul săracilor, cu următoarele piese : Versuri de ocazie de Nicu Volenti, fost membru la curte și un gustat poet, «Cînel-Cînel» de Alexandri, «Poetul dramatic» de Millo, «Muza de la Burdujeni» de Negruzzi. A doua seară, a avut loc a doua reprezentație, cu acelaș program în folosul

săracilor din Societatea dramatică. Ce se juca pe atunci? «Fântâna Blanduziei», «Lumea în care ți se urăște», Concentrările armatei», «Ginerele lui Poirier», «Amoruri triste», «Nervoșii». Dar nu mai erau dispărând pentru vecie figurile mărețe ale lui Millo, Luchian, Bălănescu, Teodorini, Merișescu, Pascali, Manolescu etc., etc.

Autorii mândrei clădiri a teatrului nostru, au fost Fellner, Cochutz, Grandt și Antonescu. La inaugurare, muzica militară intonează imnul național, iar orchestra teatrului sub conducerea d-lui Eduard Caudella, cântă o uvertură.

Cortina se ridică și în scenă se reprezintă o pădure. În partea dreaptă a mesei din mijloc, iea loc primarul de atunci Nicu Gane, cu consilierii săi, iar în partea stângă Feilner, arhitectul și autorul planului teatrului cu ceilalți arhitecți. Flancul stâng al scenei e ocupat de artiștii și artistele teatrului ieșan, în frunte cu Galino, cu Gabriela Luchian și d-na Nilda Valeria. Se țin cuvântările de ocazie. Seara, State Dragomir, neuitatul nostru State, a cărui bust l'am desvelit anul trecut la cimitirul Eternitatea, a jucat o scenetă intitulată „Teatrul național“ de N. Volenti și a recitat versuri datorite tot lui Volenti.

Apare pe scenă și d-na Valeria Nilda, cântând o arie de operă cu acompaniament de orchestră. Au mai jucat în „Poetul romantic“ d. Penel, d-na Aglaia Pruteanu și Athena Georgescu, iar în „Cinel-Cinel“, Dimitrie Constantinescu, Arceleanu, Elena Botez și d-na Pruteanu.

O horă monstră a încheiat spectacolul.

Chestia apei.

Chestiunea apei e în ordinea zilei. Ziarele brodează pe temă lipsei apei, până și versuri ca:

„Luați-mi seama, oh! prieteni
Și vă cruciți de fapta mea,

In lași așa minune mare,
 Cum rar s'a mai putea vedea
 De-așa ceva, mă mir și eu,
 Ci adevărului mă'nchin:
 Nu vin,
 Ci apă beu,
 Pe viul Dumnezeu.
 Mă întrebați: „Nu cumva oare,
 O grindină a dat prin vîi?
 Ori frigul a stricat recolta
 Și viile-au rămas pustii?“
 O, nu! Căci vin, precăt știu eu,
 A fost, ast' an, destul și bun
 Și totuși apă beu,
 Pe viul Dumnezeu“, etc.

IN 1897

„Opinia“.

Primul cuvânt din primul număr al «Opinieii» ziar conservator cotidian, a fost semnat de Dimitrie Greceanu, iar al doilea de d. A. A. Bădărău. Și unul și cellalt își arată toată dragostea pentru lașii noștri și pentru marele partid conservator. Dimitrie Grecianu propovăduia de pe atunci democratismul, de pe atunci era pentru reprezentarea minorităților, pentru că Parlamentul să înceteze a fi o minciună constituțională și pentru statornicirea cumpănei drepte între interesele obștii și interesele individualităților prea puternice.

Și, Dimitrie Grecianu era convins de superioritatea partidului conservator asupra tuturor celorlalte partide, prin faptul că din însăși esența sa, păstrând cultul tradițiilor și din cunoștința fenomenelor istorice care alcătuesc puterea acumulată a geniului și a firei neamului nostru, am căpatat criteriul cel mai sigur pentru a nu depăși marginile adevăratelor noastre nevoi.

Iașii și boala prințului Ferdinand.

Principele moștenitor Ferdinand e grav bolnav.

Datorită unei broneo-pneumonii stângi, starea sa produce neliniște.

S'a telegrafiat curților europene înrudite în Londra Coburg, Berlin și Petersburg. Franz Iosef și Țarul Rusiei au telegrafiat, de asemeni și Sultanul Turciei, principele de Neapole. Principele Ferdinand având o criză violentă, Regele Carol a chemat grabnic la Cotroceni pe părinții augustului bolnav. Medicii se temeau la o înăbușire, care ar fi o consecință a pneumoniei. Zile întregi temperatura se menținea la 40 grade.

Din inițiativa bancherului ieșan Meyer Welsengrun, toate prăvăliile din Iași au fost închise, pe timp de o oră, în care vreme un serviciu divin s'a oficiat la toate bisericile și la școala cea mare din strada Cucu.

În delirul care l cuprinsese, Principele a pomenit adese ori de Nevman, un servitor al Palatului și a zis în nemțește: «Ich gehe».

Sie bleiben. Priester . . . fertig. (Eu mor, dumnevoastră rămâneți. Aduceți preotul. S'a isprăvit cu mine).

Un tip : Naischitz.

Un tip al Iașului, cunoscut mai cu seamă în societatea israelită era Naischitz, un pseudonim în dosul căruia se ascundea dorința vie, de a ajunge bogat ca bancherul Neuschotz, care fusese și el negustor ambulant.

Figura lui Naischitz era o zeflemea a naturei. Nasul lui a cărui lungime avea proporțiile unei bazalconii, făcea din el o frumoasă caricatură. Caftanul ce-l purta de atâta vreme, avea atâtea pete, încât părea o rămășiță a vre unui secol din trecut. Era negustor ambulant. Marfa pe care o ascundea în buzunarele largi ale caftanului se compunea din sticlute cu apă de colonie, săpun de familie și alte lucruri de tualetă.

Întreaga sa viață era de a pune mâna pe averea fostului său coleg de meserie, dar imposibil, visul

acesta de aur fiind dus de Naischitz în mormânt. La zeflemelele cu răutăcioase alusiuni la adresa sa, Naischitz avea un răspuns — clișeu —: decât face fulusufie pe nas a meu, mai bine ai face vunzare de un sopon!

Un colonel sedus de figura originală a evreului puse să-l fotografieze.

«Ei, ce ați făcut? Ați mai scos un Nalschitz, parchi unu nu era de ajuns că murea de foame».

Și moartea i'a fost originală. Un câine, nu era măcar turbat, i-a sărit înainte și Nalschitz a căzut jos mort. A murit de... frica strămoșească.

Moartea unei roabe

Moare la Iași femeia Catrina Vasile Nicu, în vrâsta de 95 ani, după ce fusese roabă 46 de ani.

Și a trăit zeci de ani, într'o sărăcie lipită pământului, într'un bordei fără aier și fără lumină, înșelându-și foamea cu te mieri ce și setea cu murdăria care se rostogolește, pe albia Bahluiului.

Palatul Rosnovauu.

Cu ocaziunea anunțatei vizite a Regelui Carol la Iași, pentru a asista la inaugurarea noului palat universitar, vine iarăși în discuție palatul Rosnovanu care a fost răscumpărat de la Primărie, spre a fi prefăcut în palat princiar.

Se proiecta atunci ca prin exproprierea ce se vor face, să se deschidă o stradă spre teatru și să se facă și un bulevard. Comuna avea să facă cheltuelile dar comuna... epuizând ca totdeauna fondurile, a rămas totul baltă.

Tot acum Principele Ferdinand a fost avansat la gradul de general și numit comandant al corpului IV de armată.

Se proiectează a se construi și un palat princiar, Regele dăruiește Principilor Moștenitori moșia Poeni și se mai proiectează cumpărarea vilei «Grierul»

din dealul Repedei, toate în vederea unei reședințe princiare.

Toate au rămas numai proiecte.

Ce a făcut pentru Iași, Take Ionescu e mult. Lui i se datorește: Liceul internat, liceul național institutul anatomic, teatrul și Universitatea.

Popa Meletie Orzescu.

Popa Meletie Orzescu își lua la Iași diploma de doctor, în vârstă fiind de 56 de ani. Era un tip original, om de lume veche, de o cultură primitivă neștiind altă limbă «modernă» decât a patriei mume.

Greoi, stângaci, miop, Popa Meletie își târa antereul în sălile de spital, numărând anii «ca să scape odată». Și popa a scăpat cu o teză asupra ichiyolului.

Și-a lepădat apoi antereul, și-a tuns pletele și-a rotunzit abdomenul, s'a «civilizat» și s'a pus să.. scoată măselele și să ungă cu ichtyol rănile sătenilor.

Impărțirea premiilor.

Solemnitatea împărțirii premiilor are loc cu toată sfînțenia cuvenită acestei mari zile școlare. Unde mai sunt astăzi timpurile acelea? Unde sunt steagurile tricolore și pentru o serbare școlară, nu numai pentru nenumăratele părăzi de oficialitate? De când Iașul n'a mai văzut rădicându-se cortina cu scena tixită de premianți, de directori de școli în frac, iar în mijlocul scenei omasă mare pe care să se afle un enorm buchet făurit din grădinele puse sub conducerea d-lui Apostolescu? Să bătea lumea după biletele gratuite, se băteau după ele mai ales părinții premianților. Corul școlar cântă Imnul național. E corul școlii Mihail Cogălniceanu, condus de vechiu institutor Tincu, astăzi decedat. Se țin cuvântări de ocazie de către insitutori, de către rectorul Universității — bătrânul și blândul N. Culienu, de către primar — Nicu Gane. Se începe încoronarea și împărțirea premiilor. Publicul ovațio-

nează pe premianții, tocmai din Tătărași, care se prezintă pe scenă, în cămașa și desculți.

Vine rândul apoi al elevilor de liceu. Alte serii de coruri, conduse numai de d. Mezzetti, muncitor și răbdător, după care fostul director al Liceului Național, d. A. B. Brandea a rostit o cuvântare absolut școlară.

Moș Alexandru dela Universitate.

Moș Alexandru dela Universitate. Scurt, gârbovit, hodorogit, cu barbetele încărunțite, cu mersul șovăelnic și trăgănat, vara cu pălăria de păslă trasă pe ochi, și iarna cu o căciulă jărcuită pe o ureche, așa l'au apucat toți pe moș Alexandru, eroul epocii de bacaleureat de la Universitatea veche.

Când vre'un student îl saluta cu — Buna dimineață moș Alexandre, dânsul răspundea — Bună domnișorule, dar răspundea îngăimat și neîncrezător, temându-se să fie batjocură în salut.

Universitatea era Moș Alexandru și Moș Alexandru era Universitatea. Ai lui erau și dascalii, ai lui erau studenții, ai lui era totul dela Universitate. Era paznicul credincios și sever al ordinii. El suna clopoțelul la sfârșitul orelor de curs, el rânduia întrunirile în sala Universității, el dădea paharul de apă conferențiarilor și primea pe Suverani și pe miniștri și mai cu seamă el era sufletul «bacalaureatului». Câte studente n'au găsit fițuica mântuitoare la teză, sub cofa de apă pe care Moș Alexandru o așeza în unghiul dintre sală și cancelarie?

Și, când era aproape să se retragă la pensie, spunea tuturor:

«Di la 58 și pâna azi, la trei zeci și atâția de ani: câți am petrecut eu p'în mâinile meli... cari doctori, cari profesori, cari gândicatori (filosofi)... am și miniștri ieșiți di pi mâinile meli».

Pavel Paicu.

Se retrage la pensie bătrânul profesor Pavel Paicu.

De și a funcționat 30 ani ca director la gimnaziul Ștefan cel Mare, a tămas veșnic un necunocut, de și nu dintre cei mai puțini originali cetățeni ai lașului. Nalt, fix și subțire, pornea în fiecare dimineață, tacticos și tăcut, din cancelarie spre clasă, cu ochii plecați, cu pălăria pe cap, așa înainta până se urca pe catedră. Se descoperea, își punea ochelarii de presbit, se depărta de catalog și «facea apelul»: o întârziere—jumătate de absență. Câte sute de corigenți și zeci de repetenți, din pricina lui «Ovidiu» din clasa patra, cu latineasca lui.

Punea întrebări îngâimate, la cari foarte puțini puteau răspunde. Își apăsa puțin vârful nasului între două degete, își îndesa ochelarii, îndepărta catalogul, tușia din sec: — Șeezi... — Șase, domn' Paicu?.. făcea haz de necaz bietul elev, viitor telegrafist...

— Doi măgarule, nu șase. Șeezi... Nu știi a declina... Du-te de te spânzură».

În afară de școală, hazliul Paicu, era un harnic gospodar, economic și practic, dar și un reputat spicurian. Nici odată n'a fost văzut la vre'un spectacol nici n'a rostit vre'un discurs. Pe la gimnaziu se făcea baz de fratele lui Paicu, țaran cu suman, ițari și opinci.

Leagănul turnant.

Chestiunea reînființării leagănului turnant la Măternitatea e la ordinea zilei în sânul consiliului de igienă al orașului nostru. Pe atunci se discuta și în Franța această chestiune, determinând anchete și studii speciale. Și acolo n'au voit să reînvie o instituție căzută în disgrația autorităților de demultă vreme. S'a obiectat împotriva leagănului turnant că legea pedepsește lepădarea unui copil și pedepsește tot odată și supresiunea stărei civile. Primul drept al unui copil e de a fi crescut de către aceia cari i'au dat viață, iar în al doilea rând de a i se garanta o stare civilă care să'l consacre ca membru în societate, ca cetățean al țării, apt de a și desvolta caracterul



său și de a exercita toate drepturile. Ori, ce este leagănul, se spunea, dacă nu un indemn, spre lepădarea copilului și supresiunea stării sale civile?

Cu toate acestea, de atunci încoace, vezi numai copiii lepădați pe toate drumurile. Numai epitropia casei Sf. Spiridon știe ce necaz are zilnic cu copiii lepădați, aduși zi și noapte de către agenți, de pe toate cărările.

Leagănul turnant, care are trecutul său destul de important aici la Iași, și astăzi dacă s'ar reînființa, ar însemna să scape din ghiarele temniței pe atâtea femei nenorocite, care în cele mai dese cazuri, în disperare și în mizerie, recurg la infanticid, spre a'și ispăși apoi păcatul în temniță.

Ștefan Vărgolici.

Profesorul de la facultatea de litere Ștefan Vărgolici încetează din viață. De loc din județul Neamț, și'a făcut studiile secundare la liceul din Iași, Academia Mihaileană. Cea dintâi diplomă de bacalaureat eliberată de Universitatea din Iași, a fost conferită în 1864, după avizul consiliului academic, lui Ștefan Vărgolici și D-lui Const. Climescu, în urma susținerii a unui concurs pentru obținerea de burse pentru steinătate.

Rector al Universității era atunci Titus Maiorescu.

A fost bursier al școlii normale superioare din Paris.

Reîntors în țară, a fost numit dintâi profesor de limba franceză la școala militară din Iași, apoi profesor de limba și literatura franceză și de limbile romanice la Universitatea din Iași și conferențiar pentru limba greacă. Era membru al societății «Junimea» și colaborator al «Convorbirilor literare». Ca inspector general secundar, când inspecta școlile, de și nu era om rău, provoca oare care groază printre elevi, cari-l anunțau scurt prin cuvintele: Vine Vărgolici.

Universitatea ieșană.

Inceputurile Universității din Iași sunt interesante. Primul început al învățământului național superior în Iași se face în 1830 prin înființarea unui curs de legi în școala vasiliană de la Trei Erarhi. Primul profesor superior căruia i se încredință cursul de legi fu Christian Flechtenmacher venit în țară de la 1811 ca educator al copiilor fraților Lascarachi și Grigore Sturdza. În 1834 se mai înființară la gimnaziul Vasilian încă 3 cursuri academice de: logică, algebră și istoria universală rațională, constituind împreună anul I de filosofie. În 1835 se deschide Academia Mihaileană. Aici profesează Filosofia Eftimiu Murgu, juristul Flechtenmacher cursul de legi, apoi mai erau catedre de limbele rusă, germană, franceză și elină.

În 1838 e un curs de istoria literaturii franceze, un curs de drept public și privat, un curs de matematică aplicată, de filologie și istorie, de mate-mateci înalte și fizică, de istoria naturală, de chimie și de geometrie și arhitectură,

În anul 1838 deci am avut începuturile a 3 din cele 3 facultăți de astăzi. Universitatea ieșană începe a se apropia de forma ei definitivă. Cel dintâi profesor din cadrul învățământului superior astfel creat, fu doctorul în drept Gh. Apostolescu.

În 1860 Universitatea din Iași este creată prin legea lui Vodă Cuza și instalată în localul cel vechi. Primul rector al Universității din Iași a fost Ioan Strat, profesor de economie politică.

O petrecere la schit.

Ca și acum, se serba în fiecare an la «Schitul lui Tărăță» proprietatea casei Sf. Spiridon, hramul acestui schit, prin o serbătoare câmpenească. Se petrecea bine în ziua de 15 August a fiecărui an, zi de adio a verei, zi de prevestire a toamnei. În mica bisericuță de atunci, ca și astăzi, a schitului, năvălea lume pestriță, neveste cu copii în brațe, copii cari și

sug degetele de foame și necaz, femei îngenunchiate înaintea icoanelor ascunse între galbene flori de câmp, flăcai evlavioși, moșnegi încovoiați în rugăciuni, și apoi după slujba, tacâmuri, gărafi și bidoane pe iarbă verde și sub cerul învinețit; se imbucă și se bea în sunetele sentimentale ale tarafului de lautari care intona :

Hai la raci, la raci, la raci !...

Sătenii joc hora cu chiote și cântece. Dar astăzi ? Acele clipe nu mai sunt, e o desamăgire complectă, sunt vremurile schimbate, cum schimbați suntem și noi.

Moartea unui artist ieșan.

Cel mai favorit artist dramatic al Iașului, Ghiță Dimitrescu a murit. Se tot plângea dânsul că «mașina s'a stricat», făcând glumă pe contul suferințelor sale.

Din București unde n'a stat multă vreme, a venit la Iași și nu l'a mai părăsit până la moarté.

Era foarte iubit de ieșeni. Elevii de liceu îl adorau.

În «Cerșetorii în haine negre», în «Nebunii din amor» era neîntrecut. A fost și profesor de gimnastică la Liceul Național.

În teatru, era actorul perfect care arăta publicului extasiat când gura strâmbată de bețiv, figura pocită de idiot, râsul imbecil, cântecul de mahalagiu, când dimpotrivă, apărea ca un naiv sficios și modest, cetățean umilit.

Theodor Burada la Lemberg.

Sunt 25 de ani de atunci, când Theodr T. Burada, bătrânul explorator de orașe, de sate și țări străine locuite de români, continua să plece peste mari și peste țări. S'a dus în anul 1897 la Lemberg spre a lua parte la serbările ce au avut loc acolo, cu ocazia punerii pietrei fundamentale a clădirii noei biserici românești. La Lemberg există o veche bisericuță

ortodoxă, unde se slujea în limba română, bisericuță susținută din fondul religios de la Cernăuți.

Mitropolia ortodoxă din capitala Bucovinei a hotărât a clădi în locul bisericuței ce trebuia dărmată, o grandioasă biserică după chipul bisericii domniței Balașa din Capitală. Punerea pietrei fundamentale a fost serbată printr'un serviciu divin, apoi printr'un banchet, la care s'a toastat în românește. Atunci ca și acum, raporturile noastre cu polonii erau dintre cele mai amicale. Desigur că, vizita de astăzi a șefului statului polon eliberat, în Capitală, va aminti d-lui Theodor Burada, care și astăzi, cu toată vrasta sa înaintată nu se astâmpără continuând interesanta sa lucrare asupra «Istorieului teatrului în Moldova», îi va aduce aminte clipele frumoase petrecute în Septembrie 1897 la Lemberg, când a fost primit și ovaționat, aducându-i-se laude pentru cercetările sale sfârșitoare, spre a descoperi familii românești prin țările străine și manifestându-se pentru națiunea română.

Maestrul Borelli.

Deschiderea stagiunii Teatrului nostru național, e la ordinea zilei actualmente la Iași. Pe tema solidității clădirii, o polemică s'a încins între direcția Teatrului și unele ziare. Astăzi teatrul se deschide cu foc bengal cum vedem, cu totul altfel de cât se deschideau porțile teatrului, acum 25 de ani,

Conform tradiției, se reprezenta o piesă proprie cu totul nouă în repertoriu. Regisorul italian Borelli era preocupat de succesul deschiderii stagiunii. S'a jucat «Boerii și Ciocoi» de Alexandri.

Suveranii la Iași.

În Octombrie sosec la Iași, cu ocaziunea inaugurării Universității, Regele Carol și Regina Elisabeta. Au loc recepțiuni grandioase. Un document: iată programul reprezentației extraordinare ce a avut loc Duminecă 26 Octombrie 1860 la Teatrul Național cu

ocazia deschiderei solemne a Universității din Iași.

Iluminație gală : Imnul național de Ion Ianov, cântat de toți artiștii teatrului român : tablou alegoric de circumstanță aranjat de M. Galino ; potpurii naționale de G. Burada, executate de orchestră : Margo sau bine-facerile educației, vodevil în un act tradus de T. Profiriu. Iată și persoanele cari au jucat : pe baronul de Mornac D. Mogâldea, pe contele de Neris Balanescu, pe Gustav de Arenberg Xenofonte, pe Margo femeia contelui de Neris d-na Harmanda, pe Paulina femeia baronului de Mornac d-na Filaret și pe Jean Jailu D. Profiriu. Urmează apoi uvertura pe motive, a lui Bellini executată de orchestră ; potpurii de Flechtenmacher, executate de orchestră ; Sacagiul canțonetă de V. Alexandrescu, cântată de Balanescu : «Nunta Tărănească», scene naționale de V. Alexandri. Iată și prețurile locurilor : avans scenă de rangul I 4 galbeni, de benuar 3 galbeni, loje rangul I 21 galbeni jumătate, ordinar 2 galbeni, benuar 56 lei, loja rangul al treilea un galbăn, stal 12 lei, parter 5 lei, galeria 2-lei jum. Reprezentația s'a dat în ziua de Dumineca 30 Octombrie 1860 și a început la ora 7 jumătate seara. Afișele au fost tipărite la tipografia lui Adolf Berman din Podul Vechiu.

Câteva scene de la vizita Regelui Carol la Iași.

La o recepțiune care a avut loc la Palat, Regele Carol a recunoscut imediat pe V. A. Urechia Alexandrescu, fostul decan al facultății de drept.

— «D-voastră, i'a zis Regele, ați fost numit profesor universitar, în ziua în care Eu am fost proclamat domnitor».

Regele Carol primind delegațiunea studentască adresându-se studentului X. Eraclide (dl. senator Xenophon Eraclide) îl întrebă : — «Dv. sunteți româncan fiul d-lui Eraclide ? Studentul răspunse afirmativ. Și, adresându-se studentului Poni (d. avocat Alex. Poni) îl întrebă : «— Dv. sunteți fiul fostului ministru ? — Da, răspunse studentul» — «Dann sprechen vahr»

ch in lich Deutsch» (atunci e probabil că vorbești nemțește) replică Regele.

Primind o delegație de farmaciști și comercianți s'a adresat d-lui I. Motăș: — «A'n văzut casa pe care o zidiți în apropierea gărei. E frumoasă», a zis Regele d-lui Motăș. Pe bancherul Popper l'a întrebat dacă e rudă cu familia baron Popper, marii proprietari de păduri din Ungaria, tōvarășii companiei Goetz.

Regele a vizitat și Baia turcească. Iată o baie care datează de la 1640. A fost zidită de Vasile Lupu. La început baia n'avea de cât o secție pentru bărbați, mai târziu s'a făcut și pentru femei. Baia fusese pe vremuri proprietatea statului și a fost vândută Comunei, odată cu alte clădiri, în 1862. Feredeul condus la început de Comună, a fost dat în întreprindere pentru sumă de 9000 lei anual. În 1891 se hotărâ restaurarea babei.

La școala normală «Vasile Lupu», Regele a gustat dintr'o mîncărică de cartofe și a găsit'o bună dar... piparată. S'au servit și cîrnăciori, însă ei au fost înghițiți pe nerăsuflete de unul din generalii din suita Regelui.

Vizita Regelui Carol la Liceul Național era mai degrabă o vizită de profesor, nu de rege. Anunțând că la ora 2 p. m., când începea orariul de după-amiază va fi la Liceu, Regele și-a făcut intrarea la Liceu fix la această oră. Il așteptau toți profesorii în cancelarie, unde fostul director A. B. Brandea i-a prezentat. Regele a vizitat toate clasele. În clasa I-a l'a găsit pe d. C. B. Penel ocupat cu caligrafia, iar în a II-a pe Vellea, decedat nu de multă vreme, făcând lecții de geografie. Regele a ascultat la harta mută de pe tablă, pe elevul Teodor Badareu, pe d. Teodor Badareu de astăzi, doctor în drept de la Paris. Fără nici o jenă elevul Badareu a arătat munții și apele Europei răsăritene, etc. Regele i-a pus câteva întrebări relative la canalul de Suez, Marea Roșie, Oceanul Indian, etc., la care răspunzându-i-se exact, profesorul Vellea a spus regelui: „Aceste lucruri

nu le-a învățat cu mine, le știe din școala primară, ceiace dovedește că și acolo a fost școlar bun“.

După aceasta, Regele a netezit pe obraz pe școlar. Fostul șef de guvern D. Sturdza și d. I. I. Brătianu au felicitat de profesorul Vellea, D. I. Brătianu care a fost la Sf. Sava elevul lui Vellea, l'a întrebat pe acesta dacă tot mai face cu elevii săi hărți multe și bune, adăogând că d-sa și acum păstrează câteva hărți, făcute de pe când avea ca profesor pe Vellea.

În clasa doua, se afla Grigorie Buțureanu, fostul iubit profesor de istorie. Aici a întrebat pe elevul Miclescu despre popoarele arice. Buțureanu a spus Regelui despre teoria cea nouă asupra obârșiei popoarelor arice. Regele l'a întrerupt imediat, dându-i mai multe amănunte relativ la această teorie, amănunte pe care probabil le știa din memoriul prezentat de Buțureanu, Academiei. În clasa a treia ordinară, d. Mihai Tomida facea lecții de geologie. Aici Regele a ascultat pe elevul Setlacek, (Profesorul Setlacek) socotit atunci ca cel mai bun elev din liceu. În clasa a treia divizionară, d. Gh. Scobai, actual prim-ajutor de primar și profesor la gimnaziul Alexandru-cel-Bun, a pus pe elevi să facă analiză din cartea de lectură. În clasa a șasea, era d. I. Pop-Florantin care asculta pe elevul Emil Gh. orghiu, Regele a întrebat pe elev însemnarea etimologică a cuvântului psihologie. În clasa a șaptea, se afla d. profesor Ion Paul, actualmente profesor la Universitatea din Cluj. D. Paul a pus pe elevul Callo să traducă în nemțește fraza: «inima și înțelepciunea face pe oamenii mari», apoi, a pus acestui elev mai multe chestiuni de gramatică. Regele a cerut elevului să traducă aceiași frază în latinește, traducere pe care a făcut-o cu ajutorul Regelui și a d-lui Xenophon Gheorghiu.

Cu aceiași ocazie, a sosirii Regelui și Reginei la Iași, Constantinovici, a primit ordin direct de la Împăratul Neculai al Rusiei ca numai de cât să plece

la Iași, să se găsească în gara Iași și să salute pe Suveranii României, la sosirea lor.

Ordinul a fost atât de urgent, încât bietul guvernator a fost silit să anine vagonul său la un tren de marfă, singurul care pleca la ora 10 noaptea din Chișinău, ca să ajungă la ora 5 dimineață la Ungheii și de aici, împrumutând cei mai buni cai, să poată sosi în goană la ora 7 jum. dimineață la Iași.

Cu o zi înainte de primirea ordinului de plecare a guvernatorului la Iași, nu se știa nimic la Chișinău despre această misiune. Ba, prin localurile publice și chiar prin unele culise din clasele înalte ale Chișinăului, se discuta cu oarecare ironie pregătirile ce se făceau la Iași, pentru primirea monarhului din «micul regat vecin», expresii consacrate prin sferile oficiale ruse mai înalte.

...După 25 de ani, «monarhul din micul regat vecin» este monarhul României Mari, învingătoare în războiu, iar Rusia, Marea Rusie, în halul în care știm cu toții că se găsește.

Iași, după primirea Suveranilor, a fost obiectul de răs al tuturor. Din Iași îmbrăcați în haine de sărbătoare, după plecarea Regelui și Reginei, n'a mai rămas de cât acelaș oraș sărac și murdar. A fost doar un vis și visul trece. După ceremonii, armată, arcuți, lumină, trăsuri, reprezentații de gală și banchete, după discursuri, recepții și serbări, orașul nostru, îmbrăcat câteva clipe numai în haină de paradă, în brad și steaguri, s'a trezit acelaș oraș sărac și nenorocit, fără apă, fără uliți și fără administrație. E soarta Iașului, ca să fie așa, atunci ca și acum.

Miron Pompiliu.

Moare la Iași, Miron Pompiliu, profesor de limba română, tovarășul d-lui Ion Paul la alcătuirea celor mai complete cărți de cetire.

Miron Pompiliu a adus servicii reale școalei și literaturii. De loc din Crișana, de lângă Beiuș, și-a făcut studiile la liceul din Oradea Mare, iar facul-

tatea de litere la Iași. A fost profesor la școala centrală, la școala militară, la institutul Humpel și la liceul internat. Era membru al Junimei, a scris la Convorbiri Literare poezii lirice și critici asupra cărților didactice. Lui i se datorește prima colecțiune de Balade populare.

Sculptorul Tronescu.

Tronescu a fost numit profesor la școala de Belle-Arte.

Rămas uitat, fără nici o protecție, fără să se răsvrătească, el, talent atât de mare în modestia lui și modest în mărimea lui, a stat atâta vreme umilit și resemnat. Istoria vieții sale, a fost o pildă de răbdare și nevoi, de lipsă și resemnare. Numirea lui ca profesor se datorește venirii Regelui și Reginei la Iași. A protestat și el odată și bine, rostind un adevăr: — «Mor de foame» a răspuns dânsul Regelui Carol, care l'a întrebat cum se găsește. Cuvintele aceste, rușinoase și umilitoare pentru vremea și cultura noastră s'au repercutat ca un ecou pe strălucirea festivă a celor cari au puterea în mână.

De la Tronescu, elevii au învățat nu numai arta de a sculpta, ci și arta de a suferi.

De la Sf. Spiridon,

Pomenile de ziua sfântului Spiridon, dădeau Iașilor un aspect deosebit. În ziua de 12 Septembrie era cu neputință de străbătut Strada de Sus astăzi I. C. Brătianu, în fața bisericii Sf. Spiridon. Era un roi enorm ce se abătea asupra bucății de loc dinaintea porței celei mari care duce în curtea spitalului și a bisericii: calici, sdrențeroși, rufoși, se grămădeau, se luptau, se striveau și tremurau de frig, în așteptarea clipei fericite când le-o veni rândul. Niște gologani și o pâne.

În schimb, o dimineață de așteptare pe frig, o răbdare de fier și o luptă oșobitoare.

Avocații ieșeni.

Un număr însemnat de avocați ieșeni, trimet o adresă lui Nicu Filipescu, deplângând groaznicul sfârșit al duelului pe care l'a avut cu Gh. Em. Lahovary. Nu se îndoesc însă de perfecta lealitate și corectitudine a luptei, dar se indignează când văd înverșunarea și fățarnicia cu care se speculează o atare nenorocire împotriva lui Filipescu și graba cu care s'a pus în mișcare tot aparatul justiției pentru a doborâ pe Filipescu, cu litera moartă a unei legi căzute în desuetudine desăvârșită. Adresa termină cerând ca Filipescu să facă următorilor avocați ieșeni să le încredințeze apărarea lui: Iancu Manu, Vasile Sculy, Dim. Alexandrescu, D. A. Grecianu, Gh. Irimescu, Theodor, A. Chirilovici, Vasile Dimitriu, A. A. Badareu, D. Grigorovici, N. Nicolaidi, Gh. Mihail, St. Mandrea, C. P. Constantiniu, C. M. D. Miculescu, Petru Sion, Gh. V. Grigoriu, Savel Manu, Al. Dabija, D. Andrei Fărcășanu, Nebunelli, Brăescu, M. Ianculescu, etc.

Drept răspuns, Nicu Filipescu a rămas hotărât să se înfățișeze fără de nici un apărător înaintea tribunalului, mulțumind avocaților ieșeni pentru sprijinul oferit în această tristă împrejurare.

Artista Delmary.

Moare bătrâna artistă Delmary, în azilul de bătrâne, instalat în una din cele mai singuratiche străzi ale Iașilor, într'o casă cochetă care dispărea între flori și brad, flori și brad pentru festivitatea primirii Reginei Elisabeta.

Carmen Sylva a sosit aici fără nici un cortegiu, fără suită și fără poliție. Regina dete sărutări femeilor bătrâne din azil și se întâlnește aici cu d-na Delmary, care se distinsese prin o atitudine demnă, respectoasă și frumoasă. Era conștiința trecutului de educație care reinvia acum sub impresia prezenței regale. D-na Delmary fu recomandată Reginei ca

o veche artistă, iar în ochii Carmen Sylvei s'a ivit o licărire de sinceră admirație pentru trecutul unei glorii.

Între Burlă și d. Philippide.

Un conflict școlar care dă mult de vorbit presei e «afacerea Philippide-Burlă». Vasile Burlă a fost numit profesor suplinitor la Liceul Național la catedra de limba română, curs superior în locul d-lui Philippide. Vasile Burlă eșise atunci din inspectorat. Inspectorii convocați la minister, au căzut cu toții de acord să fie numit Burlă. Demisia d-lui Philippide era la consiliul permanent care avea de membru influent pe Hajdeu, a cărui succesor la Magnum Etymologicum era d. Philippide. D. Philippide a fost rugat însă să revie asupra demisiei și să continue cursul până la sfârșitul anului școlar, ceiace consimți s'o facă. De aici ofense, profesorii agitați, iar Vasile Burlă renunță la suplinire.

Profesorul Curius.

Moare bătrânul profesor Curius de la gimnaziul Ștefan cel Mare. O generație întreagă de două decenii s'a perindat prin cele patru clase ale vechiului gimnaziu ieșan. Era o figură impozantă de moșneag, cu trăsături ferme, un cap alb ca un trunchiu nins ce se legăna într'un mers ritmic. Era tipul omului care a trăit, a văzut și a cunoscut, era un izvor de apropiuri și o comoară nesecată de humor. A învățat la Atena și s'a întors de acolo cu o putere socratică, de discernământ și cu un grad înalt de stoicism. După ce și'a îndeplinit cu sfințenie misiunea de profesor, dascălul acesta de franceză, s'a retras din profesorat, în care trăisese trei zeci de ani.

Dar, toată superioritatea și talentul cu care era înzestrat se isbea de iremediabila neseriositate a vrăstei și a ușurinței nevrăstnicilor de gimnaziu.

Nu mult după moartea acestui cunoscut profesor, moare un alt profesor Mihai Slătineanu, vechi das-

cal de latină la Liceul Național. Slătineanu a fost primul licențiat al facultății de litere din Iași. Mulți ieșeni își amintesc de acest profesor, care de și părea sever și fără cruțare pentru bieții elevi, totuși era de o bunătate excepțională.

Și, fiindcă e vorbă aici de școală, cine nu și amintește de fostul profesor de geografie de la gimnaziul Ștefan cel Mare G. Ștefănescu? Todeauna cel dintâi la clas, cel mai regulat la lecții, cel mai credincios datoriei. Ștefănescu era un temperament de om isolat, amestec de sfială și desinteresare, de scepticism și modestie, de sinceritate și indiferență.

Intr'o zi primi vizita unui «inspector». Venise Ștefănescu de acasă într'o dispoziție tristă — un frate fizic, grav bolnav, griji... mizerii. Inspectorul intră, se prezintă vorbind încet. Fără s'audă bine numele și calitatea vizitatorului, dascălul pofti: — «Ședeți»... Și îi indică banca dintâi.

Inspectorul fusese «froasat» de primirea indiferență. După câteva zile dascălul primi un «avertisment» oficial. Inspectorul de atunci era Spiru Haret, mai târziu ministru al instrucțiunii publice.

Enescu.

Enescu, deja celebru în lumea muzicii, s'a manifestat la Iași într'un concert. N'avea decât 16 ani. A început să facă muzică de la vârsta de 7 ani și la 11 ani a luat premiul întâi la vioară și premiul întâi la armonie. «N'are de cât 12 ani zicea Massenet despre dânsul și vă orchestrează partițiuni ca un bătrân muzicant». Iar Saint-Saens a adăogit:

«Creiază muzica întocmai cum înfloreste mărul».

Cum se făceau alegerile la Iași.

Cu ocasiunea alegerii parțiale care avea să aibă loc la Iași, se făceau multe glume și presa scria multe.

Intr'o zi, zice-se, părintele Vereanu de la Tâlpă-lari, a pus pe eclisiarhul bisericii să tragă clopotul cu bătălași, că doar o auzi clubul ce stă cu chirie în

saloanele de sus de la Otel Trayan. Sunetul duios al clopotului Talpalarilor, care altă dată chema pe calicii din mahalaua din valea calicilor, suna acum în limba plină de înțeles a politicianilor: «care-i candidatul, care-i candidatul», Părintele Arion îngrijitorul oropsit al Sfântului Ilie, sări ars din întunecata și mucegăioasa chilie a bisericei, fostă a Gheorghei logofătului și porunci lui Ciubuc eclesiarhul, să răspundă prin dogitul clopot din neumblata și sparta'n fund clopotniță. Și unde nu trase bietul Ciubuc, clopotarul, în cât clubul, care sta în așteptare, înțelese limba misterioasă a acestui preot al vechimei. «Ce zice conu Ghiță, ce zice conu Ghiță (Mărzescu)?» Și o tăcere mormântală cuprinse tot clubul! Dar conu Ghiță zăbovia în Capitală. Părintele Savin atunci, de la Sf. Atanase, nu putu răbda și dădu a înțelege clubului prin limba pițigăiata a clopotului de vecernie că un candidat vrednic de scaunul senatorial e: «Casiarul Velciu». Tot pe acelaș ton răspunse și amenințătorul sunet al clopotelor de la Sf. Haralambie. Dar, pe când era mai mare fierberea, clopotele de la 40 Sfinți răspundeau: «Intrebați primarul, ce zice?»

Clopotul «Drapelului» răsuna în urmă la clubul de la otel Trayan și repede se dete sfoară în târg după candidat. Părintele Carp de la Sf. Neculai cel sărac se sui în clopotniță și singur trase clopotull căci eclisiarh n'avea. Glasul clopotului suna în limba clubului: «Doctorul Botez, doctorul Botez». Ti-ai găsit însă ca săracul Sf. Neculai cel sărac să fie băgat în samă! Era pe la toacă când eclisiarhul bisericei Toma Cosma trăgea clopotele de răsuna valea Bahluiului «Bun e și Mazlăm, și Mazlăm». Insa, clubomanii se făcură ne-aude, ne-avede și fură redeșteptați ca din vis de glasul clopotului de la Sf. Spiridon, care tocmai bătea 12 noaptea și răsună în urechile tuturor basul: «Epitropia, Epitropia».

IN 1899

Aristizza Romanescu.

Aristizza Romanescu era socotită de ieșeni ca

artista Iașului, ca ieșancă. Când juca Aristizza la Iași, era o adevărată sârbătoare. Toalete superbe, lux, tot ce poate da cochetăria femeiască, au venit să vadă pe Aristizza în stricata Gauthier, care a îndrăznit să iubească. Aristizza Romanescu întrupa admirabil pe nenorocita Gauthier. În serile când juca dânsa din Dumas, nu știai de cine să vorbești mai mult: de piesa lui Dumas sau de Aristizza?

În *Dama cu Camelii*, vechii ieșeni, au putut să-și aprecieze marele ei talent; în *Ibsen*, în *Suderman* tot astfel. Ieșenii îi depuneau coroane, flori, iar poezii se prosternau înaintea talentului ei.

...Și după moartea ei? Au dus-o la Eternitate și au lăsat-o multă vreme, fără măcar o cruce, care să arate că acolo zace cea mai mare artistă a noastră.

Consiliu de Miniștri la Iași.

Un întreg consiliu de miniștri a sosit la Iași, pentru a-și spune gândul și păsurile și a arăta țării că lucrează într'un gând și ca o cheazășie că vor aduce la îndeplinire programul expus. Au sosit miniștrii Gh. G. Cantacuzino, general G. Manu, N. Fleva, Take Ionescu, C. Disescu și Ioan Lahovary, precum și Nicu Filipescu, și Barbu Catargiu.

La gară, colonelul Rosnovanu, ca cel mai bătrân dintre moldoveni, a urat bună venire miniștrilor.

Gh. Cantacuzino a fost găzduit la d. Nicu Catargi, N. Fleva și d. C. Disescu la Gh. A. Scorțescu, general Manu, Nicu Filipescu și d. Ion Grădișteanu la Dimitrie Grecianu, Take Ionescu la Leon Bogdan, Ion Lahovary la d-na Drossu și dr. C. Istrati la dr. Peride.

Un consiliu de miniștri s'a ținut pentru prima oară la Iași și acel consiliu a trebuit să se ție tot în casa aceluia ce a fost Dimitrie Grecianu, unde era găzduit generalul Manu.

Take Ionescu, ministrul instrucțiunii publice a făcut prima sa vizită la Liceul Internat, creat de dânsul. Dintre profesorii cari l'au primit atunci la

școală, n'au mai rămas în viață astăzi de cât dr. D. Hurmuzescu, Gh. Lascar, A. Ionescu, Pericle Popescu și A. Aurescu.

Ducându-se spre sala unde avea să fie o audițiune muzicală, pe neașteptate răsare lângă un stâlp silueta de o rustică frumuseță a lui Cârțan, cu figura lui blajină, îmbrăcat în tradiționalul lui cojoc nițos, întors pe dos, — icoana duiosă a țaranului supus și necioplit, răsărind într'un cadru de o bogăție și strălucire de neînchipuit pentru o școală. Take Ionescu zărind pe Cârțan, a isbucnit într'un bravo: — «Dragă Cârțane, ce furtuni te aduce pe aici»? — «Să'mi mai văd pe frații ieșeni și să'mi ieau un pașaport. — Foarte bine, îi zise Take Ionescu, dar vezi, nu te prea îndrepta spre Basarabia, că acolo de, e mai rău ca la noi. — «D'apoi de ce să nu mă duc»? — Pentru că de pe la Sinaia și de prin alte locuri, te-am seăpat noi de buclucuri, da de pe acolo, vezi îi mai... greușor», — sfârși zâmbind prietenos Take Ionescu.

Un grandios banchet are loc apoi în sala Teatrului Național. A fost o festivitate măreață, căci nici o dată în Iași n'a fost un banchet care să fi avut ca oaspeți pe toți miniștrii țării.

16 Mai la Iași.

16 Mai la Iași. Cine nu și amintește de Iași în ziua de 16 Mai 1899? Pe la amiază, grupuri de cetățeni din Ciurchi, Nicolina, Tatarăși, Rufeni, Țicău, Bcoscărie, Frumoasa, etc., soseau ocupând intrările, stalurile și lojele de la Circul Sidoli din strada Unirea, unde se ținea atunci o întrunire. Sala, era populată și de elevi de școală, de studenți și de militari îmbrăcați civil. Deodată intra în sală un student bucureștean, V. C. Constantinescu, directorul ziarului «Antisemitul» și d-na Tița Pavelescu din Focșani. Pe scenă drapelul roș donat de d-rele din Sibiu, la dreapta lui un mare fanion cu inscripția «Jos jidanii», la stânga un altul cu inscripția «România a Românilor».

Intr'o lojă — No. 31, se aflau Gh. Sănduleseu, fost prefect de poliție și d-nii Abgar Buicliu și Petru Fântănaru.

Pe când vorbea delegatul studenților din București, sosesc în sală d. Lascar Tărăbușă, d-na Sevastos și alți studenți, aducând pe sus pe ciobanul Cârțan.

Vorbesc rând pe rând Romiță Deoghenide, Orighen Carp, Tița Pavelescu, colonel Mladian Manolescu, C. Braiesku, Cârțan, d-na Sevastos, Vasile Braiesku, după cere manifestanții iesă pe stradă, în frunte cu o muzică civilă alcătuită din 10 oameni.

Cortegiul era foarte numeros, cum arare ori s'a putut vedea la Iași.

Manifestanții de la 16 Mai, în frunte cu muzică, strigau într'unș ura și parte din ei învârteau bețele în mână. Primele pietre aruncate și care sburau prin aer, au fost pe strada Lăpușneanu, în fața magazinului Darmet, astăzi Cuba. Apoi au urmat geamuri sparte pe la magazine până în Piața Unirea. Curtea otelului Trayan, a berăriei Unirea, grilajul otelului Trayan erau literalmente pline de lume. Ajunși în fața caselor Motăș, din Piața Unirea, o prelungită fluerătură se auzi: o grindină de pietre curgea, geamurile sburau iar sfărâmurile căzând produceau un sgomot sinistru. O cărămidă sfărâmată în mijlocul străzii Golia, a dat de furcă autorităților. Procurorul de atunci Stoenescu s'a urcat imediat pe scările otelului Europa (Buch) deschizând o anchetă. A fost bănuit un chelner al otelului că ar fi asvârlit cărămida asupra mulțimei. Rând pe rând au fost sparte geamurile magazinelor din strada Ștefan cel Mare, în dreptul magazinului Beiner, a farmaciei Hertenberg, etc. În învâlmășeală a fost rănit căpitanul Vrabie, astăzi colonel pensionar, subcomisarul Păun, etc.

Ziarele de pe atunci anunțau că din 90 arestați, 42 erau pușcăriși, condamnați la munca silnică, parte eliberați din Dobrovăț.

Cu ocazia manifestației au fost arestați și d. V.

C. Constantinescu, directorul ziarului «Antisemitul». Orighen Carp, student la facultatea de litere, etc.

Să dădea ca sigur că manifestul antisemit al provocatorilor întrunirii a fost redactat la clubul vizantinist (Andrei Vizanti). Ziarele mai anunțau că d. Rachi Vasiliu a fost citat la instrucție, acuzat fiind că a agitat mulțimea la devastări. O anchetă, însă neserioasă, s'a făcut atunci și la Liceul Național, spre a se vedea dacă au fost elevi cari au participat la întrunire. De fapt ancheta era îndreptată împotriva lui Vasile Burlă, directorul de atunci al Liceului, cunoscut ca antisemit, însă care dimpotrivă, spre a împiedica pe elevi să iea cât de puțin parte la manifestație, în dimineața zilei de 19 Mai, a trimis în plimbare la Repedea întreg liceul. Ziarul «Epoca» din București ocupându-se atunci de tulburările din Iași, scria că liberalii sunt autorii tulburărilor antisemite din Iași. Iată în această privință câteva destăinuiri făcute de ziarul «Epoca»: «Prin luna «Aprilie, într'un compartiment al unui tren ce mergea «la Iași, se aflau d-nii Gh. Mârzescu, D. Grecianu, «Cananău, M. Alexandrescu și At. Gheorghiu. Se «vorbea politică. La un moment dat avocatul Mișu «Alexandrescu întreabă pe cei doi liberali d-nii Mâr- «zescu și At. Gheorghiu: — «Ei! Ce-o să mai exploa- «tați de acum înainte? O să ridicăm țara cu chestia «jidovească, răspunse d. Gheorghiu și o să vă dăm «jos cu chestia asta». Iar cu o săptămână în urmă într'o casă din București, fostul ministru G. D. Paladi a făcut următoarea declarație: «Vom agita țara cu chestiunea evreiască». — Invinuirile se țineau lanț. Fapt a fost că la această memorabilă manifestație a luat parte multă lume necunoscută.

Moartea unui avar.

Moare la Iași un prea cunoscut pensionar, care în viață fiind, trecea drept om sărac. Se plângea bătrânul veșnic că nu are, că viața îi e grea și alte de aceste. După moarte, neamurile vroind a'și îm-

părți ce a rămas în urma bătrânei rude, și'au luat fiecare unii scaune, alții mese, dar când au ajuns la o păreche de galoși ai dispărutului, cearta se ivi. Galoșii trăgeau cel mai greu în cumpănă. Intrigați, rudele au desfăcut în grabă galoșii și au dat aici de fișicuri de napoleoni, în sumă de 70.000 lei.

Ne amintește aceasta, ce a fost după moartea contesei Elisa Balș, decedată la locuința ei din strada Lascar Catargi, uude astăzi se găsește azilul de bătrâne, care poartă numele ei.

Vânzându-se de bună voe mobila din casă, cum lumea era îngramădită să vadă obiect cu obiect, s'a strigat că sunt de vânzare niște perdele frumoase. Când să se arate mai aproape cumpărătorului perdelele, s'a dat cusute bine în ele de fișicuri de bani. Intr'o canapea s'au găsit ascunse niște bonuri cu cupoane neîncasate uitate cine știe de când și prescrise.

La Ungheni.

Distrațiile ieșenilor în timpul verei erau multe. Cea mai de samă, era trenul de plăcere la Ungheni. Cu 1 leu 50 bani te ducea trenul la Ungheni. El avea atunci 35 până la 40 vagoane, toate pline de lume. La coborârea din tren în gara Ungheni primeau pe vizitatori vestitul lăutar Arghir și fligornistul Curechi, cari cântau în grădina lui Sinică. Alt taraf cânta pe malul Prutului, celor ce se preumblau cu barca pe apă. — Mesele în grădinele lui Sincica și Zamfir erau neîntrecute.

Institutul D. Pastia.

Acum 23 de ani. — Imi amintesc cu drag de o serbare școlară care a avut loc în luna Iulie la cunoscutul institut D. D. Pastia, din strada Banu, astăzi ocupat de către Conservatorul de muzică și declamație. Institutul Pastia era unul din cele mai vechi și căutate internate de băeți din Iași. Partea didactică era pusă sub conducerea lui Spiru Prasin, ziaristul bine cunoscut și apreciat.

Cu ocaziunea împărțirii premiilor, în sala de serbări — astăzi sala de examene a Conservatorului, frumos împodobită cu ecusoane în culori naționale, portrete și imense coroane din frunze de stejar, corul școlii a intonat imnul regal, sub conducerea d. lui Enrico Mezzetti. Apoi elevul Mihai Smolschi a recitat duios «Rugămintea din urmă» de Coșbuc. Elevul Mihai Smolschi de atunci, un harbujel de băiat, vesel și vioi, e astăzi cunoscutul autor dramatic Mihai Sorbul, al «Patimei Roșie». Au recitat apoi în limba franceză elevii Anibal Ciolac și Lupu Anghel, cu o dicție perfectă și cu o intonare remarcabilă. Urmează o localizare și anume «Mihalache Cercevea» academician, după Labiche. Au interpretat pe Mihalache Cercevea elevul Stângu, elevul D. Borș pe Sânge Alb, elevul G. Balif astăzi inginer la Ploești pe Scaevola Muțunakius, D. Andrei pe Duduia și subsemnatul pe Ioșca. Eram perfect grimați și costumați și am făcut să răsune severele ecouri ale institului de hohote nebunești de răs.

Japonezii la Iași.

Sosește la Iași o misiune japoneză, în frunte cu principele Konoje, președintele camerei de nobili din Japonia și cu un conte Tsugaru. O masă a avut loc cu această ocazie la otel Binder, pe terasă.

Principele japonez a vizitat Iașul, în urma invitației ce i s'a făcut de către ministrul de atunci al României la Petersburg, Solescu. I'a plăcut principe-lui grădina Copou, Universitatea, etc.

D. Gr. Bărsan.

Actualului director al liceului național, profesor de germană, băeții de liceu l'au făcut silueta la ziare. Era în 1893. E un elev din clasa VII care nu suferă orele de germană. Mult năduf au pus la inima și mult somn le-au adus băeților, când trebuiau săculeagă verbele din fiecare vers din Wilhelm Tell, din Rauber, din Maria Stuart și Hermann.

Câți de 4 n'a pus acel ce iscălea tezele pur și simplu Gr. B! Figură posomorâtă, așa și l'au închipuit întotdeauna liceanii.

Ca profesor ținea să fie serios și părea veșnic nemulțumit de elevi. Fost profesor la școală de fete, ceasurile de germană le ținea de la 5 în jos, cu puține eleve, căci mai toate o ștergeau ba la infirmerie, ba se doseau de pedagoage prin grădină, ba... ce mai vorbă lungă, doar limba germană nu se cerea la bacalaureat. Purta pe atunci ochelari albaștri și elevii și elevele ziceau că din această cauză e mai ușor de copiat.

D. M. Tomida.

Dar o generație întreagă de elevi a trecut prin mâinele... profesorului de Naturale, d. Mihai Tomida care în silueta din «Galeria profesorilor» din 1898, era trecut că a monopolizat toate catedrele de naturale de la toate liceele de băieți și fete din Iași. Perfect convins că elevii săi nu copiază nici odată tezele, a rămas de multe ori surprins când dintre cele mai bune eleve la cursul său au fost prinse copiind. Una din aceste fiind luată din scurt de ce a copiat, a răspuns profesorului că nu putea să învețe «mot a mot» cum se zicea la pension, proza d-sale... științifică și că îi era greu să menție în minte vorbele «chiftește, prelinge» și altele la fel.

Un meeting liberal.

Un mare meeting liberal democrat are loc la Iași, în sala Pastia, sala unde se țineau aproape toate întrunirile. O rezoluție luată la întrunirea aceasta, declară pe Dimitrie Sturdza de nedemn de a avea în mâinele sale soarta partidului național român. Marele Delavrancea, sosit la Iași cu ocaziunea acestei întruniri a spus între altele: «In curând din cenusa oculteii se va ridica un nou partid liberal și democrat, care să continue opera glorioșilor predecesori cari au întemeiat «România Modernă».

Lui Neculai Fleva i s'a făcut o călduroasă primire. Intrat în sala de întrunire, el este primit cu ovațiuni.

După întrunire, o mare manifestație are loc în Piața Unirei, de unde din balconul clubului liberal, instalat la otel Trayan, privea manifestația Ion Calenderu.

P. P. Carp.

Se anunță sosirea lui P. P. Carp la Iași. Șeful junimiștilor de atunci, admirat pentru spiritul și zeflemeaua sa, a fost primit impunător. Acei cari au făcut parte din «Junimea literară» și cari au păstrat în suflet reminiscențe scumpe de prin adunările pline de veselie și humor, producătoare de munca spornică și serioasă ale acestei societăți, l'au înconjurat în tot timpul șederei lui P. P. Carp la Iași. Erau Ion Ianov, Vasile Pogor, Dimitrie Rosetti, Neculai Culiănu, Ion Rallet, Anton Naum, d-nii Petru Missir, Alex. Philippide, A. C. Cuza, P. Negulescu și alții, — unii amestecați în viața politică, alții continuând cercetările meditative ce au deprins în acest focar intelectual «Junimea» din Iași și cari dar prin temperament, credințe și aspirațiuni au rămas strânși legați de soarta micului grup junimist.

Enrico Mezetti.

Un portret al d-lui Enrico Mezetti, valorosul profesor de muzică. E acel făcut de o foastă elevă a sa de la un pensionat din Iași, în 1898. Câte nume nu purta «mititelul de profesor de muzică de la pensionat!» Henrico, Rico, Maestrul, Meșterul!

În pensionatele de fete, maestrul era simpatizat, dacă nu de elevele sale, cu urechile cărora nu prea trăia bine căci nu luau nici ele pe sol al d-sale în serios, dar cel puțin de profesoarele școlii.

S'a reîntors în țară din patria muzicei, Italia, după moartea bătrânului său părinte, pentru a-i ocupa catedra. S'a făcut imediat cunoscut prin dirigirea corurilor, în care e al doilea în țară — pe atunci — după Gavril Muzicescu.

Badea Cârțan la Iași

Iși face din nou apariția la Iași, badea Cârțan, moș Cârțan, vestitul cioban român Cârțan, profetul neamului său.

În duhul său sincer și convingător, se ascundea ceva supra-omenesc, ceva din darul lui Isus. Cu costumul său ciobănesc și încălțat cu opinci, cu traista de gât, plină cu cărți, cu vorba și năzuințele sale de a-și afirma fala trecutului său strămoșesc, ciobanul acesta n'avea un pic de odihnă: veșnic pe drum, astăzi la Iași, mâni la Focșani, căutând să cerceteze și să afle ceiace milioane de felul lui nu vor fi în stare să cunoască: Istoria trecutului pe degete. Vorbea veșnic în parabole. Era un psiholog al firei omenești, pătrunzând cu ușurință în sufletul cuiva, dintr'o aruncătură de ochi. De câte ori ne-am întâlnit cu dânsul la Iași, unii din noi crezându-l că are nevoie de vre-un ajutor bănesc, îi întindeau bani, Nu primea însă mila nimănui:

— «No să trăiți d-le, mie nu-mi trebuie bani, dacă aveți cărți, dați-mi, primesc cu bucurie».

Cârțan a vizitat Roma, pentru ca să vadă cu ochii lui columna strămoșului Trajan, căci doar așa spunea dânsul «că el e de ai lui Trajan», pentru care motiv a și mers până la Italica din Spania, să vadă comuna unde s'a născut Trajan. A fost primit bine la Roma unde a vizitat parlamentul italian. Întrebat odată de nobilii Italiei, dacă toți românii sunt așa de deștepți ca el, Cârțan a răspuns:

— «Ehei, domnilor, eu sunt cel mai prost dintre români».

A vizitat apoi Sigmaringen, Parisul, Constantinopol.

D-rul Rosenthal.

Moare la Iași cunoscutul medic Rosenthal. Fost medic eminent, Rosenthal a fost medicul celor mai de seamă case românești din Iași. A fost medic comunal-

al căilor ferate timp de 14 ani și al consulatului austro-ungar din Iași. A funcționat timp de 26 ani fără întreprupere ca medic al spitalului israelit.

Institutele-Unite

Atrăgătoare erau serbările la Institutele-Unite, în vechiul și cunoscutul lor local din strada Muzelor. Un saloan împodobit frumos, cu scena refăcută, cu culisele și cortina pictate admirabil de către profesorul de desen Voinescu. Corul școlii compus din 30 elevi era minunat. Se produceau elevii Andrei Popovici, Negruzzi, Sculy, Chirilovici, Pantazi, Desilă, Disem, la piano, recitări, romane, comedii, etc. Director al Institutelor era Melik bătrânul, iar subdirector d. I. Prassa.

Contesa Elisa Balș

Moare contesa Elisa Balș care lasă o mare avere, printre care și mai multe case. În una din ele, în strada Muzelor, contesa Balș, avea o întreagă armată de... mâți și câini, iar în curtea caselor o cușcă piramidală în care își trăiau traiul sute de păsări. Contesa Balș a lăsat bonuri cu cupoane neîncasate și prescrise, s'au găsit cusute prin perdele și ascunse prin canapele. Avera ei în parte a trecut-o Epitropiei casei Sf. Spiridon, cu condițiunea ca jumătate din venit să fie remis lui Cocri cât timp va trăi dânsul, iar cealaltă jumătate să se întreție un azil de bătrâne. Cine nu-și amintește de Cocri, acel bătrân înalt, cu pași măzurați, ipohondric, maniac.

Deși prin testament i se lăsase în regulă un venit, ajunsese într'un timp să refuze regulat dela Spiridonie banii ce i se cuveneau.

Câteva din albume ieșene

Locot.-Colonel C. Langa: un om de bine al cărui nume e legat de orice operă bună săvârșită în orașul nostru. Fost senator, deputat, primar.

D-na Ortansa Zarifopol: tipul legendar al fru-

moasei baronese Vetcheri, care a dus prin amor la moarte, pe fiul împăratului Frantz Iosef, arhiducele Rudolf. Nimic mai perfect ca silueta originală și pură a figurei ei, ca frumosul cap împodobit de un imens și mătăsos păr negru. În surâsul ei strălucește albeața de sedef a dinților ei, într'un cuvânt e una din cele mai frumoase femei ale Iașului.

D-na Elisa P. Missir: Nimeni nu poate exprima drăgălășia, farmecul suav care o caracterizează. Adevărat Pastel Vateaux, cu ochii mari albaștri, privirea gânditoare și cam melancolică, un surâs etern pe buze de o blândeță nespusă, ea este o dovadă vie a adevărului cântat de poet: ces deux signes jumeaux de paise et de bonheur, beauté du visage et beauté du coeur.

D-na Maria Hinna: va rămâne un exemplu neuitat și neîntrecut al farmecului femeiesc. Artistă în toată puterea cuvântului, aduce în artă duloșia care o caracterizează. Câți artiști de carieră ar dori să posede în jumătate maestria de diletantă cu care D-na Hinna interpretează operele lui Chopin și Schubert.

Ghiță Mărzescu: Cine nu cunoaște pe C. Ghiță: natură esențial simpatică, are adversari dar n'are dușmani, afără poate de neprihănitul D. A. Sturdza, care cu ciudă l'a apostrofat la Senat, cu titlul de papagal, papagal, papagal. În două rânduri ministru, senator al Iașului, în mod neîntreput. C. c. Ghiță tinde a reprezenta în viața parlamentară, elementul moldovenesc. Ca ministru a încercat a lucra în această direcțiune, dar n'a făcut tot binele ce s'o aștepta de la dâusul, se vede că timpul l'a lipsit. Tare în canoane, a ținut un discurs la Senat, cu ocaziunea reinstalării mitropolitului remas legendar. Specialist în alegeri, cunoaște pe de rost și după nume lista alegătorilor ieșeni.

D-na Lucia Ventura: Văzând'o, juri că Bizet a avut'o drept model atunci când a scris Carmen ochi scânteietori, o guriță mică, două buze roșii ca cireașa lăsând să se întrevadă niște adevărați mărgăritari.

D-na Ventura reprezintă idealul andaluzelor cântate de poeți. Mult timp a părăsit Iașul trăind la țară și lăsând un gol adânc în saloanele lumii mari ieșene, unde de drept era regina tuturor balurilor.

Doctorul Rus: unul din doctorii cei mai populari din Iași. Decanul facultății de medicină. A știut prin bunătatea inimei sale, să și câștige simpatia studenților, care-l numesc «Papa Russ». E medic șef la spitalul «Caritatea», unde a devenit un adevărat părinte pentru micii bolnavi. Pe vremea războiului rusoturc, d-rul Russ a luat parte activă, unde prin serviciile aduse, s'a distins foarte mult. A fost unul din cei mai buni prieteni ai lui Ioan Brătianu. Pe timpul războiului, d-rul Russ, într'o seară mergea la d-rul Davilla. Pe drum întâlnește trăsura în care se găsea Ioan Brătianu. Vizitiul lui Brătianu greșind drumul, era să'l ducă pe Brătianu la Grivița. D-rul Russ arată greșala vizitiului și de atunci mai cu samă s'a strâns o adâncă prietenie între ei.

C. c. Costică Cerchez: e o persoană foarte bine cunoscută în Iași. Acei însă care-l văd făcând modest parcursul de la Palat la Berăria centrală, nu și vor închipui poate că C. c. Costică a fost odată temut și gulguit. A fost în diferite rânduri primar, deputat și prefect. Viața lui e bogată în fluctuațiuni pe care hazardul, stăruința și norocul le putea da unui om deștept, care chiar în momente de restriște știe să privească soarta cu sânge rece în față.

D-ra Eugenia Cazimir: o artistă în toată puterea cuvântului, care adoră arta sub toate formele sale. Pictor de talent, a comis câteva tablouri, pe care le-ar iscăli Bancila. Caricaturistă fără milă, posedă un album pe care i l-ar răvni Jichide. Neobosită călătoare, parcurge neîncetat toată Europa. Impreună cu sora ei, făcea regulat curse de bicicletă în oraș.

D-na Alina Vidrașcu: o creolă dela Guadalupa, a cărei lenevie drăgălașă cere murmurul unei musici încântătoare, unor cânturi dulci pierdute în amurgul zilei, a uunii soare arzător al țarmurilor îndepărtate.

Dr. Th. Stihhi: unul din cei mai cunoscuți medici ai orașului. Figura sa o vedeți expusă în fieștecă seară la berăria Unirea, a căreia patron poartă același nume și cu care rivalizează în greutate. Vacanța o petrece la Ungheni, unde formează centrul de gravitate în jurul căreia planează lumea din această mică stație balneară, pe care doctorul vrea s'o vadă schimbată în una adevărat europeană.

Gavril Muzicescu: Un loc, poate primul loc de onoare l'a ocupat dânsul în galeria artistică. S'a făcut popular nu numai în țară, dar și peste granițe, prin munca și talentul de a dirija corul Metropolitan, o creație a sa. A fost foarte iubit de elevi, pe unde a predat muzica, căci prin glumele și comparațiile sale cu haz, a făcut studiul teoriei foarte plăcut.

Din ale lui Gh. Dimitrescu.

Dispărutul artist comic ieșan Gh. Dimitrescu, a fost o figură remarcabilă a Iașului. Între dânsul și directorul de scenă de atunci Delmary, la început era oareșicare receală. Nu se putea înțelege cu Delmary, căci Dimitrescu nu cunoștea boabă franțuzește. La o distribuție de piesă, Delmary dădu lui Dimitrescu un rol mic, o filă de hârtie și nimic mai mult. Dimitrescu se supăraseră rău: — «Asta-i rol, zise el, ori bătae de joc! Eu am jucat cu Pascali roluri mari și «franțuzul» nici două vorbe?». Se'ncep repetițiile piesei și se ajunge la intrarea în scenă a lui Dimitrescu, dar Dimitrescu nu răspunde la apel.

Delmary începu a striga:

— Monsieur Dimitrescu!

(Dimitrescu din sala a doua) — «Ce vrea!».

Delmary — Monsieur Dimitrescu!

Dimitrescu — Ui, ui!

Delmary — Mais venez donc!

Dimitrescu — Ce zice... : Ui, ui!

Repetiția în ziua aceea nu se mai ținu, căci râsul nu mai încetase și de atunci de câte ori Delmary avea să se adreseze lui Dimitrescu, îi zicea Ui, ui.

Iorgu Tacu.

Iorgu Tacu? De s'ar preface oceanul în cerneală și încă nu s'ar putea descrie în complect, figura pe care au cunoscut'o ieșeni în Iorgu Tacu.

Tacu a comandat odată un regiment complect din garda civică și de aceia avea și fotografiile în uniformă militărească.

Iorgu Tacu a fost urmărit întotdeauna de «piaza rea» și anume clipeala ochiului stâng. E legendară această clipeala. Stăteai la vorbă cu dânsul și deodată vedeai cum ochiul clipea.. Credeai că îți făcea semn că conversația e întreruptă, te duceai iarăși a doua zi să'l vezi, iar el făcea pe supăratul pentru că n'ai executat ordinul ce ți l'a dat cu o zi înainte și pe care tu nu l'ai executat, crezând că «clipcală» era o contramandare. În vremea «gardei civice» pe când Iorgu Tacu comanda «la dreapta», șefii de pluton care se uitau țintă la dânsul, dădeau «la stânga», crezând că ochiul stâng li poruncește de a face altfel de cât suna comanda. A fost deputat și prim ajutor de primar al Iașului. Într'o zi, apărui la vechia berarie «Unirea», cu pălăria cu canaf, care a făcut senzație și care nu era de cât o amintire a chipiului din garda civică. Clipeala involuntară a ochiului a pus de multe ori pe C. C. Iorgu în neplăcere. Se citeaza două cazuri, de pe când era la Primărie. Într'o zi o cuconița tânără vine la Primărie cu o plângere. C. c. Iorgu Tacu promite că i se va face dreptate.. dar în acest moment ochiul clipește, cuconița se roșește și parasind Primăria, întreabă pe intendent dacă C. c. Iorgu e însurat. Altă dată un funcționar e chemat de a da oare cari lamuriri într'o chestiune de antreprisă, față cu antreprenorul. Funcționarul începe a spune, dar deodată ochiul clipește și bietul funcționar începu să povestească prăpăstii. A doua zi, Iorgu Tacu cercetând dosarul, crede că a fost greșit informat și iute cheamă pe funcționar pentru a-l trage la răspundere — Domnule cum de ai îndrăznit să'm

dai lămuriri false ? — Am crezut că'mi faceți din ochi! Răspunse funcționarul naiv.

C. Naiman Paraschivescu.

Lui C. Naiman Paraschivescu i'a rămas o vorbă celebră legată de amintirea sa. Întâlnind odată pe un prieten al său, care se întorcea de la Paris, l'a întrebat dacă s'a dus singur, fără cucoană. — Singur, i'a răspuns. — Că bine zici, ripostă C. Naiman, cum să te duci cu strugurul la vie. A fost 8 ani de zile ajutor de primar al Iașilor. Cu toți oamenii politici se desmierda.

Cu N. Fieva când se întâlnea, se îmbrățișa până ce «tribunul» îl ruga să'l mai lase, iar la o alegere de senator, întâlnindu-se cu Lascar Catargiu, în sala Primăriei, și'au strâns mâinile cu căldură. Era simpatic la toată lumea și era un tip al Iașului nostru.

Moș Papp.

Care ieșan n'a cunoscut, n'a auzit de moș Papp ? De moș Papp decanul farmaciștilor din Iași, simpatic la înfățișare și la vorbă. N'a fost ieșan, n'a fost țaran de prin împrejurimi care să nu fi cunoscut pe acest bătrân farmacist. Scurt, bine făcut, cu părul nins, barba mare și de culoarea omătului, moș Papp număra pe atunci în spatele sale, mai multe decenii de ani.

D-rul Rosenthal.

Unul din cei mai cunoscuți medici ai Iașului a fost d-rul Rosenthal, care pe lângă aceasta, mai era și un om de spirit. Când era la un consult la spitalul israelit, la patul unui bolnav, doctorul Rosenthal era înconjurat de medicii săi secundari și de internii spitalului, stătea aplecat pe pieptul bolnavului, asculta și cerceta cu deamănuntul. Zeflemelele curgeau imediat, bolnavul uita pentru moment durerea ce-l frământa, zimbea și încurajarea medicului îi dădea spe-

ranțe de scăpare. D-rului Rosenthal i se datorește că spitalul israelit posedă o sală de operație perfectă.

Artistul Constantinescu.

Un artist iubit al Iașului era și Dimitrie Constantinescu sau Mitru, cum îi ziceau prietinii și colegii. A fost profesor prin Cahul (Basarabia), dar a pierdut slujba când am pierdut și noi cele 3 județe din Basarabia. Era societar clasa I-a și de un talent necontestat. Avea creațiuni frumoase în «Curierul de Lyon», în «Divorcons» și în genere în comediile de salon. Era înzestrat și cu o frumoasă voce de bariton.

Spiru Haret la Iași.

Odată cu Regele Carol și Regina Elisabeta, a sosit pentru solemnitatea inaugurării Universității și ministrul instrucțiunii de atunci Spiru Haret.

La un ceai oferit de Haret la otel Trayan, au luat parte profesorii universitari, profesorii secundari, studenți, inspectori, etc Humorul d-lui Philippide a reușit să atragă atențiunea tuturora.

— Când gătești Etimologicul ? (Magaum Etymologicum) ,il întrebă Haret pe d. Philippide.

— Apoi de bună samă peste 5 ani îl termin și până atunci numai bine va fi și părintele Răileanu arhieru ca să o blagoslovească !

Iași noștri.

Atunci ca și astăzi, nimic pentru Iași. La 1886 ca și la 1897, populațiunea ieșană a rămas aceeași, rece, indiferentă și simpla curioasă a spectacolului și a parăzei, cu ocaziunea sosirii Regelui în capitala Moldovei, leșenii, maturi și demni, au știut că primesc în orașul lor pe cel mai înalt demnitar al țării și că respectându-l, se respectă pe ei însăși, își respecta țara, își respectă legea și demnitatea. Dar durerile au rămas dureri, decepțiunile amare n'au fost uitate, căci s'au luat angajamente față de capitala Moldovei, cari atunci ca și astăzi au rămas neîndeplinite.

La o recepțiune a comercianților care avu loc cu ocaziunea sosirii Regelui la Iași, Regele a întrebat pe bancherul Iurist, dacă paralele sunt scumpe. — Da Majestate, sunt scumpe. — Scontul s'a ridicat cu 3, 4, 5 la sută, răspunse Regele. Pe d. Wachtel, proprietarul fabricii de frânghie l'a întrebat: — Ce ești mata? — Fabricant de frânghii Majestate — Le frânghii, dar de săpun nu? D-lui Leon Poper îi spuse: — D-stră nu sunteți din Bucovina? — Nu Majestate. Adresându-se farmacistului Papp: — De câți ani sunteți farmacist? — De 79 ani Majestate. Regele îl privi mirat. I se explică atunci că farmacistul Papp ie în vrâstă de 79 ani.

Venind în dreptul comerciantului Soituz, bacalul din colțul pieței Unirea, l'a întrebat: — Cum merge comerțul? — Prost, cât se poate de prost Majestate. Comercianți români nu mai suntem. Faceți ceva și pentru ieșeni: Pierim Majestate, gândiți-vă bine, sunteți datori să vă îngrijiți și de a doua capitală a Majestății Voastre. De două zeci de ani sunt comerciant și din ce în ce mai rău mergem.

— Care e cauza întrebă Regele?

— Nu știu, dar ar trebui de făcut ceva pentru a îmbunătăți starea decăzută a Iașului.

Adresându-se apoi d-lor Șaraga:

— Dar d-voastră?

— Suntem frații Șaraga, — Ah! de la d-voastră d. Sturdza cumpără antichități. D-voastră ați fost, acei cari ați editat istoria lui Xenopol pe hârtie subțire.

Mihail Arceleanu.

Cine n'a cunoscut pe decanul artiștilor ieșeni Mihail Arceleanu? Venit din capitala Olteniei, a produs senzație faptul că marele Bălănescu s'a grăbit a cere el însuși numirea lui Arceleanu ca societar de clasa I-a, făcându-l astfel egalul său. Inzestrat cu un talent deosebit, Arceleanu a căutat întotdeauna să dea creațiunelor sale acea notă reală ce caracterizează pe adevăratul artist. Nici odată nu a exagerat, nici

odată nu a căutat alte efecte de scenă de cât acele ce reieșeau din însăși natura tipului ce interpreta. Creațiunile lui Arceleanu au devenit populare : au fost sublime acele nopți frumoase petrecute la teatru, când juca Arceleanu în Titirică inimă rea din «Noaptea Furtunoasă», Trahanache din «Scrisoarea Pierdută» Kir Zuliaride, Zădarici din «Femeile noastre» tatăl Rozinei din Bărbierul din Sevilla, etc. Glumele lui Arceleanu au făcut de multe ori turul presei. Ca coleg, era adorat și nu se supăra nici atunci când vre'un coleg îl săcăia numindu-l bulgar.— Dar tu ce ești mă ! zicea Arceleanu și toată lumea râdea cu poftă.

Alex. Lambrior.

Tatăl d-rului Al. Lambrior decedat nu de multă vreme, e unul din dispăruții mari al lașului : e Alexandru Lambrior, fost bursier al Academiei Mihailene, fostul director și profesor de istoric din Botoșani, destituit în 1871 de către ministrul instrucțiunii de atunci Tell, pentru motive politice. Sosit la Iași a început a da lecții pe la diferite institute private ca Institutele Unite, M-me Wagner, etc.

Se prezintă la un concurs pentru catedra de istorie la școală militară și reușește întâiul. E trimis bursier la Paris pentru a urma studiile filologice. El a fost cel dintâi care a îndrodus în țară metoda filologică modernă, neogramaticismul cum îi mai ziceau unii.

Lambrior s'a ocupat mult și cu Istoria. Cursul său de Istorie, predat la școala militară s'a sfeterisit, prin filele intercalate pe care erau îndreptări și note numeroase. Ceia ce părea mai extraordinar era afirmarea lui Lambrior că nu sunt excepții la legile schimbărilor fonetice, că așa zisele excepții se pot explica și deci nu mai par a fi excepții. Lambrior n'a putut sfârși opera sa «Indreptariul», operă începută în «Convorbiri literare».

Const. Lepadatu.

C. Costache Lepadatu era o natură pașnică, de și de multe ori, în focul luptei, impungea și primea împunsături. Când primea atacuri, Lepadatu roșia, își ștergea fruntea și răspundea cu succes. În momentul de a intra în Primărie, Cc. Costachi aruncându-și o privire pătrunzătoare asupra veniturilor comunale, se gândi că a ajuns momentul de a se mări acele venituri prin impunerea șocolatei la o taxă mare, dar a renunțat la această reformă, mulțumită unor prieteni cari au știut să convingă pe cel mai grav dintre ajutorii de primar, că șocolata este un aliment de prima necesitate.

Turnul Golia.

Turnul Golia. — Frumos și vechiu turn cunoscut de toată lumea, până consiliul de miniștri, a hotărât dărâmarea lui. Una câte una cărămizile și pietrele care-l compuneau au fost date jos, vândute sau furate... Câți dintre elevii de liceu, nu simțeau bucurie când, fugind de la latineasca lui Slatineanu, se urcau în turnul Golia, de unde vedeau lașul întreg așezat pe frumoasele lui coline? Ce mai însemnau în momentele acele, gramaticile latinești, cu conjugările, declinările și excepțiile care-ți făceau capul calendar, pe lângă priveliștea mândră, cu largi orizonturi, ce se deschideau înaintea ochilor?

D'apoi diferitele zicături despre Golia! Cine n'a auzit de : «Par'că ai eșit din Golia!». «Du-te la Golia». «Vechiu ca zidul Goliei», etc. E un monument istoric pe care l'au pierdut în parte lași, acest lași vechiu oraș care a strălucit atât de frumos în timpuri și care tot timpul a venit să-i schimbe fața...

Bursuc.

Conservatorul de muzică număra printre profesorii săi pe maestrul Bursuc, profesor de violoncel, care cu atâta duiosie executa bucațile clasice cele

mai grele și cântecele populare cași doinele. Mulți erau departe de talentul lui Bursuc, care a îndurat multe, până când a ocupat catedra la Conservator.

„La respect general“.

La «respect general». — Cine n'a auzit de «respect general?» Există om politic la Iași, student, artist, etc. care să nu fi fost ori măcar să fi auzit de «Respect general?» Câte planuri și combinații politice n'au fost la dânsul puse la cale, câte iluzii nu s'au făurit în liniștea odăilor lui, câte roluri nu s'ar fi învățat la el și câte crâmpene de vinuri n'ar fi izvorit din culoarea cristalină a «busuiocului» său. Mutat lângă Teatrul Național făcea în ciudă fratelui său Mendel de lângă Circ, cu care era în veche dușmănie. Fleica lui «respect general» făcea furori și... vic-time, precum și cașcavalul său la «capac». Pe lângă «respect general» și-a mai adăugat la firmă și «la umbra lui Hamlet».

Lefter Dimitrescu

«D. Procuror Lefter Dimitrescu», erau cuvintele care se auzeau, când se întâmpla în oraș vre-un caz mai grav. Era magistratul simpatic, gata la orice sacrificiu. În funcția sa, Lefter Dimitrescu nu vedea rolul unui veșnic acuzator. Când simțea că un inculpat era pe nedrept adus la bara justiției, nu sta un moment la îndoială pentru a cere achitarea.

Era un om de societate, cavalier desăvârșit, amator de baluri, bun causeur și prieten sincer. Atracțiunea cea mai de seamă îi erau «descinderile locale».

Generalul Iarca.

Cine nu-și amintește de generalul Leonida Iarca, fostul comandant al corpului 4 de armată? Era o figură impunătoare, înalt, bine făcut, cu mersu-i majestos, sever: tipul militarului desăvârșit. Iși făcea regulat plimbarea sa de predilecție, după orele 5 seara, pe jos, pe Strada Carol până după Copou

Sub Generalul Iarca, garnizoana Iași devenise exemplară.

Era și omul care dacă făgăduia și făgăduia cu greu, își ținea cuvântul dat.

D-rul Sculy.

Au rămas clasice operațiile chirurgicale făcute la Iași de D-rul Leon Sculy, fost profesor la facultatea de medicină, de clinică chirurgicală și medic primar la spitalul Sf. Spiridon. Era om schimbăcios; când amabil până la extrem, când îndatoritor cu toată lumea, când... dimpotrivă. Dar ceiace nu-i lipsea niciodată era ironia fină, pe care o întrebuinta ori și când. Era familiar cu toata lumea: cu bolnavii și cu studenții.

Vasile Scorpan.

Din «cei trei frați Scorpan», Vasilica Scorpan era poreclit «cel mai frumos băiat al Iașului». Nalt, bine făcut, cu barba «loutre» și mare, se fălea că e laureat al Conservatorului de muzică. Cel mai bun tenor din Iași, în fiecare Duminică fermeca pe toți creștinii cari veneau la biserica Sf. Spiridon, unde «cel mai frumos băiat al Iașului», era cel mai bun artist al corului bisericeii Spiridoniei.

Gheorghe Baltă.

Fostul agricultor căruia nu i-a mers bine din cauza anilor răi avuți la țară, s'a stabilit în Iași și s'a înscris în rândul avocașilor. E Gheorghe Baltă. S'a înscris în clubul așa numit pe atunci B. Z. D. (bezedist). N'a fost întrunire la care să nu iea cuvântul, n'a fost acțiune mai importantă politică, ca Gheorghe Baltă să nu fi luat parte? Rezultatul? Nici odată nu s'a ales cu nimic. A fost tras pe sfoară de liberali, a fugit de la ei, a venit la conservatori, unde a fost cel mai disciplinat soldat, dar tot nu s'a ales cu nimic. Ghinionul se ținea scai de dânsul.

Iorgu Tacu și Abatorul.

Mare tărațoi la Abatorul comunal. În jurul telefonului stăteau adunați o mulțime de oameni, între cari se găseau și Jocu, cunoscutul Jocu și Gh. Borteanu, violonistul. Se serba tăierea boilor comunali și o asemenea serbare nu putea să aibă loc, fără ca să fie însoțită de legendarele petreceri la Soituzu. Lipsea Iorgu Tacu. Deodată un călăreț vestește pe Iorgu Tacu că la Abator e scandal. Spăriet, Tacu se duce la telefon și se pune în legătură cu Abatorul.

— Allo, Allo! Primăria — Abator!

— Aici Cc. Iorgule!

— Ce este?

Cc. Iorgu lipește urechea, dar sare în sus de bucurie... căci în loc de reclamațiuni, urechea sa primea murmurul dulce al «Horei» lui Moș Chipan, tradusă pe scripcă de mâna măeastră a lui Borteanu.

— Dau 20 lei, să mai cânte odată, zise Tacu, în uimirea celor de la Primărie, care nu știau că uneori Jocu e mai tare în invențiuni de cât maistrul Cc. Iorgu.

Părintele Arion.

Părintele Arion era unul dintre cei mai iubiți preoți din Iași. Amărât, și a pus în gând să părăsească Iașul: „îmi iau lumea în cap și mă duc în Rusia cu cei șapte copii“, zicea dânsul tuturora. Auzind Mitropolitul Moldovei despre această intențiune, a poruncit „Să vie Arion!“ și atunci, o scenă unică se petrecu. Părintele Arion se prezintă smerit, cu ochii înecați în lacrimi.

— „Arioane, îmi amărăști bătrânețele, se văita bătrânul prelat. Zeu, vrei să te duci în Rusia?“ Părintele Arion isbucni într'un plâns nervos: „fariseii vor să mă omoare, să mă facă să plec cu nevasta și copii“ sfârși Arion.

Atunci Mitropolitul, zicând: „multe suferinți mi'ai adus, iaca ține haina mea, numai nu'mi fă necazuri“

Își scoase antereul de pe dânsul și ca semn de mare simpatie, i-l înmână părintelui Arion.

Pentru aceasta, acel antereu era un adevărat talisman, pe care l'a păstrat cu sfințenie și nu l'a scos la iveală de cât numai în cazuri rare.

Poporul din parohia sa, slăvea pe părintele Arion, evreii îl bine cuvântau. Arion spunea de multe ori: „să dai lui D-zeu și oamenilor partea ce li se cuvine“. Și numai așa se face că Părintele Arion știa Evanghelia cum nu se poate mai bine, dar în acelaș timp era în curent cu toate fluctuațiile politice. Mânca la B. Z. D., era poștit în casele frunțașilor conservatori, era bine cu radicalii, avea de protectori pe colonelul Langa, d. P. Missir ținea la dânsul, iar consulul Rusiei de pe atunci Giers, îi făcea cele mai frumoase cadouri. Biserica Sf. Ilie unde era paroh, a fost o podoabă a orașului, din ruina când i'a fost dată pe seama Păr. Arion. Și cu toate acestea, multe zile amare a avut. Mitropolitul Primat când a sosit la Iași, a vizitat și admirat sfântul aer, o capo d'operă de pictură religioasă.

Colonelul Teișanu.

Colonelul Teișanu? A făcut mare vâlvă arestarea sa, pentru că, cu ocaziunea unei serbări a Ligei Culturale, s'a jucat o mică piesă teatrală intitulată „Visul României“, scrisă de colonelul Teișanu. Această bucată literară jucată la Iași, a devenit o grea vină pentru autorul ei. Vice consulul Austro-Ungariei de la Iași, a scris șefului său din București, acesta a protestat la primul ministru Sturdza, iar Sturdza a trimis pe ministrul de război la Iași, spre a dovedi «crima» colonelului Teișanu și a'l pedepsi cu asprime cu arest de 60 zile.

„Arhiva“.

Vechia societate științifică și literară din Iași «Arhiva» împlinește 10 ani de viață. Societatea a fost

întemeiată în Noembrie 1888, de câțiva membri retrași din societatea medicilor și naturaliștilor.

Întăiul birou a fost constituit din Gr. Cobălcescu, președinte al societății, A. D. Xenopol, președinte al secției literare și dr. Rizu, președinte al secției științifice. În primăvara anului 1889, societatea a hotărât aparițiunea «Arhivei», având ca prim scop lămurirea ortografiei, publicându-se în această privință vederile d-lui Tiktin. Lui A. D. Xenopol i se datorește în mare parte înaugurarea în primăvara anului 1891, a cursurilor libere de la Universitate, cursuri cari au durat 4 ani. În 1894 societatea a fost recunoscută de persoană morală.

Florea banditul.

Florea banditul a ajuns spaima Moldovei. Ieșenii care vara mergeau pe la mănăstirile din județul Neamț, se temeau să nu-l întâlnească prin pădurile Pașcanilor. Numele lui ajunsese... cunoscut în toate județele Moldovei, unde dânsul se dedase la prădăciuni și jafuri. Aviza în special pe proprietari și arendași, cerându-le bani, iar la caz contrar îi amenința cu moartea. Florea ajungând cu prădăciunile sale în județul Neamț, a scris o scrisoare d-lui Nicu Catargiu la mosia Cristești, pe care-l vestea să-i pregătească o sumă de câteva mii de lei, contrar va fi împușcat. Luându-se măsuri, proiectul a rămas baltă.

Făcea banditul și pe generosul.

Întâlnind într'o zi o fetiță ce avea o cofiță cu fragi, i-a luat cofița și i-a dat... un franc, iar unei femei pentru o oală cu smântână... doi franci, bani pe atunci destul de mulți.

Banditul a fost ucis prin munții Pleșului, în pădurea de lângă pârâul Nemțișorului, la M-rea Neamț. Se trimesese pentru prinderea lui 19 posturi de câte doi jandarmi și 10 soldați.

Col. Macarovici.

Cine nu cunoștea pe Colonelul Macarovici, mili-

tarul integru și onest, comandant al școalei fiilor de militari, post pe care l'a ocupat timp de 12 ani și în care timp școala militară din capitala Moldovei era una din cele mai bine văzute.

Congresele Studențești.

La ordinea zilei erau congresele studențești.

Studenții universitari depuneau o deosebită activitate, când se anunța un congres studențesc. Primirea studenților era totdeauna grandioasă, întâmpinarea calduroasă, atențiunea deosebită. Acum a fost al 19 congres studențesc, în Dobrogea și, ca de obicei, chestiunea prezidenției congresului era un eveniment extraordinar, căci doar erau de față la congres reprezentanții studenților ambelor Universități. Telegramele curgeau că lupta între candidați la prezidenție a fost furtunoasă. Și congresul nu ținea de cât... 3 zile.

Ziaristul Max Kaufman.

«Adevărul» din București aduce știrea că s'ar fi stăruit pe lângă primul ministru Sturdza pentru expulzarea din țară a ziaristului Max Kaufman din Iași. «Dimitria Sturdza, anunțau ziarele, care în momente de tulburări sufletești se pretează la toate infamiile, este dispus să satisfacă și această cerere a amicului său, primarul din Iași din acele timpuri».

Între Enescu și Eduard Caudella.

Artistul Enescu, tânăr de tot pe atunci, sosit la Iași, a făcut la Conservator muzică timp de câteva ore, în mijlocul unui cerc restrâns compus din d-nii Eduard Caudella și Enrico Mezzetti și din Socianu și tatăl artistului Enescu. A cântat pe de rost la piano compunerile sale proprii, printre care și celebra simfonie națională, precum și mai multe bucăți de ale marilor muzicanți.

Înainte de a se despărți, maestrul Enescu a arătat recunoștința sa pentru d. Eduard Caudella care a stăruit cu 10 ani în urmă către tatăl marelui Enescu, ca să trimită pe fiul său în străinătate. Enescu pe când n'avea decât 7 ani, a fost dus de tatăl său în Iași, pentru a-l înscrie la Conservator. D. Caudella a găsit că copilul de atunci are dispoziții geniale și a insistat pe lângă tatăl să-l trimeată în străinătate.

Copilul Enescu a făcut cu acea ocazie maestrului Caudella «observație» că nu ține bine arcușul. Maestrul l'a tratat de «obraznic».

Enescu își amintea durerea ce i-a produs asprimea d-lui Caudella.

Iașii în vacanță.

Iașii după o vacanță nu s'ar deosebi mult cu cei de astăzi, afară doar de oamenii de atunci și cei de astăzi. Inchipuiți-vă o dimineață cu străzile goale, afară doar de șgomotul produs de mersul droagei cenușii care străbate străzile cu cei doi hoheri, în cap cu ungarul Iuju. Copiii se adună și strigă împotriva leașurilor barbare, cu procedeele... sanitare. Apoi, ziua cu inscripția pe străzi «oprit a feșteli», iar pretutindeni noroi și praful asvârlit în valuri de măturoiul municipal, ca și acum. Iar seara, trecerea «săcălilor», cunoscutelor săcăli, hodorogite și insultătoare pentru vedere, auz și respirație.

Enrico Mezzetti soldat.

D. Enrico Mezzetti e numit șef al orchestrei Teatrului Național. Pe atunci, ca și acum, dânsul n'a anunțat nici un singur concert măcar, s'a mulțumit a acompania pe artiștii exotici, fugind de manifestări și de aplauze. O singură dată — la Teatrul Sidoli — în urma unui strălucit succes al compoziției sale pentru orchestră la o producție de conservator, fu chemat cu furie de public. Dar d. Mezzetti purta uniforma de soldat și a fost mai prudent de cât Colonelul Teișanu.

Arhiereul Răileanu

Moare arhiereul Varlam Răileanu, rectorul Seminarului «Veniamin» și egumenul bisericii Sf. Spiridon. Era unul din cei mai luminați prelați ai țării și un filantrop cunoscut. Viața la seminar, sub Răileanu devenise un paradis, căci dânsul a introdus în școală curățenia, hrana bună și disciplina. Întreținea pe socoteala sa, câte 5 — 6 elevi săraci sau studenți pe care-i ajuta cu toată inima. Era om cult în adevăratul sens al cuvântului. Serviciile divine oficiate de dânsul, erau întotdeauna vizitate de un public numeros, căci Răileanu era desbrăcat de toate prejudițiile trecutului, care în mod greșit s'au introdus în cultul și formele exterioare ale religiei noastre.

Andrei Vizanti

Dispare din Iași, Andrei Vizanti, având în buzunar vre-o 2000 lei.

Spre a nu fi cunoscut în timpul drumului, și-a ras mustețile, și-a pus o perucă roșie, mustați și favoriți roși, cari-i dădeau aerul unui gentleman englez. Vorbea în timpul călătoriei, iar puținele cuvinte indispensabile ce trebuia să le schimbe, le vorbea într-o franțuzească stricată, cu un vag accent englez. Evita cu grijă să lege cunoștință cu lumea depe bord. Ajuns la New-York, a jucat într'un tripou și a câștigat o sută de dolari. Conduc de niște tovarăși la un bar suspect, a fost îmbătat cu gin, băutura cu care Vizanti nu era deprins și profitând de somnul adânc în care acesta a căzut, i-au furat portmoneul, nelăsându-i în buzunar de cât o sumă neînsemnată.

Părăsind fatalul New-York, s'a stabilit la Reading, în Pensilvania. Aci intră calfa la un bărbier, cu a cărui fată fugi după câteva zile.

Alergările de cai

Au loc la Iași alergările de cai. Alergările acestea își au o pagină destul de interesantă din trecutul

vieții sportive în Moldova. Au fost foarte puține isvoade, care să arate lămurit cum și când s'au înființat pentru prima oară alergări de cai sistematice în țară la noi. Alergările aceste însă au fost prevăzute ca instituție de stat în regulamentul organic, ca să se fie obligator în Moldova și anume la Iași. În anul 1847, prințul D. Suțu a publicat o broșură intitulată . «Despre Hipodromie sau alergări de cai și despre folosurile însemnătoare ce ele ne aduc la îmbunătățirea soiului cailor în Moldova».

Cartea e scrisă cu litere cirilice și are așa curată limba și se străvede o atât de curată inimă, încât ori cine vede în autor pe moldovanul gospodar cu sentimente românești și cu cunoștințe solide asupra acestei chestiuni și asupra situațiunei țării. Din această carte se află că încă de la 1841, «Prea Înaltul Domn (Mihalache Sturdza) prin întărirea anaforalei statului cărmuitor cu No. 51, încuviința statornicirea de Hipodromii la Iași, Fălticeni și Galați, precum și premii pentru caii care se vor deosebi în alergări : aceasta în vederea îmbunătățirii soiurilor vitelor».

Pe la 1857, s'au făcut alergări de cai destul de reușite, sub conducerea prințului Suțu și apoi, după o intrerupere scurtă, la anul 1862, s'a înființat cu statute în regulă, societatea Jockey-Club la Iași din care făcea parte și nemuritorul Domnitor Cuza.

Pe când la Iași erau curse, în tot orientul și nici chiar la București nu erau. Aici s'au înființat statornic în 1875 când s'a și recunoscut de stat instituțiunea alergărilor de cai, pusă sub privigherea și conducerea societății de încurajare a îmbunătățirii cailor, adecă a Jockey-Clubului din București, pe lângă care este alipit și cel de aici din Iași. În timpul curselor, veneau în Iași nobili numeroși de prin Austro-Ungaria, Polonia subjugată și chiar din Rusia ; locul lor de întâlnire pentru o petrecere pariziană, era odată pe an aici. În acele vremuri, astfel era aspectul Iașului și cu români cu stare mai mult.

Clipe din viața leșană.

Teatrul mare de la Copou distrus de flăcări, avea trei rânduri de loji și pe lângă trupa românească compusă din artiști de frunte, mai veneau și trupe italiene din cele mai de frunte: locurile erau toate pline, ba, lumea mai ședea și în picioare.

Balurile erau splendide iarna și petrecerile câmpenești prin împrejurimile pitorești și prin grădinele numeroase, dădeau lașilor un aspect destul de pronunțat de civilizație și occidentalism. Câte n'au scris despre toate acestea, Ion Ianov și Negruzzi? Atunci Socola era un paradis, căci afară de pădurea seculară, mai avea 180.000 ghivece cu flori, apoi jocuri de ape. Repede era în floare și cu o privescătoare minunată. La Pester (școala normală «Vasile Lupu»). în grădină, se petrecea cum nu se mai petrece nicăiri astăzi.

Valea Adâncă, Schitul Târâță, Galata și vilele de prin prejur, erau înșesate de lume plină de voieșie.

Copoul vunea de cupeuri și trăsuri.

Dar Viața Lungă ?

Bogății imense erau strânse și se îngămădeau din toate părțile la lași: grânele, hergheliile, cârdurile de vite, turmele de oi și porci, aduceau ieșenilor aurul cu pumnii sau cu pungile.

Boerii ca: G. Cantacuzino avea, se zice un sfert din Moldova întreagă, apoi Roznovanu, Pașcanu, Văgăreanu, Mavroeni, Sturdza, Păstrăvanu; prinții: Ghiculescu, Sturdzești, Suțulești, Moruzi și alții, toți cu averi întinse.

Negustorimea românească era în floare și mahalagii gospodari și cu strânsuri bune.

Pe atunci Barbu Lăutarul și alții de sama lui, pentru un cântec din bătrâni, ca:

„Floricea floare albastră,

„Ce ai crescut în calea noastră“

lua un pumn de galbeni cu zimți; iar pentru:

„Cărărușe peste Prut
 „Nu-i bătută de car cu boi
 „Ci-i de ochișorii mei“

Aua un pahar cu lire ori napoleoni.

Și mai târziu, prin 1899 — deci acum 23 de ani
 — Ionică Barbu și Ghiță Borteanu mureau de foame.
 Iar pentru

„Cine te-a făcut pe tine
 „Par'că m'a întrebat pe mine“

abea de mai primeau câteva aplause, cu care bieții
 nu se puteau hrăni.

Viața la Iași începe să dispară, totul lincezea și
 alături de palatele noi de cultură mai cu samă ce
 s'au rădicat și se rădicau mereu, deveneau ruine lo-
 cuințele orașenilor și priveliștea era tristă, dureroasă.

Biblioteca ieșană.

Ce n'a fost «Biblioteca din Iași» de lângă Uni-
 versitatea noastră. Universitatea aceasta a avut din
 cele dintâi timpuri, o mică bibliotecă, care aparținând
 odinioară Academiei Mihailene, s'a alipit apoi la Uni-
 versitate. Neuitatul Asaki a pus temelie acestei bi-
 bliotecii, modeste la început dar îmbogățită apoi prin
 dărnicia unora și altora. Când cu secularizarea averilor
 mănăstirești, s'au adus de la Sf. Sava și de la Mi-
 tropolie, sute și mii de cărți și manuscrise, din cari
 unul grecesc. Apoi Eudoxiu de Hurmuzachi a dăruit
 la 10.000 volume, B. P. Hajdeu, cât a fost bibliote-
 car în Iași, a dăruit la 4000 volume. Și așa s'a în-
 jghebat această bibliotecă, care stă ca o dovadă vie
 de sacrificiul ce făceau cei bătrâni și pentru mărirea
 bibliotecelor.

De aici, de la bibliotecă din Iași, pe când d. N.
 Iorga, marele învățat, era student în orașul nostru,
 a scotocit mult bibliotecă aceasta. Mesele pline cu

autori clasici, cu care d. Iorga se adapa, erau cei aduși de moș Alexandru, din biblioteca Universității.

D-rul Philipescu.

Moare la Iași d-rul Philipescu, acel care, n'a fost ceas fără ca dânsul să n'aducă o părțică de utilitate socială, societății ieșene, Moldovei întregi. Descendent al unei vechi familii românești din Bucovina, familia Dubău care a onorat neamul cu mai mulți reprezentanți distinși, Filipescu a fost un model de om vrednic.

Un învățat grec a exprimat o părere care va rămânea veșnic adevărată : «La moarte numai se cunoaște ce a fost omul în viață». Acest adevăr, care îngrozește pe mulți când sunt în viață, a putut fi privit cu conștiința împăcată de Philipescu.

Pe lângă inteligența și știința, Philipescu a adus în întreaga lui activitate, o calitate rară în clasa socială din care făcea parte, munca fără preget, perseverența în treaba începută. Cela ce în ultimile zile cerea de la celebrul medic vienez Nothnagel : «fă'mi doctore cel puțin, să sufăr mai puțin», a practicat-o toată viața.

A fost profesor la școala de bele arte, a fost medic șef al comunei, în care calitate a organizat serviciul nostru sanitar.

D-ra Plesnilă.

Se sinucide, la locuința ei din strada Lăpușneanu, cunoscuta profesoară de piano d-ra Plesnilă, aruncându-se din etajul al III-lea, al caselor Lepadatu, unde ocupa un apartament. În vârstă numai de 25 de ani, era un talent incontestabil. Laureată a Conservatorului din Viena, a fost numită profesoară fără concurs. În noaptea fatală, a chemat pe la ora 2 servitoarea, căreia a început să'i strige : «apără-mă. Ce caută lumea asta aici ? Ce vor de la mine ? » Inspăimântată, servitoarea alergă să cheme ajutor, în care

timp nenorocita profesoară se aruncă de pe fereastă, iar după jumătate de oră încetă din viață. Neuras-tenia o ucise.

Ștefan Soldănescu.

Cine n'a cunoscut pe Ștefan Soldănescu, pictor și profesor la Liceul Național și la Belle Arte. În urma unui strălucit concurs, reușește distins la catedra de pictură de la școala de Belle Arte, rămasă vacantă prin retragerea la pensie a directorului Gh. Panaitescu, înființatorul școlii.

Figură simpatică, caracter amabil și îndatoritor, era foarte iubit de toți ieșenii.

Iașii acum 78 ani.

Iașii acum 78 de ani. Il cunoaștem din o scrisoare de Alexandri: o mare prefacere s'a ivit în toate: o schimbare repede s'a săvârșit atât în gusturile cât și în obiceiurile acelei mici părți a societății românești. Hainele lungi și largi au dat rând straelor mai strâmte ale Europei. Șlicul s'a închinat înaintea pălăriei, ciubotele roșii și galbene au dat pasul încălțămintelor de vax, divanurile luate s'au cioplit în forme de canapele elegante, casele au trebuit negreșit să primească o formă străină și potrivită cu natura ideilor de atunci. Aceste zidiri noi formează partea europenească a orașului; cât pentru cea orientală, ea este reprezentată prin o mulțime de hardughii vechi, nalte, strâmbe, mucedo, cu pereții afumați și crăpați cu ferestrele mici și chioare, cu streșinele putrede și ascuțite, cu scările întunecoase, cu odăile ofticoase, cu ogrăzile mari și pustii, cu grădinele pline de burueni sălbatice și cu ziduri groase prin prejur, cuiburi de buhne, locuinți de stafii ce te înfiorează și unde îți se pare că vezi zăcând câte un matuf gârbov, cu ghigilic pe frunte, cu mătâni în mână și care hărcaște ocărând neconținut, câteva țigance strențaroase, ce stau dinaintea lui, apoi cât era cișmele cu înscrisuri grecești și turcești, într'un cuyânt: iașii sunt

un teatru curios, decorat cu palaturi și bordee lipite împreună: actorii lui sunt luxul și sărăcia, iar comedia ce se joacă în toată ziua pe scena lui purta deosebite titluri, precum cine 'i mai mare e și tare, cine i mic, tot de nimic. i Șlicul și pălăria sau idei vechi și idei noi.

Generalul Manu la Iași.

Sosește la Iași, în Aprilie generalul Manu, pe atunci ministru de interne și găzduște la Dimitrie Grecianu, vizitează rând pe rând spitalul Sf. Spiridon, jandarmeria, ospiciul Socola, subprefectura Buciumi, Primăria Iași, prefecturile de județ și poliție, poșta și telegraful, spitalul israelit, spitalul Caritatea, etc. Vizitând clubul conservator face o mărturisire: că guvernul își va împlini făgăduința dată și Iașii vor avea concursul guvernului pentru ca alimentarea orașului cu apă potabilă să devie un fapt îndeplinit. Și guvernul de atunci într'adevăr s'a ținut de cuvânt. Apoi a doua făgăduință îndeplinită a fost a descărca epitropia Sf. Spiridon de sarcina băilor Slănic. Într'adevăr, în Ianuarie 1900, s'a prezentat corpurilor legiuitoare din acea sesiune proiectul de lege pentru rescumpărarea Slănicului.

Mihai Jora

Moare la Iași, Mihai Jora, fost ministru, fost senator și deputat și cel din urmă supraviețuitor dintre membrii marelui Divan ad-hoc. Jora a fost amestecat în toate mișcărilor mari naționale care au creiat România.

Chiriile la Iași.

Chiriile în 1900 la Iași. — Deși orașul e cât se poate de întins, având 16.235.740 metri pătrați și deși are aproape la 8000 case în stare bună, totuși chiriile erau relativ mai urcate de cât în alte orașe similare din țară și relativ mai mari chiar de cât cele din București. Totul se concentrase la centru, unde era întreaga mișcare comercială și industrială. De aceea scumpetea la centru și o neglijare complectă în mahalăli.

Teodor Burada în Turcia.

Bătrânul cercetător de români d. Teodor T. Burada, vizitează orașul Angora, acél atât de vorbit as-



D. Teodor Burada în călătoria sa în Turcia.

tăzi, în conflictul greco-turc. Avea acum 22—24 ani acest oraș vre-o 30.000 locuitori: musulmani, greci

ortodoxi, armeni catolici și armeni protestanți, israeliți și țigani. D. Burada s'a ocupat în cercetări, în special cu neamul Kăzâlbeșilor, un neam care urăște pe turci și iubește pe creștini, care își fac rugăciunea cu pâine și cu vin.

Femeile lör au fața descoperită. Când vine vre'un creștin în satul lor, zice d. Burada, ele nu se ascund, din contra îl primesc bucuros în gazdă; când vine însă un turc, ele își acopăr fața și fug.

D. Burada aflând că la 15 August 1899 e ziua aniversală a Sultanului, a dat un concert în onoarea Sa, despre care un ziar de acolo «Oriental Advertiser» din 6 Sept. 1899 scria:

«La 31 August artistul român d. Burada, a dat un concert la Angora, la vila d-lui Nouth, directorul agenției de la banca otomană. Concertul a început cu marșul Hamidie, pe care publicul l'a ascultat stând în picioare. Apoi d. Burada a cântat mai multe bucăți clasice, printre ele și arii naționale românești. Concertul s'a sfârșit în mijlocul unui entusiasm general. Ariile naționale românești au fost bisate, iar cântecele de joc, ca hora, bătuta și de brâu, au impresionat publicul așa fel, în cât după concert, d. Burada fiind rugat, le-a mai zis pe violină și atunci iată că o parte din public se prinse de mână și începu a învârti hora românească, iar când d. Burada începu a cânta bătuta și de brâu, cu toții prinseră a sări în mod cadențat și jucau de se prăpădeau, inveselindu-se și făcând mare chef».

Așa văzut-a d. Burada atunci la o depărtare atât de mare de țara noastră, învârtindu-se de hora românească pe pământul vilaetului Angora, odinioară provincia romană Galatia.

Iașii în 1900.

Iată cum se descrie «Iașii de altădată»—aceasta în 1900.

«Iașii pe vremea adolescenței mele, era un oraș de eiită. Inteligența și averea păturei de sus a a-

cestei vechi cetăți, dădea viață și pâne, plăceri și mișcare, avânt de muncă și prosperitate, tuturor celorlalte clase ale populației.

Și azi sunt medici, avocați, pictori, artiști, profesori, acrobași, etc., dar azi totul pare cântărit. Pe atunci Iașul era un focar de activitate continuă. Literile, artele, meseriile de și născânde, găseau răsunet și bună primire. Medicii, avocații, pictorii, etc., aveau un trai bun, căci profesiile lor găseau apreciere și o răsplată largă. Munca fiecăruia se da pe tocmeală, în lefi din ce în ce tot mai zeciuite, mai mișcorate și mai repartizate oarecum, pe mulțimea titrată care dă navală la suprafață, și care, pe drept sau pe nedrept, vrea să-și facă drum numai de cât, ca să iasă la iveală. Trecând la altă ordine de idei: mai toată strada Carol de azi—Podul verde de odinioară — era locuită de familiile mari boeresti. Toate casele din dreapta și din stânga străzii, până la grădina publică, erau proprietăți de ale Ghiculeștilor, Bălsăștilor, Sturzeștilor, Catargieștilor, etc., și fiecare din aceste mișuna de lume. Traiul larg boeresc, cu servitori mulți, cai, trăsuri, vizitii, vatafi de ogradă, lachei, cămărășițe, guvernante, mese mari ce se întindeau zilnic pentru numeroase rude și prieteni, seratele și balurile, produceau o mișcare ce dădea acestor case aerul unor mari oteluri de primul rang, Vara pe timpul plimbării de seară, câmpul de la Copou prezenta un aspect magic. Sute și sute de trăsuri particulare, trase de cai ce valorau câte 500, 1000 și 2000 galbeni perechea, cu harnașamente bătute în argint, sburau ușoare pe dealul Copoului, ducând în ele frumusețile de elită ale orașului. Priveștiștea era răpitoare. Landourile, tilburiurile, faetoanele și printre ele călăreți militari, civili și amazoane, luncău misterios în amurg și după aceia poposeau pe tărșanul din stânga grădinei aleelor. Apoi cea mai mare parte de lume se îndrepta spre frumoasa grădină Pester, unde cânta muzica militară și unde prin tainicele și încântătoarele alee de tei, ciripițul ginga-

șelor citadine se îngâna cu șoaptele amoroase ale celor ce le însoțeau.

Când primii fulgi de ninsoare începeau să cadă, o mișcare neobișnuită se producea în oraș. Lungi șiruri de trăsurile staționau diminețile dinaintea magaziiilor de marșande de mode și galantari. Lumea bună își pregătea toalete pentru balurile și seratele ce se anunțau și care începeau de pe la Sf. Dumitru și țineau până în postul mare.

Toți boerii cu numele de Dimitrie, Nicolai, Ștefan, Vasile, Ioan, etc., găseau în zilele serbătorilor lor patronimice ocazia să dea baluri cari se anunțau câte cu două trei săptămâni înainte. În seara balului, saloanele prezentau un aspect încântător. Petrecerile cari aveau loc cu această ocaziune erau fără pereche de frumoase.

Cum se petrecea la Iași

Și Iașii de altă dată își aveau farmecul lor. Ceia ce râpia mai mult privirea, era frumusețea fără seamăn a nobilelor patriciene de pe atunci. Un buchet de cel puțin 40—50 de tinere femei, acoperite de mătase, dantele și diamante, cu sâmurile aibe, părul împletit în flori și diademe, abea atingeau pământul, sburând ca niște silfide ușoare la brațul cavalerilor lor.

Revelioanele mai cu deosebire luau niște proporții graudioase de te uimeau. Câte cu două luni înainte, multe din toaletele doamnelor se comandau la Paris, iar supeul se pregătea de bucătari aduși din străinătate, mai mult pentru formă, căci bucatarii din țară dădeau pe atunci prime de întrecere tuturor maiștrilor în arta culinară din orice parte a lumii. Liquerurile și șampania curgeau în valuri, băuturi fine de o calitate așa de superioară, în cât trece în domeniul legendei. Pe la sfârșitul mesei, boerii tineri puneau lautari să le cânte romanțele de modă și cântăreții erau răsplățiți fiecare câte cu un pahar umplut cu aur—galbeni, lire turcești și poli—pe care cavalerii mai cu samă îi aruncau în fiecare pahar hărăzit lau-

tarilor. Apoi începea cotilionul format din 60—70 perechi, iar decorațiile erau niște adevărate surprize artistice aduse anume din Paris. Dansul ținea până la ziua albă, care venea cu brobodul ei de tristeță să învâluie inimile ce-și spusese multe lucruri dulci în clipa unei fericiri, trecută atât de repede. Și ce deosebire între ce a fost și ce este. Se dau baluri și astăzi—este vorba de anul 1900—serate și chiar revelioane, dar cu cotizații sau cu 5 franci intrarea; în saloane și cu fracuri închiriate, cu cavaleri de primire, cari se cred datori să-și ofere brațului lor, la intrare, doamnelor pe care nu le cunosc, cu bufet unde trebuie să plătești cel puțin 50 bani o orșadă sau o limonadă.

Când se deschidea stagiunea teatrală, serile de spectacoli rivalizau cu cele mai plăcute petreceri. Tot ce Iași aveau mai elegant își dădea întâlnire în serile de reprezentații la teatru, situat atunci pe locul unde se află astăzi Universitatea. Mai toată lumea bună a Iașilor era abonată și puținele loje de benuar bel-etage ce rămăseseră neabonate, erau luate cu asalt. Trupa română se compunea din artiști de elită: Pascali, Luchian, Bălănescu etc., apoi d-nele Pascali, Luchian, Ana Popescu, cari atrăgeau totdeauna un public care și disputau locurile câte cu două trei zile înainte de reprezentație. La operă lumea venea adeseori în gală: barbații în frac, iar doamnele cari garnisau lojile, alcătuiau un buchet răpitor de eleganță și frumuseță. Beneficiile artiștilor erau adevărate sărbători teatrale. Afluența extraordinară a publicului ales și întrecerea lui de a face ca beneficiantul și beneficianta să realizeze un câștig de bani cât mai însemnat, făcea pe artiști să considere seara beneficiului ca un mare eveniment. Pe atunci nu se întreba la cassă dacă biletul de stal se poate obține cu jumătate de preț și nici publicul nu aștepta să fie solicitat prin cafenele sau prin sala pașilor perduți din palatul de justiție, ca să cumpere un bilet. Bufeturile la teatru erau disputate de cofetarii cei mai de samă, pe prețuri exorbitante: nu era lojă care să

nu cumpere un cornet de bomboane de cel puțin un irmilic—cam patru franci și jumătate—așa încât antreprenorul bufetului făcea un dever de 50—60 galbeni pe seară. În carnaval, se dădeau baluri mascate, ce se frequentau de lumea cea mai aleasă. Ele erau și focarul unor nenumărate aventuri plăcute și încântătoare ce alcătuiau subiectul multor discuțiuni și preocupățiuni pe tot postul mare.

În iarna anului... carnavalul a fost foarte zgomotos. Balurile, soarelele, picnicurile și balurile mascate, își dăduseră mâinile să înlănțuiască societatea lașului într'o serie neîntreruptă de petreceri, unele mai splendide decât altele. La un bal, tot ce orașul avea ca eleganță, frumusețe și distincțiune, își dăduse întâlnire. Lojile sclipeau de gâturi goale ornate cu diamante și sala gemea de fracuri și costumurile cele mai iuxoase. Pe la 1 noaptea, lumea mare a lașului, era «au grand complet», și după rei sferturi de oră mișcarea de prin loje și sală era deja neobișnuit de intensă. Un domn costumat în postilion 18-me siècle, cu un biciu în mână, împărțea scrisori francate și stampilate la poștă, pe adresa doamnelor și bărbaților cu vază din societatea înaltă. Fiecare din aceste răvașe conținea într'un stil delicat desvălirea unui secret aparținând adresantului sau adresantei, care, la citirea conținutului se impresiona atât de tare în cât fără să vroiască lăsa ca figura să-i tradeze starea sufletească. Balul era în plină revoluție. Doamnele și domnișoarele implorau bărbații și rudele lor să afile numai decât cine-i fantasticul și atot știutorul postilion, care se făcuse deja nevăzut. Un va et vient general se produce în sală și prin loje și emoția tuturora nu înceta decât cu apariția unei noi măști care prin curiozitatea ce ațâța, făcuse lumea să uite, un moment postilionul.

Era un magician acoperit cu un somptuos costum de circumstanță; el prezicea, observând palmele doamnelor și cavalerilor, despodământul aventurilor între prinse de persoanele în chestiune și prognosticurile

sale atingeau atât de direct și de sigur iluziile, în cât curiositatea tuturor fu ațâțată și mai mult de cum o ațâțase postilionul. Într'o clipă toată lumea nu urmărea decât un singur lucru: să afle cu orice preț cine e magicianul, care, de sub ochii tuturor, se făcuse și el nevăzut și intrase ca în pământ. Peste altă jumătate oră, apare un călugăr, abea târându-se de bătrâneță, cu o carte mică în mână și oferindu-se a procura ori cărei dame, mijlocul de a afla ce se va întâmpla cu dorințele sau speranțele ei. Se adresa de pildă doamnei.—«Știu bună doamnă, zicea cu o voce tremurândă călugărul că, vreți să știți, ce răspuns o să căpătați la ravașul d-voastră de eri seara, scris pe hârtie roză, legat cu cordeluță și trimis în secret la adresă, prin camerista d-voastră. Deschideți cartea aceasta și o să aveți răspunsul».

Doamna deschidea cartea, fața ei se îngălbenea, căci citea la fila deschisă lucruri cari se potriveau întocmai cu scrisoarea. Și călugărul proceda așa cu toți și cu toate persoanele mai de samă din bal. De astă dată, curiositatea publică se transformă într'un fel de panică și până ce lumea să se desmeticească, călugărul dispărea din bal. Or, postilionul, magicianul și călugărul erau una și aceeași persoană, un tânăr de elită din societatea Iașilor.

IN 1900.

Vara la Iași.

Sesonul de vară era odinioară așteptat de lumea Iașilor, cu o dorință și o nerăbdare ce contrastează puternic cu ceia ce era considerat acest seson. Vara aducea în Iași o mișcare destul de vie. Lumea comerțului își reîmprospăta marfa, pleca în străinătate pentru comenzi, nu cu poliți multe—ca în 1900, ca și astăzi încă—ci, cu aur în buzunar și acest aur era luat din țară de la negustorii de bani care și frecau palmele de satisfacție că fac afaceri.

Poporul de jos năvălea duminicile și sărbătorile, pe la grădini, scrânciobe și pe la vii. Birjarii, crăș-

marii și lăutarii, câștigau în zilele de vară parale multe, iar fiicele poporului așteptau Duminica sau sărbătorile cu o vie plăcere, fiindcă impresiile cu care se întorceau acasă le hrănea mintea pentru o săptămână.

Boerii și lumea avută, plecau pe la moșii, dar nu ca azi și ca acum 10—15 ani când te suiai în tren, cu jumătate de pui fript, învălit într'o gazetă și câteva chifle în sacul de călătorie, spre a te opri la cea întâi stație mai apropiată de moșie și de acolo să pleci până acasă pe jos. Plecarea la moșie a boerilor pe atunci era o adevărată expediție. Mai întâi veneau două hărăbali de la țară, cu un car și o căruță cu un cal, cu doua săptămâni înainte de ziua fixată pentru plecare și încărcau lucrurile pentru complectarea mobilierului necesar vieții de toate zilele.

Mese mari de stat la masă, jălțuri legănătoare, pe rotițe și de birou, piane lungi cu coadă, covoare, scaune în număr mai mare, bănci de grădină, minidire, saltele, perini uenumărate, gavanoase cu dulceți, zeci de oci de cafea, zahăr, grisă, macaroane, măslin, icre, damigene cu untdelemn fin de Provence, se încărcau în harabale și se trimiteau înainte la țară cu cămărășița și feciorul din casă, cari plecau în căruță odată cu lucrurile, spre a pregăti tot confortul pentru sosirea stăpânilor.

Boerul cu familia sa, nepoții și nepoțelele, porneau în trei sau patru trăsuri, compuse de obicei din o cupea, un landou și un faeton, trase câte cu patru cai, dintre cari, cel din mijloc purta clopot la gât.

Scatulcele de din dosul fiecărei trăsuri erau pline cu provizii de bomboane, parfumuri și medicamente ușoare proprii indispozițiilor de vară, iar în urma trăsului, venea o căruță țărăneasă trasă de trei cai mici și plină cu valizele în care se află lengeria.

Drumul până la țară, ce dura aproape o zi întreagă, căci popasurile pe la hanurile mari de pe soșelele principale erau lungi, constituia un fel de

partidă de plăcere, care făcea să nu se simtă oboseala călătoriei.

Ajunse la țară, familiile boerești treceau vremea verii în modul cel mai încântător. Viața acolo era un vis feeric și timpul reîntoarcerii la Iași, sosea mai repede decât se putea crede.

O ieșancă la Paris

O tânără ieșană, d-ra Ortansa Lupașcu, fiica maiorului Lupașcu se afla la Paris. Într'una din zile, după o lungă plimbare pe străzile marelui oraș, d-ra intră împreună cu persoanele cari o întovărășeau, în un restaurant, unde ocupă o masă. Un obișnuit al localului, rădică ochii la zgomotul intrării și rămase uimit. D. Jean Eduard Leon Paquier, un parisian pur sang, nu-și lua ochii de la compatrioata noastră. D-ra Lupașcu părăsi peste puțin restaurantul, fără a ști că înfățișarea ei dăduse le coup de foudre unui locuitor al fermecătorului Paris. Trecură luni. Dar în zadar soarele apărea și trecea după lungile zile de iarnă și de vară, căci d. Paquier nu-și găsea liniștea. În sfârșit părăsind Parisul, d. Paquier veni spre orient, în spre locul de unde izvorea orice lumină, chiar acea a ochilor frumoși. Rezultatul călătoriei l-a consfințit într'o bună zi la Iași, d. A. A. Badareu, pe atunci primar, care uni mâinile atât de depărtate și totuși menite a sta una din alta.

Efemere

Efemere: A bea, bere. D. A. C. Cuza a toastat cu un pahar de apă în mână. (Ziarele).

De celebrul Damaschin
Știe verbul a bea... vin,
Satiristul ce-i înțeapă
Știe verbul a bea... apă.

Mitropolitul Iosif.

În Iulie 1900 are loc serbarea religioasă cu ocaziunea celei de a 25 aniversară a instalării mitropo-

litului Iosif Naniescu pe scaunul mitropolitan moldovean. Iași au avut până atunci timp de 25 de ani fără întrerupere pe acelaș mitropolit, pe blândul mitropolit Iosif, fapt foarte rar, căci în afară de mitropolitul Veniamin, nici un alt prelat n'a avut această fericire să stea la înaltul său post neclintit, o vreme atât de îndelungată. Multe s'au datorit acestui Mitropolit și catedrala admirată, din Mitropolia în ruină și ridicarea nivelului moral al eparhiei sale, căci se ocupa numai cu cele sufletești și religioase — cele pământești lăsându-le în competența celor în drept.

Un sfert și mai bine de veac a cinstit tronul mitropolitan acest vrednic pastor, tipul urmașului lui Crist, cu misiunea pe pământ să împartă mila și cuvântul de mântuire sufletească la toți cei nevoeși de vorbă, de sprijin, la toți cei lipsiți de bunurile vieții

De serbătorile Crăciunului.

De serbătorile Crăciunului, țărani jucau și dansau de învăteau pământul. Flăcăii și fecioarele, cu flori la pălărie ori în păr și cu flori la brâu, jucau împreună hora, apoi bătuta și brăulețul, bătând sprinten și cadențat pământul. Scărțăitul unei vioare, sbărnaitul unei cobze ori sunetul unui flaut, cimpoi sau bucium, acompaniau jocul. Un flăcău strigând în răstimpuri înflăcărat cum bună oară în cunoscutul joc Florica din căluși :

Trei la stânga binișor
Hop ! ș'asa !
Două'n dreapta încetișor ;
Hop ! ș'asa !
Și înainte,
Și'napoi,
C'asa merge pe la noi !

Iar la jocurile din mahala, câte un mitocan strigă, chiuind groaznic și bătând cu cismele pe scândurile crâșmei :

Aşa joacă tinerii
 Când înfloresc vişinii
 Când se coc seminţele !

Iar ţăranul de la ţară pe limba sa îi zicea :

Crape-mi sura opincuţa !
 Să huiască 'nfund pământul !

Toate aceste cântece, aduceau aminte de suferinţele şi vitejiile străbunilor şi păstrau cu sfinţenie tradiţiunile şi legendele vechi.

Francmasonii.

Şi în oraşul nostru vieţuiau aşa zişii francmasoni. Dispărută pentru un moment, fracmasoneria şi'a făcut din nou apariţia, prin propaganda ce o întreţinea. Şi de când dăinuia ! Incepută în timpul lui Constantin Mavrocordat pe la prima jumătate a secolului al XVII-lea, de către un italian Cara, secretarul Domnului, au început a se iniţia câţiva boeri, cari la rândul lor iniţiară pe Domn. Ca una din urmările importante, adepţii ei au dat naştere mişcării naţionale de la 1848. În 1859, cu ocazia unirii Principatelor, s'a născut Loja Steaua Dunării, care în 1865 se disolvă, din cauză că localul ei care era în dosul teatrului arsese, iar arhivele au fost distruse de flăcări. În 1881 se constitui supremul consiliu de 33. Erau 25 loji române, răspândite în diferite oraşe.

Unul din cei mai fervenţi adepţi din Iaşi francmasoni era şi maiorul Jippa.

O vorbă a lui P. P. Carp.

Era în timpul fuziunii conservatorilor. De la Iaşi unde a sosit pentru o oră, P. P. Carp a plecat la Vaslui, însoţit de Sandu Răşcanu, D. Vidraşcu, T. Pogor şi alţii. Pe peron zări o mare mulţime de lume, care îl aştepta. Atunci, cu zâmbetu i cunoscut P. P. Carp. şopti : — «Văd că Vasluiul e bine popu-

lat acuma.». Il așteptau și mai mulți ziarști. Buna sa dispoziție s'a arătat și pe socoteala gazetarilor. Așa, un servitor întrebându'l unde să așeze mormanul de ziare, ce-i sosiră, Carp răspunse: — «La coș».

Vara la Iași.

Cei ce nu plecau din Iași, în vacanțele mari, se mulțumeau cu simple excursiuni prin împrejurimele orașului: Rivalet, Valea Adâncă, Libertatea, etc. Locul de onoare însă în cadrul acestor excursiuni îl ocupau Unghenii. A merge într'o Duminică la Ungheni era pentru cele mai multe familii burgheze ceva cu mult mai însemnat de cât o simplă raită, prin localitățile marginase. Și călătoria cu drumul de fier și pregătirile erau un eveniment important.

Omul își lua consoarta și copii, îi așeza în vagonul de clasa III, cucoana ținând copilul de țintă, iar domnul având pe genunchii săi un chiup mare de sticlă cu castraveți murați, pe lângă un cogemite panier cu de ale mâncării.

Mihail Săvescu.

Moare la Iași, d-rul în filosofie Mihail Săvescu în vârstă numai de 27 de ani. Inzestrat cu o mare putere de muncă, de o inteligență pătrunzătoare și de o energie remarcabilă, dânsul nu și'a putut limita ambițiunile numai la modestul titlu de licențiat, ci plecă în Franța și Germania, urmând la Berlin cursurile lui E. Du Bois Raymond, Paulsen, etc. iar apoi la Lipsca, unde făcu studii temeinice sub profesorii Wundt Hering, Flecheig, etc. Obținu magna cum laude titlul de doctor, în urma lucrării sale «Die gefuhlslehre in der neuesten franzosichen Psychologie» dedicată lui Wundt, care și exclamă într'o zi, pe când se aflau amândoi în laborator, auzind pe Săvescu tușind: — «Oh, das ist fatal! Era în floarea vrăstei.

Costache Negruzzi.

Intellectualii ieșeni nu l'au uitat pe acel ce a fost

Costache Negruzzi. Cu ocaziunea aceasta s'a dat atunci la iveală, cum Costache Negruzzi a cunoscut pe autorul lui Boris Godunof, pe marele Pușkin. «Știti că în anul 1821, povestește el singur, a izbucnit revoluția Greciei și că își avea începutul la Iași. Precum în toate revoluțiile asemenea și în aceasta s'au făcut mai multe excese, căci totdeauna printre patrioți se vârău oameni de acei cari căutau a se folosi de ori ce tulburare. După alungarea eteriștilor la Drăgașani și la Sculeni, toate căpeteniile ce erau mai de omenie fugind care încotro, țările nostre rămaseră în prada berbanților. Iașul se pustii. Orașenii bejeniră în Bucovina și Basarabia, unde gasiră asil. Tatăl meu cu mine, după ce am petrecut iarna în ținutul Hotinului, în vara anului 1822, ne-am dus la Chișinău, ca să ne întâlnim cu rude, prieteni, cunoscuți, refugiați ca și noi. Era curios a vedea cineva atunci capitala Basarabiei atât de tăcută și deșartă, cât se făcuse de vie și sgomotoasă. Plină de o lume de oameni cari trăiau de azi pe mâni, cari nu știau de se vor mai înturna pe la vetrele lor, acești oameni, mulțumiți că și'au scăpat zilele, se deprinseseră cu ideia că n'o să mai găsească în urmă de cât cenușă, și ne având ce face alta, hotărâra a amorți suferința prin veselă petrecere, care cel puțin îi făcea să uite nenorocirea. De aceia, nu vedeai alta de cât plimbări, muzici, mese, intrigi amoroase.

În toată însă această societate de emigrați și de localnici, două persoane numai îmi făcură o intipărire neștearsă. Acestea erau: un tânăr de o statură mijlocie, purtând un fes pe cap și o jună înaltă, învălita într'un șal negru, pe cari îi întâlneau în toate zilele la grădină. Aflai că junele cu fesul era poetul Al. Pușkin, acest Byron al Rusiei, ce avu un sfârșit atât de tragic, iar tânăra cu șalul (pe care toți o numeau Greaca cea frumoasă) o curtezană emigrată de la Iași, numită Calipso. Calipso umbla tot singură. Numai Pușkin o întovărășea când o întâlnea la grădină.

Cum vorbeau ei (căci Calipso nu scria de cât grecește și românește, limbi pe cari Pușkin nu le înțelegea), nu știu. Se vede că cei 22 ani ai poetului și 18 ani ai curtezanei n'aveau trebuință de mult înțeles. Pușkin mă iubea și găsea plăcere a'mi îndrepta greșelile ce făceam vorbind cu el franțuzește. Câte odată ședea și ne asculta ore întregi, pe mine și pe Calipso vorbind grecește; apoi începea a'mi recita niscăi versuri de ale lui, pe care mi le traducea.

Dar după o lună m'am înturnat în Moldova, fără să mai văz pe Pușkin și fără să mai aud de Greaca cea frumoasă. Câte odată însă, când citeam poeziile marelui poet rus, și mai ales «șalul negru», aceste versuri ce sunt un poem întreg, făcute inadins pentru acea tânără, îmi aduceam aminte de acea femeie cu chip îngeresc și doream să știu ce se făcuse.

Intr'o seară a lunei Noembrie 1824, la poarta M-rei Neamțu ajunse un june, care cerea voie să intre. Hainele sale erau străbătute de apă și el semăna sdrobot de osteneală.

Portarul îl primi și îl găzdui până a doua zi, când după cererea sa, îl conduse dinaintea starețului. El arată că fiind un tânăr străin și orfan, voește a se călugări. Starețul îl rândui spre ascultare la un bătrân sihastru ce locuia afară din monastire un munte, unde el petrecu trei ani în cea mai mare cucernicie și umilință. Intr'o dimineață chemând sihastrul pe ucenicul din chilioara de alături și neavând răspuns, se duse ca să vadă ce face, dar îl găsi dormind de somnul cel veșnic. Când erau să'l îngroape se găsi pe pieptul lui o hârtie, în care scria acestea: «Greșit-am Doamne! Păcătuit'am Doamne și nu sunt vrednic a mă uita la cer, dar covârșască îndurarea Ta mulțimea făr' de legele mele. Doamne miluește și iartă pe păcatoasa Calipso! Tigva Grecei cele frumoase am văzut'o în catacombele mănăstirei».

Moralescu.

Un tip prea cunoscut al lașului, care tocmai prin

simplicitatea sa atrăgea atențiunea și mila tuturora, era... Moralescu, originalul vegetarian și maniac religios, poreclit și Mitîță-Lăptiță. Câte zile vesele n'a procurat dânsul ieșenilor, prin năzdrăvăniile sale politico-religioase-igienice, prin prostiile sale nevinovate, rostite grav în cadența și ritmul versului?

Când la Iași, când la M-rea Neamț, Moralescu era acelaș. Trăia liniștit în chilioara tăcută a unui călugăr din M-rea Neamț, psalmodiind cu glas țărăgănat și plângător versete din cărțile de rugăciuni, scriind versuri ultra-igienice, ori pregătindu-și câte un discurs, cât mai elegant, pentru a îndupleca pe iconomul mănăstirei să-i dea lapte și brânză, căci nu mânca de cât lăptării și verdețuri. Iubea florile, cu o adorație deosebită. În odăița sa era o fotografie cabinet, în care era reprezentat călare pe un cal pag, purtând pe cap un potcap, într'o mână cu o cruce, iar în celaltă cu o sabie. Povestea tuturora care-l vizitau, că în 1888, cu prilejul răscoalelor, a mers așa călare prin sate, spunând țăranilor să se ridice cu mic, cu mare și să ceară sfântului Țar, să-l iea sub aripa sa protectoare. A fost arestat pe când făcea propaganda aceasta. S'a găsit la dânsul 800 lei în carboave rusești în aur.

Intr'o seară, pe când se afla la M-rea Neamț, s'a suit într'o clopotniță și împreună cu câțiva băeți de țărani pe care i-a plătit, s'a pus la tras clopotele, de s'au sculat toți din mănăstire crezând că-i foc. Altă dată, s'a îmbrăcat călugărește, s'a suit într'o trăsură cu patru cai și s'a dus la M-rea Orăița, unde s'a dat drept Episcopul de Roman, cerând călugărilor, ca până a doua zi toți să fie tunși și bărbieriți.

Dar... obosit, trudit și amărât de viața zbuciumată și fără rost, hotărâ să-și curme firul vieței. La M-rea Tarcău unde se afla, se împrietenise cu un biet «frate», un nenorocit de cepeleag și șchiop, care trăia și el pe lângă călugări. Moralescu ce a făcut ce a dres, a isbutit să convingă pe bietul frate, că

trebuie să-l ajute la răstignire. Aprinse în chilie smirnă și tămâie și două lumini de lumânări, se așeză pe un pat de lemn, întins cu fața în sus, «Fratele» plângea cu hohot, spunând că nu-i în stare să-i bată tocmai el piroanele în mâni și în picioare. Moralescu palid, crezând că pentru moment a convins pe «fratele», i-a întins un ciocan ca să-și înceapă operația. «Fratele» a repezit ciocanul și făcându-și cruce, a rupt-o la fugă, țipând cât îi lua gura că Moralescu se răstignește. Călugării mănăstirei dând navala în chilia lui Moralescu, l'au găsit tremurând, palid la față, întins pe pat ca răstignit, iar la căpătâi cu piroanele pregătite pentru proiectata lui răstignire.

Călugării i-au tras o sfântă de chelfâneală.

Universitatea

Fuse un moment vorba să se știrbească din prestigiul Universității ieșene prin faptul că se cerea să se suprimе unele facultăți. Cerea noul buget al ministerului instrucțiunii ca tocmai Iașii să fie loviți. Iașii veșnic loviți, atunci ca și astăzi.

Pe atunci facultatea noastră de drept număra 291 studenți, iar cea de medicină 201 studenți. Aceste două facultăți erau amenințate să fie știrbite, sub cuvânt că n'ar fi prea deajuns de populate. Dar, nu numai Universitatea ieșană era amenințată de economiile ce trebuiau să se aducă bugetului ministerului. Mai erau și alte instituțiuni ca: școala de bele arte, Conservatorul de muzică, școala centrală de fete, institutul de chimie, etc.

Dacă nu se ridicau ieșeni ca A. D. Xenopol, Stahi, Ion Găvănescul, Grigore și Vasile Buțureanu, dr. G. Bogdan, Gh. Ghibănescu, dr. Hurmuzescu și alții, vai de Iași!

Școala centrală de fete

Școala centrală de fete își serbează a 66-a aniversară de la înființarea sa.

Era pe la 1834 curentul regenerării culturale a țării. Regulamentul organic aduse schimbări mari în țară, lărgise bazele statului și la nevoi noi, la așezăminte noi, trebuiau oameni noi și imposibil de presupus că putea rămâne străină femeia română. Era pe atunci un om de muncă, Gheorghe Asachi, era un Mitropolit, bun patriot și luminat, Veniamin Costachi, era o eforie școlară, care avea ca mădular pe vistiernicul M. Sturdza. Nu se putea ca boerul ajuns domn, să nu urmărească dezvoltarea curentului conființit de Regulament. Chiar înaltele doamne din societatea ieșană, crescute ori prin pensioanele franceze ori de guvernori francezi, se arătau mișcate de curentul cultural și s'a văzut pe doamna Safta M. Sturdza, pe bătrâna Rosnovănița, pe soția caimacănului T. Balș, luând protecțiunea culturai femeii române. În Noembrie 1864 școala centrală s'a deschis cu clasa I primară, în casele din ograda Bărboiului — unde a avut loc în ziua de 8 Octombrie a anului trecut, o atât de înălțătoare serbare — dar numărul elevelor sporind, s'a cerut mutarea localului în casele de la Sf. Ilie, unde a continuat mulți ani, iar de la 1850 s'a mutat în localul din Strada Muzelor până în 1892.

E cel mai vechi așezământ de culturală a femeii în Moldova și când ne gândim că era tendința să se suprime și această școală, leagănul unirei în inimă și simțire în cultura bărbatului și a femeii !

Foștii profesori ieșeni.

Universitatea noastră se inzestreață cu o bogată galerie, alcătuită din portretele foștilor profesori ai Academiei Mihailene, ai școalei Vasiliene și ai tuturor foștilor profesori ai Universității. Dar ca tot ce era pentru Iași, până și portretele aceste cu multă greutate au fost găsite. Așa, portretul duiosului profesor Iftimie Murgu, primul profesor de filosofie, a fost găsit după multă cercetare și strădănuință, la un preot ungar din Seghedin, într'un portret colectiv

al deputaților Transilvaniei din anul 1868. Un alt portret interesant e al profesorului Alex. Costinescu, tatăl lui Emil Costinescu, fost ministru de finanțe, fost profesor de matematici și arhitectură la Academia Mihaileană (astăzi Liceul Național).

O serată la Iași în 1895.

Aveau loc în timpul iernei serate strălucite, cu piese de teatru, cu dans și cu copioase oaspețe. Persoane din societatea ieșană jucau piese franceze, ca de pildă *chapitre III*, *livre premier*, un mic juvaer de spirit parizian, de o fineță și de o gingașie nespūsă. Piesa cuprindea trei personaje: d-na Lucile de Mailly (d-na Elisa Ernest Vărnăv), Octave Dubourg (Nicu Volenti) și Monsieur de Mailly (Eugen Donici). D-na Vărnăv a fost o adevărată artistă în toată puterea cuvântului; Nicu Volenti și Eugen Donici (foști consilieri de curte) au fost perfecți, cu o dicțiune limpede, cu o nuanțare subtilă. În Iași impresiunea generală a fost, că cu o asemenea trupă, un impresar ar putea să facă încunjurul lumii. O altă piesă de teatru «*Le bouquet*» a fost jucată de D. Bogonos, Wodianer, fostul consul german la Iași, o d-ră Rășcanu, d-na Ghica Budești și alte persoane.

Cortina cade în mijlocul ovațiunilor entusiaste, a aplauselor frenetice și a numeroaselor buchete de flori ce s'au oferit «*artiștilor*». Orchestra lui Kraus da semnalul valsului și balul începea, pentru a nu se sfârși de cât în zorii zilei.

Opoziția la Iași

Presa opoziționistă de pe atunci avea aerul că și râdea de concentrarea conservatoare și pe tema aceasta broda articole și note de spirit, cari provocau un haz general.

Iată un specimen: «*Marele circ venturian—Iași, în colțul stradelor Golia și Ștefan cel Mare. Deschiderea va avea loc irevocabil Joi în 6 Aprilie (1895). Din bogatul și variatul program relevăm: 1) dresarea*

în libertate a bandei electorale compusă din 60—70 măgăruși de rasă proastă și din agenții polițienesti, prezentați de d. Leon Bogdan. 2) Omul cameleon producțiune de elasticitate și de parforce, aproape ne mai văzut până acum în Iași, executat de d. A. D. Holban. 3) Intrarea comică a clovnilor Abgar și Grigorovici. 4) Bădărău, armasar de rasă radicală, călărit în înaltă școală de călărie de vestitul Iancu Ventura. 5) Catârul încăpăținat sau Costache ofițerul. Se va da un premiu vizitatorului care va avea curajul și tăria de stomah să-l sărute în bot. 6) Ghiță Crețu, mascur de pură rasă engleză, dresat și adus direct din Vaslui. 7) Lascar Mascarachi, vestitul urs al Carpaților, prezentat în libertate, fără botniță de neuitatul paiat Carp.

La fine alegerile generale, mare pantomimă istorico politică, executată de toată trupa, cu focuri bengale și artificii. Director D. Sturdza Scheia.

Tot preotul Arion

Nu era săptămână ca părintele Arion să nu caute «oile rătăcite și să le aducă în staulul lui Hristos». Părintele și'a luat în Iași în serios misiunea delicată de a trece pe evrei la creștinism. E cunoscut un răspuns al său pe care l'a dat unui alt preot gelos de atâta activitate a părintelui Arion: — «Ce caut eu? Caut oaia cea rătăcită să o aduc în staulul lui Hristos, după înalta misiune ce ne-a încredințat'o mai marele arhi-păstor Isus Hristos, căci, de câtva timp, poporul evreesc a clădit un mare număr de școli la Iași, toate populate și îngrijite și cum se face că bisericile noastre edificate de trei sau patru sute de ani, cu averea secularizată de stat, să ajungă până la ruină?»

D. Georgel Mărzescu.

O siluetă a d-lui Georgel Mărzescu în 1895: «Nu-l cunoașteți pe Georgel drăguțul și simpaticul

student al facultății de drept? Asta nu se poate, băiat nostim, în toate cercurile e bine primit și bine văzut. Văzându-l mergând pe stradă, delicat și elegant în mișcări, și se pare că-l vezi pe tatăl său, de la care a moștenit toate calitățile. Caracter vioi și expansiv, energie dar blând totodată. Nu i-a fost greu să fie ales secretarul unei societăți studențești, câștigând simpatia chiar a acelor care nu-l cunosc personal. La întrunirile studențești, făcea mare sgomot, rădica incidente, făcea interpelări una după alta. De și brunet, contra regulei generale adoră tot brunetele...».

Țugui L...

Țugui: tipul studentului îndrăzneț din toate punctele de vedere, atât fizic cât și moral. Figura sa e destul de interesantă, mai ales pentru cei ce-l cunosc în deajuns. Umblă pe stradă cu un aer mândru cu o mână în șold și cu nasul în... vânt. În întrunirile studențești totdeauna ia cuvântul și face gălăgie mare. Provoacă răsul cu spiritele sale și ferească D-zeu să nu te aibă la stomah, că nu-ți trebuie mai mult, nici purgativele lui Konya nu-ți ajung să te speli. Odată era om cu afaceri și veșnic îl vedeai în compania lui Zissu și Ușer Felț și Dichter băiatul. Umbla în haine roșe și cu jobenul țuguiat și de aici au început prietenii să-i strige: Țugui, Țugui.

Mihai Buznea:

Moare Mihail Buznea, profesor de istorie la Liceul Național. O minte sănătoasă, cu o judecată din cele mai înțelepte și nepărtinitoare, o inimă caldă și pornită spre fapte mărețe și generoase, o iubire adâncă și nefățărită de patrie, iată ce era Mihail Buznea, Area o dulceață și un farmec atrăgător și neîntrecut în vorbire, Ca și Conta, Lambrior, Pastia și alții dispariția sa a lăsat un gol, un mare gol în lumea dascălească.

Mutul de la Hala de Bere.

Cine nu'și amintește de mutul de la Hala de Bere, mutul care se strecura printre mesele berăriei, cu flori, cu țigări și cu milă pe care o provoca, pentru ca să i se dea un bacșiș? Crescut așa cum ar crește un copac stingher pe malul unei ape, el a răsărit deodată, cu teancul de ziare subsuoară sau șterpelite din cine știe ce grădină. Și mutul acesta știa multe secrete. Vânzător de ziare și florar, el avea timpul necesar pentru a purta un bilețel la vre'o duduie și era destul de apreciat, prezența sa neinspirând nici o teamă, pentru că mutul era mut, din gura sa nu scăpa nici o vorbă. Și, într'o bună zi, mutul a dispărut. Sângele său a curs pe mesele sălei de autopsie. Un extravagant l'a făcut să bea o sticlă întregă de coniac și l'a dat gata. Și în primăvara care a mai venit, străzile Iașilor pașnici de atunci, în zadar au mai așteptat apariția mutului cu tablaua de flori, cu toporași și lăcrămioare.

Presa la Iași.

Presa la Iași acum 25—27 ani nu prea avea tiraj mare zilnic. «Jurnalul» avea un tiraj la început de 800 de foi, cu abonați cu tot și se vindea cu 10 bani. «Evenimentul» ziar independent pe atunci, ocupa un imobil cu o chirie anuală de 4000 lei. Tipografia era compusă din vechea tipografie Balasan și din tipografia Gheorghiu. Litera a fost reînviată din turnătoria Cucu și din fabrica pe acțiuni din Offenbach pe Main. Personalul tipografiei se compunea din 28 lucrători, salariile lor variind între 130 și 60 lei pe lună. Bugetul personalului tipografiei era de 1865 lei lunar. Bugetul redacției eea de 3250 lei lunar. Iată cum se repartiza bugetul de cheltueli lunare de pe atunci al ziarului: chiria 350 lei, tipografia 1865 lei, hârtia 1614 lei, telegrame și corespondenți 600 lei, poșta pentru abonați 312 lei, redacția 3250 lei, administrația 650 lei, diverse 300. Total 8941 lei. Ce e suma aceasta, pe lângă cea de astăzi, peste măsură de ridicată.

și grea de suportat! Totuși pe atunci ziarul se vindea bine, vânzarea variind în oraș între 120—150 lei pe zi, iar în provincie între 50—70 lei pe zi. Lunar, vânzarea în țara a ziarului, cu abonați se ridica la sumă de 5500 lei, reclamele și inserțiile dădeau o mie de lei, iar anunțurile peste 2000 lei. Un vânzător care desfăcea 100 numere de ziar, avea drept la doi bani rabat de ziar, dacă nu vindea atâtea foi, primea numai un ban jumătate. Unii vindeau peste 200 foi pe seară, câștigând astfel 4 lei zilnic, pe atunci sumă destul de importantă.

Erau aproape 40 vânzători de ziare, formați din băieți, care ziua urmau la școală și astfel își agonisau mijloace de existență.

Inceput modest în Februarie 1893 de d. Albert Honigman, sub inspirația și scutul mai multor liberali din Iași, între cari Vasile Gheorghian, fostul prefect de județ, care a și scris cel dintâi articol în ziua aparițiunii, ziarul a trecut după două luni de zile sub o altă direcție, căci Albert Honigman fusese expulsat.

Străzile Iașilor.

O boală veche a Iașilor. Atunci ca și astăzi, ches-tiunea reparării și pavării străzilor se rezolva rău. Era acelaș sistem al seriilor, adică se făcea câte o stradă și până să se procedeze la pavarea altei străzi cele dintâi erau deja într'o stare impracticabilă. Se fereau par'că toți edilii la lucrări în mare, adică la pavarea în acelaș timp a unui număr însemnat de străzi, cari reclamau urgență.

Pentru întreținerea străzilor și facerea de noi străzi, se afla trecut în buget suma de 160.000 lei. Ce ajungea această sumă? De aici, fel de fel de propuneri, cari însă până la sfârșit nu dădeau nici un rezultat bun, iar străzile rămâneau tot nereparate.

Bele-Arte.

Are loc un mare banchet dat de foștii elevi ai școlii de Bele-Arte, în onoarea fostului director și

profesor al școlii Gh. B. Panaiteanu, inițiatorul înființării în 1860 a Pinacotecei și școlii de Bele-Arte din Iași. Panaiteanu posedă o scrisoare de la Costache Negri pentru vinderea a 40 tablouri pentru școala de Bele-Arte și o scrisoare din partea lui Mihai Cogălniceanu către ministrul de atunci al școlilor, pentru cumpărarea acelor tablouri. Aceste scrisori își aveau și au și astăzi deosebita lor importanță.

Huberman la Iași.

Vine Huberman la Iași, copilul genial Huberman, care produce un entusiasm de nedescris. Toată lumea, adunată în număr mare la teatru, în picioare, bătrâni femei și tineri îngrămădiți în mijlocul sălei, saluta și aclama pe copilul artist. De dânsul se povestea că într-o zi executând un concert al lui Brahms, compozitorul însuși se convinsese cât e de frumos concertul său, dar mai ales cât pare de simplu și ușor, executat de Huberman. — Maistre, îi zise Huberman scrie o fantezie pentru mine. — N'am atâta fantasmă cât meriți, răspunse maestrul. Primele lecțiuni de vioară le-a primit de la un artist al operei din Varșovia, care a și sfătuit pe Huberman-tatăl de a-și duce copilul la Viena, la maestrul Ioachim. Acesta, după două lecțiuni, a renunțat de a mai continua, făcând cel dintâi constatarea că înaintea sa are un fenomen, un geniu. Primul concert îl dădu în prezența Împăratului Frantz Iosef, care entusiasm, îi făcu cadou o vioară Stradivarius din muzeul din Viena, în valoare de 20.000 florini.

Corul metropolitan.

Vestitul cor metropolitan din Iași dă un festival artistic în Palatul Ateneului Român din Capitală. A produs un efect uimitor execuția Horei lui Rațiu. Regele Carol și Regina Elisabeta aplaudau frenetic, iar când corul a executat «Deșteaptă-te Române», sala era în picioare și Ateneul par'că se năruia. Gavril Muzicescu a fost chemat și salutat de mai multe ori.

Vasile Burlă.

Vasile Burlă, Burlă fostul director și profesor de grecească de la Liceul Național, greoiul și capriciosul Vasile Burlă. Era una din cele mai cunoscute figuri din Iași, una din cele mai caracteristice figuri, popular și bun la suflet. Cine totuși n'a tremurat în fața colosului, cu frica în suflet și cu exercițiile lui Zoita în mână? Și cine nu cunoștea basul profund ironic și amenințator : — «Ei demnule, treci la loc».

Și rostea fraza aceasta răzând, tremurându-și genunchiul stâng, potrivindu-și ochelarii în nas și muind creionul. Nalt, uriaș spătos, abia răsufând, cu ceafa asudată, cu pasul enorm când intra în clasă, tremura zidul și băncile se mișcau la apariția lui. Băieții se uitau dacă e dispus sau mohorât și notele se știau dinainte.

Era tipul omului cu toane. Când era «indispus» catalogul se umplea de note rele, Burlă vorbea încet, șoptit, cu ochii



Vasile Burlă în carioatură.

plecați, cu graiul plângător și desgustat. Când era cu chef, bucuria clasei, căci curgeau poveștile din mitologie, curgeau frumos. Burlă povestea scenele din viața atât de realistă a Greciei vechi, glumea pe sama frumoaselor... zeițe, râdea de Helena și făcea aluzii subțiri și transparente, fără jenă, cu deplină

mulțumire și gura i se lărgea de zâmbet, ochiul privea ștângărește, gușa se umfla și genunchiul tremura, iar băeții așteptau să... «tragă clopotul».

Vânător pățimaș, până la exces, Burlă a devenit faimos nu numai prin discuția gramaticală a raței celebre, dar ca erou al epopeii comice: Rața lui Burlă. Ținea la două lucruri: Amintirea lui Eminescu pe care l'a cunoscut intim și la un strămoș ai său, haiducul Burlă, de care vorbea cel puțin de zece ori pe fiecare an în clas.

Nu era oră de clas în care să nu promită :

— Demnilor, data viitoare vom începe sintaxa.

Despre Vasile Burlă, ori cât de mult s'ar vorbi ar fi tot prea puțin. Era unul dintre cei mai vechi magistri de limba elină de la Liceul Național și una din foastele interesante figuri din corpul didactic, ca și unul din membrii care'și avea pagina sa în memoriile «Junimei Literare».

O serie de generații școlare s'au adăpat la lumina acestui om, care întrunea cultura germană cu temperamentul orientalului. Avea cultul spiritului german pe care'l exalta în prelegerile sale. Susținea și propaga pronunțarea elinei anice, după metoda germană adecă în limbajul elevilor de liceu — plăcintăreasca.

Digresiunea era caracteristică lui Burlă. De la «omicron, iota — oi», Burlă în dezvoltarea argumentelor, se lovea de un citat din Homer, îl comenta, în toial comentariilor își amintea de o frumoasă anecdotă — «ei, hei, demnilor, să v'o spun și pe aceasta» și anecdota îi amintea un vers din Faust al lui Goethe și 'l cita și pe acela și'l comenta și pe el, clopotelul suna, Burlă își punea princenez-ul pe care'l învârtea mereu în vârful creionului, se uita surâzând la elevi și le zicea: «ei demnilor, ați scăpat de ascultare. Data viitoare vom examina».

Era foarte instructiv și amuzant. De Eminescu știa să spună și să explice mult. Predilecția lui era să amintească de epopeia eroi-comică a lui A. D. Xe-

nopoi asupra «Ratei», în urma luptei filologice dintre Burlă și Hajdeu asupra cuvântului «Rață».

Era foarte leneș la scris și la publicat. Prefera vânatul și șahul pe care le cultiva cu pasiune.

Teodor T. Burada.

Goana după descoperirea de români, a atras câte odată multe neplăceri aceluia ce se numește Teodor T. Burada.

Așa, în anul 1896, dânsul cetind într'o scriere a învățatului polonez A. Petrușevici, că în satul Lu-



Teodor T. Burada.

bicia în apropiere de orașul Rava-rusca, se găsea odinioară o colonie românească, interesându-se despre aceasta și crezând că va găsi aci urmele acestei colonii, a sosit în Noembrie 1896 la Lemberg și luând cu dânsul pe psaltul bisericii ortodoxe din Lemberg, în calitate de talmaci, a plecat cu el la Rava-rusca. La Lemberg însă poliția îl supraveghea. În orașelul Iolviev era urmărit de un agent polițienesc, căruia

se părea suspect că un străin examinează Mănăstirea de acolo. În Rava-rusca, d. Burada a fost arestat și închis în temniță. De aci, s'a telegrafiat autorităților polițienești din Lemberg și aceste din urmă au căutat să iee informațiuni de la preotul Vorobchevici, pe cunoscința căruia se rezemau deposițiile d-lui Burada. De abea după douăzeci și patru de ore d. Burada a fost pus în libertate.

Artistul Belador.

Moare Mihail Belador, artist al Teatrului Național din Iași. Zelul său pentru artă a fost de nedescris. Fără grija pentru ziua de mâine, cheltuia pentru ai săi ultimul ban ce-l dobânda cu atâta trudă, lipsindu-se de multe ori pe sine de strictul necesar. A fost cel întâi care a dat la iveală Istoria teatrului român, de la începutul său și până acum. Trebuia ca Belador să fie cunoscut în intimitate pentru ca să-i poți prețui în deajuns calitățile sale prietenești.

D-rul Lippe.

Un adevărat tip popular al Iașului, era doctorul Lippe, ca și cel mai vechi practician dintre toți hipocrații de atunci ai Iașilor. Cu capul îndesat în guler, cu ochelari mari, cu barbete scurte și sure, îl întâlneai pretutindeni cu birja cu un cal, grăbit, nervos, agitat, grav, vorbind cu sine însuși și având aerul de a căuta pe cineva...

Talmudist versat, d-rul Lippe datorea însușirilor de ebraist, o bună parte din succesele sale.

A exercitat multă vreme magica influență a rabinului, unită cu cea a doctorului. În multe case de evrei, portretul d-rului Lippe era atârnat la rând cu al baronului de Hirsch, Montefiore, etc. A luptat cu tinerimea evreiască, care propaga «asimilarea».

Gavril Muzicescu.

Gavril Muzicescu! Nalt, înflorit, robust, avea un ritm în mers și o măsură în graiu. Concertele sale.

corale erau evenimente senzaționale, stârnind la noi ca și dincolo — pe atunci — de Carpați, entusiasm. Muzicescu însemna o epocă în scurta istorie a artei noastre muzicale care a isvorât din sânul bisericii. Mulțumită unei energii fără pereche, și-a îndeplinit ținta pe deplin. A găsit calea succesului fără să se abată de la acea a folosului general. Dacă se lua Mitropoliei corul lui Muzicescu, catedrala rămânea văduvă de credincioși. Avocat, pleda cu aceiași serioșitate cu care conducea corul metropolitan. A ple-dat însă în această calitate o singură cauză, cea a corului, pe lângă toți miniștrii de culte. Nervos și iute, își cheltuia la cor toți nervii și de abea reușia să fie calm pe scenă înaintea publicului. Bea ceaiuri intime cu Ivanoff, în orele libere,

Titus Cerne.

Un alt nume devenit popular e acel al lui Titus Cerne, șeful corului de pe atunci al bisericii Sf. Spiridon. Foarte simpatic ca figură, blând și vesel: cu aceleași gânduri de o nouă îmbunătățire în diriguirea corului, trecea repede cu trăsura, în goana calului, când la Conservator, când la Seminar, unde era profesor, când la repetițiile corului. Era unul dintre instruiții profesori ai Conservatorului ieșan. Armonizator și compozitor de frunte, se distingea prin armonizarea cântecelor noastre naționale.

Octav Băncilă.

Băncilă, marele pictor Octav Băncilă, nu era pe atunci încă bohemul cu figura voluptoasă, cu pletele sălbatice, cu ochii plini de viață, cu penelul nesecat de imaginație. Instinctul frumosului e prea deajuns ca să înlocuiască la un talent firesc cultura; el dă imbold imaginației și ascute simțirea: Băncilă e o pildă strălucită. A încercat teatrul. A avut un beneficiu în tovărășie cu un alt coleg de declamație. Scăzându-se cheltuelile de la Teatrul Pastia, bene-

ficienții avură câte.. 75 de bani câștig, Fostul ministru Mărzescu-tatăl i'a acordat o bursă pentru Paris.

Eustrat Calognomu.

Eustrat Calognomu sau «Eus», un bohem în toată puterea cuvântului și de o veselie comunicativă. A dus o viață furtunoasă de student, plină de aventuri și de farmec. Avea cel puțin 5—6 lovituri de sabie ce purta pe frunte și pe trup. A fost bogat și a mântuit în sărăcie. Din Berlin s'a reîntors cu o licență în filosofie și cu deprinderea de a fuma havane. Toți îl cunoșteau sub numele de Strat,—«Strat. bre, zicea Calognomu, dar Strat de flori». Era și poet și multe din poeziile sale au fost împrăștiate prin ziare, cu o nepăsare caracteristică. Îți spunea pe de rost pe Boileau.

Moartea lui Galino.

Moare Mihail Galino, o figură ieșană cunoscută care a înfrumusețat scena română timp de mai bine de 20 de ani. Ca aproape toți artiștii de pe atunci, Galino nu se urca nici odată pe scenă, până ce nu era absolut stăpân pe el. U tima sa creațiune era să fie cu piesa «Renée» de Emile Zola, în care avea să atingă apogeul artei, dar în seara de repetițiune generală, un foc îngrozitor distruse teatrul de la Copou și Galino amărât se retrase din teatru, hotărât a nu mai juca. State Dragomir, d. C. B, Penel, C. Ionescu, d-na Aglaia Pruteanu și alții sunt discipolii lui Galino.

D. Alex. Philippide.

O siluetă de atunci a d-lui Alexandru Philippide. —Unul din cei mai simpatici profesori universitari, dintre cei mai de samă filologi români, scriitor de talent și admirabil om de societate. Inzestrat cu o întinsă cultură generală, a reușit ca, din o materie—istoria limbei române—care, propusă de altul ar fi fost menită să prefacă în dormitor sala de curs de la

Universitate, să facă un curs cu drag frecventat și cu multă încordare urmărit de studenți. A fost și profesor de liceu și cât de mult a știut să capete simpatia elevilor, s'a văzut din faptul că într'un lung și vechiu... poem al liceului, în care mai toți profesorii erau ironizați, pentru d. Philippide nu s'a găsit nici o batjocoră, ci lauda că are mintea lungă ca și mustețele. Poemul era anonim și reprezenta... părerea generală.

Mulțumită spiritului pătrunzător, inteligenței vii și muncii neobosite, a lămurit în isioria limbei române, o mulțime de fenomene și a îndreptat o mulțime de explicații greșite date diferitelor fenomene, de către filologii dinaintea lui. A scris puțin, dar mult. Cu o răbdare deosebită, a adunat materialul, a strâns exemple și a explicat origina mai tuturor cuvintelor și formelor, în «Introducerea și în Principiile de istoria limbei». In societatea lui, nu și se urăște nici odată; glumeț, având la îndemână o bogată colecție de anecdote și apropouri, avea de rival numai pe colegul și prietenul său Caragiali. Odată i'a inspectat cursul său de la liceu un profesor de Universitate, cu care nu era în buni termeni. La lecție era un elev cam slab, care nu răspundea nici la cele mai elementare întrebări. Atunci d. Philippide i'a zis: — «Pai bine, frate, aiestea și un profesor de Universitate le știe». Profesorul a înghițit-o.

Caracteristica îi este originalitate în trai și viață, care însă nu'i de fel afectată și de aceia place. Particulară îi este ideia rea pe care o are despre poezie în generă, despre care zice că sunt «niște nebuni cari spun sobei de colo din colț să se coboare și să vie lângă ei».

Asociația artiștilor ieșeni

Se întemeiază la Iași «Asociația generală a artiștilor din Iași», care îmbrățișează toate ramurile artistice. Incercări pentru întemeierea unei asociații durabile a artiștilor ieșeni au mai fost, dar n'au avut

succes. Cea mai veche încercare «Amicii Artelor», apoi mai noi ca, «Talia», «Cercul artistic», «Cultura artelor frumoase», etc. n'au avut viața, pentru că îmbrățișau o singură ramură a activității artistice ieșene. Au înființat-o d-nii Bardasare și A. D. Atanasiu (pictura), Titus Cerne și d. Aurescu (muzica), M. Radulescu și neuitatul State Dragomir (drama), Boniface Hetrat (literatura), arhitect Reinicke (arhitectura).

Gheorghe Dima.

Dintre foștii elevi ai liceului național, nu e unul care să nu fi cunoscut sau auzit de Gheorghe Dima, profesor de muzică. Au rămas și astăzi în mințile multor generații cari au trecut prin mâinile lui, vorbele tacticoase, modul cu chibzuială cum își scotea batista, veșnic bine și frumos păturită, pentru ași șterge coada ochilor inundată de lacrimi. Căci lacrima des moșul Dima, cum îi ziceau băeții. Când își amintea că Max, celebrul artist de Max a fost elevul său, ori că D. Sturdza, Lascar Catargiu sau chiar Regele Carol—după împrejurări—i'au strâns mâna și l'au felicitat pentru modul cum știa să conducă corul liceului, ori, când avea «pterodactil» la cap, cum zicea singur, moș Dima lacrima mereu și batista își făcea datoria. Filipicele lui, scurte și energice, împotriva socialismului au rămas clasice.— «Mă rog ce găsiți în socialismul ăsta, zicea dânsul, scoborându-și glasul, per prudentiam. Nu vedeți că vor să va înșele? Apoi Morțun de ce nu-și împarte moșia lui la țărani, dacă-i socialist?» În politică avea ca maximă: «capul plecat sabia nu'l taie».

D-rul Gh. Botez.

D-rul Gh. Botez, profesor la universitate și medic primar la spitalul Sf. Spiridon. Era unul dintre eminenții medici din Iași și dintre cei mai iubiți de studenți. Dădea o vază deosebită facultății de medicină, pe care a rădicat-o mult.

Intre Enescu și maestrul Caudella.

Relativ la înrâurirea pe care a avut-o maestrul Caudella asupra marelui Enescu, d. Caudella îmi trimete următoarele exacte note : Constatând că copilul de pe atunci Enescu avea o ureche muzicală extraordinară, i'a spus să'i cânte ceva. Enescu i'a răspuns atunci să cânte maestrul Caudella, ca să audă dacă acesta știe ceva și atunci d. Caudella i'a observat că are talent băiatul, dar că e «cam obrasnic». Bine înțeles i'a spus aceasta mai mult în glumă, nu cu asprime. A mai adăogat că Enescu tatăl să ducă copilul în străinătate, pentru că pare cam răsfățat. Copilul Enescu nu știa încă notele și cânta din vioară după ureche și încă nu lua lecțiuni de vioară. Cu atât mai mult era de admirat deci. După un an, a mai venit Enescu tatăl cu copilul la d. Caudella. Știa deja notele și d. Caudella a cântat cu Enescu, acompaniindu-l la piano la o simfonie de Haydn sau de Mozart. La vârsta de 7 ani, Enescu fu dus la Viena, unde a învățat cu Bachrich și cu Helmesberger fiul. Aici a stat 6 ani și a fost răsfățat de toți profesorii și de directorul Conservatorului Helmesberger. După 6 ani s'a dus la Paris și a fost elevul lui Marsik la Conservator. Marsik a fost elevul lui Mazart (profesorul neuitatului violonist Vieniavski). Când s'a întors maestrul Enescu de la Paris, unde a luat premiul I, avea 17 ani și compusese deja poemul său românesc.

Valeria Nilda

D-na Valeria Nilda, era una din puținele artiste de talent, debutând de câteva ori pe scenă cu vocea-i dulce și armonioasă. I s'a dat numele de «Privighitoarea lașilor». A jucat alături de celebra Elena Theodorini, în mai multe opere și succesul a fost destul de frumos.

Ioan Burada

Fostul prim-președinte al curței de apel Ioan Burada, fratele d-lui Teodor Burada, a fost o figură

cunoscută a Iașilor. Era și profesor la facultatea de drept de Drept Roman.

La luarea Dobrogei, era prim-procuror în Dobrogea și a primit-o pe samă de la autoritățile rusești.

Tramvaiul.

Iașii în sfârșit văd în 1891 aduse la îndeplinire două îmbunătățiri: tramvaiul și lumina electrică. Ziarele vorbeau că acestea erau să fie împlinite de partidul conservator, dacă Costachi Faur nu punea bețe în roate. În realitate, Costachi Faur ayusese dreptate și cine a fost mai mulțumit a fost tot Faur, căci așteptând, comuna Iași a dat tramvaiul în condițiuni mai avantajoase.

Dimitrie Suceveanu.

Moare Dimitrie Suceveanu, unul dintre cei mai de seamă donatori ai Spiridoniei din Iași, din fondurile căruia foarte multe persoane, de vreme îndelungată, își mai ușurează traiul.

Suceveanu și-a făcut studiile la Trei-Erarhi, apoi s'a perfecționat în cânt, pe la dascalii greci, ce veneau de la Patriarhie din Constantinopol.

A tradus și a compus opere pentru muzica bisericească, în română ște, mai cu seamă atunci când ridicându-se din biserică creștină ortodoxă limba greacă, se simțea golul în biserică noastră și el a fost cel dintâi care a contribuit la complectarea și armonizarea dulcilor cântări bisericești.

A fost cântăreț la biserică Albă, apoi la Sf. Pantilimon, Bârnovschi, Sf. Ioan gură-de-aur, și la Mitropolie cantor al doilea, protopsalt, de unde trecu la pensie.

Ei bine, acest om, dimpreună cu soția sa, în timp de 50 de ani de căsătorie au adunat și strâns un capital mare, pe care să-l hărăzească sufletelor nenorocite, ființelor cari zăceau pe patul durerilor. Au donat Epitropiei casei Sf. Spiridon o avere de aproape jumătate milion, pe care nu au moștenit-o de

la nimeni, ci au strâns-o ban cu ban, pentru a face ca alții să se bucure, ca alții să fie căutați și îngrijiți.

Mircea Pella.

De pe atunci artistul Mircea Pella devenise simpativ ieșenilor. În Cărăbuș din Don Wagnistru, era neîntrecut. Cine din cei cari au asistat la «Don Wagnistru», n'a plâns de mila lui Cărăbuș a lui Pella, care văzuind cismele adoarme de oboseală și mai ales când cânta lui Don Wagnistru :

Intr'un vârf de moviliță
S'a ouat o perpelită
Au! șocara, șocara, cara,
Danciule more
Scârțai moare clonc
Pasăre cu cioc
Sunt fără noroc.

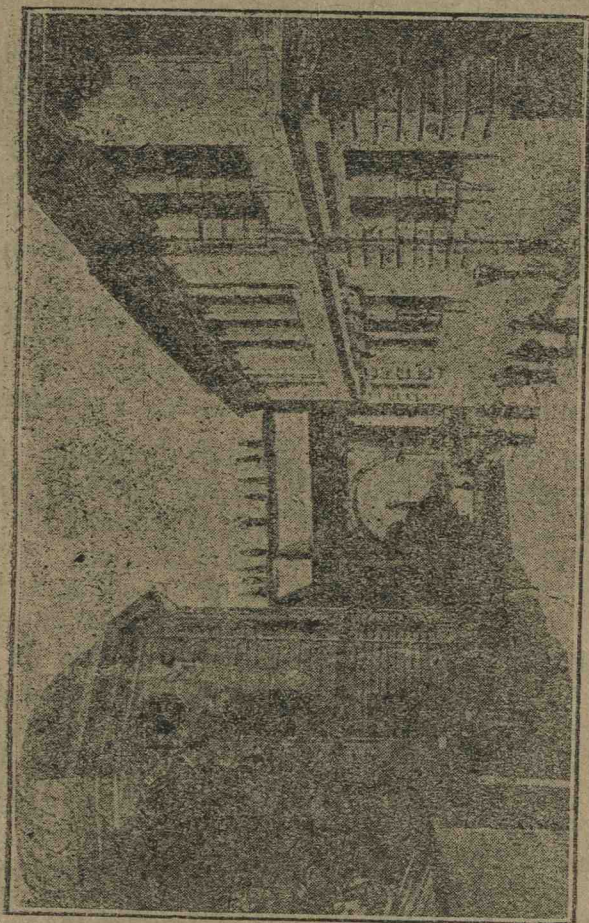
Acea mândră perpelită
A scos pui de bivoliță
Au! șocara, șocara, cara, etc.

Liceul Național.

D'apoi foștii profesori ai Liceului Național, între 1890 — 1896? Ei au făcut fala acestei vechi școli.

Ne amintim cu drag de Mihai Slătineanu fost profesor de limbă latină, de Gh. Drăghici de științe naturale care se războia cu elevii în denumirea diferitelor minerale, de Vasile Pallade gravul profesor de matematici, de Cerchez profesorul de română, de D. D. Pastia și Mihai Buznea, profesorii de geografie și de istorie, apoi de profesorii Gh. Lucescu de matematici pe care l'a supliniit multa vreme profesorii Rallet și Mănescu, de Al. Gr. Suțu de l. franceză, d. Al. Philippide de l. română, de Ion Popp Florantin de filosofie, Vasile Burlă de limba greacă, Ștefan Șoldănescu de desen, d. A. B. Brandia de istorie, pă-

rintele Știubei de religie, Gh. Dima de muzica vocală, Chiabur de instrucția militară, A. Weitzecher de italiană, d. Ion Paul de l. germană, d. Xenophon Gheorghiu de l. latină, Grigorie Buțureanu de istorie, Vasile Atanasiu și Victor Castan de l. franceză, dr. C.



Arcul din Strada Academiei.
ce lega fostul liceu de actualul liceu

Șumuleanu de fizico-chimice și dr. Vicol de igienă. Fostii elevi ai acestui liceu nu pot uita pe cei doi profesori de la clasele divizionare, Gh. Urziceanu și Petru Garcineanu, cari, dacă era lipsa de profesori, suplineau câteodată câte 3-4 catedre, unul pentru partea științifică, cellalt pentru partea literară.

Gheorghe Urziceanu, care pe lângă profesor era și sfătătorul elevilor, ajunsese a predă deodată și fizica și religia și naturalele și matematica, iar Petru Gărcineanu atât de iubit de elevi pe care totuși îl trata cu terța (nota 3) când nu rostea cum trebuie pe «plăcintărește» (modern) la grecește, predă și dânsul greaca, latina, româna, etc.

La liceu pe atunci erau profesori așa numiți definitivi și provizori, la liceu pe atunci erau clase ordinare și divizionare, astăzi paralele. Iar printre directorii pe care i-a avut Liceul Național se distingueau Vasile Palladi care astâmpăra pe elevi cu varga, Vasile Burlă care pleca cu băieții în marș la Copou, cu muzica militară în frunte, d. A. B. Brandia bătrânul simpatic și alții.

A rămas ca o amintire arcul ce lega fostul liceu național de actualul liceu.

Flechtenmacher.

Cel mai cunoscut și cel dintâi muzicant din țară, Flechtenmacher, moare. El era fiul lui Flechtenmacher avocat din Iași, care a fost însărcinat de Domnul Moldovei Calimach, cu traducerea de legi. A fost trimis în străinătate, unde a făcut studii muzicale strălucite. A luat parte la fundarea Conservatorului de muzică din Capitală. Printre lucrările sale de valoare, jucate de atâtea ori la Iași, sunt: Baba Hârca, Nunta țărănească, Cucoana Chirița etc. E și autorul «Horei Unirei». A murit în cea mai neagră mizerie. I se servea o mică pensie în ultimii timp de la Teatrul Național și atâta tot.

Profesorul Curius.

Cine nu și amintește de bătrânul profesor de limba franceză de la gimnaziul Ștefan cel Mare, Curius sau Curie, cum își mai zicea dânsul. Avea un nume de teatru, un nume adoptat. Curius era fiul lui Ioan Tudor cojocar. Părinții săi erau originari din Ploești. S'a născut la București în mahalaua Sf. Nicolae din

Șelari. A intrat în școala filarmonică. A debutat în Saul de Alfieri, tradus de Aristia, jucând rolul lui David. De emoțiune, în seara de reprezentație leșină și se îmbolnăvi.

După închiderea teatrului, a plecat la Atena și s'a înscris la Universitate, unde urmă un an. În Grecia a dat două reprezentații și a fost bine primit. Grecii pe unde vedeau pe Curius, îi ziceau artistul. Mai târziu, rămânând înainte în Grecia, i'a mers rău și a căzut în mizerie. Strâmtorat îi veni ideea să vadă pe fostul domn fanariot Caragea. Curius spunea la Iași mai târziu, că a fost ajutat de Caragea, dar la urmă fostul Vodă și'a dat mâna pe față scapându'i vorba că: «Românii sunt niște pezevenchi». Din Grecia plecă în Algeria, de aici la Veneția, apoi la Paris. În 1848, în timpul revoluțiunii franceze pactiză cu revoluționarii, dar compromițându-se, a fost nevoit să fugă în Moldova, unde se făcu profesor de limba franceză la gimnaziul Ștefan cel Mare din Iași. Pe când era la Paris, înainte de a fi înrolat pentru Algeria, în legiunea străină, aflând că Kiseleff este ambasadorul Rusiei la Paris, s'a dus să'l viziteze. A fost primit imediat când a auzit că e din țara românească. Când îl văzu, îl întrebă! — D-ta ești din țara românească? Cine ești?

— Sunt din elevii școlii filarmonice: Curius.

— A, îmi aduc aminte.

Se mai povestește în jurul numelui său că, într'o zi îl căuta un țaran, cu un car de lemne. Nu'i găsea nici locuința, nici nu'și aducea aminte de numele lui. Țăranul întreba în dreapta și în stânga de un domn care i'a spus să'i aducă lemne, dar nu putea să'i nimerească numele, până când un trecător, îi spuse: — Bine moșule, cum de duci lemnele cuiva, căruia nici nu'i știi adresa și nici nu'i știi numele. Curios lucru.

— «Tocmai așa îl chiamă, d. Curios», sfârși țăranul.

Și lucrurile se limpeziră imediat, iar țăranul dete în sfârșit de profesorul Curius.

Grigore Manolescu.

Grigore Manolescu era legat deja de Teatrul Național ieșan. Director de scenă era Costache Bălănescu. Era aspru într'adevăr, dar iubit de toți artiștii. În direcția scenei, Bălănescu era întovărășit de Luchian și Galino, cei doi cunoscuți artiști. Un tip de mare utilitate în teatru era reposatul actor Evolschi care făcea de toate: de se îmbolnăvia vre'un artist, să fi fost el comic sau dramatic, Evolschi îl înlocuia stante pede. Juca la trebuință și cânta la nevoie. De se monta o feerie, Evolschi devenea un perfect machinist. Schimba decorurile, inventa trucurile cele mai grele. Pasiunea lui era garderoba. Manolescu pe atunci era un biet gagist, fără mare pretențiune și cu leafă foarte mică. Intrase în teatru cam fără de voia familiei și o ducea greu de tot. Intr'o seară se juca pentru întâia oară piesa «Nabădaile amoroase», comedie bufă în trei acte. Delmary, regisorul teatrului dăduse lui Manolescu un rol important, pe care îl și studiase la perfecțiune. Sala era plină de lume. Manolescu se gătise cel dintâi și gânditor se plimba de la un capăt la celalt al scenei, Costumul ce'l pusesese îl prindea de minune și releva figura lui simpatică. Dar totuși Manolescu era trist, pentru că era silit de direcțiune să joace într'o comedie bufă, pe când în adâncul inimei sale simțea o atracțiune cu totul deosebită pentru dramă.

— Ei, Manolescu, de ce nu'ți strângi hainele? striga deodată croitorul teatrului.

— Dă'mi pace, răspunse Manolescu. Cortina se ridică! Piesa mergea de minune și succesul artiștilor era mare. Manolescu se distinse cu deosebire. Rolul ce'l juca era cât se poate de greu, căci la fiecare period trebuia să zică cuvintele: «O societate, societate!» și fiecare dată cu o altă intonare. Fiecare intonare produse un adevărat efect și după fiecare act Manolescu era rechemat în aplausele unanime ale publicului. Reprezentația luă sfârșit și fiecare actor

se grăbi în cabina sa, pentru a se spala și a se îmbrăca cu hainele lui de toate zilele. Manolescu, încet, cu pașii măsurăți, porni spre cabina sa, care se afla alături de garderoba. Ajuns în cabină, se desbracă încet de costumul ce purta și se uită la cuierul unde-și atârtnase pantalonii săi. Dar... nenorocire... pantalonii nu erau acolo! Nu mai putea de necaz. În acest moment, ușa se deschise și Evolschi intra în cabină cu Ion croitorul teatrului, pentru a primi în păstrare costumul lui Manolescu. Ei însă observară că Manolescu pășise ceva.

— Ce ai Grigore? întrebă Evolschi.

— Vai, răspunse, Manolescu, mi... s'au furat... pantalonii! Tonul cu care Manolescu zise aceste cuvinte era în acelaș timp și tragic și comic, iar pe fața sa se putea ceti exact toată durerea ce simți, văzându-se pus într'o atât de tristă și caraghioasă pozițiune. Această expresiune a feței lovise pe Evolschi.

— Moșule, zise el atunci către Ion croitorul, îl vezi, asta are să fie odată un artist mare! Și așa a și fost.

Constantin Faur.

Venit din Piatra Neamț, a urmat Academia Mihaileană, stabilindu-se definitiv în Iași. A fost timp de 15 ani profesor de Matematică la Școala Normală «Vasile Lupu». A făcut politică radicală cu mult regretatul G. Panu, organizând clubul radical și plătind din banii lui proprii scoaterea ziarului «Lupta» ce apărea pe atunci la Iași. A fost în Consiliul Comunal sub care s'au clădit Teatrul Național, Școlile Primare, Abatorul, Baia și instalarea Tramvaiului, pentru care a intrat în conflict cu unii politicieni ai Iașilor cari voiau să dea această interpretare la o societate străină. Constantin Faur fiind în consiliu, a convins pe toți membrii de s'au aliat la părerea lui, de pe urma căruia Primăria Com. Iași are și azi un mare venit. A fost cassierul Casei de Scont și Imprumut din Iași timp de 27 ani, în care timp această Casă de Scont a progresat mult.

Const. Faur a ramas un exemplu de cinste pentru cine l'a cunoscut și o amintire frumoasă pentru copiii săi.

Corul Iașilor.

Corul metropolitan a dat două concerte la Chișinău. Corul a executat primul cântec în sala clubului nobilimei (Blagorodnia Sobrania) imnul național rus. Cântecul a produs între ruși un entusiasm de nedescris. Au urmat alte cântece, cari au fost executate de câte 7, 8 ori, printre cari: Foaie verde de bujor, Hai Ileană la poiană, Dor dorule, Nevasta care iubește, etc. În timpul concertului, nobilimea Chișinăului a oferit lui Gavril Muzicescu un serviciu de argint pentru ceai. Pe tablaua serviciului, s'a scris în românește următoarele rânduri: «Nobilimea Chișinăului în amintirea dulcelor suveniri din zilele de 8 și 9 Martie (1898) câmparate prin concertele strălucite ale corului vocal (capela) Mitropolitan din Iași, ofera maestrului său Muzicescu acest mic dar, spre semn de dragoste și eterna memorie».

Miltiade Tzoni.

Moare Miltiade Tzoni, profesor universitar și un membru fruntaș al partidului liberal din Iași. În 1898 a făcut parte din opoziția unită și s'a distins prin cuvântarea ținută ca senator, în chestiunea învățământului. Era un om de o corectitudine și cinste exemplară.

Cine n'a cunoscut pe acest om cu o înfățișare atât de distinsă, cu mersu'i marțial, măsurat la vorbă și un adorator al Iașilor?

Primele studii le-a făcut la Academia Mihaileană. A urmat ca extern la școala politehnică din Paris, apoi la școala de poduri și soșele și și'a luat licența în matematici la Sorbona.

Colonelul Corvin.

O figură de asemeni impunătoare a Iașilor, era și d-rul colonel Corvin, șeful spitalului militar de la

Copou, care a înzestrat acest spital, cu săli de chirurgie, cu o bibliotecă, institut de chimie și bacteriologie, bae sistematică, etc.

Era de o activitate fără de răgaz în compunerea de lucrări de medicină populară, pentru instrucția sanitarilor. Era un bun ieșan.

Paicu.

Pavel Paicu era omul din stâlpii vechei societăți «Junimea». A fost magistrat în Maramureș, dar chemat de Aron Pumnul la Cernăuți, i se încredință aici catedra de limba română la liceul de limba română. Simțul său patriotic neputându-se împăca cu modul cum i se impunea ca să predeie limba română, în urma unei violente discuții ce avu cu conducătorii școlii românismului din Bucovina, demisionă și veni la Iași. Fu și director al gimnaziului Ștefan cel Mare și profesor timp de 32 de ani de limba română. Fu scos la pensie, iar după două luni îmbolnăvinduse încetă din viață acel care a fost unul dintre fondatorii Institutului Academic.

Biserica Dancu.

Se hotărăște dărâmarea bisericii Dancu, yechêa biserică care stătea în coastele Teatrului Național. Mocnea deja biserica aceasta în ruină, în melancolia care o învăluia, ca un om încărcat de ani, cuprins de amintirile trecutului.

Era o biserică istorică, dar muribundă acum, cu ferestrele-i mici și lungărețe, resfrângând întunerecul perpetuu dinăuntru. Par'că se împuțina și din întreaga clădire, din mărime, se afunda mereu în pământ, cu cât sa înălța Teatrul Național, cu cât se înmulțeau cladirile impunătoare din vecinătate. Era în ultimile sale clipe, ca un templu părăsit. Și câți dintre ieșeni își mai aduc aminte de biserica Dancu ?

Prof. Gh. Lucescu.

Moare Gh. Lucescu, temutul profesor de matematici de la Liceul Național. A avut o moarte destul

de tristă. Pentru a-și susține șubreda existență, Luceșcu nu mai cunoștea iernele pitorești ale țării sale. Înaintea primilor fulgi, el își cauta refugiul în țărâmurile acele unde eternitatea timpului primăvăratec îi făcea cu puțință suportarea boalei care l' stăpânea. A plecat, — în anul morței, — mai târziu, reținut de interese politice, de necesitatea votului impus, în nesigura lui pozițiune materială. Și aceasta a fost de ajuns, pentru ca răul să triumfe în lupta calmă, îndelungată, dar desnădăjduită pe care omul acesta o susținea împotriva morței implacabile.

Paul Petit

Moare Paul Petit, o figură impunătoare și dintre cele mai simpatice a lașilor noștri. Era fiul mai mare al unui refugiat politic din timpul domniei lui Louis Philippe. Petit tatăl ținea o magazie de parfumerie și un salon de coafat, la Paris. Avea de client pe Fieschi, care a atentat la viața lui Louis Philippe. Din cauză că practica chirurgia și chiar medicina după sistemul Raspail, a avut mai multe neajunsuri, din partea autorităților, cari l'au hotărât să se expatrieze.

Și'a organizat un mic grup de compatrioți, unui cofetar, altul modist etc. cu care a plecat să se stabilească la Constantinopol, iar de aici la Odessa, de unde în 1852 a venit la Iași, după descrierea fermecătoare ce i-o făcuse despre Iași de pe atunci, un compatriot stabilit aici. În acest timp, Paul Petit se ocupa cu pictura și nici nu visa că va îmbrățișa profesiunea tatălui. Convins însă de părinți că pictura nu e o carieră, în 1857 a luat magazinul tatălui său. Natură de artist însă, a rămas toată viața credincios artelor frumoase. A dat și lecțiuni de desen și între alții, foștii săi elevi, bunii noștri ieșeni Vasile Pogor, fost primar și dr. Peride, fost medic primar la Sf. Spiridon, i'au păstrat o dulce prietenie.

A păstrat toată viața pletele artistului romantic și din iubirea naturei, din entuziasmul ce l' provoca.

într'ânsul tot ce era frumos, din căldura ce o puneau în discuțiile relative la artă, toți cunoscuții erau cunoscuții erau cuprinși de o mare părere de rău, că vântul soartei a distrus pe Paul Petit de la prima lui carieră, în care desigur ar fi ajuns a fi cineva.

Cu timpul Paul Petit se deprinsese cu comerțul. Infățișarea sa dulce, manierele unui suflet blând și delicat, făcuse a avea mulți clienți, cari-i păstrau o mare afecțiune. Rămas credincios fabricelor franceze, natural că, mai ales de la epoca când România a intrat în război de tarife cu Franța, comerțul său mergea slab. De-și sdruncinat în sănătate, cu multă greutate s'a decis să se retragă din comerț, dar ideea aceasta îl prăpădea. Când vre'un client fie din inimă, fie din politeță îi arăta păreri de rău pentru hotărârea ce a luat-o, ochii lui Paul Petit lăcrimau. La toți le spunea: de la 1866 șed în această magazie (strada Lăpușneanu) și credeam că n'am să ies de aici de cât cu picioarele înainte.

Paul Petit a iubit țara, a iubit în special Iașii. Vroia să vadă Iașii ca un oraș civilizată și în magazia sa către fruntașii politici ieșeni, făcea deseori programe de lucrări de edilitate. După retragerea sa din comerț, visa să se ocupe cu afacerile municipale, dar moartea a prins pe acest om de bine, cu suflet ales și distins.

*

De la bunul meu prieten Eugen Petit, fiul lui Paul Petit, primesc următoarele rânduri, în legătură cu rândurile de mai sus:

Iubite prieten,

Printre figurile pe cari le evoci în lucrarea ta, ca făcând parte din «Iașul de altă dată», este și acea a tatălui meu, Paul Petit.

Notele apărute la moartea tatălui meu, au fost scrise și udate cu lacrimi de ginerele tatălui său domnul Alexandru Badareu, fostul ministru, chiar

în ziua morței, după legendele cari circulau în familie. Acum în urmă, am descoperit însă memoriile bunicului meu Alexis Petit, cari mă pun în măsură să restabilesc adevărul.

Strabunicul meu era de origine Alsaciană. Fost chirurg în armata imperială (Napoleon I), prin anii 1814—1815, atunci când Germanii au intrat la Paris, iar Napoleon a fost silit să abdice, se găsi—fără nici o vină — compromis într'o conspirație și bănuit de bonapartism, — ceia ce pe atunci echivala cu revoluționar. Pe la 1822 el fu arestat sub pretextul complicității în faimoasa conspirație a celor «*patru sergenți de la Rochelle* — pe cari îi venerează astăzi Republica Franceză. Cea mai mare vină a lui era „de a fi dat asistență unui mare număr de bătrâni „soldați, reduși la mizerie, după 15 sau 20 ani de „servicii, cu corpurile ciuruite de gloanțe și membrele „mutilate“. Pe lângă acestea, prieten bun cu *Pommier*, unul din cei «*patru sergenți*», după decapitarea acestuia, el venise în ajutorul văduvei și fiicei martirului pentru libertate. A fost deci o victimă a *Restaurației*, a tiraniei pe care a exercitat'o anturajul lui Ludovic al XVIII, spre a menține pe tronul Bourbonilor, acest rege slab și incapabil.

Înainte de a fi dus la închisoare, strabunicul meu trăia liniștit în răzășia lui de pe malurile Charentei, lângă Rochefort la oceanul Atlantic, — probabil zestrea soției sale care era de prin acele locuri.

La Rochefort s'a născut bunicul meu Alexis, primind primele învățături dela preotul directorul colegiului Baril, cu fiul căruia legă cea mai strânsă prietenie a copilăriei. Zdrobit de durere la arestarea tatălui său și rămas singur pe lume, caracter timid și fire contemplativă, la 19 ani Alexis Petit plecă împreună cu bunul său amic, fiul preotului Baril, spre a se călugări, alegând mănăstirea La Meilleraye-de-Bretagne (Loire Inferieure), lângă Châteaubriant (Iulie 1830). Acolo, după o scurtă ședere se împrieteni cu un alt călugăr Cyprian Diego de Mustia, zis fratele Isus,

care era însărcinat cu adunarea ofrandelor pentru Mănăstire. Dar după vre-o 15 zile dela sosire, după ce află despre moartea tatălui său — întâmplată cu prilejul revoluției liberale din Iulie 1830 — și ne putându-se obicinui cu viața de călugărie împreună cu fratele Isus, plecară la Paris, unde se înstălează ambii într'o odăiță din cartierul Latin, rue Saint Jacques. Bunicul meu Alexis, care avea talent la pictură, zugrăvește copii de tablouri, iar fratele Isus face lucrări de sculptură, din vânzarea cărora se întrețin izbutind chiar a face mici economii. Cu aceste economii ei cumpără în rue Vivienne No. 22 fondul unui magazin de parfumeriicu salon de coafură.

Cu nenorocitul prilej al atentatului nereușit contra lui *Louis Philippe*, fratele Isus care se afla printre spectatorii la parada din acea zi (Duminică 31 Iulie 1835), fu omorât de mașina infernală a lui Fieschi. La Paris bunicul meu Alexis Petit se căsătorise cu Gabrielle Barraut, fiica lui Théodore Barraut din satul Demigny, lângă Châlon-sur Saône, căsătorie din care în curând se născu tatăl meu Paul, (14 Februarie 1835), botezat sub numele de Jean Baptiste Theodore, la biserica parohială Notre-Dame des Victoires (17 Februarie 1835).

Moartea tragică a nedespărțitului său prieten, și starea de nesiguranță care domnea pe atunci în Franța, unde certurile politice erau în tojil lor, au pricinuit multe decepții aceleia care «era mai deprins cu langajul pasărilor de prin luncile malurilor Charentei, decât cu certurile oamenilor». Din această cauză, urmând curentul de emigrare care era pe atunci în to ul său, o lună după moartea fratelui Isus bunicul meu plecă la Constantinopol, prin Marsilia, deschizând acolo un negoț cu panglici, flori, catifele rochii, parfumerii. Acest negoț îl strămută însă curând în Rusia (la Odesa). unde refugiații francezi erau mai bine primiți, dar la 1848, după revoluție, imperiul Rus rupând raporturile cu Republica Franceză, el vroj să se reîntoarcă în Franța. Întâmplările drumului îl aduc

însă prin Moldova, unde rămâne la Iasi, soția lui deschizând unul din cele d'întâi pensioane de domnișoare (Vezi «*Monografia Iașului*» de N. A. Bogdan pag. 267), iar el practică cu succes medicina sistem Raspail. Fiind însă oprit dela aceasta de autorități, el deschise în Strada Lăpușneanu, magazinul de parfumerie și salonul de coafură, pe cari le-a moștenit tatăl meu și pe cari le-au cunoscut ieșenii de altă dată.

Indurerat peste măsură de desastrul Franței la 1870, el moare cu gândul la țara lui iubită în mijlocul familiei pe care o crease și care făcuse legături de căsătorie cu distinse familii din localitate, fiind îngropat la cimitirul catolic dela Copou.

Din cei trei fii ai săi, Paul — tatăl meu — care dădea lecțiuni de desen la elevele din pensionul mamei sale, a luat în prima lui căsătorie pe fiica învățatului Teodor Stamatî (sora soției generalului Leonida Iarca), continuând în acelaș timp negoțul părintesc. Un al doilea fiu, este Constantin a cărui figură o evocă atât de frumos marea noastră tragediană D-na Aglaia Pruteanu, în «*Amintiri din teatru*» scriind despre dânsul: «el nu era numai coaforul teatrului, ci era ceva mai mult: era profesorul, criticul și bunul nostru prieten». Un al treilea fiu, Eugene, s'a reîntors în Franța, unde a reușit să-și câștige un loc de frunte în ziaristică, ajungând director la «*Journal du Loiret*», dela Orléans, și a murit acum câțiva ani încarcat de ani și elogiile confrăților săi.

Și acum, terminând, cred că-ți voi face plăcere iubite prietene, reproducând câteva rânduri din notele bunicului meu, în care se pomenește de unul din străbunii tăi:

„Având într'o zi afaceri cu Villimesco bibliotecarul „Prințului Soutzo, fiul fostului prinț-domnitor al Moldovei, vei am văzut un bust pe soba acestui bibliotecar. Fișionomia igniabilă a acestui bust, mă facu să întreb „cine era acel personagiu, și mi-se răspunse că este „bustul lui *Catone*“.

Iți strâng mâna, cu cea mai desăvârșită prietenei
de vechi coleg.

Iași. 20 Decembrie 1922.

Eugen Petit

Moartea lui Bursuc.

Moare Ioan Bursuc, profesor la Conservatorul de muzică, violoncelistul care a fermecat Iașiul cu arcușul său atâta timp. Era neîntrecut în cânticele populare și doine. Devenise unul dintre cei mai erudiți și simpatici profesori ai Conservatorului. A murit în cea mai neagră mizerie, așa în cât a trebuit ca elevii săi să-i cumpere o raclă. A fost un artist mare, un artist desăvârșit când scotea din strunele violoncelului, bucăți din inima lui ruptă.

D-rul Uscatu.

Pe d-rul I. Uscatu, pe atunci student la facultatea de medicină, îl cunoșteau toți ieșenii. Temperamentul său, ca o antitesă a numelui ce-l purta, îl prezenta ca cel mai moale și cel mai puțin întreprinzător. El își purta figura blondă și simpatcă, cu privirea ochilor expresivă, pe străzile pașnicului nostru oraș. Era gata să plaseze ori când un spirit, o ironie. Cult și versat în literatură, în special în cea rusă. D-rul Uscatu, omul indiferent, nepăsător și blând, a fost răpus de tifos exantematic în timpul războiului nostru în 1917.

Barbu Lăutarul.

Sunt duiioase povestirile din trecut, mai cu samă când sunt povestite frumos. E vorba de «Barbu Lăutarul». Într'ô seară liniștită de vară, la castelul dulcelui poet Vasile Alexandri, la Mircești, printre nenumărații oaspeți se afla și marele compozitor muzical Liszt. Într'un târziu sos ră și lăutarii de la Iași, banda de sub diriguirea vestitului Barbu Lăutarul, toți îmbrăcați în anteree lungi, cu căciuli brumării în cap, iar în picioare cu opinci frumoase. Un păr

negru ca adâncul unui codru în noapte, le atârna în plete inelate pe umerii lor. În frunte era Barbu, un bătrân dulce zâmbitor, cu o figură palidă de o duioșie nelămurită, cu barba lui mare albă, cum e argintul și lungă până 'n piept și ce ochi frumoși și luminoși avea bătrânul acesta, când își revărsa privirea lor asupra tuturor, par'că le umplea de un fior nedefinit, aducător de melancolie și de amintiri duioase adormite în amurgul anilor. Banda de lăutari cum intră, puseră cu toții mâna la piept și se închinară la pământ după obiceiul țării. Stăpânul casei îi cinștiră și apoi le făcu semn. Barbu își luă arcușul și salonul cel mare tremura fermecat în cântecul ce urma. Ca instrumente aveau naiul, vioara și cobza. Barbu începu întâi să cânte un marș, o plâsmuire a poporului. Încheindu-l, boerii entuziasmați îi aruncară galbeni în paharul cu vin și-i ziseră: «bea Barbule... bea!».

Și bătrânul cântăreț bea vinul și galbenii pe care 'i ținea în gură și-i scotea băgându-i în buzunarul antereului, după ce-i sărută cu multă evlavie.

— „Ascultă-mă Barbule, îi zise Niculai Sturdza, ia cântă-ne: «Tu-mi ziceai...».

Barbu se plică cu respect și începu. După ce sfârși romanța asta pe care doi dintr'ânșii o cântau din gură trăgând ușurel din cobză, Barbu înflăcărat, lăsă binișor arcușul să-i alunece într'un cântec românesc de țară, plin de inimă și de foc, de-ți venea să joci, să curgă țărână din pod și să asude podelele.

Compositorul Liszt îngândurat, nu scotea o vorbă. Stăpânit de marea scenă pe care o avea sub ochi, el asculta pe acești trubaduri cari nu se îndoiau de loc de ceia ce însemna muzica. În această muzică generală a poporului român par'că-i vezi icoana, auzi tânguiri sfâșietoare, plânsete, iubire nețarmurită, iar cântecul trăgănat și inimos e susținut de sunetul monocord al cobzei.

Liszt asculta amuțit într'un jălț, privind la lăutari de parea că-i soarbe cu căutătura.

După ce dâșii isprăviră cântecul, el își împreună mâinile și rosti cu putere: — «Doamne, iată artă și frumuseța!». Adunarea izbucni într'un ropot de aplause. Liszt scoase din buzunar un pumn de galbeni și punându-i în paharul lui Barbu îi zise: — Să bem amândoi, lăutarule! Cele două pahare



Barbu Lăutarul.

ciocniră; Liszt era atât de emoționat, de-i tremura paharul la gură. În fundul salonului, boerii obișnuiți cu aceste cântece, vorbeau între ei aruncând după fiecare cântec câte un galbăn, în paharul btrânăului trubadur. După câteva clipe, Liszt se ridică încetișor și îndreptându-se către Barbu, punându-i mâna pe umăr, îi spuse: — Tu mi'ai făcut cunoscut muzica ta,

ia acum să'ți cânt și eu pe a mea. Ușurel se așeză la piano, în mijlocul unei tăceri de biserică. Barbu dus cu pleoapele plecate și cu vioara în mână, asculta neclintit fără să clipească din ochi măcar. Era o priveliște de o fermecătoare frumuseță : boerii par'că incremenisera, vrăjiți de plânsetul cântecului. Barbu veni la Liszt și la rândul său, întinzându-i un pahar, îl rugă să bea. Paharele se ciocniră, iar Liszt zâmbind întreabă : «Ce zici Barbule, de bucațica aceasta»

— E mândră de tot, par'că mă înstrăinașem de lume, ascultând-o. Zau, dacă nu va este cu supărare, hai să încerc și eu asta, știi, oleacă.

Liszt cu un surâs blând de îngăduință și bună-tate părintească dadu din cap cu ironie, îl îngădu să încerce.

Orchestra'l însoțea cu privirile îndreptate spre bătrânul lăutar.

Când sfârși de cântat marșul unguresc executat de Liszt mai înainte, Liszt se sculă, veni drept la bătrân, îl îmbrățișă cu foc înduioșat până la lacrimi, apoi ridicând după vechiul obicei paharul plin cu șampanie și cu galbeni, îl întinse bătrânului Barbu, gârbov cu barba albă ca argintul, zicându-i :

— Bea Barbule, bea, căci D-zeu te-a făcut artist și tu ești... mai mare de cât mine !

V. Humpel.

Ieșenii pu pot uita una din figurile interesante și originale ale orașului nostru : Vilhelm Humpel, german de origine, dar român de inimă și de simțire. Iașii ajunsese orașul său de adopțiune. Aici la noi s'a întâlnit cu tovarășa sa, înțeleaptă și iubitoare, care i'a înțeles natura sa complexă de artist. Au deschis amândoi o instituțiune de învățatură și cultură, prin care au trecut cele mai multe fete din Moldova și s'o spunem ca ieșeni, dacă femeile din partea de sus ia României sunt prețuite mai mult de cât celelalte, se datorește în mare parte acestei instituțiuni. Vihelm Humpel și soția sa au desvoltat atât mintea

cât și sufletul copilelor încredințate lor ; prin exemple frumoase, prin sfaturi priincioase, le au insuflat sentimentul datoriei, a cărei slavă a fost întotdeauna dânsa, iar Humpel prin muzică, făcându-le să pătrundă tainele mângăioase și înălțătoare alei acestei arte, care lucrase atât de puternic asupra sufletului omenesc.

Era aspru la nevoe Humpel, dar cinstit și conștiincios. Se plângeau de multe ori elevele de asprimea lui, dar mai târziu toate acele cari l'au priceput, au recunoscut valoarea-i și i-au păstrat recunoștința și o bună amintire. Când cânta la piano, era atâta simțire și pricepere în modul lui de a exprima și a explica muzica, în cât se aprindea și în sufletul celor ce ascultau scânteia de lumina, ce licărea în alsău.

Orașul acesta a fost bogat în oameni de aceștia și de aceia, ca ieșeni băștinași nu importati, mai cu samă de la război încoace, să ne mândrim cu foștii noștrii concetățeni, cari au trecut prin viață, lăsând după ei o dâră luminoasă, de care se folosește generația de astăzi, ca o pildă vie de cinste, muncă și demnitate.

Seminarul Pedagogic

Se înființează în anul 1899, Seminarul pedagogic pe lângă Universitatea din Iași, numindu-se director pe d. Ion Gavănescul profesor universitar, repetitori de partea literară d-nii M. Grumăzescu și S. Mehedinți, repetitori de partea științifică d-nii I. Simionescu și Emil Briul, supraveghetor de ordine și secretar Valeriu Hulubei, custode al bibliotecii d. D. Bogdan, profesor de religie părintele Maxim, maestru de desen și caligrafie d. Em. Bardasare, maestru de muzică d. D. Dimitriu, de gimnastică Vasile Negruzți și intendent Vasile Lohan. Iată o instituție școlară atât de folositoare învățământului, care s'a menținut grație devotamentului profesorilor ieșeni.

Pápá Russ.

Cine bătea la ușa cancelariei doctorului Russ sau a «tatei Rusu» cum îi zicea tineretul care compunea

auditorul facultății de medicină, nu aștepta mult. Cancelaria era zilnic tixită de lume, care se îndesa pentru a găsi o ușurare a suferințelor, în graiul dulce al celui dintâi chirurg. Înaintea medicului nu era nici o deosebire: avea înaintea sa bolnavi și pe toți îi cerceta cu aceeași blândețe, pentru toți avea aceeași vorbă încurajatoare și aceeași grijă. Era însă o clasă de oameni, pentru care «tata Russ» se simțea atras mai cu deosebire: țaranul. Când vedea intrând figura palidă a unui sătean, doctorul se scula de pe Jițul său și mergând până la dânsul, îl întreba cu atâta bunătate: ce-l doare? că țaranul uita sfiiciunea, văzându-se înconjurat de oameni ce nu-l cunoștea și povestea tot ce avea pe suflet.

Gross.

Gros era întâiul director al Conservatorului de muzică și declamație.

Pe vremea aceasta, lași se puteau făli cu o mișcare artistică, mai fericită poate ca în zilele ce urmară.

Viața artistică.

Teatrul Național se găsea în epoca cea mai înfloritoare, iar pleiada artiștilor era mult mai mare. Mai trăia încă bătrânul Mezzetti, profesorul distins, care cel dintâi a dezvoltat la lași gustul cântului. Se găsea Gallino care cel dintâi a infiltrat în tineret gustul artei dramatice. La Teatrul Național se muncea din răspuțeri și publicul urca Strada Carol cu plăcere, cu dragoste, pentru a, se delecta la jocul maestrului al lui Pascali, Bălănescu Galino, Luchian, Theodorini, Lascu, nume ce au dispărut și cu dânsele o epocă de glorie.

Conservatorul de muzică n'a stat pe loc. D. Caudella, maestrul Caudella a inaugurat venirea sa în fruntea acestei instituțiuni prin inovațiuni fericite, ca cea a concertelor, în care se distingeau elevii.

Iașii în post

Iașii în post își aveau farmecul lor. Credincioșii se duceau serile la biserici, ascultau cetaniile popilor și se întorceau de vreme acasă, imediat după sfârșitul slujbei.

Tinerii donjuani berbanți, mergeau și ei la denii, dar pe la mai multe biserici și nu se opreau de cât în acel locaș al lui D-zeu, unde zăreau îngeroaice... blonde sau brune, cari pentru dâșii făceau farmecul petrecerilor de seară în postul cel mare. Multe scrisorele anonime prinse a doua zi, spuneau :

Când te-am văzut aseară
Pentru întâia oară
La Sfinții Voevozi,
Rămas'am cu durere
D'a ochilor putere
Pierdut printre nerozi !

La denia viitoare, d-ra intrigată de scrisoarea anonimă primită, nu lipsea de la biserica Sfinții Voevozi și privirile ei curând se întâlneau cu ale tânărului. La denia viitoare tinerii se cunoșteu deja. În cea dintâi Duminică, tânărul se prezenta în mod oficial, cunoștința de aproape era făcută, amorul creștea văzând cu ochii, mămița d-rei se informa de pozițiunea tânărului și se afla că e ampoliant la comitetul permanent cu 120 lei leafă și cu perspective de avans, plus fursanturile care pot să pice peste leafă. După sfintele Paști se celebra căsătoria.

Și de aceia deniile erau atât de căutate.

„Amicii Artelor“

Cine nu'și amintește de vechea societate ieșana «AMICII ARTELOR», instalată în casele Ghica din strada Banu ?

Societatea «Amicii Artelor» s'a înființat la 10 Decembrie 1884 începându'și activitatea sa prin un

consiliu de administrație ales din sinul adunării generale. Societatea aceasta a luat foarte repede avânt prin sporirea numărului societarilor cari reprezentau toate clasele societății ieșene, cât și prin mijloacele pentru formarea unui fond, spre întâmpinarea cheltuelilor diverse în care tindea scopul înființării acestei societăți. Societatea de la început a numărat 300 membri. Cotisațiunile lor se urcau la suma de 7200 lei pe an. Veniturile mai proveneau de la concerte, baluri, serate muzicale, reprezentațiuni și altele.

Societatea «Amicii Artelor» a dat în decursul stagiunii 1885—1886 o serie de producțiuni muzicale literare și dramatice. S'au mai dat reprezentațiuni teatrale, montate de diferiți societari în folosul societății precum și mai multe concerte și baluri chiar în localul societății. Vechea societate a creat pentru membrii societății și cursuri gratuite de muzică vocală și instrumentală sub conducerea lui Gavril Muzicescu și a d-lui Eduard Caudella, cursuri cari erau urmate cu mult interes.

Iată și un bilanț general de venituri și cheltueli al societății acesteia. Din cotisațiunile de la 277 membri ai societății, pe timp de 9 luni 6127 lei, din donațiuni 1293 lei, din concerte muzicale 670 lei, apoi cheltueli: chiria localului 2830 lei, cheltueli de administrație 2200 lei, registre și imprimare 200 lei.

Membrii comisiunii financiare erau I. Bogdan, A. Nanu, loc.-colonel Macarovici, iar casier C. Zirra. Iată și membrii activi, cari au dus la înflorire cunoscuta și vechea societate: Principele Gr. M. Sturdza președinte, Alexandru Gr. Suțu, vice-președinte, apoi membrii C. P. Constantiniu (tatal regretatei d-nei Maria Irimescu, locot. colonel Macarovici (fostul comandant al școalei militare), Gh. Skeletty un muzicant ales (fratele decedatului general Skeletty), Gh. Pavloff (tatal magistratului Loris Pavloff), Nicu Ghica, Gh. Roju (fost membru la curtea de apel, un muzicant distins), dr. Ioan Ciurea (tatal d-lor Anibal, Alexandru și George Ciurea), Nicu Gane (fost primar

și senator), d. Eduard Caudella, Wilhelm Humpel, Grigorie Cobalcescu, C. Zirra, Gavril Muzicescu, d. Const. Climescu, Const. Gros (primul director al Conservatorului de Muzică din Iași), d. Teodor T. Burada, Ioan Bogdan, Mihai Galino (marele artist), dr. A. Peride, N. Meșederu, N. Luchian (artist al teatrului național), Gh. Panaiteanu, Miron Pompiliu (fost profesor de limba română), Emil Maescu, Const. Cerchez, d. Em. Bardasare, N. Badareu, capitan A. Munteanu.

Scena care se găsește în salonul cel mare de sus al Conservatorului de muzică din strada Banu, dăinuește de atunci, adecă de când societatea «Amicii Artelor» dădea concerte, ținea ședinți, producțiuni muzicale. Societatea este una din cele mai frumoase amintiri ale Iașilor noștri. Acolo se 'ntâlneau toți iubitorii de frumos, acolo domnea armonia cea mai desăvârșită, acolo nu se cunoștea ce vrea să zică târguiala, intriga, nedemnitatea. Casele Ghica din strada Banu au cuprins în ele cândva prima societate în genul «Amicilor Artelor», care n'a avut păreche în toată România de atunci.

IN 1901.

Bezede Grig. Sturdza.

Prințul Grigore Sturdza sau, cum îi ziceau ieșenii Bezede Grigore și Bezede Vișel, încetează din viață. Cu dânsul, în acele timpuri, s'a stâns una din cele mai populare figuri nu numai ale Iașilor, ci și ale țării. Era o figură istorică. Iată povestirea clipei, în care Prințul Sturdza a determinat, inconștient, săvârșirea celui mai însemnat act istoric, al Unirii. Se cunosc amănuntele acestui important act, când partidele din țară începuseră să se pregătească pentru a avea pe tronul Moldovei, domnul ales de către deputații partidului. Deoparte erau partizanii lui Mihai Sturdza, pe de alta erau partizanii lui Bezede Grigorie Sturdza și o alta a partidului național cu Lascar Catargiu. Grupurile din camera Moldovei erau împărțite în trei: Vodă Sturdza avea 16 deputați

pentru el, Bezedeia Grigorie avea tot atâția deputați și partidul național avea 32, între care făcea parte și colonelul Cuza. Mihail Sturdza sosește la Iași, împreună cu Doamna Smaranda soția sa, fiica prințului Vogoride și au fost găzduiți cu toții la d-na Maria Rosnovanu, născută Ghica, iar Bezedeia Grigorie stătea în casa părintească din strada Lozonschi (astăzi Seminarul Veniamin Costache) și aci primea pe partizanii săi cari căutau să smulgă voturile atât din partidul tatălui său, cât și din partidul național.

Deputații naționali se adunau la vornicul D. Ralet, care sta în casele foaste ale lui Costachi Grecianu Crețu, din strada I. C. Brătianu, unde este acum cabinetul de istorie naturală și unde în antret era un schelet al unui elefant mare. Pe atunci se vorbea la Iași că de la Elefant are să iasă Domnul.

Înainte de 5 Ianuarie, ziua alegerii, cei 32 s'au adunat din nou la Elefant, spre a se înțelege despre alegerea unui Domn. Se știe ce a urmat. În ziua de 5 Ianuarie, conform cu convenția din Paris, deputații s'au dus la Camera. Strada de la Mitropolie la Palat era tixită de lume. Pe piața Palatului era așezată oștirea Moldovei, care trebuia să jure credința Domnului ales. Începându-se votarea, numărul de 32 deputați naționali de la Elefant se suise la 48, căci dintre deputați Mihaileni (ai lui Mihail Sturdza) și Grigoreni (ai lui Bezedeia Grigorie), au dat voturile lor pentru colonelul Cuza.

Dar despre *ieșanul* Bezedeia Grigorie sunt multe de spus.

Principele Grigorie Mihail Sturdza, înainte de a fi fost bunul român, a fost un iubitor al Iașilor cum rar se întâlnea pe atunci. Cu dânsul a dispărut ultimul gentilom din buna rasă a gentilomilor mari prin suflet și prin crier din vechea Moldovă. A fost principe nu numai prin dreptul nașterii și al sângelui, ci mai mult prin dreptul inteligenței naturale, prin însușirea unei culturi superioare, prin farmecul unei inimi mari și bune, sincer compătimitoare cu semenii

săi, largă, cavalierească, pururea egal de nobilă pentru tot ce este om și lucru. A fost un om uman, împărtășind nevoieșilor din toate treptele sociale mai tot venitul imenselor sale bogății. Mulți au fost și mulți sunt astăzi atât de filantropi cum a fost ieșanul Bezedeia Grigorie?

N'a fost eveniment mai de samă și nici ocaziune mai sguuitoare în care inima omului de valoare se manifesta, la care Bezedeia Grigorie să nu ia parte spontan, dezinteresat. În cursul vieții sale de 80 de ani trecuți, a fost bătut totuși necurmat de vijeliile soartei sale aprige, dar resistând, fără să plece însă fruntea sa mândra, fără să se tânguiască, fără să murmure. Cine din țara românească și mai cu samă din Moldova, nu a aflat de prigonirile și privațiunile la care s'a expus Bezedeia Grigorie, din cauza caracterului sau demn, contra lui Mihail Vodă Sturdza, părintele său? Cine nu a aflat de nenorocirile nedrepte ce le-a îndurat prin moartea, în primăvara vieții, a trei mari copii ai săi, răpiți consecutiv, când fiecare împlinea vârsta de 20 ani? Cine nu știa că această inimă galantă și darnică, în pragul bătrânețelor, a putut abea dispune de bogăția materială ce i se cuvenea și că mai mult din jumătatea vieții sale a fost obligat să se resemneze la privațiuni care-l făceau să sufere amar? Căci Bezedeia Grigorie avea un suflet generos, voia să dea la toată lumea și nu avea destul.

În tinerețea sa a fost un pasionat al muzicii, pe care o cunoștea până la cel mai înalt clasicism, cântând din mai multe instrumente și inventând chiar un instrument original de muzică, pentru care a primit admirația și un brevet de inventator de la profesorii speciali ai Conservatorului din Paris. Nu arare ori făcea muzică cu intimul său amic Alexandru Gr. Suțu, fostul profesor de franceză de la Liceul Național. Avea cunoștinți profunde și generale despre tot ce se manifesta în natură și în sfera cugetărilor filosofice și a științelor exacte. A lăsat o scriere filosofică

importantă, în mai multe volume, în care sub titlul de «legile fundamentale ale universului», a dat cea mai strălucită dovadă de un imens capital științific, acumulat și perfect coordonat și asimilat în crierul său vast și redat apoi sub o formă cu totul nouă, originală, care a uimit prin expunerea genială a ideilor sale, lumea erudiților din Europa. Marele savant francez Camille Flammarion a făcut elogii documentate acestei lucrări, în revistele de știință și prin marile ziare din capitalele europene. Bezedeia Grigorie vorbea cu multă ușurință șase limbi străine moderne, afară de cunoștința literară adâncită a limbilor moarte clasice. A fost și un talentat orator de elită și elocința sa ciceroniană a rămas multă vreme întipărită în memoria contemporanilor săi, cari mai trăiau. Timp de 30 ani a fost neînterupt mandatarul bătrânei capitale a Moldovei, în Senatul și Camera Națională.

Sunt interesante notele dintr'un discurs rostit cu ocaziunea serbării lui 24 Ianuarie 1901 de V. A. Urechie, relativ la Bezedeia Grigorie și la actul Unirii la Iași. După alegerea lui Cuza, de la 5 Ianuarie, se adunară partizanii lui Bezedeia Grigorie acasă la acesta. Cu glasul său de bas profund, el dădu vina neisbândeii candidaturii sale, pe tatăl său: «Cu un picior în groapă, spunea dânsul, și îi mai arde de domnie! Dacă nu-și punea candidatura, toți boerii bătrâni ai țării aveau să fie cu noi. Dar lasă că nu domnește Cuza, ca n'o să-l întărească Poarta! Am scris doar eu la prietenii mei din Constantinopol. Nu degeaba am fost Miohlis-Pașa! Și apoi când o fi vorba la un adecă, am eu ac de cojocul lui Cuza; cu luge (un fost tutungiu din Iași) al meu, adun câțiva vagonzi, îi înarmez, dau iuruși la palatul lui musu Cuza și mi-l umflu de i-o trece pofta de domnie!».

Zulnia Sturdza.

D-na Zulnia Sturdza, soția caimacanului Vasile Sturdza, trăia la Iași. Mare patriotă ca și fratele ei Costachi Negri, era înzestrată cu însușiri înalte și

cu un caracter de o energie atât de puternică, în cât n'a șovăit nici odată, în lunga și dureroasa cale a vieții ce a străbătut-o până la capăt, cu aceiași mândrie și demnitate cari i-au atras nu numai admirațiunea, dar și cea mai adâncă dragoste și venerațiune a tuturor aceluia cari au cunoscut-o și în fruntea căror se numărau Regele Carol și Regina Elisabeta, căreia i-a fost prima damă de onoare. Zulnia Sturdza era soră și cu Cocuța Vogoridi, mai târziu principesa Ruspoli, mama d-nei Lucia D. Grecianu și cu maica Evghenia Negri, foasta stareță a M-rei Văratec. Trustrele aceste surori, aflându-se în luptele pentru realizarea Unirii, între Vogoridi soțul și cumnatul lor, care râvnea pentru dânsul tronul Moldovei și între fratele lor Costachi Negri, s'au dat cu toată inima de partea acestui din urmă, pentru care aveau o admirațiune nemărginită.

I. Ianov în alegeri.

Alegerile se făceau la Iași altfel de cât astăzi. De pildă, Ioan Ianov, în perioada electorală era voios și guraliv, imbelșugat în vorbe de duh.

Ianov vorbea astfel despre alegeri:—«Dracul știe, deprins să fiu întotdeauna candidat.. bine înțeles numai la alegeri, zilele trecute am spus viziteului să'mi puie balanii la hodorigitul meu rădvan moldovenesc și fără voia mea, am purces la vizite electorale. Până și bieții balani s'au deprins de atâta amar de ani cu visitele electorale.

Așa, nu mai departe eri, cum i'am pus la trăsura profitând un moment de lipsa vezeteului au și pornit'o în buestru, luând la rând casele și poposind câte oleacă, la fiecare porțiță, așa după cum obișnuiam să colind și să poposesc pe la case în timpul apuselor perioade electorale.

Bieții balani, ei nu știu de noul cartel și că altă făină se macină acum la moară. Dar totuși, cred că ● să fie viață în parlament, o să avem cu drept cuvânt o «cameră șofată».

Vasile Gheorghian.

Vasile Gheorghian, era unul dintre cei mai simpatici cetățeni ai lașilor noștri. Studiile liceale și juridice și le-a făcut la Neapole, unde și fu unul din cei mai străluciți studenți. A fondat la reîntoarcerea sa la lași, ziarul *Drapelul* care apărea în orașul nostru, ducând o luptă înverșunată împotriva lui Ioan Brătianu, alături de toți acei entusiaști liberali, așa numiți programiști. Articolele sale se relevau mult prin frumuseța stilului său brăzdat,



Vasile Gheorghian.

unde și unde cu un spirit străfulgerător, dar tot odată blând și prietenos. A fost prefect al județului nostru, a fost și ministru de domenii în ministerul prezidat de Ioan Brătianu.

Gh. A. Urechia.

Un vechiu ieșan, profesorul universitar Gh. A. Urechia încetează din viață. Majoritatea dintre magistrații foști elevi ai lui Urechia cu drag și au amintit întotdeauna de dânsul și cu un deosebit farmec de chipul cum își făcea cursul. Și cursul sau de la facultatea de drept îl făcea cu tonul familiar al unei conversațiuni, fără pretenții și flori de retorică și fraze meșteșugite înjghebate și frumos ciselate. Care dintre foștii săi elevi nu și amintește despre tradiționalele caete de Drept Constituțional și Administrativ,

alcătuite și scrise cu trudă de mâna lui. Caetele erau împărțite în nouă fascicole, pe care Urechia pentru nimic în lume nu le dădea, de cât pe rând și numai pentru 24 ore, căci se temea bătrânul profesor să nu i le copieze. La examene era indulgent, dar ținea mult să i se răspundă aiudoma, după tipicul caetului. Spunea într'una: «vezi dragă, știința studentului e bucuria și cinstea profesorului». Și studenții nu se suparau, căci Urechia le vorbea plin de afecțiune și dragoste, într'un graiu dulce și desmierdător.

Artiștii ieșeni.

Foarte mulți muzicanți și artiști cu renume au ieșit de pe băncile Conservatorului de muzică din Iași. Numeroase talente muzicale au ieșit la lumină ca: Gavril Muzicescu, directorul corului metropolitan, Emil Veitzecker, pianist fost profesor la Conservatorul din Cernauți, Gh. Borteanu, violonist șef de orchestra în Rusia, Leon Brill violonist, profesor la Viena, Giuseppe Benotti violonist, concertist la Londra, Vasile Hasnaș, artist societar al Teatrului Național din Iași, Neculai Barbu violonist în orchestra română din Paris, Ioan Dumitrescu, vestitul tenor, Alex. Borteanu flautist, angajat în Rusia, Maria Keșala pianistă, profesoara la București, Titus Cerne, dirijorul corului Sf. Spiridon, Enrico Mezzetti, profesor la Conservator, Ion Moldovanu violonist la orchestra din Londra, Ioan Dimitriu șef de orchestră în Tiflis, Aspasia Sion (Burada), profesoară la Conservatorul din Iași, Carol Fruhling pianist, profesor la Viena, Petru Liciu artist, Constanța Erbiceanu, pianistă concertistă la Paris, Ion Bursuc, violoncelist, Elena Levande, artistă la Teatrul din București, Atanasie Teodorini violonist, C. B. Penel artist, State Dragomir artist, Iancu Lateiner șef de orchestră română la Viena, Ioan Avram, contrabandist angajat în Rusia, Ortansa Camelia Mihailescu, primadonă la opera din București, etc.

M. M. M.

«Cum se făceau altă dată Mitropolii», a povestit-o însuși fostul Mitropolit, blândul Iosif Naniescu, al Moldovei și Sucevei. Povestea aceasta e pur moldovenească.

Vorbind despre reconstituirea și terminarea Mitropoliei, Mitropolitul Iosif spunea dese ori: Mitropolia actuală a fost începută de marele Mitropolit Veniamin la 1841. Domnitorul de atunci Mihai Sturdza, care nu știa de cât bani, bani și iarăși bani pentru dânsul, n'a voit să dea lui Veniamin mijloacele trebuitoare pentru clădirea catedralei. Veniamin s'a supărat din cauza această și a demisionat. Locul de Mitropolit a rămas vacant trei ani. Vodă Mihai aștepta ofertele. În sfârșit, s'a ivit oferta lui Meletie, episcopul de Roman. A dat 70.000 galbeni și a putut să dea o sumă atât de mare pentru că pe atunci episcopul administra averile bisericesti. Meletie nu se sfiia să spue tuturor această întâmplare. Așa, în ziua instalării, Vodă Mihai a trimis la palatul Metropolitan o caretă nouă cu doi cai, ca să lea pe Mitropolit să-l ducă la palatul domnesc, să-i dea mantia de investi-tură. Domnul voise să facă o surpriza galantonului Mitropolit. Acea caretă îi era dată ca prezent și de aceia purta pe dânsa următoarele inițiale: M. M. M. (Meletie Mitropolitul Moldovei). Meletie prefăcându-se că nu înțelege rostul inițialelor, se adresează în scară, înainte de a se sui în caretă, arhidiaconului care îl urma:

— «Ce's buchele acestea arhidiacone ?

— «Nu știu preasfinte».

— «Mii, Mii, Mii. Așa strigă veșnic Vodă Mihai».

După instalare, starețul Neamțului și al Secului a venit cu pocloanele de obicei. Adusese doi saci de culbeci înfundați. — «Ce ai adus părinte ? — «Niște culbeci, înalt Prea sfinte. — «Iați-i îndărăt. Eu n'am dat culbeci pentru scaunul meu. Vodă Mihai cere bani, bani și iar bani, nu culbeci».

Gheorghe Mârzescu.

Unul dintre fiii iluștri ai Moldovei, Gheorghe Mârzescu, încetează din viață.

Om de o inteligență strălucitoare, om politic superior și educator național, numele lui a rămas în istoria noastră.

Reîntors de la Paris, a fost numit profesor de drept civil la facultatea de drept din Iași, iar de aici a fost transferat la cea din București. A debutat sub



Gheorghe Mârzescu.

egida marelui M. Cogălniceanu, luând parte la toate mișcările politice. A participat la conspirația de la Mazar-Pașa. A publicat în colaborare cu Dimitrie Sturdza la broșura «Spionul prusian» și a scris prin ziare multe articole, semnându-le lordache Vulpescu. A fost și ministru în două rânduri și s'a ales aproape permanent senator al colegiului II de Iași. Ce n'a fost Gh. Mârzescu? Avocat, profesor, ziarist, orator, membru în parlament, ministru. A trecut scara activității omului public, punând

în toate formele acestei prodigioase activități, pecetea individualității sale. Dar, a dispărut cu dânsul și o mare figură a Iașilor. Presimțind apropiatul său sfârșit, deși medicii îi dădeau mereu speranțe de îndreptare, Gh. Mârzescu spunea: — «Nu oamenii mă pot ajuta. Singur Dumnezeu și ce-mi va fi scris, acela se va

întâmpla». Primul ziar înființat de Gh. Mârzescu a fost «Trecutul» în 1858 și era scrisu litere chirilice. A mai înființat ziarele: «Cugetul țarei», «Apărătorul legei», «Steaua României», «Pactul social», «Liberalul» și «Prietenul Poporului». Gh. Mârzescu a iubit foarte mult Iașii. Par'că'l vedem cum în frumoasele seri de iarnă, după ce'și făcea plimbarea sa favorită la Copou, se oprea în colțul grădinei Trayan și după ce adresa câteva vorbe mustăciosului italian ce sta în colțul Trayanului, își umplea un coș cu castane prăjite și pleca cu ele în spre casă, în strada Alexandri unde locuia.

Sandu Râșcanu.

Despre Sandu Râșcanu, ieșan ca și vasluian, ori când își amintesc ieșenii, căci a ramas o vorbă celebră după dânsul, pe care o voi povesti-o acum. Jūniwist de frunte, cu «talentul» vorbei sale, a rostit la o întrunire în sala ciroului Sidoli, un discurs în anul 1892. Acest discurs a fost cules de o comisiune din gruparea literară din care făceau parte G. Catargi, Canari și Eugen Ionescu și publicat într'o broșură dedicată comisarilor de despartiri de pe atunci: d. Zdrobici, Dioghenide, Buznea, Spiridon, Harhas, șefului de sergenți N. Ionescu, lui D. Brudea pe atunci polițai, alegătorilor colegiului II de deputați, din desp. I și II, a IV și a V-a.

Cuprinsul discursu ui—sunt precum vedem tocmai 30 de ani de atunci—este următorul, cu pronunțarea specială a sa :

Domnilor alegători,

«Urcându-mă aici, n'am intenția de a ține un discurs (aplause). N'am această diprindiri (aplause) și acu e vremea faptilor (aplause prelungite). Am luat cuântul pentru a mă apăra în potriua unii infame calomnii.

Voci : Bravo, bravo...

Domnilor! sunt acuzat prin toate mahălălile și la toate întrunirile că eu, Domnilor, adică ași fi, șef de bandi de bătauși și că sinucid lumia prin Tata-raș (aplause; murmure de desaprobară într'o parte a salei). Eu Domnilor, fac apel la d-voastră, Domnilor, ca să spuneți dacă eu sunt șef de bătauși. Auziți D-lor, că eu ași îndrăzni să bat pe vre'un domn alegător (aprobări unanime). Ii vom bate D-lor, dar îi vom bate D-lor nu cu băta (mare senzație), dar îi vom bate (aici oratorul bea apă; mișcare în public) cu voturile D-voastră, pe acești (aplause entusiaste și îndelung repetate acopăr ultimile cuvinte ale oratorului).

«Mă mai acuză că eu D-lor, ași fi împănat măhălălili cu agenți. Fac din nou un apel la d-voastră D-lor! Răspundeți d-voastră, D-lor, unde sunt agenții mei, Domnilor?»

Mai multe voci: Sărutăm mânilor, Coani Sandule, aici suntem.

(În fața acestui răspuns, pus la cale de opoziție, indignarea lui Conu Sandu nu mai cunoștea margini. Cu un gest superb apostrofează pe nesocotiții întreprupători):

— Tăceți pezevenchilor (Voci: afară. Președintele întrunirii invită cu o voce care nu admite replică, pe întreprupători să părăsească sala):

— Nu'i credeți, continua Conu Sandu, spun minciuni D-lor, pi onoarea mea D-lor, să chiorăsc D-lor...».

Ajunsesse o figură populară și debutul său în politică a fost resculând sătenii din Vaslui, pe timpul când s'au dat primele apanaje Coroanei.

D. Abgar Buicliu.

D. Abgar Buicliu n'a scăpat atunci de... biografia ce i'a făcut opoziția, căci biograful spunea: «Dacă ați crede că proprietarul acestui sonor nume e vre'un străin, v'ați înșela. Abgar e cel mai român dintre toți românii. Ca atare e cel mai zelos apărător al neamului nostru, e antisemit, anti-neamț, anti-bulgar,

tot ce voiți, în fine chiar și anti armean. Tatăl său Iacovache Buicliu, era secretarul bătrânului boer Bașotă. Cum se vede origina familiei era la îndemâna istoricului, dar el n'a vrut să uzeze de aceste documente. La tribunal întrebuițează mai ales argumentul ad-hominem față de președinte. La teatru cât a fost președinte de comitet teatral, a amendat și a eliminat pe artiști, a censurat și micșurat piesele și s'a certat cu amândoi colegii săi din comitet. Ei stăteau în lojă, iar d. Buicliu în stal. A fost ales decan. După vre'o două trei luni, întreg baroul a început să răcnească împotriva-i. Ajunsesse să aibă ca partizan numai pe jurisconsultul Baltă».

Iorgu Catargi.

O figură simpatică era Iorgu Catargi sau Gogu, cum i se spunea. Avea o înfățișare aleasă: «rotunjor, înțevit, purta cu mândrie pe umerile-i joase un cap, care, de sub nas până sub bărbie, sămana grozav cu acel al lui Napoleon... III, grație unui barbișon triumfiular. Era o fire cu apucături de om mare. Bismark când se supăra pleca la Verziu. Iorgu Catargi, de era perioadă electorală o ștergea în.. Tatarăși, unde vorbea.

În timpul unor alegeri junimiste, Iorgu Catargi stăruise din răspuseri ca un amic al său X din Capitală, să vie la vot. Omul nu prea voia să se deranjeze. Dar cetățean disciplinat, se supuse invitației venite pe cale... administrativă. Hotărâ să se răsbune. Pe la miezul nopții pe când Iorgu Catargi dormea mai bine, începură să curgă o serie de misterioase telegrame, cari conțineau un singur cuvânt: *sosesc*, iscălite X și datate din Chitila, Buftea, Periş, Crivina, Rahova, Brazi, Ploești... Și Iorgu Catargi, trezit în pripă de 46 de ori, găsi că votul amicului X costă cam multă... durere de cap.

Moșia Stânca

Moșia Stânca, văzută de departe, apare ca un

castel feudal, zidit pe muchea dealului, care stăpânește valea Prutului.

Arhiva de la Stânca e o bogăție.

Cea mai veche arătare documentată despre Stânca o avem din 7156 sub Vasile Lupu Voevod, în care vorbindu-se de satul Coțimănești, spune că este în ținutul lașilor supt Stânca. În alt document din 7174 Febr. 18 de la Duca Vodă, se zice că «grădinele câte or hi pe Jijia, suptu Stânca la Coțimănești».

E aici un castel, e Stânca cu palatele sale, care stau ca dovadă de viața ce s'a scurs acolo din bătrâne vremuri.

Aici e legătura cu trecutul, căci scările ce le sui, copacii ce-i vezi, via sădită, parcul regulat, aleea tunsă, biserica clădită, palatul somptuos, toate îți spun că acolo e îngrămădită munca din neam în neam și că dar fiecare rând de oameni a adăugat la munca înaintașilor, condiția neapărată a progresului.

Grigorie Cogălniceanu.

Alb ca colilia, un alb curat și tânăr, care atrage și pironeste atenția, Grigorie Cogălniceanu, avea în figura-i întreaga icoană a sufletului.

Mare proprietar funciar, Cogălniceanu a făcut din agricultură o știință complicată ale cărei taine le cunoștea pe de rost și ale cărei legi le aplica pururea cu succes. Făcea politică numai pentru că în societatea noastră anevoe se putea da în lături de la această supărătoare necesitate.

Era moldovanul care suferea de nostalgie, numai când se gândea să treacă Milcovul. Om serios, inteligent și de mult bun simț, gospodar care era dat de exemplu, pătrunzător și fecund în mijloace practice, se gândea mereu la orașul acesta, care suferea, se gândea la leacul cu care să se poată readuce viața și belșugul cari au făcut odinioară splendoarea lașilor.

Simțământul său de dreptate a fost interpretat uneori ca îndărătnicie, francheța lui a trecut uneor

drept brutalitate, iar lealitatea sa a fost de multe ori imputată ca o înclinare la preferințe, de cari faptele au dovedit regulat că e străin. Grigorie Cogălniceanu a fost un caracter, original poate, dar un caracter întreg și mândru. Viața-i era măsurată cu compasul. El a rămas o figură frumoasă a Iașilor noștri.

P. P. Carp despre Io Spacu.

Sosit la Iași, spre a-și regula afacerile sale bănești, pe care le avea de mai bine de 20 de ani cu cunoscutul bancher de atunci Mihel Daniel, ca în deobște, P. P. Carp a tras în gazdă la Anton Naum, bătrânul profesor universitar și academician, confidentul lui P. P. Carp după Buicliu de la Casație sau la «Boileau-ul României», după cum îl poreclise spiritualul Vasile Pogor, acel de la care se trage numele de «Junimea» cercul înjghebat pe vremuri de Titu Maiorescu, Iacob și Leon Negruzzi, Ion Ianoș, P. P. Carp, Șt. Vârgolici, Nicu Gane, Anton Naum, Cazimir, Todirița Rosetti, I. Pop Florantin, Ciupercescu, Roiu și Lambrior, Ioan Creangă, M. Eminescu, V. Conta, acești 4 din urmă «caracuda «Convorbirilor Literare», după cum îi porecliseră bătrânii. Intruniți cu toții la masă, în casa lui Anton Naum (din Strada Gafencu), se povestea un episod din trecutul «Junimei», reamintit de P. P. Carp.

Venise vorba despre sinuciderea lui Spacu fostul casier-director dela Banca Națională din orașul nostru. P. P. Carp ascultând povestirile pe care i le făcea un commesan despre sinuciderea lui Spacu, zâmbind printre lacrimi, a spus: «Puțini dintre voi, care a-ți fost pe atunci în «Junimea», vă aduceți aminte de «Io Spacu», așa-i? Țin minte că bătrânul Costachi Negruzzi și în urmă băeții lui Jak și Leon săracul, avea ca stoler de casă pe Io Spacu, căci așa era scris pe firma bătrânului Spacu, tatăl sinucisului. Locuia bătrânul în Strada Primăriei, par'că văd căsuța scundă cu doi salcâmi în poartă și cei doi câni răi de la casa de din față. Pe atunci secretarul de redacție al «Con-

vorbirilor Literare» era Jak Negruzi. Intrunirile le făceam când la Pogor, când la Negruzzești, de vale de Petrea Bacalul, în casele din Strada Săulescu. Acasă la Negruzzești tot auzind noi vorba, ba că scaunul stricat, ba că masa le vor trimete la Io Spacu, ne deprinsesem să auzim spunându-se Io Spacu ca și cum am fi spus cofetăria M-me Alexandre. Cum am învățat noi înțelesul vorbeii «Io Spacu» nu știu; dar, de câte ori seara la ședințele «Junimei» se citea vre-o bucată literară mai slăbuța, numai ce auzai: o merge ca să vadă lumina tiparului, dar mai are nevoie de meremetuială, are să trebuiască să o trimetem la reparație la Io Spacu. Și cine era Io Spacu—tot mucalitul de Jak Negruzzi secretarul redacțiunii revistei.

Iacă așa numele părintelui bietului sinucis Spacu, a avut amestecul lui în aprecierea și publicarea bucășilor literare în cercul «Junimei».

Cornelia Emilian.

«Rèuniunea Femeilor Române din Iași», a fost înființată de Cornelia Emilian în 1868. Cornelia Emilian, femeia de bine atât de cunoscută la Iași, mai are la activul ei și Prima școală profesională de fete *din țară*. Până atunci nu exista în țară o școală, în care fetele să învețe croitoria, lăngăria, etc.

Dreptul de vot al femeilor, a pornit tot de la Iași. Prima mișcare, în 1895, a fost pornită la Iași tot de Cornelia Emilian, când s'a înființat *Liga femeilor*, care avea legătură cu Liga femeilor din Anglia, a carei prezidentă era d-na Warner Snoad, cu care Cornelia Emilian era mereu în corespondență. Pe lângă scopul de a se acorda drepturi politice și civile femeilor, Liga din Iași are la activul ei opera socială a cantinelor școlare. Din inițiativa acestei Ligi, s'a înființat la Iași și în țară, prima cantină școlară care distribuia gratis dejunul școlarilor săraci. Mai târziu, urmând exemplul Ligei femeilor din Iași, Spiru Haret a înființat cantine în întreaga țară.

Debuturile teatrale ale lui

Petru Liciu, Vlad Cuzinschi și Mih. Belador.

Pe când încă erau băeți la liceu, acești trei cunoscuți artiști organizaseră un teatru într'o șură și în grajdul caselor din Str. Vovidenie, proprietatea inginerului Ștefan Emilian. Teatrul avea loc în fiecare săptămână. Se plătea intrarea: 20 bani stalul I, 10 bani stalul II și 5 bani galeria. Se juca mai mult tragedii, cu morți și cu fantome și din când în când câte o comedie, în care juca Leopold Hax, în rolul principal, producând mai cu samă ilaritate când juca pe ovreiu. Reprezentațiile mai târziu aveau loc și la casa părintească a lui Liciu, din Str. Gându, unde se improvizase în curte o scenă. Reprezentațiile apoi alternau când în Str. Vovidenie, când în Str. Gându. Publicul se compunea din părinți și prieteni, cari ocupau stalul I, iar stalul II și mai ales galeria din băeții de școală, servitorii casei și ai vecinilor. Terminând liceul, P. Liciu nu s'a lasat de teatru, ceia ce a îngrijit mult pe părinții săi, cari nu voiau să-l vadă actor. De aceea, părintele lui Liciu, care era membru la Curtea de apel, i-a dat un post de copist la Tribunal, în speranță că având bani de buzunar și fiind ocupat, să nu mai poată să se ocupe de teatru. Cu toate acestea, Liciu a mers înainte și a ajuns ce a ajuns. De asemeni și Vlad Cuzinschi și M. Belador au îmbrățișat cariera teatrului și au reușit.

O veche revistă ieșană.

E vorba de dispariția vechei reviste ieșane «Arhiva». Și, de abia 12 ani se 'mplineau acum de la apariția ei și cât entusiasm era atunci în jurul ideii scoaterei unei reviste pur ieșane, în care membrii societății științifice și literare din Iași, sa'și publice lucrările lor. Președinte era răposatul Gr. Cobălcescu. Cu spiritul său științific, ținea ca revista să păstreze caracterul pur științific: studii, cercetări, recenzii și documente, cu excluderea hotărâtă a beletristicii.

cei. Și răspundea unei nevoi apariția acestei însemnate publicații, că Iașii n'au cedat pasul în privința mișcării culturale. Murind Cobalcescu, cu dânsul s'a schimbat și destinația «Arhivei». Partea beletristică a luat locul, dar împrejurările literare ale ultimului deceniu n'au scos la iveală poeți de talent, așa în cât, cu tot gândul bun al inovatorilor era de așteptat în această privință, mai mult de cât se dobândise. Iașii aveau nevoie de o revistă, de o revistă ca «Arhiva». Nu lipseau elemente de muncă. Lipsea însă pe atunci firul de legătură. Ședințele «Arhivei» erau puțin vizitate. Totuși s'a găsit un om, A. D. Xenopol, neuitatul mare învățat, spirit superior din toate punctele de vedere, care a strâns puținele persoane ce se mai interesau de mișcarea literară. Ani de zile se prevăzuse în bugetul ministerului instrucțiunii 1000 lei anual pentru ajutorarea «Arhivei». Era Take Ionescu, ce va rămânea pe vecie omul atât de superior al țării și mare patriot, care proteja Iașii, căci tot dânsul dăduse 5000 lei pentru cercetările arheologice ale lui Beldiceanu și alte sume pentru «Arhiva» ieșană. Acum încetase ajutorul. Și rămăsese ca numai A. D. Xenopol s'o susție.



A. D. Xenopol

Iașii acum 100 de ani.

O interesantă conferință se ține în orașul nostru. Subiectul era foarte atrăgător și foarte mult simpatic: Iașii acum 100 de ani în urmă, adică Iașii în 1800. Pe noi ne interesează Iașii și de acum și ori de când. Descrierea e datorită lui Andreas Wolf fostul medic pe vremuri al mitropolitului Iacob Stamatii.

Este vorba de Iașii, pe când s'a strămutat reședința princiară, în a doua jumătate a secolului al 16-lea, de la Suceava la Iași.

Iașii erau rădicați pe un teren cam lutos, înconjurat cu ziduri, despre cari azi nu se mai găsește nici o urmă, cu regiuni netede și deluroase. Împrejurimile orașului sunt foarte frumoase și variate. După pozițiunea sa, orașul Iași ar fi pentru locuitorii săi un loc plăcut și priincios sănătății lor, dacă s'ar înlătura două lipsuri supărătoare atât văzului cât și mirosului: dacă străbaterem partea de sus și de jos a orașului în spre miază zi, dăm de o baltă întinsă numită Bahlui, care împrăstie mirosurile sale neplăcute peste toate împrejurimile, apoi șanțurile care întretae mai toate străzile din oraș, șanțuri acoperite cu butuci de lemn, care se umplu însă cu murdării și pe timp ploios, butucii prin greutatea conținutului apos care se afla în șanțuri sunt rădicați în sus și călătorii cu trasurile umblând prin apă, sunt expuși la o mulțime de accidente. Intocmai cum am călători astăzi, pe timpurile ploioase, prin Nicolina sau Socola.

Balțile Bahlaiului sunt pline de sute și de mii de broaște și alte gămboase. Și ce păcat că pe aproape se rădica dealuri, pe care la o depărtare foarte mică se află cele două mănăstiri Galata și Cetațuia și de pe aceste dealuri se observa tot orașul cu cele 69 biserici, mănăstiri și turnuri și câteva case boerești. Apoi viile plăcute, livezile, pădurile și câmpiile, un raiu întreg al Iașilor noștri.

Aspectul launtric al Iașilor e mai puțin plăcut. Numărul caselor s'ar putea rădica la 5000, dintre cari abea 200 sunt de zid, celelalte sunt de valatuci sau de lemn. Printre casele de zid, abea vre'o 40 sunt cu două rânduri, căci de obicei se fac case numai cu un singur rând, case cu 3 sau 4 rânduri nu se găsesc. Casele sunt construite în stil oriental, afară de câteva boerești, construite de câțiva ani după gustul nemțesc.

Dughenile alcătuesc străzi lungi pe amândouă părțile, dar sunt construite fără de gust și fără de nici o înfrumusețare din afară, în mare parte de lemn și care în timp de incendiu sunt înghițite de flacări.

Un singur han merită a fi menționat : hanul turcesc, care conține o mulțime de magazii încăpătoare unde magazionerii mai bogați își strâng mărfurile prețioase sub lăcăți, pentru a le conserva pe deo- parte de foc și pe de altă parte de tâlhari.

Tradiția spune că împăratul Trayan ar fi avut pe locul unde era palatul princiar, care cu 21 ani înainte sub Voievodul Alex. Mayrocordato (1783), a fost distrus prin foc, garda lui principală și e foarte probabil că vechiul oraș Augustin despre care Ptole- meus îi dă gradul de longitudine de 52 g 55 m și latitudine 47 gr. 30 m, ar fi fost în regiunea aceasta. În timpurile cele mai vechi, când Moldova a fost încă o colonie romană, clădirea aceasta a fost însemnată.

Vechea fortăreață ar fi ars împreună cu tot orașul. Cinci ani mai târziu tot acelaș prinț a recon- strui'o și de aceia mulți ani ar fi purtat numele de Stefanoveția. În 1491 acest palat princiar a fost iar în mare parte distrus prin foc și au rămas numai 600 odai. Și acesta cu timpul s'au ruinat așa de tare încât sub Const. Moruzi, s'au găsit numai 100 camere de locuit,

C. Moruzi locuia într'o casă foarte restrânsă cumpărată dela boerul Const. Ghica (astăzi facultatea de medicină) și care conținea 25 de odai. Aici sta prințul cu familia și haremul, aicea se ținea divan, aici ședeau secretarul secret și medicul de casă și tot aici era și cancelaria tesaurului.

Iașiț aveau 69 biserici și mănăstiri, printre cari Mitropolia, înconjurată cu un zid rotund. Se afla aci și casa de locuit a Mitropolitului Iacob, în 1797. Se mai găsea și o tipografie valahă, singura care se afla în toată țara. Despre biserica Golia, se spunea că aici se primeau oamenii nebuni și se credea că ar- himandritul de aci era capabil să scoată pe dracul dintr'ânșii. Iar despre biserica Sf. Spiridon se spu- nea că are venituri bogate, pe care un arhimandrit

fără de slujbă îi ajuta a le mânca, O singură școală fără nici o importanță se găsea în oraș. Monumente, înscricțiuni, biblioteci însemnate, nu se găseau nici în școală, nici la mănăstiri sau biserici. Sunt interesante însă așa zisele casele de bae. Ele își au povestea lor sentimentală, pe care nu o pot trece cu vederea.

Casele de bae erau trei pe atunci la Iași, una era la curtea prințiară, unde numai prințul, prințesa și familia își găseau comoditățile sau incomoditățile lor de bae; a doua se găsea în ograda așa numitului Beilic, sub care nume se înțelege cartirul domnilor turci. Pe timpul când turcii nu erau de față, baia era frecventată și de alte persoane, mai ales de femei. A treia casă de bae era situată într'un loc retras din dosul Mitropoliei, în spre mlaștina Bahluului și aparținea tuturor familiilor boerilor și preoților. Venea la această bae și divanul Effendi. Iarna și vara se duceau mai ales cuconițele cele tinere după fiecare curățire lunară și aduceau totdeauna cu ele un praf care scotea părul și își curățau, după obiceiul turcesc, cu dânsul partea de jos a trupului, — lucru care era mai mult întrebuintat după bae, de către grecoaicele și bărbații lor, căci, cum pretutindeni se găseau proaste care imitau moda, așa și multe moldovence imitau acest obicei absurd. Aceste operațiuni mai ales în părțile gingașe ale corpului, nu se puteau face fără durere. Femeile își atrăgeau hemoragii și altele chiar avorturi. Apa pentru aceste băi nu era apă caldă minerală ci era adusă în oraș la casele de băi prin olane de isvoare depărtate și ordinare și costau multe parale adusul apei și marile cantități de lemne ce ardeau. Fiecare musafir care părăsea baia trebuia să plătească 18—20 parale. Toate aceste case de băi erau făcute după modelul turcesc și apa era totdeauna atât de tare încălzită, în cât persoane slabe sunt scoase afară leșinate, iar cele sanguine eșiau cu culoarea racului fiert pe obraz

Mâncările erau atât de grase, în cât stomacul cu greu le putea suporta. Rar se întâmpla o masă, unde între celelalte multe bucate să nu se servească și o mămăligă. Chiar la masa princiară se mai mânca de multe ori acea mâncare favorită valaha, cu untdelemn proaspăt de nuci și zahăr pisat.

În ceia ce privește întrebuințarea vinurilor scumpe și a altor lichieruri, nu se făceau multe mofturi. Vinurile străine se beau mai rar; iar cele din țară se beau de obicei la masă. Boierii erau foarte cumpătați la vin. Numai oamenii de rând și călugării se îmbătau. Lichierurile erau preparate admirabil cu propria lor mână de către cucoanele boerilor. Cuconașii (boerii cei tineri) beau cantități destul de mari de punș. Toasturile erau legate de ceremonii deosebite, iar la mesele mari, muzica vocală și instrumentală te asurzea.

*

Iași erau plini de cerșetori. Se observa însă că cei mai mulți se prefăceau. Și foarte mulți din aceștia, nu umblau în haine mizerabile, ci se plimbau bine îmbrăcați în trăsurile lor, făcând vizite la cei bogați, unde sub un fel de lacrimi de pocăințe le spuneau nevoile lor și anunțau de scopul vizitei.

La Iași se găsea un institut de săraci (astăzi este Asistența socială, este legea vagabondajului, adunându-se toți cerșetorii și vagabonzii de pe străzi și internați în azilul de bătrâni de la Galata și în alte părți). Pentru acest Institut, contribuiau numai acei cari pentru întâiași dată erau rădicați la rangul de boier sau cari fiind în slujbe, căpătau alte promoțiuni. La aceste numeroase ocațiuni intrau în casa săracilor, pe an, cel puțin 5000 de piastri cu cari se puteau ajuta destul de mulți adevărați săraci. Dar săracii din categoria întâia, adecă acei prefăcuți, cari aparțineau și ei familiilor boeresti, atât năuceau pe reprezentanții săracilor, în cât aceștia trebuiau să împartă cel din urmă pitac între dânsii. Reprezentantul acestei case era totdeauna un boier cinstit, dar

totdeauna cel mai necăjit om, de aceea nu primea nimeni atât de ușor această sarcină. Se sfădea de multe ori cerșetorul cu casierul, dacă acest din urmă nu'i dădea suma cerută. În anul 1795 prințul a vrut să dea Mitropolitului Iacov Stamate această neplăcută slujbă, dar pentru că Mitropolitul a știut bine la câte supărări s'ar fi expus și câți bani avea să'l fie slujba aceasta, a refuzat'o.

*

Interesant era cercul de familie, al familiilor nobile din Iași. Erau vechi case moldovenești și grecești. Erau: casa Sturdza, casa Roset sau Rosnovanu, casa Paladi, casa Răducanu, casa Balș, etc. Casa Sturdza: Unul Scarlat Sturdza se căsătorii în 1780 cu Sultana fiica cea mare a voevodului regent Constantin Moruzi și deschisese dânsa o casă atât de frumoasă, aranjată după cele mai fine gusturi europenești, cum nu se mai văzuse în Iași, dar după cel din urmă război cu Turcii, Moruzi plecă cu toată familia sa în Rusia. Un frate al său Grigorie, trăia în Iași și se căsătorii cu o domniță Calimah. În familia Sturdza, era numai fericire casnică.

Casa Roset sau Rosnovan: Roset e numele original al acestei case respectabile: Rosnovan is numiți după una din posesiunile lor. Casa și masa lor era deschisă ori cărui străin, care avea pretențiunea de a avea educație și ton bun și mai ales nemții învâțați erau primiți cu brațele deschise de acești nobili ospitalieri. În iarna anului 1788, generalul rus Romanov și'a luat aici cartier și după ce a cunoscut frumoasele lor suflete, acest erou renumit le onora cu toată încrederea lui, ba chiar cu prietenia lui.

Casa Pașcanu altfel Cantacuzin: Cantacuzinii cari locuiau în Moldova, aparțineau familiilor celor mai bogate din țară și se distingeau prin urbanitatea și integritatea lor. În casa lor, domnea spiritul cel mai nesilit al sociabilității, unde fiecare străin găsea primirea cea mai bine voitoare. Aici se desfăta ochiul

Într'un cerc frumos de familie, compus din 12 copii bine crescuți, educați de mama lor, o greacă, în contra obiceiurilor patrioatelor sale, cu multă iubire și credință maternă.

Casa Paladi: Primul ministru Paladi care a murit în anul 1800 a fost unul din cei mai bogați boeri mari din țară, a lăsat în urmă gloria unui om leal.

Casa Balș: Manolachi Balș, a cărui casă făcea parte dintre cele mai bune din Iași, a trecut în Rusia și s'a așezat în Dubășari dincolo de Nistru. Familia Balș se remarcă printr'o purtare amabilă și modul nobil de a cugeta.

Afară de aceste familiile moldovenești, se mai găseau și altele care se rădicau. Erau familiile Casimir, Beldiman, Carp, etc. Beldimanii erau de un temperament deschis și vesel, le plăcea vânătoarea și distracțiile de societate și să para că în purtarea lor erau deschiși și sinceri, calități cari nu se găseau la un valah sau grec. Printre casele grecești din Iași cari se distingeau sau prin eleganța sau prin ospitalitatea lor, s'a deosebit una singură și anume cea a hatmanului Costachi Ghica. Posesorul și proprietarul unei case frumoase și a pământuri însemnate pe care acest venerabil Ghica le-a cumparat pentru suma de 400 de pungi de la feciorul lui Deleanu Cantacuzin, și'a dat silința să se pue într'o lumină bună printr'o parte plăcută exterioară a caracterului său și pentru că înaintea patrioților săi, nu se putea spune nimic în ei ce privește ospitalitatea și modul lui de a trăi. Intre toate celelalte case grecești, casa lui era singura care putea atrage atențiunea unui străin.

Costea Balș.

Costea Balș avea fisionomia aristocratică, gravă. Umbla ras, cu musteți mari, elegant și cavalier. A început să facă politică în ultimii ani ai regimului liberal, înrolat în opoziția unită. Și'a făcut atunci un chef șuerând pe Regele Carol când a venit la Iași,

fapt pentru care a fost condamnat la două luni închisoare. Nu mult după aceea fu numit prefect de poliție. Fotografia lui se poate vedea în cabinetul prefectului de poliție în rând cu ale celorlalți prefecti ai lașilor. De și avea coroană pe cărțile lui de vizită era democrat. Balș a introdus felinarele la birjele noastre.

Al. Cantacuzino Pașcanu

Alături de acesta, o figură foarte simpatică era cea a lui Al. Cantacuzin Pașcanu. Era unul din cei mai aleși sportmani ai lașilor, cu echipagii și cai, cari au făcut cândva ca poliția să'l aleagă deputat. Făcea botezuri peste botezuri prin măhalăli, pentru că vroia cu ori ce preț să devie popular. Pre cât era de econom în viața lui zilnică, pe atât își deslega punga în timpul alegerilor. Ca și Costea Balș, a fost și dânsul prefect de poliție, dar nu'i prea plăcea din cauză că era un post prea costisitor.

Alexandru Dabija

Pe Alexandru Dabija, nu era ieșan să nu'l cunoască. Când îl întâlneai, trebuia să râzi. Când cineva avea vre'o cauză pierdută, se ducea la avocatul Dabija ca să tragă părți adverse, o batjocura. Pleduariile sale provocau o imensă ilaritate. Sandu Rașcanu a descoperit în A. Dabija pe marele orator și i'a încredințat în alegeri, o întreaga armată electorală. Și în politică, tot avocat a fost. A' avut polemici prin gazete și și'a propus să ardă ziarul «Lupta» ce apărea pe vremuri la lași, care l'a poreclit avocat cu argumente de maidan. Avea foarte multe procese și era unul dintre cei mai iubiți ieșeni. Când era vre'o întrunire, Al. Dabija se așeza într'o lojă și întrerupea pe orator.

Ioan Ornescu

Un vechiu politician al lașilor era și Ioan Ornescu, care a ocupat multe și însemnate funcțiuni. Avocat

din vremea regulamentului organic și tare în chestiuni bugetare. A fost ales ca reprezentant al țarilor în Camera de revizuire, ilustrându-se prin votul său contra apanajelor cu care se făcea mereu. Adversarii săi politici din timpul opoziției unite l'au poreclit Urnescu, fiindcă ziceau dâșii, vroia într'o alegere să urnească urna de la locul ei. Era cunoscut că făcea ghiveciuri electorale pe acasă și se pupa cu toți casapii. Scria indescifrabil și semnătura sa se citea în loc de Ioan Ornescu — 7 oameni.

D. C. Chirilă.

Un politician simpatic a fost, pe când făcea politica și concetașeanul nostru d. Const. Chirilă. Nimeni nu știa ca dânsul să improvizeze o masă sau să prepare sălașile, mai ales cele de icre de știucă cu ceapă. Avea întotdeauna o idee ingenioasă când era întrebat: «ce ne facem în astă seară Costică?» Alegătorii îl întâlneau mirosind o mică aventură, când la biserica protestantă, în fundul Pacurarului, când la bariera Socolei, când aiurea. Era foarte apreciat în lumea politicianilor pentru calitățile sale electorale. Cunoștea pe toți alegătorii, pe Țăru ca și pe Todirică Niculau pe Tibichi ca și pe Tanase Tureată. Avea de asemenea specialitatea să trateze cu «nobilii» în alegeri. Era în stare să îți spuie tot ce a făcut aseară prietenul său T, sub ce gang l'a întâlnit pe R, ori pe la câte ore s'a culcat V. D. C. Chirilă a rămas una dintre cele mai simpatice figuri ale orașului nostru

D-rul I. Lebell.

O figura interesantă: d-rul I. Lebell, cunoscut în lumea medicală prin lucrările și «Higiena» sa, după când o luptă neîmpăcată cu microbii și turba, pentru care cultiva iepurii. Medic și violoncelist, au făcut pe mulți să i scoată înainte zicătoarea: «Ce are aface iepurele cu scripca?»

Radical convins, astăzi liberal convins, și'a sârbatărit cândva însuși căderea la consiliul comunal

printr'un mic banchet, la care într'un moment de entusiasm, s'a văzut îmbrățișându-se cu un popă. Activ și devotat, înmulțea partidul cu câte un nou adept. Era un temperament răsboinic, trăgând foarte bine la țintă. Avea un singur vis, să vadă pe P. P. Carp în ministerul lui Panu.

Avocatul Gh. Anastasiu

Nu făcea parte avocatul G. G. Anastasiu, din liga Langa, totuși era unul din cei mai buni prieteni ai colonelului Langa. Era într'adevăr avocat, dar din cei cu șuruburi din școala lui Alecu Șendrea. Pledea astăzi la Focșani, mâni la Botoșani, a treia zi se întorcea la Iași unde avea afaceri ce'i rentau. Era tare în procedură și excepțiuni. Era zic și avocat cum l'au cunoscut odinioară ieșenii, tare în proceduri etc. cândva, căci acum trăiește retras la Constanța. A început să facă politică în opoziția-unită, de unde a trecut la radicali, apoi a fost soldatul partidului Vernescu. Avea și dușmani pentru că a vândut cu darabana pe mulți datornici, la vre'o 3000 cât se număra pe atunci, la casa de economie din poarta Palatului, unde dânsul era avocat—procurator. Dispunea de avere mare. Era cunoscut deci ca om chiabur și ca reputat sgârcit. Un vis îl necăjea, un vis plăcut. Să ajungă proprietarul tuturor imobilelor din strada Anastasie Panu, spre a'i da numele de Bulevardul Ghiță Anastasiu.

Institutul de Anatomie

Iată o clădire destul de vechie a Iașilor, pe timpul când decan al facultății de medicină era d-rul Peride. Frontispiciul este opera sculptorului W. Hegel, Arhitectul care a fost sufletul clădirii e Ștefan Emilian. Hegel a făcut și statuia lui Miron Costin. Acest frontispiciu reprezintă o lecțiune de anatomie (disecțiune pe un cadavru). Puțină lume știe că diversele figuri ale frontispiciului acesta, reprezintă pe Take Ionescu în picioare la capul cadavrului. Take Ionescu

era pe atunci ministru al instrucțiunii. Apoi la dreapta sa, în fund e Ștefan Emilian. La picioarele cadavrului tot în picioare, e d-rul Peride fostul decan al facultății de medicină, iar la spatele lui Take Ionescu e N. Culiănu fostul rector al Universității. Alte figuri sunt ale d-lui dr. Gh. Bogdan, dr. Ureche etc. Figura cadavrului e aceea a sculptorului Hegel.

Institutul de anatomie la epoca clădirii lui, era unicul în Europa, având instalațiuni speciale pentru manipularea cadavrelor astfel: cadavrele îi sunt trimise pe vagonete prin galerii subterane, urcate prin un ascensor în amfiteatru, unde sosesc deschizându-se două uși în podea, drept în fața băncilor amfiteatrului. Lecțiunile terminate, cadavrele erau coborâte cu ascensorul, iar prin șinele din subterane îndreptate la diferite secțiuni de Anatomie.

ÎN 1902.

Moartea Mitropolitului Pimen.

Se săvârșește întru Domnul Prea Înaltul Arhi-păstor al Moldovei și al Sucevei D. D. Iosif Naniescu. Bătrânul ierarh s'a săvârșit asemenea dreptilor din Biblie, care se sting cu ochii pe lumina soarelui și cu sufletul plin de lumina cerească. Bătrânul Mitropolit era cel din urmă reprezentant al credinței, așa cum au înțeles-o bătrânii și cum minunat a spus-o marele bărbat de stat conservator Alexandru Lahovary: «Această credință în care ne-am născut și în care voim să murim, a reapreșăzut la cele mai mari acte ale vieții noastre, care a împreunat mâinile noastre cu mâinile soțiilor noastre, care a adumbrat leagănul copiilor noștri, care a veghiat mângâietoare la căpătaii strămoșilor noștri adormiți, în care și noi sperăm să adormim în pace pentru a reinvia în speranță. Dânsa a fost de la început și dealungul istoriei una cu națiunea română, dânsa a purtat în luptă steagurile biruitoare ale Mihailor și ale Ștefanilor, pentru dânsa au murit Basarabii în Constantinopole. Ea este amestecată cu pământul acestei țări, ea este

dospită în inimele și în cugetele noastre. Nimic nu o va zdruncina».

Mitropolitul Iosif a lăsat urmă neștearsă în cartea istoriei neamului nostru, căci întotdeauna capul bisericeii românești a fost și unul din capul ființei noastre naționale. Niciodată aceasta nu s'a dovedit mai bine, de cât atunci când el a fost cel dintâi, care la 10 Mai 1871, a bine cuvântat în numele celui Prea Înalt, România care naștea și se înalța către independență și mărire.

Acestui auster Exarh al Plaiurilor, i-a fost dat să-și pue chipurile pe zidurile restaurate ale Bisericii Trei-Erarhi, lângă acel al gloriosului domnitor Vasile Lupu.

Mitropolitul care s'a stâns întru Domnul, a fost mare pentru toți prin nesfârșita sa bunătate, intrupând astfel cea dintâi și cea din urmă dogmă a creștinismului.

Acest mare mitropolit, a fost una din cele mai frumoase figuri ale bisericeii noastre, unul dintre ieșenii cu tot sufletul pentru lașii noștrii. El a revărsat asupra desmoșteniților banii și cuvântul dumnezeiesc.

O particularitate a Mitropolitului Iosif a fost dragostea sa pentru cărți și manuscrise vechi, spre a nu se pierde conștiința despre trecutul nostru istoric. Era amator pentru obiectele și lucrurile necesare serviciului dumnezeiesc, ca veștminte, ornamente bisericesti, vase sacre și altele. A dat ultimul ban ce a agonisit pentru cărți, documente vechi etc. A dat ultimul ban, pentru ca să îndulcească multora mizeria și ca să potolească altora foamea. A dăruit zece mii bucăți manuscrise Academiei Române, obiecte sacre, ornamente etc.

Biserica Lipovenească.

Lipovenii din Iași aveau de mult o biserică în Iași. Era însă o biserică veche, dărăpanată și fără nici un stil. Complecta ei refacere a fost făcută de către Ștefan Emilian, după ce mai întâi planurile au

fost trimise la Moscova spre a fi aprobate de către autoritatea superioară bisericească de acolo. Aprobarea a fost dată și lucrarea efectuată astfel, după cum există și astăzi biserica. De altfel una din planșele acestei biserici se găsește în cartea [de «Perspectivă liniară» a lui Ștefan Emilian.

Moș Cute.

Care băietan, care școlar, dela clasa I-a primară până la clasa a 7-a de liceu, nu cunoștea pe... Moș Cute. Era un tip care facea deliciul ieșenilor. Par'că s'a născut numindu-se Moș Cute. Nimeni aproape nu-i știa numele adevărat. O generație întreagă l'a tras de poalele surtucului său, pe care sfertul de veac a depus atâtea pete.

Moș Cute dimpreună cu dascălul Tarara dela biserica Talpalari, erau subiectele de predilecție ale băeților, cari umblau fugari dela școală. Natura și alcoolul s'au întrunit pentru a-și bate joc de nasul său. Bațul lui, mai înalt ca dânsul, era într'o continuă mișcare. Chiar dacă nimeni nu se lega de dânsul, arunca bățul, ca omul deprins a fi sâcâit. Cartea vieței lui Moș Cute nu cuprinde pagini interesante. «In tinerețe, zicea dânsul, am fost ipistat. M'au dat afară pentru luare de mită și de atunci bat drumurile».

Din cauza persecuțiilor la care era expus din partea muscalilor și a băeților, Moș Cute a părăsit orașul și s'a stabilit, în eternă vilegiatură, la rondul al treilea dela Copou. Acolo sta culcat pe bancă iarna, pe iarbă vara așteptând venirea birjei ca o salvare sigură. «Un biet nenorocit persecutat de o boală cronică, implora dânsul, pentru cât vă va lăsa inima!» Adorator de taifasuri, moș Cute povestea istorii. Cu căciula în mână, ținându-se cu cealaltă de fânarul trăsorei, spune: «hi! hi! hi, astăzi dimineată ieșind din grădina Primăriei, băeții mânca-i-ar câinii și scapeți cei fără de viață, odată pe mine cu chiote: «Moș Cute! Și la urma urmei, tot pe mine la comisie m'au dus. Acolo

în beciu, am făcut o petiție către primul procuror. Te rog citește-o și d-ta, hi! hi! hi!»

Dacă în mijlocul discuției trecea altă birjă, Moș Cute lăsa taifasul neisprăvit și fugea după ea. Pe urmă se reîntorcea. «Și cum spuneam, continua el cu cel din prima birjă, o petiție la d. prim-procuror, citește-o și d-ta. hi! hi! hi!» Iși punea apoi ochelarii și citea singur: «Rog luați măsuri contra băeților și a scapeților cari mă flueră par'că ași fi Vodă».

Biserica Bărboi

La vechea biserică Bărboi se găsesc în niște lăzi din cafasul bisericei, cărți importante, de o valoare deosebită. De pe inscripțiile de pe o bandă de piele găsită în fundul lăzei (a treia), s'a constatat că ele au aparținut Elenei Sutu născută Manu, donatoarea dela așezământul Sf. Spiridon, cărți lasate în păstrare de către defuncta, cu prilejul plecării sale în Transilvania, în timpul ciumei celei mari.

S'au găsit 543 cărți printre cari ediții rare de cărți din Tibul, Plinia, Virgil, etc., apoi tratate de matematică scrise în grecește, un album cu ilustrații de arte, un erbar, toate păstrate minunat, datorită unor mănuchiuri de foi de tutun, câtorva sașeuri cu praf de piper roșu și câtorva bucăți de săpun turcesc, care alungă moliiile și gonesc șoarecii.

Ușer Coligher

Mulți ieșeni au cunoscut pe zugravul Ușer Coligher, transformat după ce a părăsit Iași, plecând în Grecia, în creștinul Anton Galis. E o întreagă istorie cu viața sa și a făcut senzație pe vremuri «romanul» acestui evreu ieșan, în deosebi în cercurile israelite bigote din țară. În anul 1882 zugravul Ușer Coligher lucrând în casa unui bogătaș grec din Iași, a fost asigurat că dacă ar pleca în Grecia, cu multă înlesnire și-ar putea agonisi traiul zilnic. Zugravul pleacă în Grecia și se instalează în comuna Megara. În anul 1902 se anunță că în comuna Megara a de-

cedat meseriaşul Anton Galis. Avutul rămas pe urma decedatului a fost sigilat. Reposatul Anton Galis din Megara sau Uşer Coligher din Iaşi, care după numele său din Megara era get-beget elin, strănepotul lui Lycurg, a fost înmormântat de doi preoţi cu toată pompa cuvenită unui creştin, care prin cinstea şi hărnicia lui, se facuse iubit în întreg satul. Obştia cătunului, ca un prinos de recunoştinţă pentru fostul ei prieten ca cinstit meşteşugar, i-a tocmnit o cruce frumoasă, aşezând-o la capătăi. S'a procedat apoi la inventarierea averei sale. In odaia unde locuia dânsul s'a găsit un cufar de lemn vopsit cu cărămiziu. S'a dat aici de un obiect cu baza cubică înfăşurat în nişte curele subţiri şi acest obiect era pus în o altă cutle. S'au mai găsit 6 cărţi mici, dintre care una scrisă într'o limba necunoscută judecătorului. Judecătorul a mai dat şi peste o hârtie groasa uzată, care nu era decât un paşaport în care citi în loc de numele lui cunoscut acolo de Anton Galis, cel din Iaşi Uşer Coligher, de naţionalitate israelită, de religiune mozaică, de loc din Iaşi (România).

Nişte rude ale sale din Iaşi aflând despre acestea, s'au dus la parchet, ca să se intereseze mai de aproape. Aflând cum a fost înmormântat şi ce a rămas după moartea fostului zugrav ieşan, au spus: «Moştenire ca moştenire, dacă n'a fost, n'a fost; dar cum bietul Uşer a fost făcut creştin, fără ca să ştie dânsul măcar ceva despre aceasta?»

DI. IOAN. GĂVĂNESCU.

O personalitate distinsă a lumii intelectuale ieşene, care niciodată nu s'a gândit să părăsească acest oraş. Şi ca profesor de Psihologie, Pedagogie şi Estetică la Facultatea de litere de la Universitatea noastră şi ca conferenţiar şi ca director al Seminarului pedagogic universitar, figura d-lui Ioan Găvănescul apare atât de luminoasă şi atât de deosebită.

Este ieşanul care în atâtea rânduri a apărut cu atâta hotărâre ştirbirea Universităţii Moldovei.

Feredeul turcesc.

Și astăzi încă se mai știe de Feredeul Turcesc, care a devenit istoric prin însemnătatea avută odinioară. Feredeul acesta a fost zidit la lași de Vasile Lupu. La început Feredeul a fost zidit cu cupole și marmură în abundență și împărțit în frumoase cabine sau chilii. Afară de acest feredeu, Vasile Lupu mai zidi încă unul, Vasile Lupu în curtea Domnească, astăzi Palatul administrativ. Paul de Alep despre acest feredeu spune că Vodă Lupu mai zidi încă unul din palaturile sale, pe lângă apartamentele Domniei, o altă superbă baie pentru uzul său propriu, cu un paviment de marmură și mai multe fântâni, în care apă se aducea de la lac în căruțe.

Lacul de unde se aducea apă, se numea heleșteu și era din dosul Curții Domnești, întinzându-se până în dosul bisericii Trei Sfetite (Trei Erarhi). În acel lac se afla pește foarte scump și mare. Iarna când heleșteul era înghețat, boerii se plimbau calări, între curte și M-rea Galata. Episcopul Melhisedec vorbind despre Feredeul lui Vasile Lupu, precum și despre școala de la Treisfetiteli, zidită tot de acest Voevod, în apropiere de feredeu, ce se afla pe ulița Savati, nu departe de Bahlui, spune că au rămas proprietăți ai M-rei Trei Sfetiteli, după ce s'a desființat școala, că egumenii greci de la acea mănăstire închiriau aceste edificii la persoane private și din venitul lor se foloseau.

Feredeului acesta s'au făcut multe reparații, de către egumenul Trei Erarhilor Ezekil. Două inscripțiuni au rămas sculptate în aceeași piatră și puse pe peretele feredeului, deasupra ușii cum te scoborai pe scări dintr'un paravan de scânduri, ca să intri înăuntrul băilor pentru femei.

Acest feredeu, care are un trecut atât de interesant în orașul nostru, avea o zidărie ca cremenea și când a fost dărâmat, a trebuit mare muncă ca să se sfarme zidurile cu cazmaua, din cari ieșeau scântei.

Dar, în loc să se repare fereleul, s'a dărâmat până 'n temelie și s'a rădicat în locul lui baia comunală. S'a dărâmat, s'a desființat o rămășiță din cele mai interesante ale vremurilor vechi, s'a nimicit o legătură care ne unea cu trecutul, s'a stâns în amintirea noastră, încă o icoană scumpă a vieții din Iași. Piatra cu înscricțiunea din anul 1747 de la acest fereleu, a fost sfârmată și aruncată. Pe desenurile cari împodobeau bolțile pe dinauntruul fostului Fereleu, se vedeau turci trăgând tutun cu ciubucile și narghelele.

A mai rămas astăzi doar amintirea numelui de Fereleu turcesc. Atât.

Apa de aur a lui Andronic.

Cine nu'și amintește de vestita apă de aur a faimosului Andronic? Se recomanda dânsul că poate face bani de aur. Ținea o casă destul de mare, în care una din odăi avea numai păsări cu mecanism, musici mecanice, pe o masă tot ce trebuia pentru repararea de ceasornice și pe pereți o mulțime de ceasornice de toate mărimile. El se oferea să repare ceasurile, și le lua, le dădea unui evreu meșter și le înapoia apoi persoanei în drept, fără chiar a'i cere parale și trecea drept ceasornicar și mecanic. Mai târziu, dădea a înțelege tuturor că el ar putea face bani ca și la stat, ba, zicea că tot face bani și pentru stat și în loc să'i toarne la stat îi toarnă la dânsul în pivniță și că un napoleon îl costa pe el 5 lei. Victimile erau prinse repede în capcană. Andronic arăta câți-va saci plini cu bani, dându'i drept napoleoni, toți negri. Napoleonii de deasupra erau adevărați, dar înegriți cu acide. Spunea că el i'a fabricat și că acum îi trebuia apă de aur cu care să'i spele și apoi să'i pună în circulație. Scottea și o sticlă cu puțină apă de aur, compusă din acid, apă tare și bronz—în culoarea aurului—și începea să spele mai multe bucăți. Incredința aceste bucăți victimelor să le schimbe la bancheri. Napoleonii cari erau buni,

se schimbau lesne și victimele viitoare se reîntorceau veseli la Andronic să-i întrebe cât îi trebuie să cumpere apă de aur ca să-i aurească și pe ceilalți. Andronic cerea 3000, 5000, 2000 lei, după om, spunând că apa e adusă de la Pesta și îi invita peste două săptămâni. Când se întorceau înșelate, Andronic spunea victimelor ori că apa a eșit moale și n'a putut spala de cât puțini napoleoni, ori că s'a spart sticla pe drum și arăta o ladă cu macaroane în care se afla o sticlă spartă, iar macaroanele bronzate de apă răspândită printre ele. Dar... ulciorul nu merge de multe ori la apă, fie apa aceea chiar de... aur, caci Andronic fu prins și condamnat la 2 ani închisoare.

Nicolae Volenti.

Un magistrat distins și tot așa literat, era Nicolae Volenti. Dânsul a contribuit la ridicarea prestigiului cultural și artistic al Iașilor. Era o fericită împerechere de aptitudini: în inima apreciatului intelectual a găsit accente vii și puternice nu numai zeița dreptății ci și aceea a poeziei.

Inzestrat cu un viguros talent poetic, Nicolae Volenti n'a încetat nici chiar înăuntrul carierei sale de magistrat, să fie îndrăgostitul constant și sentimental al unei muze delicate.

În volumul său de versuri «In neantul» se vedeau ușurința, îndemânarea și claritatea cari caracterizau versurile și cari nu osteneau de fel mintea cetitorilor. Era poetul simpatizat de ieșeni, care-i ceteau cu nesaț versurile :

In neantul deapururi te aflai așa de bine
 Adâncit în veșnicie, rece și nesimțitor,
 Nici plăcere 'nșelătoare, care trece precum vine,
 Nici durere nemiloasă cu-al ei sbucium zdrobitor.

Și'ntr'o zi pe-această lume te-au adus fără de voe,
 Întrupându-te din lumea fericitei neființi,

Și-ai venit, nevinovatul, la povoară și nevoe
Să'mplinești pedeapsa vieței, moștenită din părinți.

Pentru ce? Pentrucă însuși s'aduci pe alții după tine
Și ei tot așa să facă până la cel din urmă rând;
Chin din chin să se reverse peste valea de suspine
Ș'astfel să se veșnicească suferința pe pământ...

Israel Daniel.

Moare unul din cel mai bătrâni ieșeni Israil Daniel, țarul economic și financiar al Moldovei cum fusese poreclit pe atunci.

Casa de bancă Michel Daniel s'a înființat la Iași în anul 1830. Michel Daniel din cauza averii sale și a cinstei, avea mare trecere la curtea Domnească și la boerii de pe vremuri. La 1847 moare Michel Daniel, lăsând o avere de 40 mii galbeni. Fratele său I. Ch. Daniel, mort tot în 1847 pe timpul holerei, era om asimilat deja pe acele vremuri. Era singurul dintre evrei care ducea o viață mai liberă, frecventând teatrele și localurile de petreceri. Noaptea lepăda cafтанul, se punea în haine nemțești și petrecea. La moartea fratelui său, Israil Daniel a rămas singurul stăpân al averii de 500.000 lei.

Bătrânul Rotchild, șeful casei din Francfort, simpatiza pe Israil Daniel și când la un moment dat în toil nevoilor bănești, Israel Daniel angajase întreaga sa avere, Rotchild deschise un credit foarte mare lui Daniel, scăpându-l.

Era proprietarul a 15000 hectare pământ, din cele mai frumoase moșii ale Moldovei și dânsul a exploatat aceste considerabile proprietăți rurale, murind și neștiind totuși ce însemna o moșie și fără să fi fost o singură dată să viziteze aceste proprietăți.

Dragostea și patima sa pentru Iași a mers atât de departe încât în toată viața sa n'a fost decât o singură dată lipsă din Iași.

Casa în care ședea dânsul—în Strada de Jos—era cu 100 de ani în urmă o clădire teatrală cons-

truită de hatmanul Ghica, după îndemnul lui Asaki și al lui Veniamin Costachi.

Partea în care era casa, era supranumită pe vremea Turcilor carvasara, adică pe turcește vamă.

Grigorie Buicliu.

O siluetă a lui Grigorie Buicliu: primar în disponibilitate și unul din cei mai ageri reprezentanți ai dinastiei Buiculeștilor.

E scurt, foarte scurt, dar aceasta nu înseamnă nimic fiindcă și viorelele de Parma sunt atât de mici, încât se pierd prin iarba. Dar e mare la cap: are concepții superioare, prin care duce Creditul Urban pe marginea abisului, unde l'a îndrumat comisarul Ghiulea, care, în prezent are misiunea să aresteze pe delapidatori. E mai mare peste comunitatea armenescă. Nelipsit de la Max (berărie), odaia din fund, unde se țin conciliabule.

Cu d-rul Bottez, cu Leonida Panopol, a dat «Liberalului» lozinca de a trata pe conservatori de yenetici.

N. Papadopol.

Un remarcabil membru al Junimei era Niculița Papadopol. Gruparea lui P. P. Carp s'a format după lozinca: «toată elita intelectuală, toți cei mai de seamă în lumea cugetării, să se adune la apelul lui P. P. Carp care a spus: «luați crucea și mă urmați». Și Niculița Papadopol atras de scopenharianul capitan Dimcea, a răspuns printre cei dintâi la apelul șefului. A luat crucea și l'a urmat. Era unul dintre simpaticii ieșeni, cu atât mai simpatice cu cât făcea parte pe atunci din gruparea lui P. P. Carp.

„Bolta Rece“

Trecutul «Boltei Rece» este interesant. Pentru bătrânul Iași, firma aceasta spune multe, căci de numele ei sunt legate împrejurări hotărâtoare pe vremuri, pentru viața patriarhalului oraș. Căci acolo, în

acea modestă căsuță din rețrăsa stradă Rece, cu aspect sobru, fără nici o formă care s'o anunțe, s'au născut și s'au cimentat, în lungul nopților de iarnă și în instelatul senin al primăverii, idei și hotărâri entusiaste, din cari unele s'au cristalisat în fapte frumoase menite să rămână în istoria țării noastre.

De la 1800 și până nu de mult, familia Amira, din tată în fiu, a atras asupra'i vederile tuturor: tot ce Iașii aveau mai cult și mai cu vază s'a perindat la «Bolta Rece», ca să găsească o clipă de repaos, de uitare, de bună voe. Entuziasmul venea, pe ne-simțite, ca să samene vre'un simbură de idee, care încolțind pe urmă cu încetul, dá la iveală, mai târziu, ceva trumos și folositor.

Decedatul Lambrior, tatăl d-rului Lambrior, se întâlnea dese ori cu Panu și cu alții și aici se legau prietenii, lărgindu-se din ce în ce cercul, până se formară adevărate partide politice.

Aici amurgurile târzii de odinioară au văzut fu-rișindu-se umbrele lui Eminescu, Conta, Creangă, Beldiceanu; aici și'a depănat nemuritorul preot firul multora din poveștile sale; aici marele cugetător s'a coborât în adâncul gândurilor ca să stea de vorbă cu el însuși și aici au visat și au gândit lucruri frumoase și mari, multe din glorioasele figuri ale Moldovei. «Bolta Rece» n'a fost deci numai un simplu depozit de vinuri, ci, și o instituție aproape necesară Iașilor.

La «Bolta Rece» cine intra, intra par'că cu respect, iar atmosfera aceea păstrând câte ceva din parfumul trecutului, mână 'n mână cu bătrânul Cotnar, stimula entuziasmul dând dorul și râvna de a merge pe urmele celebrilor obișnuți pe vremuri, ai aceluia locaș.

La dascalul Cuculea.

Pe vremea irmilicilor și sorocoveșilor. Există la Iași școala dascalului Cuculea și aici s'a dat de o copie de pe scrisoarea pe care a trimis'o pe vremuri

spatarul Ioan Botez fiului său Nicu care urma școala lui Cuculea. Și scrisoarea tălcuia astfel: «Nicule, mai întâi doresc a ști cum te afli ca să mă bucur; cât pentru neneacăta și iacăta, te lămuresc că sunt sănătoase, dând laudă Celui de Sus. Soră-ta Marghiolița a mâncat prea multe ouă de Paști și a avut pânticărae; dar acum este bine adecă nu de tot bine, dar merge spre bine: noi toți suntem în întregimea sănătății.

Neneacăta îți trimete zece sorocoveți fără știrea mea, caută de a-i economisi și să-ți ajungă până la Sf. Ilie. Eu îți trimet un contoșal vechi, să-ți faci un palton nou și caută să-ți ieasă și de o jiletcă. Dacă cibotele s'or rupe, să rogi pe dascalu să le dee la pus peticuțe. Caută când vei veni, să știi catihismul pe de rost și să zici crezul în Biserică și tatăl nostru, atunci îți voi da un irmilic.

Dar, iar mă întorc și zic, că pe lângă moldovenească să știi și franțuzească. Caută Nicule și te silește cu învățătura, să nu rămâi un gogoman!»

Un Crăciun la Iași.

Se ține la Iași o conferință despre «Crăciunul la Iași» în 1782. Sunt destul de importante datele asupra acestor serbători în vechea capitală a Moldovei.

Din ajun, după ce boerul cu rangul de al treilea logofăt a venit să primească ordinele Domnului, anunță prin fruntașii Mitropoliei pe membrii înaltului cler, pe patriarhii cari veniseră să umble după poamană în Moldova și pe boerii cari după rang aveau dreptul să fie față la leturghia princiară, ce avea să se serbeze.

Domnul venea la Mitropolie și înainte-i mergea Spatarul cu sabia împărătească pe umărul stâng, iar cu buzduganul în mâna dreaptă. După mai multe formalități în biserică, Domnul eșea din biserică, căpitanul de vânători se afla împreună cu mai mulți vânători de-a rândul, iar jos, pe pământ, stăteau întinși cerbi, ciute, capre și paseri ce se puteau vâna.

După sfârșitul slujbei, treceau toți cu Domnul în spătarie spre a se face «tractație» cu vutcă și cu confecțioane (cofeturi). Apoi se da cafeaua Domnului de către vel cafegiu, iar invitaților de către copii de casă.

La masa domnească, din mezeluri Domnul ordona a se da câte ceva fiecărui commesan. După prânz, câte odată urma danț. Se invitau Doamna și giupănesele a veni la joc cu Domnul și boerii. Doamna nu mânca la masă cu Domnul, ci în apartamentele sale cu soțiile boerilor. Aceasta în prima zi a Crăciunului. A doua zi Domnul primea «felicitațiunile» școalelor. Întâi pe cele elinești, apoi pe cele slavonești; cele elinești făceau două «engomia». Dascălul cel mare și al doilea dascăl puneau pe școlarii cei buni de recitau bucăți de umflată eloquență. A treia zi, veneau la Palat toți egumenii mănăstirilor grecești cu plocoane. Obiceiul era s'aducă fiecare câte un miel, iar cari nu pot găsi miei, aduceau viței mici, eurcani, găini. Domnul îi primea în Spatarie, le da cafea, îi întreba cum mai petrec la sfintele mănăstiri și apoi, rădicându-se să ieasă, le zicea tuturor: «La anul și la mulți ani».

Eduard Caudella.

O viață foarte bogată în muncă, în creațiuni, în pilde pentru generațiile viitoare, care se vor consacra artei. E acea a maestrului Eduard Caudella. Și doar acest artist, adevărat artist, a pășit pe o cale și de trandafiri și de spini, dar a pășit întotdeauna cu capul sus. Avea acum 62 ani, și în 1903 ca și astăzi, nu avea altă preocupare de cât munca pe tărâmul artistic. Născut la Iași în Podul Vechiu, cum se spunea pe acele vremuri — casa mai există — la 22 Mai 1841. Mediul în care a trăit a contribuit mult pentru a se deda carierei muzicale. Francis Caudella, tatăl său, era un muzicant desăvârșit: pianist, organist, violoncelist și compozitor. A studiat la Berlin unde fu dus la vrăsta de 12 ani, vioara cu Hubert Riss, membru al Academiei de muzică și viorist solo

la operă, iar pianul l'a studiat cu Adolf Ries, elevul renumitului pianist-compositor Teodor Kullak. A dat primul său concert la vârsta de 13 ani, consacrat de către Ludovic Rehistab, cel mai important critic de atunci și cel mai sever. De la Berlin, acel ce era totuși cu gândul la orașul său natal, la Iași, se duse la Paris, unde urmă studiile de vioară cu Delphin Alard și cu Lambert Massart, terminându-și studiile cu ilustrul Vieuxtemps, în casa căruia locui timp de mai multe luni. Se produse apoi în două concerte alături de pianistul Rubi și de d-ra Maria Trantmann, devenită celebră și ca virtuoaasă a pianului și ca soția marelui pianist Alfred Jaell.

La Paris dădu un concert în sala Pleyel, care a consacrat pe tânărul ieșan, în pleiada muzicanților distinși. Încântat de succesele adolescentului ieșan și pentru a-l încuraja. Cuza Voda îl numi în 1860 violonist al curții și în 1861 profesor de vioară la Conservatorul din Iași.

Reintors în țară, i se încredință postul de șef al orchestrei teatrului național din Iași, post pe care l'a ocupat timp de 14 ani, orchestrând din nou aproape toate operetele lui Flechtenmacher — fondatorul operetei române — compunând și aranjând un mare număr de cuplete pentru diferite piese naționale și străine din reperitoriu. Prima din operele lirice ale maestrului Eduard Caudella, a fost «Olteanca» care s'a reprezentat în 1880 pe scena teatrului din Iași. Muzica în mare parte a acestei operete, este datorită d-rului Otremba, un meloman distins pe acele vremuri. Maestrul însă complectă muzica, compunând recitativele, alcătuind ansamblurile și orchestrând totul. A scris apoi singur operetele «Fata Răzășului», «Hatmanul Baltag», «Beizadea Epaminonda», operile «Dorman» sau «Dacia și România» (în colaborare cu dr. Otremba) și opera «Petru Rareș» — prima lucrare, prima operă națională română, despre care principalele reviste din Germania au vorbit în mod elogios.

De acum înainte era consacrat ca «creator al operetei române».

Scrierile muzicale ale maestrului, ieșan din naștere, dar atât de cunoscut în lumea muzicală din Europa, sunt numeroase și variate. Ele ating toate genurile, de la cel mai ușor până la cel mai serios de la polci și mazurci, la quartete în formă clasică. Acest mare artist dacă părăsia Iași, ajungea milionar. Ori unde, afară de Iași, i se lua în seamă și munca și talentul și bogata lui creațiune muzicală. Totuși nu s'a putut deslipi de Iași, căci l'a îndragit, l'a plăcut și l'a fost greu să se despartă de orașul acesta al sacrificiilor.

Bezedeia Alecu Ghica.

Trăia la Iași Bezedeaua Alecu Ghyka, fiul lui Ghica Vodă. Nu era ieșan care să nu știe de Bezedeia Alecu Nabucu, figură curată, tipul vechiului boier moldovan, iubitor de colțul sau, de Iașiul său, mândru și desinteresat. Și, de și era Bezedeia, a murit sărac, ca și tatal său, fără alte venituri, de cât pensia sa de colonel, în sumă de... 375 lei.

Era de o bunătate sufletească fără păreche și din mica sa pensie rupea o parte spre a o împărți la foștii săi servitori și alți săraci, sub formă de mici pensii. El a purtat cu vitejie, cu frunte senina, povara îngreuitoare a nobilei descendenți.

Cu Bezedeia Alecu s'a stâns unul din puținii tramași în viața boieri moldoveni, care 'și purta conștiința într'o platoșă de datorie și cinste, strâmtă ca și racla, în care zace ființa lui pământeană.

De la „Junimea“.

Sunt atât de interesante Amintirile din «Junimea» ale lui Iacob Negruzzi. Cum sunt descrise aceste Amintiri, te fac să le cetești și recetești, fără să te mai sature. Și care persoană mai cu vază din Iași nu a trecut prin «Junimea». Fiecare avea porecla cu care era apostrofat la intrarea în „Junimea“, porecla

obișnuit inventată de Vasile Pogor. Așa, lui Maiorescu îi ziceau „tata nebunilor“, Iacob Negruzzi era botezat „Don Ramiro“, din cauza poeziei ce a tradus din Heine. Carp era numit „Excelența“, Leon Negruzzi era poreclit „Tony“, numele unui elefant de la un circ ce trecuse prin Iași. Nicu Gane era botezat „Dragănescu“, după bacanul din strada de Sus, fiindcă Pogor îl acuza de a fi un om foarte prozaic, burghez, cum îi zicea. Culian era „papa Culian“ sau simplu „papa“ din cauza caracterului său blând și tolerant. Ianov presupus de a fi de origină slavă — „ianovitaki“, Paicu — „Picus de la Mirandola“. Lui Caragiani, fiindcă era gras, i se da epitetul „bine nutritul“, Grigorie Bucliu, se chema mai pe scurt „Buțuc“. Th. Burada — „Ghelburda“, Philippide — „Huru“, pentru studiul sau asupra Cronicei lui Huru, Anton Naum era „pudicul Naum“, din cauza manierelor sale mai delicate de cât ale altora. Gh. Panu, Tasu și Lambrior erau „cei trei români“, fiindcă umblau cu haine de săiac național și erau totdeauna împreună, iar lui Lascar Ciurea, Gane îi inventase drept poreclă o întreagă frază țigănească : Ciurila, Burila, cel mai mic Căcărlă, Stan Beldiman, aldevița pulpă, Constantin verior, Vlad muștar, dar bătrării ce mai fac ?

Profesorii universitari ieșeni.

Universitatea ieșană a numărat pe cei mai distinși profesori. Odinioară erau un Neculai Culianu, A. D. Xenopol, Petru Rașcanu, Ioan Caragiani, P. P. Negulescu, Const. Leonardescu, Aron Densușianu, Anton Naum, Ioan Găvănescul, Alex. Philippide, Dimitrie Alexandrescu, Ioan Burada, Matei Cantacuzino, A. C. Cuza, Vasile Dimitriu, (actualmente profesor la Universitatea din Cluj), Petru Missir, Ștefan Longinescu, Cost. Stere, Vasile Butureanu, Const. Climescu, dr. Leon Cosmovici, Victor Costin, dr. Dr. Hurmuzescu, Aurel Mănescu, savantul Petru Poni, Alexandru Popovici, Ioan Rallet, Ioan Stravolca, Ioan Simionescu, dr. Gh. Bogdan, dr. Vas. Bejan dr. C.

Botez, dr. G. Demetriade, dr. Juvara, dr. N. Leon, dr. A. Peride, dr. Pușcariu, dr. E. Riegler, dr. L. Russ, dr. G. Socor, dr. Leon Sculy, dr. C. Thiron, dr. P. Anghel, Mihai Suțu, Eugen Donici și alții.

„Direcția Nouă” de la „Junimea”.

Răsfoind mereu Amintirile din «Junimea» de Iacob Negruzzi, dăm de serbarea a 20-a a societății acesteia. Cuvintele «Direcția Nouă» ajunseseră un fel de batjocură a jurnalelor de opoziție contra lui Maiorescu și se înțelege că împrejurul acestor cuvinte se învârteau scrierile comice din acel an.

Iată și versurile făcute de Iacob Negruzzi cu acea ocaziune, găsite printre hârtiile sale :

«NOUA DIRECȚIUNE»

despre Maiorescu :

Maiorescu blestemat
Cine dracul te-a 'ndemnat
Intr'o zi nefastă nouă
Să scornești «direcția nouă» ?
Vai, acest cuvânt pocit
Pe noi toți ne-a prăpădit.

despre Bodnărescu :

Bodnărescu bun băet
Unde-i partea-ți din budget,
Unde-i casă, masă bună
Și mandat pe ori ce lună ;
Unde-s beciurile pline
Cu curechii în capăține,
Cumpărat de pe la hală
Cu-a cultelor cheltuială ?
Astăzi tot ce ai pe lume
Sunt cinci sute de volume
Din Rienzi, tragedie
Tipărită pe-o hârtie

Aşa mică, încât chiar
Nu o vrea, nici un brânzar.
In acest potop te pune
Numai «Noua Direcțiune»!

despre Nicu Gane :

Nicu Gane, ca Primar
De Belferi ¹⁾, n'avea habar
Pastia ori cât țipa
Nicu Gane asfalta
Caii cad pe cap mereu,
Nicu asfalta din greu,
Asfalta întregul lași
Pân'n deal la Tâtarăși
Dar când era la sfârșit
Belferii l'au sictirit
Caci ulițele prea bune
Dau o «nouă direcțiune».

despre Burlă :

O! Tu Burlă, filoloage,
Talmăcește, câte doage
Îți lipseau când pana ta
Sprijinea pe hanima ²⁾.
Tot cu scrieri hanimale?
E drept, fuși din aste toate
Pus la Universitate
Și director la liceu
Cu'n salar întreg al teu;
Dar guvernul a căzut
Și atunci, vai! s'a văzut
Că hanima, o! minune
E din «noua direcțiune».

1) Porecla partidului fracționist din Iași.

2) Malorescu scrisese că Românii ar fi zis cândva „hanima”, în loc de „anima”, ceiace Hasdeu contesta cu ironie. Burlă susținuse părerea lui Malorescu într'un șir de articole publicate în „Convorbiri Literare”.

despre Anton Naum :

Iară de mă'ntorc acum
 Și la tine, o ! Naum
 Și gândesc ce bine-ai fost
 Când aveai înc'al tău post
 De provizor la liceu
 Nu știi cât îmi pare reu !
 Ai schimbat, biete Naum
 În mijloc de iarn'acum
 A liceului aripa
 Cu-a Privighițoaiei răpa ¹⁾.
 Unde 'n a lui Șendrea casă
 Se exală dulci miroasă.
 Acolo tu poți visa
 Multe Aegri Somnia ²⁾
 Tot zicându-ți cu necaz
 Ca nu are nici un haz
 Să fii tu tomnatic june
 Pus în «noua direcțiune».

despre Ion Caragiani :

Iar Verussi, Caragiani
 Doi Români Macedoneni,
 Ce oameni cu socôteală
 Țin cu dragoste egală
 Și la club de Belferime
 Și la ceaiul din «Junime»,
 Ca la ori-și-ce schimbări
 Pe nevoi a fi calari.
 Nici le ninge, nici le pîouă
 Cu noi sunt direcție nouă
 Iar cu Chițu și Ureche
 Sunt direcția cea veche.

Foștii consilieri de curte.

D'apoi foștii consilieri ai Curței de apel ?

1) Localitate din Iași, prin care se scurgeau murdăriile.

2) „Aegri Somnia” este titlul unei poeme a lui Anton Naum.

Au fost prim președinți un Vasile Pogor, Ștefan Stamatin Nei, Dimitrie Rosetti, Ioan Burada, Vasile Tataru și Gheorghe Sturdza, apoi președinți Neculai Berzu, Ioan Vrânceanu, Dimitrie Sofian, Ioan Antoniu, consilieri: Teodor T. Burada, Gheorghe Dimachi, Alexandru Teodoreanu, Dimitrie Porfiriu, Anton Suciu, Gh. Urechia, Teodor Crivetz, Alexandru Hinna, Mihai Suțu, Petru Sucju, Panaite Stoica, Eugen Donici și d-nii Matei Cantacuzino, D. Grigorovici, Em. Cernătescu, Savel Zaharescu, Const. Buzdugan, Pandelescu Zamfirescu.

Dimitrie Rosetti

O figură simpatică a Iașilor, era Dimitrie Rosetti. A fost mare spătar și frate cu Domnița Elena Cuza. Stabilite la Iași, a fost procuror, prezident de tribunal, apoi membru la Înalta curte de casație și prim prezident l'a Curtea de Apel din Iași. A fost și ministru la 1861. A făcut parte din gruparea «Junimea» din primul moment al întemeierii sale. Pentru P. P. Carp a păstrat în totdeauna o adâncă venerațiune. Pentru dânsul, cuvintele șefului, era ceva sfânt. Locuia casa din strada Tautu, vechea casă Rosetti.

Colonelul Cazimir

Colonelul Cazimir, fostul aghiotant al Primului Domnitor al Principatelor Unite Cuza Vodă, cu ocaziunea ridicării statuei marelui Domnitor la Iași, povestește multe lucruri despre Cuza Vodă, așa cum l'a cunoscut personal. Cuza nu se ținea de multe etichete și diplomații. Când era nemulțumit de cineva i'o spunea în față fără incunjur.

Se simțea foarte fericit când venea în contact cu poporul, de ale cărui nevoi se interesa de aproape. Vizita des piețele, pe jos, însoțit doar de un aghiotant și verifica singur cântărele negustorilor. Punea de se cântărea pâinea în față sa și de atunci a rămas și vorba «să se cântărească cu ocaua lui Cuza». Multora dintre ofițeri le cumpăra haine, cai, ba unora

le plătea și datoriile. Nu era iubitor de avere, ca do-
vadă că a venit la domnie cu o singură moșie, Ru-
ginoasa și tot cu ea a și plecat. Era foarte mândru.
A uimit pe turci când a fost la Constantinopol. Se
urmase tratative între București și Constantinopol
înainte de călătoria lui Cuza la Constantinopol. Cuza
deși domn vasal, a pus condițiuni formale Sultanului,
cum să fie primit și să fie scutit de a îndeplini umi-
litoarele obiceiuri de a intra la sultan și de a trece
prin toate celelalte formalități impuse de protocolul
oriental al Curței Padișahului, formalități cari nu con-
veneau de loc mândrului Domn. La Kustendil, astăzi
Constanța, Sultanul trimesese un vas de război,
pentru transportarea pe mare.

Cuza a dat ordin ca alătura de steagul turcesc
să se ridice pe vapor și steagul românesc. Tricolorul
românesc fâlfâia pentru prima oară pe un vas de răz-
boi turcesc. Căpitanul vaporului s'a supus imediat.
Cuza își luase cu el o suită foarte numeroasă din care
facea parte și colonelul Cazimir. Nu uitase să iea și
câte un sergent din toate armele din cei mai bravi.
Această suita a impresionat foarte mult pe turci, că-
rora nu le venea să creadă că România să aibă o ar-
mată regulată. Ajungând la Constantinopol, Cuza
Vodă s'a retras cu Sultanul, iar suita sa a rămas
într'un salon în așteptare. Iată că apare după câțva
timp și Sultanul, întovărașit de Cuza Vodă. Sultanul
multumește lui Cuza că a venit cu o suită atât de
frumoasă și numeroasă, tocmai dintr'o țară atât de
depărtată, — Sultanul nu prea era tare în geografie. Toți
Pașii salutara respectuos pe Cuza, care s'a prezentat
aici ca un Domnitor independent și puternic și nu
ca un Domn vasal. Cuza spuse tuturor să meargă să
viziteze catedrala Patriarhiei. Aici Patriarhul grec
 oficia tocmai serviciul divin, încunjurat de cler. Cate-
drala era tixită de lume, cea mai mare parte greci.
Patriarhul care se vede că era înștiințat de această
vizită, întrerupse serviciul și din ușa altarului începu
să mustre pe Cuza, pentru că a secularizat averile

mănăstirești. Cuza întrerupse imediat pe Patriarh, spunându-i în grecește că nu-i permite să se amestece în afacerile interne ale României și îi întoarse spatele.

Grecii din catedrală începură să murmure, se auziră strigăte și puțin a lipsit ca fanaticii greci să nu săvârșească vre'un act de violență asupra fostului nostru Domnitor, dacă garda turcească, ofițerii turci și suița, nu'l încunjurau. Incunjuzați de soldați, au eșit cu toții din catedrală, urmați de strigătele grecilor.

Amintirile „Junimeii“

Răsfoind mereu Amintirile din «Junimeia» dăm de alte note importante ale lui Iacob Negruzzi, care se ocupa de schimbarea societății acesteia literare. Bună parte din membri dispăruseră. Maiorescu, Teodor Rosetti, Eminescu și Slavici trăiau la București. Carp își făcea numai scurte aparițiuni la Iași. Pogor eșea rare ori din casă seara și perdea tot mai mult interesul pentru «Junimeia». Profesorii N. Culiianu și Melik se simțeau cam străini în mijlocul unei generații tinere crescută în bună parte de ei înșiși. Singuri Nicu Gane, Gr. Buic iu, A. Naum și Iacob Negruzzi au rămas statornici până la sfârșit. În casa Negruzzi din strada Păcurari se strângea regulat odată pe săptămână întreaga generație mai nouă ce se ocupa cu literatura, însă fiind în toți anii aceștia deputat, Iacob Negruzzi se ducea câte-va luni pe iarnă la București, ceia ce producea o întrerupere supărătoare în mersul societății. Acum veneau regulat tineri ca Nicu Volenti, Abgar Buicliu, Const. Leonardescu, Xenophon Gheorgiu, Al. Philippide, Alexandru Sutu, Petru Misir, A. C. Cuza, Const. Meissner și alții. Aceștia când începură a învăța carte se treziseră cu «Convorbiri literare» în mână și aveau respectul tuturor epigonilor pentru acei cari, înaintea epocii lor, începuseră activitatea și lupta.

Pentru Iacob Negruzzi

La un banchet care a avut loc la 14 Aprilie 1885 în onoarea lui Iacob Negruzzi, d. A. C. Cuza compuse ad-hoc următoarea poezie :

- Tu-mi ziceai odată cum că pân'la moarte
- Dragostea ta toată tu ne vei păstra :
- Ți-ai uitat amice, le uitași pe toate ;
- Astfel este veacul, nu e vina ta.

(Din stihurile acum trecutului către
Domnul C. A. Rosetti)

Coane Jacques m'âncin cu stimă, la boeri mă dau plecat.
Am să spun vre'o două vorbe nu vă fie cu banat,
Chestiunea-i arzătoare, din pricina burghezimii
Care stă și se bocește pe ruinele „Junimii“.
„Convorbirile ne lasă, Jacques se duce, vai și chiu
„Iașul, veselă grădină, se preface în pustiu!“
Astfel plâng ca niște babe... „O Junime“ ce-ai ajuns !
Toți de-am zice, așa ne-ar merge vestea ca la popă tuns
Cum ! Să nu fim noi în stare „Junimiști“ get-beget
Să călcăm pe căi bătute, cât de slab și cât de 'necet !
„Junimiști“ ! pierit-au oare focul sacru dintre noi,
Rămniatu-ne-am cu toții cei mai vechi și cei mai noi,
Prăbușitu-s'a altarul, prăpădit-am focul sfânt
De plecăm mânăniți și gârbovi fruntea noastră spre pământ ?...
Trece-un om, urmează altul, soarta lui e tot aceea,
Căci eternă-i dat să fie numai singură ideea.
Sursum eorda ! Jacques se duce. „Convorbirile“ s'au dus
Însă soarele „Junimii“, după nouri n'a apus,
Mândru dogorește cerul ea și'n zlua cea dintâi,
Noi suntem urmașii Romei, noi vom fi urmașii tăi !

Budușcă.

Care ieșan nu a cunoscut pe Petru V. Grigoriu Budușcă, fratele lui Ion Grigoriu Havas, decanul ziaristilor din Moldova ? Era unul din apreciații publiciști români. De copil fu trimis la Paris, unde a trăit

în casa lui Edgar Quinet, căruia îi era nepot. În casa din Paris a lui Quinet, s'au perindat toate gloriile Franței de pe acele vremuri și ieșanul Grigoriu, de și tânăr de tot pe atunci, și-a atras atenția prin inteligența și spiritul său fin. Se știa pe atunci chiar că Victor Hugo, cel mai-frumos geniu al Franței din secolul al 19-lea, l'a plimbat de multe ori cu trăsura și îl lua acasă la dânsul, stând ceasuri întregi cu Petru Grigoriu.

Budușca a urmat la Paris clasele primare și liceale și a frecventat câteva cursuri de la Sorbona.

Reîntors la Iași, n'a fost ziar de pe la 1881 ca Budușcă să nu fi colaborat, fie cu articole politice, fie cu literatură. A colaborat la „Convorbiri literare“. A tradus din Victor Hugo și Alfred de Musset. Era genul său literar special „oda“. „Odele“ făurite de dânsul, erau adevărate mărgăritare literare. Aci la Iași, cu ocaziunea catastrofei de la Martinica, Budușcă a scris o „oda“ care i-a atras admirațiunea celor mai iluștri scriitori francezi. Dealtminteri corespundea cu Sully Prudhomme, François Coppée, Zola, Brisson etc.

A murit sărac. Viața lui a fost aceea a unui bohem, o viață de bohem intelectual.

Statuia lui Cuza-Vodă.

Se ia inițiativa rădicării la Iași a unui mândru monument pentru eternizarea memoriei lui Cuza-Vodă. Președintele comitetului e d. Gr. Ghyca-Deleni.

D. Gr. Ghyca-Deleni, este o figură frumoasă a Iașilor noștrii, este omul care și-a nchinat o bună parte din timpul său operilor mari. Pentru ridicarea statuiei lui Cuza-Vodă, d. Gr. Ghica-Deleni a făcut totul spre a se infăptui acest monument.

D-sa adresează cu această ocaziune o scrisoare Princesei Elena Cuza, care răspunde prin următoarea memorabilă scrisoare :

«O soartă fericită a vrut ca defunctul meu soț să fie chemat a realiza în cea mai mare parte do-

rințele Divanurilor Ad-hoc și să pună astfel întâile pietre la temelia noului stat român.

Cu câte greutateți a avut el a se lupta și cu cât devotament a lucrat la această operă, nimeni nu o știe mai bine de cât mine. Nu pot deci, de cât să



Statuia lui Cuza-Vodă.

vă aduc expresiunea adâncei mele gratitudini, pentru inițiativa ce a-ți luat de a păstra memoria faptelor sale și a recunoștinței neamului nostru. Iar dacă poate fi o mângâiere la adâncă mea durere, eu nu o găsesc de cât în starea de înflorire, la care iubita noastră țară a ajuns prin munca fiilor săi, sub înțeleapta

conducere a M. S. Regelui Carol. Vă rog să arătați via mea recunoștința întregului comitet».

Clevetici al lui Alexandri.

Se mai reprezintă pe scena Teatrului nostru ieșan «Ultra demagogul», cânticel comic, pe care l cânta în mod deosebit vechiul artist Luchian. Artistul Luchian a cântat de altminteri, după notele teatrale, încă de pe la 1862 cânticelul acesta a lui Alexandri. E vorba de celebrul Clevetici, zugrăvit de Alexandri și care făcea deliciul ieșenilor, când Luchian începea :

Eu sunt celebrul Clevetici
Cunoscut nu de mult pe aci,
Liberal ultra, jurnalist
Și constituționalist.
Unii 'mi zic că sunt demagog,
Alții că sunt numai un gog.
Dar eu n'asud, eu sufăr tot
Caci sunt un mare patriot!
Unii 'mi zic că's hărăgos
Alții pretind că's cam furios...
Dar eu n'asud, că sufăr tot.
Caci sunt un mare patriot!

S'a cântat la teatru, în timpul unor alegeri din Iași. Luchian de pe scena vroia să imite pe politicienii cari de pe scena cercului Sidoli ca și dâșii, spunea : «Sănătate și frățietate, domnilor cetățeni ! Am aflat că sunteți adunați în colegiu electoral pentru alegerea unui deputat și iatăm's, alerg, ca să expun profesiunea mea de credință. Vreau mai întâi consacrarea aptului de la 5 și 24 Ghenar, ca unul ce este făcut de mine și numai de mine. Dar domnilor, eu singur am fost atât de putinte ca să aprind soarele acelei zile memorabile ! Și cu toate acestea priviți : nu's nici macar un ministru !

«Vreau respectul Convențiunii, vreau sufragiul universal, vreau libertatea cea mai nemărginită a

presei, pentru ca să pot batjocuri când îmi place și pe cine 'mi place, vreau să răstorn tot ce există, pentru ca să-mi fac un pedestal din ruinele prezentului și să mă urc pe acel pedestal, ca să proclam republica democratică și socială. Trecutul e al strigoilor, prezentul e al moderaților, viitorul e al meu. Cercați domnilor să mă trimeteți în Cameră, cu mandatul de reprezentant al națiunii și atunci veți vedea ce poate Clevetici...

«Inchipuți-vă că sunt în Cameră.. iatămă 's la locul meu. Cer cuvântul domnule Președinte... cer cuvântul... nu mi'l dai? Prea bine. Am cerut cuvântul pentru ca să combat opiniunea emisă de d. ministru de finanțe în chestiunea bugetului. De și onorabilul preopinent ă cerut cestiunea prealabilă, voi întreba ce este bugetul, domnilor? Bugetul, domnilor, este pulsul unui stat... trebuie în consecință să'l pipăim cu luare aminte a unui medic. Intreb pe d. ministru de justiție: cum de a cutezat a călca sacrul princip al inamovibilității consacrat de Convențiune, depărtând de la judecătoria nu știu cărui district pe onorabilul cetățean Circisc, ce a dat atâtea probe de integritatea cea mai pură și de patriotismul cel mai pur. Îmi va răspunde d. ministru de resbel că formarea unei nouă baterii este necesară? Inșă, domnilor strămoșii noștri romani, companiile de arme ai strămoșului nostru Traian, n'aveau trebuință de atâtea tunuri ca să învingă pe inamici și când e chestiunea de bani, se cuvine să fim economi, căci acest buget este produs de obolul săracului, acelu sârman asuprit și nenorocit pe care cad toate sarcinele! A! d-le ministru de interne, dacă ai avea alte gânduri de cât cel de a prinde o rădăcină eternă pe scaunul președinției, ai gândi că înaintea d-tale, două drumuri sunt deschise, acela urmat de Bimbașa Sava și aceia urmat de Cavor.

«In zădar d. ministru al afacerilor streine mă întrepe sub pretext că n'ași fi în chestiune... dumnealui va știe uzul parlamentar, dar eu sunt trimes

aci de națiune, ca reprezentantul intereselor ei. Acest mandat sacru îl voi îndeplini ca cetățean liber și liberal, apărând cu energie și cu logică, libertatea, egalitatea, dreptatea, fraternitatea, inviabilitatea, inamovibilitatea, autonomia, convențiunea, drepturile naționale, garda națională, partidul național și, ceteralae. Și de ce nu? Am toate calitățile de a fi ministru. O mărturisesc cu toată modestia, domnilor, pentru că am fost și voi fi cetățean român și nu am obicei de a aprinde lumânări, din contra, eu le stâng».

Cum petreceau ieșenji

Despre petrecerile cari aveau loc în orașul nostru vorbește d. Iacob Negruzzi în «Amintirile» sale. Sunt duioase aceste aduceri aminte «din copilărie», cum le numește dânsul. Cel întâi local în care s'a adăpostit Teatrul Național din Iași, au fost casele d-rului Peretș, situate într'un colț al pieței unde s'a ridicat de curând și teatrul actual. Clădirea însă fiind veche, în partea stricată și improprie pentru teatru, acesta a fost mutat după câți-va ani în Podul Verde (strada Carol de astăzi), într'o casă particulară, pe locul unde se rădica astăzi Universitatea. Această casă fusese prin cumpărătura sau moștenire, proprietatea lui Vodă Mihail Sturdza, care a trecut-o Statului Moldovei.

Teatrul avea trei rânduri de loje deasupra cărora se întindea galeria. Localul era luminat de un policandru mare cu lumânări de ceară, apoi de spermanțetă și de câteva candelabre ținute pe niște stâlpi groși uniformi și urâți ce despărțeau lojile de sus până jos. Policandrul se cobora aprins gata din pod printr'o deschizătură rotundă, acoperită cu două obloane. Aici, în acest local, s'a dat o reprezentație, de către societate, în beneficiul incendiștilor din București. C. Negruzzi apară pe scenă îmbrăcat în altfel de haine, spune Iacob Negruzzi, de cât cele obișnuite. Boerimea din Iași a dat apoi o altă repre-

sentatie, în folosul săracilor. S'a jucat o comedioară franceză și două românești. S'a reprezentat «Un poet romantic», scenetă în versuri de Matei Millo. Cele trei roluri principale erau ținute de Didița Mavrocordat, mama d-nei Natalia Suțu, Constantin Negruzzi și Matei Millo. Al patrulea rol era jucat de Al. Mavrocordat, văr cu Didița Mavrocordat și tatăl lui Edgar și Leon Mavrocordat.

Efectul ce făcu asupra publicului recitarea de versuri românești, fu mare. Teatru român, versuri o-



Cucoane Moldovence.

riginale române, boeri și cucoane cari obișnuit, conversau între ei în limba greacă, apoi în limba franceză, vorbind și declamând românește, lumea părea că se deșteaptă dintr'un vis urât.

A doua piesă jucată a fost «Nunta țărănească» de Alexandri, cu cuplete cântate în românește, cu limba înțeleasă de toți, cu costume țărănești. Rolurile erau astfel împărțite: Alecu Leonescu jucat de Vasile Alexandri, Chir Gaitanis—Matei Millo, Moș Trohin Pacală—Constantin Negruzzi, Ilencuța fata lui —Didița Mavrocordat și Frunză—l. Ghița Bragadir.

Toți jucau bine. Millo, era minunat. Era un haz general când, rădicat în scrânciob cu de-asila de țărani, Chir Gaitanis Millo, gemea amețit și cânta cu glas jalnic:

Aman, aman che nu mai pot
Aman, aman che mor de tot!

A jucat în piesă și un Ghica, poreclit Chefal. Vroia negreșit să se producă pe scenă. I se dote un rol de paj, care, în actul din urmă apărea pe scenă și rostea frasa: s'en est fait, il est mort! Toată ziua, înainte de începerea reprezentației, Chefal declama fraza aceasta înaintea oglinzii. Dar în seara reprezentației era foarte emoționat. Când trebui să apară pe scenă, tot sângele îi îngheța și nu putu face nici un pas. Impins mai mult de regisori și actori din culise, intră în sfârșit pe scenă și amețit precum era strigă în gura mare:

C'en est mort, il est fait!

A fost timp Je o săptămână un subiect picant de conversație.

Extraordinarul talent teatral al lui Millo, făcea dintr'însul idolul publicului ieșan. Totuși, situația sa în Iași era falsă. Rudele sale de aproape ocupau poziții înalte în stat și el se producea pe scena teatrului, în compania comedianților cari în acele timpuri nu se bucurau de loc de o mare vază socială. Millo părăsi Iași și se așeză definitiv la București.

D'apoi Luchian, moldovanul Luchian. În «Creditorii» de Alexandri, era neîntrecut. A jucat-o la moșia Negruzeștilor la Trifeștii-vechi, astăzi Hermeziu. Luchian juca pe Alecu Verișanu actor, iar d-na Sterian pe actrița Aglaia. Apoi, Dumitrache Bibiri o rudă a Negruzeștilor juca pe Tache Zăvrescu, Alecu Hermeziu rolul unui croitor francez, Costachi

Negruzzi pe un ciubotar neamț, Pantazi Curt pe un cofetar grec, Leon Negruzzi pe un droșcar lipovan și Iacob Negruzzi pe un zaraf jidov. Pantazi Curt foarte greu fusese hotărât a juca în „Creditorii“. El era cam surd, apoi se supăra foc de ori ce observație i se făcea; era și timid și nu juca decât cu condiția ca să nu fie invitate și alte persoane din Iași. Curt era însă obiectul tuturor glumelor, victima tuturor farselor. Cucoanele se prefăceau a fi înamorate de dânsul, spre a-și bate joc în urmă; altă dată i se fura peruca în vremea somnului și îi lăsau o zi întreagă cu capul neted ca o minge, iar în altă zi i se luau din greșală hainele, în vreme ce se scâldea și el rămânea gol și prăpădit pe mal, strigând cât îl ținea gura.

După reprezentație, se întinse o masă lungă în grădina luminată cu lanterne venețiene, iar veselă se prelungi până noaptea târziu.

Curtea Domnească

Și amintirile despre curtea domnească din Iași, sunt frumoase pentru ieșeni. Ori cât ar fi de vechi aceste amintiri, ori cât s'ar cunoaște ele de către unii și alții, își au tot farmecul lor.

Un foc izbucni în casele spatarului Ilie Burchi Smeul, unde se pregăteau vutce și șerbeturi pentru a doua zi 20 Iulie (1827), ziua Sfântului Ilie. Aceste case sunt acele care formează astăzi aripa dreaptă a foastei Academii Mihailene, adică a Liceului Național de astăzi. Focul mânat de o cumplită furtună, prefăcu în câteva ore, toată ullța mare și o a treia parte din Iași, în cenușă. Curtea Domnească luă foc și până'n seară de abea de au mai rămas neajignite câteva beciuri boltite. Avera Domnului a fost prada focului, iar Domnul fugi în casele Spatarului Panaite Casimir, ce astăzi formează aripa dreaptă a Liceului Național, case rămase neatinse de foc. Curtea Domnească a rămas o ruină jalnică pentru Iași mai bine de 13 ani. Dar Poarta Curții? Ea fu dată jos în 1842,

sub cuvânt că ascundea prîvirea Palatului Administrativ, pe atunci Palatul Ocîrmuirii. Curtea Domnească botezată în 1842 Palatul Administrativ, sau cum o numeau Moldovenii Curte, a fost gata în 1843 și număra 80 odai mari, apoi altele mici.

Sub Mihai Sturdza, curtea s'a restaurat, dar paraclisul domnesc din curte nu s'a făcut, ci numai s'a păstrat locul unde era odinioară. Grigorie Al. Ghica l'a făcut la loc și în el s'au adus încă multe icoane și odoare sfinte, câte rămăsese din biserica Domnească de pe Poarta, care se datorea evlaviei lui Grigore Ghica Voevod cel Bătrîn și care se păstrau la Mitropolie. Paraclisul acesta a existat la Curtea Domnească pîna la 14 Ianuarie 1880 și aici se făceau jurăminte politice.

Cum se învăța odinioară

Cum se învăța odinioară în Iașiii noștri, o povestește tot Iacob Negruzi, care amintește de un vechiu profesor D. Gheorghiu de la școala normală de fete din Iași, care venea și pe la «Junimea», asistînd la lecturile și discuțiile literare. Apoi mai era un german din Bucovina Schuller un om mic de statură, ghebos, cu picioarele strîmbe și așa de slabe, în cît nu putea umbla de cît prin odăi și chiar acolo sprijinindu-se pe un baston gros. El predă germană, franceză și gramatică română. La lecțiile lui Schuller mai veneau fiul unui francez și al unei engleze, comercianții din Iași Duhamel, apoi Franz Müller fiul unei văduve germane și Cristache Calcautru fratele actriței Marghiolița Sterian. Profesorul asistau dimineața la toaleta elevilor, cînd fecioru din casă îi fricționa cu prostirea udă. Ba făceau și serviciul de doftori, cînd cineva se îmbolnăvea. Pentru friguri, aveau un leac miraculos. În loc de dejun, puneau pe bolnavi să înghită pe nemîncate o ceașcă mare de cafea neagră, tare, fără zahar, în care storceau o lămâie întregă, apoi 24 de ore nu mînceau nimic. Efectul era că frigurile treceau repede.

Ziarele vechi din Iași

Câteva ziare vechi din 1880—«Independința Română», era în anul al 7-lea și apărea la Iași, odată pe săptămână. Abonamentul era pe un an la Iași 40 lei noi, iar în județ 42 lei noi. Redacția și Administrația era în strada Florilor. Ziarul se ocupa despre stagiunea (1880-1881) societății dramatice române din Iași, care s'a constituit la 29 August 1879, pe baza legii Camerilor din 30 Martie 1877. Se citează pe Maria V. Teodorini, C. Teodorini, Teodor Vasiliu, veterani și ageri luptători ai scenei. Repertoriul era format din drame și comedii: Regina Sarpi, Furătoarea de copii, Bastardul, Viața studentească la Paris, Rocambol, Orbul și cocoșatul, apoi Doctor Claus, Miss Suzana, Deputații în familie, Manușa și Evanțaliu, Disciplina rusească, etc. Ca vodeviluri: Curcănăreasa, Junața Mușchetarilor. Fiica unui artist, etc. Director de scenă era M. Galino, regisor V. Delmary șef de orchestră P. Benotti, pictor G. Fredas și souffleur I. Mavrodin. Prețurile serale erau: benuar 18 franci, avanscena benuar 36 franci, stal 4 franci, galeria 1 franc. Alt ziar era «Ștafeta», care apărea zilnic la Iași, apoi «Liberalul», tot zilnic, apoi «Curierul lui Balassan», foaia care apărea Duminică, Mercuria și Vinerea.

La tipografia H. Goldner se imprimau cele mai importante ziare, ca: «Nepărtinitorul» în 1856, redactat de C. Negruzzi, N. Istrati și N. Gane, «Steaua Dunării» în 1857 redactat de M. Cogălniceanu, «Storia Română» prima foaie redactată de Hajdeu, «Vii-torul» redactată de Gr. Balș, N. Aslan și A. D. Holban, «Foaia de Agricultură» redactată de frații Ioan și Nicolae Ionescu, «Moldova», redactată de T. B. Lătescu, «Progresul» foaia publicațiilor oficiale. «Pre-utul», foaie bisericească, «Noul curier Român», redactat de Sc. Bădescu și Bernhard, «Independința română», redactată de Radu Petrescu «Apărătorul Legii», la care colaborau Gh. Mărzescu, A. Vizanti

V. Gheorghian și A. D. Holban, «Darabana»; ziar umoristic, cu gravuri desemnate de A. D. Holban, «Steaua României», organul liberalilor moderați, «Ștafeta» și »Liberalul».

IN 1904.

. Spiru Prasin.

Moare Spiru² Prasin. Și cum moare? Lovit de un glonte, într'ur duel stupid pe care l'a avut cu ziaristul Scânteie-Finkelstein. Pastra în dânsul cultul neîntrecut al frumosului și imaginația necesară, spre a-l reda plastic prin vorbe, — cum a zis despre dânsul A. D. Xenopol.

A început a scrie din școală.

A scris în limba lui Victor Hugo, pentru care avea un cult special.

A trimis niște versuri lui Sully Prudhomme, care i-a răspuns printr'o frumoasă scrisoare, în care-i analiza inspirația și îi prezicea un frumos viitor pe calea literilor.



Spiru Prasin.

Prima societate de economie.

Își are un trecut destul de duios și Prima societate de economie din Iași, cea din Poartea Curții. Acum 51 de ani în urmă, mai mulți modești institu-

tori de la Trei Erarhi, în frunte cu I. Darzeu, hotărârea să pue bazele unei case de economie și, tari în hotărârea lor, depuseră fiecare atâtea parale cât încăpuseră într'o cutie de chibrituri de 5 bani. 14 înși abea putuse subscrie 292 lei, bani 50, pe ziua de 1 Iunie 1871. An cu an societatea a progresat. De la cei 14 depunători de la 1871, numărul creșcu enorm, asociații se 'nmulțeau.

Grigorie Scorpan.

O figură cunoscută și simpatică a Iașilor, era Grigorie Scorpan, profesor de desen și caligrafie la liceul național și la Seminrul pedagogic universitar. Era un om al datoriei, iubit de colegii săi și de elevi, blajin și dulce la grai și prietenos.

Palatul Administrativ....

Palatul Administrativ începe să se despopuleze. După tradiția și inscripțiile vechi, Curtea Domnească din Iași durează din zile de mai înainte de Descălecarea Romanilor, din zilele Dacilor. Un neam din nația Dacilor, numit Iașii, se întindea de dincoace de malurile Prutului spre Nistru, iar la locul unde stă astăzi Curtea, se înălța, în vremi depărtate, Cetatea Iașilor.

Episcopul Amfilohie Hotinin a descris Iașii și Curtea Domnească așa cum erau pe la 1780, în o carte scrisă în nemțește și tipărită la Sibiu la 1805. Iașii au fost unul din cele mai însemnate locuri unde stau legiunile romane și pe timpul Romanilor, această întinsă zidire ar fi curprins peste una mie odăi.

Curtea din Iași, mai târziu, înfățișa prin pozițiunea sa firească, un loc propriu pentru cetate, fiind situată pe o înălțime și aparată prin o mare baltă, spre răsărit și miază-zi, ce forma Bahluiul la poalele dealului cu cetatea. În fața Cetății Iașilor, adecă a Curții, sta o altă cetate mai mică, pe înălțimea care până astăzi își păstrează numele de Cetățue, înăuntru căreia, la 1672, Ion Duca, Voevodul Moldovei,

rezidi Mănăstirea numită Cetățuia. O tradiție veche spune că între Cetatea sau Curtea din Iași și Cetățuia, era un conduct subteran, care punea în legătură și corespondența amândouă cetățile. După ce s'a restaurat Curtea din Iași, moldovenii au numit-o Ștefanovița, după numele restauratorului ei, Ștefan cel Mare. Înainte vreme când se scria Iași, se punea în paranteză Ștefanovetia, care cuprindea și Cetatea (Curtea) și orașul Iași.

După un foc mare, nu rămăsese de cât 600 odăi și cu timpul se 'mpușinara și aceste odăi, până ajunsese la 100.

Curtea domnească era înconjurată de un zid quadrat, foarte gros, întărit cu turnuri; în unul din aceste, acel despre Bahlui, care până la 1834 era încă în picioare, pe locul ce formează colțul cazarmei foaste a Grenadirilor, ce esa în uliță, în preajma caselor, ce au fost ale logofătului Grigorie Ghica și în care a fost multă vreme gimnaziul Alexandru cel Bun (din Strada Palatului), în acel turn, s'au tăiat vornicul Manolache Bogdan și spatarul Ioan Cuza, din porunca lui Constantin Moruz, în August 1778. În fața foastei Porți Domnești, în preajma caselor aceste ale logofătului Gr. Ghica, în stânga, se vede un colț ce iese în uliță. Pe acel loc se înalța un turn, rotund, cu ferestruici mici, săpate în piatră, pe care de abea intra mâna și care putea sluji mai bine de metreze apărătoare, de cât de ferestre aducătoare de lumină. Acel turn își trăgea cel puțin temeliiile sale, încă din vremea Romanilor. Turnul acesta și o altă zidire au slujit de închisoare Domnească. Generalul Kisseleff porunci de se părăsi acel mormânt, în care ticaloșii se îngropau de vii și o locuință luminoasă fu hotărâtă bieților osândiți. În acel turn, în partea subpământeană, unde nici odată lumina zilei nu străbătea, la 18 August 1778, o grozavă tragedie se pregătea: pe un pat de scânduri, acoperit numai cu un mindir de pae mucedu, ședeau doi nenorociți, ferecați în obezi, ce erau legate cu lacăși de fier, de patru

belciuge, înfipte în pãreți. O opaiță palidã, neputând rãzbate de a sa întunecime, slujea numai a mãri grozãvia locului. Acei nenorociți erau vornicul Manolachi Bogdan și spatarul Ioan Cuza. Pãcatul îi ajunsese. Ei picarã sub ghiarele de oțel ale lui Constantin Moruz.

Dar, și o nuntã mare și o mare veselie se petrecu la Curtea Domneascã.

O nuntã mare și mare veselie avurã loc la Curtea aceasta Domneascã, cãci fiica cea mai mare a lui Vasile Lupu Voevod, Ana, se cãsãtori cu principele Ioan Radziivil, palatinul Litoviei. Au asistat la nuntã oameni mari din țãri strãine. Și n'au lipsit nici zicãturi, adecã pe vremea aceea însemna muzicã, nici meșterii de bucate aduși tot din țãri strãine. Curtea era împodobitã toatã. Veneau boerii și cãpeteniile țãrii pe cai turcești, cu podoabe și cu pețiene la șlice. Și s'au întins pe petrecanii și au benchetuit cãteva sãptãmãni, dupã care cneazul Radziivil și Doamna sa au pornit în țara leșeascã, cu zestre foarte bogatã. Serbarile de la nuntã aceasta au fost mari. Soseau invitații streini, cu sute de cãlãreți dupã dãnșii, cu toți îmbrãcați în piei de lup. Suita era îmbrãcatã și gãtitã ca de nuntã. Și au fost mai bine de douã mii de cãlãreți și pedestrași. Curtenii Domnului moldovan purtau haine captușite cu soboli, cu samuri și cu risuri. Bucatele de pe toate mesele erau gãtite dupã gustul leșesc și pretutindeni era tot felul și de prisosit: blidele, ulcioarele, lingurile și cuțitele de pe mesele cele lungi, toate erau de argint de cel curat. La masã, în locul cel mai de frunte, au șezut solul Craiului leșesc și tot pe rãndul acela, mai întâi au șezut Vasile Lupu Vodã, apoi toți Domnii leșești, mirele, Mitropolitul de Kiev, etc.

În piața Curții, mai înainte de a ședeã la masã vre-o 50—60 de pãrechi de cucoane, singure pãnzãnduse de mãnã, acuş rotogol, acuş de-alungul, au întins hora romãneascã, la care numai s'au uitat barbații, dar nu s'au amestecat între ele, ci înainteã lor

un oare care Stolnic bătrân, cu comănaș pe cap și cu baston în mână, sârea cât putea. Ospățul femeilor încă a fost introaltă casă.

Când au venit nuntași, Vasile Vodă le-au eșit înainte, ca la o jumătate de milă de loc, pe un asurean foarte bun și scump, împodobit cu sersamuri de aur și țintuit cu petre scumpe. Podoaba lui Vodă și a calului, plătea 40 mii de taleri.

*

Mai târziu, la capul scării Curții, un beciu vestit era și în care a stat închis mulți ani, Iordache Ruset Vornicul, din urgia lui Nicolae Vodă Mavrocordat. Dar venind Domn al Moldovei Dumitrașcu Cantemir, descăleca drept la ușa beciului, strică ușa și scoase pe Iordache Ruset, boer din partidul său, apoi intră în Curte, se sui pe tron, iar N. Mavrocordat ridicându-se de la Curte, a mers acasă. Sub Grigorie Ghica, la poarta Curții la turn, s'a pus un ceasornic care bătea, de auzea tot orașul. Ceasornicul de aici și celelalte ceasornice din Curte aveau ceasornicari deosebiți, numiți ceasornicari domnești, cari se bucurau de ranguri de boerie, de priveligii etc.

Sub Mihai Racoviță, garda de la Curtea Domnească, se compunea din 500 slujitori călări. Ei păzeau ziua și noaptea.

Mai era înaintea Curții Domnești, și un scrânciob. De furca acestui scrânciob, Mihai Racoviță a spânzurat la 9 Ianuarie 1717, pe Cuza spătarul, îmbrăcat, încălțat cum l'au găsit, prepuindu-l pe nedrept că avea știință de urmările fiului său și a unui cumnat al său, ce ședea la Brânișteni peste Moldova, care umblau cu alți boeri la Austriaci după invasie și ca ei însuși ar fi fost în relații secrete cu nemții.

Un neamț care trecu prin Iași în 1611 scria că trei zile a petrecut în Iași, cari semăna cu un oraș țărănesc, nu are zid împrejurul său, dar are un castel vechiu, în care șede Domnul.

Ba, Ștefan Tomșa dădu foc în mai multe locuri Iașilor și prefăcu în cenușe capitala Moldovei. Din

două zeci și două c'e mii de case ce erau în Iași, abea au scăpat de acel foc șasă sute.

Cum era în Palatul Domnesc sau la Curte, la Palatul Administrativ de astăzi? Scara cea mare, scara de ceremonii se numea scara diyanului. În unul din apartamentele Curții, lângă apartamentele Doamnei, era o casă de baie superbă, zidită de Vasile Lupu, pentru uzul domnesc, cu un paviment de marmură, în care apa se aducea din lac cu căruțe. Lacul era în dosul curții și se numea heleșteu și era destinat pentru pește foarte mare, scump și conținând sământa icrelor. Iarna heleșteul îngheța și boerii se plimbau pe el călări, între curte și M-rea Galata. Heleșteul acesta se întindea până în dosul Trei-Sfetitelor și biserica de lângă Curte, a Sfântului Neculai, se numea biserica Domnească; când Domnul ședea la masă, cânta muzica, bătea toba, sunau flutere și trâmbițe.

În dosul Curții Domnești era heleșteul cel mare iar deasupra heleșteului un foișor Domnesc. Din acest foișor fiul lui Vasile Lupu arunca pe boeri în heleșteu și apoi râdea și scoțindu-i din apă îl îmbrăca în haine domnești. Aceasta era o curioasă petrecere a acestui nebunatic, care nu era copt în vrâsta sa.

Dar al șeptelea foc, cumplit, nu lăsă din toată Curtea aceasta domnească, de cât piatră. Reședința Domnilor se muta din casă în casă: când în aceea unde a fost Universitatea veche, când în casele foste ale logofătului Alecu Mavrocordat, mai sus de biserica Buna Vestire, unde au fost Institutele-Unite (Oltea Doamna de astăzi), când în casele de lângă Sf. Spiridon ale Hatmannului Costachi Ghica, când în sfârșit în casele Ruxandei Rosnovanu.

Vine apoi Curtea cea Nouă sau Curtea Domnească rezidită, care își are importanța ei.

Scarlat Pastia și D. Gusti

Sunt cei doi foști primari de care și amintesc cu drag ieșenii. Cu zeci de ani în urmă, locurile de pri-

mar al Iaşilor, de senator, de efor al Spiridoniei, de multe ori erau ocupate de una şi aceeaşi persoană. Era lipsă de oameni, dar acei cari erau, erau de seamă. Aşa, se ştie că Scarlat Pastia ocupa odată cu demnitatea de primar al oraşului şi cea de efor al spitalelor Sf. Spiridon. Au ramas limpede în amintirea ieşenilor adresele pe cari „primarul“ Pastia le trimetea „eforului“ Pastia. Epitropia Sf. Spiridon având nevoie de concursul Comunei Iaşi, ca ori ce administraţie, mai cu seamă cum este cea a Spiridoniei, foarte dese ori se schimbau adrese între cele două instituţii. Intr'una din zile, Scarlat Pastia urca mai grăbit scările de la cancelaria epitropilor, — pe atunci în vechea clădire unde astăzi se găsesc secţiile dermato-sifilitică şi genito-urinară ale d-lor d-ri Demetriade şi Ştefănescu Galaţi. Se aşeză la birou şi concepă o adresă în calitate de epitrop către primar. După o jumătate de oră, părăsind epitropia Scarlat Pastia se 'ndreptă către Primărie, unde găsi adresa trimeasă de dânsul cu câteva momente mai înainte. De astă dată „primarul“ Pastia se puse şi răspunse „epitropului“ Pastia...

Modest, foarte modest, acest om care locuia într'o cameră a otelului, ce purta numele său (mai târziu otel Romania), era nedespărţit de macferlanul său, pe care nu l'a părăsit, decât odată cu moartea sa. Dar primarul D. Gusti, al cărui nume a rămas printre marii primari pe cari i'a avut oraşul nostru? L'au apucat mulţi, pe când inspecta pitărie cu pitărie cântărind singur pânea cu balanţa, spre a se încredinţa dacă nu se da lipsă la cântar.

Aşezarea boerească la Iaşi

Ce erau Iaşii în 1840 sau ce era o aşezare boerească pe timpul acela. Din multele note pe care le-a lăsat fostul Mitropolit al Moldovei Veniamin Costache le cunoaştem.

Tot ce era mai de seamă pe lângă Curtea Domnească, era pe uliţa mare, mai în faţa Mitropoliei.

Pe aici se 'ntindeau zidurile care serveau de magazin la toți meseriașii legați de casă. Partea dinspre strada Golia cuprindea casele locuite de impiegatii și oamenii familiei, cari aveau o biserică specială în care slujeau preoții puși sub ordinile Arhimandritului. Locuința boerească era atât de mare, în cât, la început cine intra se pierdea prin coridoarele și pridvoarele casei. Trei zeci de feciori de boeri locuiau în incinta casei aceștia. Se numeau copii de casă și cari creșteau cu cheltuielile familiei, fiind îmbrăcați cu haine de mătase și cu șaluri turcești. În grupe de câte șase inși, ei făceau serviciul apartamentelor interioare ale boerului; cu toate acestea nu se socoteau în rândul slugilor. După ce li se făcea educațiunea, ei intrau în cancelarii și înaintau prin protecțiunea familiei de care se țineau toată viața lor. Patruzeci de arnăuți, îmbrăcați numai în fir, sub o căpetenie specială, formau garda și escorta capului familiei; ei mergeau călări când boerul se ducea în ceremonie la biserică sau la palat. Când boerul ocupa un post public, birourile funcționarilor se transportau la locuința sa, împreună cu toți impiegatii. Hârtiile se țineau în saci și rămăneau în familie, afară de actele domnești, care se depuneau la Postelnic și eele eclesiastice cari se păstrau la Mitropolie. Într'o cameră, toate aceste documente se țineau sub chei. Un incendiu le-a mistuit pe toate și covoarele de Persia cari acopereau scările și divanurile, reacoperite de șalurile și de ștofele cele mai scumpe din Turcia și Europa și tablourile din Italia au disparut.

Ienicerii au pus mâna pe argintărie și lucrurile scumpe.

Astăzi Palatul Administrativ, foasta Curte Domnească din Iași, așteaptă acum ca și de ani de zile, nu să fie rezidit, ci să-și deschidă porțile doar, căci nu-i lipsește nimic din splendoarea și impunătoarea-i înfățișare.

Intre Nicu Gane și Iacob Negruzzi

La a douăzecea aniversare a vechei societăți ieșene «Junimea», Nicu Gane adresează lui Iacob Negruzzi, următoarele versuri:

Suflă vijelia 'n geamuri, eu pe-o carte stau plecat
Urmărind slovele negre, de mii gânduri spulberat,
Într'un colț nevasta coasă pentru opt copii strengari,
Care sburdă împrejuru-și și-i fac capul călindariu.
Eu încă n'aud nimica din furtuna de afara,
Din furtuna din lăuntru; a mea 'nchipuire sboară
La ce-i scris în cartea veche: Anu'ntâi de «Con-
vorbiri».

Și mai departe:

O! dar gândul e speranța, sborul tău ce nu-l oprești?
Răscolind cele trecute numai cât mă amărăști;
Redeștepți simțiri ascunse, deschizi rana învelită;
O! nu te 'ncearca zadarnic să mă pui iar în ispita!
Astăzi, când mă uit în juru'mi la cei opt copii ștregari,
Opt speranțe întrupate, marturi timpului fugari,
Zic că-i dusă tinereța-mi; rânduilor de-acuma vine;
Sigur decât noi bătrânii, dâșii pace vor mai bine.
Iar eu închid azi cartea unde-odat' am găngurit
Primul vers pe care dorul inimii l'a zemislit;
Pun pecetea pe trecutu'mi și mă duc în astă sară
Să serbătoresc a noastră douăzecea aniversară!
Am să gust cu-ai mei prieteni vinul cel uitat în hrubă,
Vai de acela ce cu mine va voi să stea la probă!
Îți făgăduesc, amice, c'am să fiu de-un chef nebun,
Căci odată zice omul tinereței rămas bun.

Poarta Sf. Spiridon.

La cișmelele din poarta bisericii Sf. Spiridon se află două inscripțiuni turcești. Sunt din timpul lui Grigore Al. Ghica Vodă din 1764, care făcu două cișmele cu apă bună și îndestulătoare. Înmulțindu-se

norodul la Iași și că apa este puțină și greu de adus, Grigore Ghica s'a gândit să aducă apă, să aibă săracii de unde se îndestula. Și a adus din trei patru locuri, făcând două cișmele frumoase pline de apă, la poarta Sf. Spiridon și altele la poarta Goliei, cu o hazna mare care să adape tot norodul. Cișmelele se văd și astăzi, având fiecare câte o țevie, una 'n dreapta alta 'n stânga porței lui Sf. Spiridon. Prin aceste țevii curgea apa adusă de Grigorie Ghica Vodă. Deasupra fiecărei țevii, se afla câte o inscripție în limba turcească, cu litere sapate pe piatră și în relief. Dar de abea se mai cunosc că literele au fost cândva aurite. Și inscripțiile glăsuesc: «Sub domina lui Gligor beiu, fiul lui Alexandru bine făcător, care a stăpânit cu dreptate, a isvorât în Moldova această apă ce curge limpede și curată». Iar ceialtă inscripție glăsuește: «Acelora cărora le este sete, se mulțumesc văzând această cișmea cu două țevii din care curge apă ca și din doi ochi ai îndrăgostiților și care vor pomeni că Gligor beiu a făcut fericit orașul Iași, aducându'i această apă dulce ca mierea».

Gavril Buzatu.

Faimosul calău, cel de pe urmă călău, Gavril Buzatu își îndeplinea meseria lui, cu multă punctualitate. Când era vre'o execuție de săvârșit, dânsul era persoana asupra căreia erau ațintite privirile tuturor. Un grup de oameni se zărea din depărtare. Cu cât se apropia, cu atât și norodul se înmulțea. Iată o femeie, care mai mult era târâta, de cât mergea. Din când în când cădea în genunchi, împreunându'și mânilor. Cei de la spate însă îi dădeau zor de mers. Atunci dânsa pornea în goană, urlând sălbatec, sfâșietor, îngrozind liniștea molcomitoare a orașului Iași. Calăul Gavril o aștepta. Gavril, nu era zi, ca să nu'și scoată victimele din închisoarea din Iași, acele cari aveau să'i cadă în mână curând. Le bătea cu arcanul și le arăta norodului ce sta adunat

în gramadă pe ulița Păcurarilor. În clipa execuției, o tăcere adâncă cuprindea pe fiecare. Gavril era nerăbdător. Cu o încruntătură de ochi, el își apropia victima de pedestalul unde avea să se odihnească curând trupul. O slujenie de om, cu buze mari, cu privire înfricoșătoare, cu o statură uriașă. Purta o manta lungă roșie, pe cap o beretă de aceeași culoare, la mijloc încins cu un brâu, în care strălucea veșnic vârful unui iatagan. Și dacă Manta-Roșie și astăzi poartă încă acest nume, atunci desigur tot acestui faimos Gavril se datorește.

...Cu gulerile rădicate, pe jos, cu acelaș norod și cu acelaș alai, condamnații urmați de călăii, treceau străzile Iașilor, pășind spre Manta Roșie de la Prumoasa. Fețele lor erau palide, ochii lor umbriți de gene lungi se pierdeau într'o trândăvie adâncă, iar pe buzele lor rătăceau adeseori zimbete ciudate. Gavril Buzatu însă era nerăbdător. Vroia să scape mai curând. Și numai după o clipă, totul era gata. El își îndeplinea meseria cu o punctualitate matematică, în ori ce ocazii.

Despre Gavril Buzatu se vorbește în toate straturile societății, căci era un tip care făcea ca bogata imaginație a fabricanților de romane haiducești să se pue pe lucru. Mulți ani după ce călăul acesta al Moldovei, a încetat de a mai trăi, s'a vorbit mereu de dânsul. Era un țigan fugit de la robie ce s'a apucat de hoții și de ucis la drumul mare, comițând nenumărate jafuluri și crime, atât singur cât și cu alți semeni, mai cu samă împreună cu banda de hoți a lui Ion Chetrariu, până ce puterile de care dispunea orașul Iași, au reușit să'l prindă și să'l închidă.

Beciurile și aresturile polițienesti erau tixite de răi făcători de tot soiul, cari erau lăsați să piară de foame și de frig sau de bătaie, în fundul beciurilor în cari erau trântiți și numai la puțini din ei li se făcea cinstea de a fi... spânzurați, după o judecată sumară. Aceștia erau negreșit aceia din hoți cari își capătase o faimă mai mare în popor, prin crimele mai multe

și mai îngrozitoare ce le comiteau. Intre aceștia din urmă erau și Ion sin Iftimi Chetrariu și Gavril Ciobanul zis și Buzatu. Amândoi fuseseră de mai multe ori prinși și scăpați, dar la urmă se luară măsuri mai strașnice spre a asigura justiția țării de persoana lor și după o zăcere de câteva săptămâni, încătușați în fiarele grele de aproape o sută de ocă fiecare și legați de belciuge fixate în zidul închisorei, se hotărâ executarea lor prin ștreang, pentru o anumită zi.

Marele armaș al țării un fel de procuror general executiv de pe atunci, își aduse însă aminte că nu mai are la dispoziția sa un călău. Se adresă prin publicații cu darabana în întreg lașii, spre a aduce pe acei cari ar voi să ocupe acea slujbă delicată de care statul și societatea aveau mare nevoie în acea vreme, făgăduindu-se leafă bună și alte multe. Dar, nici un postulant nu răspunse la apelul darabanei. Se hotărâ atunci ca Armașul să meargă el însuși la închisoare și să întrebe pe toți clienții săi de acolo, cari dintre ei ar vroi, în schimbul capului său și al libertății, să îmbrățișeze frumoasa meserie... de călău, ce era vacantă. Refuzară toți. Unul singur primi: acela fu Gavril Buzatu, un țigănoi colos la trup, slăt la față și cu o privire fioroasă de te vără în friguri la cea dintâi căutătură.

Era în 1839. Gavril debuta în noua sa meserie, punând ștreangul în gâtul tovarășului și căpitanului sau, Ioan Chetraru. Gavril țiganul își recăpătă de atunci o libertete relativă, prin faptuf că fu îngăduit să locuiască în oraș, într'o uliță dosnică din apropierea Criminalului, astăzi strada Fatu—Pacurari, cu condițiunea însă ca să nu părăsească nici o clipă lașii și a fi gata ori când i s'ar cere concursul său. I se dădu leafă și uniforma pentru zilele de operație și pentru zilele de odihnă. El mai era obligat a se mai ocupa și cu corectarea prin cnut a aceloră osândiți sau presupuși numai, cari nu erau hotărâți pedepsei capitale. Gavril bătea până la sânge, din

ordinul armașului, atât în beciurile și chiliile Criminalului, cât și la respintenele orașului, pe acei ce i se indicau, ținuți de picioare de cazaci sau jandarmi ai stăpânirii. Ori de câte ori urma să aibă loc o asemenea execuție, se bătea mai întâi un timp oarecare, jumătate de ceas aproape darabana, ca să se adune publicul și să asiste la o astfel de priveriște gratuită, spre a sluji de pildă acelor pe care pă-



Gavril Buzatu.

catul i-ar împinge să comită fapte ca acele ce e imputau osândiților. Execuția cu care și-a încheiat cariera sa... oficială Gavril, a fost cea a fraților Cucuic, cari și-au ucis în complicitate cu mama lor vitrigă și un rob, pe tatăl lor propriu. Cel mai mare dintre frații Cucuic fusese angajat într'un minister al Moldovei, iar cel mai mic ofițer. Pe întinsa câmpie de lângă Mănăstirea Frumoasa, unde de obicei se țineau iarmaroacele ieșene, deasupra movilei de pământ numită Sarandei, se ridică două furci nalte, destinate a susținea... pe acei ce urmau a plăți cu

gâtulejul lor păcatele făptuite. În dosul fiecărei furci se săpase câte o groapă adâncă spre a primi cadavrele celor executați.

Frații Cuciuc fură scoși din Criminal, sub privilegierea marelui armaș și un pluton de 12 soldați darabangii sunau un marș cadențat. Două companii de soldați se așezară pe două linii și formară câte un lanț deoparte și alta, pentru a opri amestecul publicului, având pe cei doi frați hotărâți a fi spânzurați, în mijlocul lor.

Un preot în veșminte, cu o cruce în mână mergea înaintea condamnaților, iar călăul Gavril îmbrăcat tot în roș, purta pe umeri două ștreanguri de frânghie bine sopenite. Frații Cuciuc erau îmbrăcați în haine negre, având pe cap șapci de plisă neagră, cu pantalonii suflecați, ca să nu-i umple de glod, căci plouase în noaptea precedentă. Ei se țineau la braț și mergeau veseli ca la paradă, salutând pe cunoscuți în dreapta și în stânga. Ajunși la locul supliciului, frații se 'mbrățișară, zicându-și un trist adio, apoi apucară unul spre o furcă, altul spre celaltă.

Întâi cel mai mic, apoi celalalt, își plătiră îngrozitorul tribut ce'l datorau societății, în mijlocul căreia făptuiseră păcatele lor. Peste câteva zile Gavril fu trimis la Dorohoi, ca să spânzure și pe mama vitrigă a fraților Cuciuc.

Gavril Buzatu și-a încheiat cu aceste execuții cariera sa de calău, continuând însă încă un timp cu executarea pedepselor corporale simple ale biciurilor, pe la respinteni mai cu samă, până aproape de de-tronarea lui Mihai Sturdza, când asemeni spectacole publice se suprimară, iar Gavril pus la pensie, fu trimis să-și sfârșească restul zilelelor sale la M-rea Secu, unde se și călugări.

Vacanța la Iași.

Iașii în vacanță, în 1904. Drăguți sunt Iașii, ca și acum și fără îndoială și ca și în viitor. Iașii vor fi aceiași, întotdeauna. Aceiași piață a Unirei, aceleași

aleie de la Copou, acelaș pavaj de asfalt, stricat și veșnic ca să fie reparat; cu Teatrul Național, Universitatea, Palatul Administrativ, Liceul Internat, Palatul Rosnovanu, clădiri desigur ce sunt adevărate obiecte de artă. Pe caldurile mari, lași sunt un imens cazan, în care fierb în sudoarea lor acei dintr-unii cei 60 de mii locuitori — în 1904 firește — cari, împiedecați de diferite împrejurări, n'au luat drumul vre'unei stațiuni balneare sau climaterice. În oraș, figuri necunoscute, cu indigeni ce locuiesc prin cartierile lăaturalnice ale orașului, care profitând de absența celor din centru, îndrăznesc să-și expue tualete demodate pe strada Lăpușneanu sau la Copou. Muzica militară la Copou e distracția ieșenilor. Teatre de vară erau la Zimbru, Cuza Vodă și Pomul Verde.

Când venea Regele la Iași.

Cu ocaziunea vizitei familiei regale la Iași, s'au adus din Capitală, pentru «paza bunei ordine în oraș», agenți speciali de siguranță, pentru ca să se menție în liniște pe cetățenii ieșeni. Ieșenilor pașnici cum sunt din fire, nu le-a plăcut gestul acesta și atunci, pentru a pedepsi poliția Capitalei, și'au arătat cu mai multă tarie întreaga simpatie pentru Coroană.

Iar Regele Carol prinzând toate aceste sentimente ale ieșenilor, și'a exprimat dorința atunci ca, să se lase poporul să-și manifesteze «liber» sentimentele sale către Dinastie și Tron. Și dorința regală a fost repede îndeplinită, căci frânghiile de care țineau sergenții, pentru ca ieșenii să nu poată merge de cât la o distanță destul de mare de trasura regală, au dispărut ca prin farmec. Străzile fuseseră bari-cadate și, cum e în totdeauna, atunci când poliția găsește de cuviință să întindă cordoane, tocmai atunci se adună lumea mai mult. Regele Carol se săturase la Iași de.. frânghii și agenți polițienești, căci pe unde trecea nu dădea de cât de ele.

În strada Carol, pe atunci cu toate cordoanele

și fluerăturile sergenților, tramvaiul era să dea peste Principesa Maria — Regina noastră de astăzi, care se ducea pe jos, la școala de menaj.

Moartea lui Grigorie Cogălniceanu.

Am mai amintit de Grigorie Cogălniceanu, o figură atât de simpatică a Iașilor noștri. În anul 1904 a dispărut din mijlocul ieșenilor, în plină vigoare a vrăstei și tot atât de ne așteptat cum s'au dus, din Iașii noștri, atâtea personalități de samă. Era un om cu o adâncă cunoștința a nevoilor țării și ori cine stătea mai mult de vorbă cu dânsul, trăgea folositoare învățături din chipul său de a vedea lucrurile, din pătrunderea și agerimea sa, care prindea problemele vieții practice, din sfaturile înțelepte ce le împărția cu dărnicie în toate părțile.

Era unul din puținii noștri mari agricultori care practica această îndeletnicire, într'un chip inteligent și superior. Punga sa era pururea deschisă și pentru alte interese de cât acel al propriei individualități. Cogălniceanu mai avea pe lângă o avere însemnată, prin o muncă încordată de mai multe zeci de ani, și o mare valoare socială, având însușirile trebuitoare unui om care vrea să adune pe alții în jurul său și a ideilor ce reprezenta.

Colonelul Rosnovanu.

O altă figură ieșană era colonelul G. Rosetti Rosnovanu, care și'a pus pieptul pentru steagul țării sale, în războiul din 1877. El a adus servicii reale țării, în special județului Neamț înzestrându'l cu numeroase căi de comunicație, adevărate lucrări de artă croite printre munți stâncoși și peste prăpăstii adânci. A fost dat în judecată odată cu Lascar Catargi, de către guvernul Brătianu. Dar, atât de iubit și respectat a fost colonelul Rosnovanu, în cât George Balș, președinte de tribunal, a preferat să se retragă din magistratură, de cât să devie instrumentul gu-

vernului, care'i ordonase a face o percheziție la domiciliul său. El a însoțit pe Regele Carol la Peterburgul de atunci, — Petrogradul de astăzi. De pe urma sa rămâne în țară un frumos monument de arhitectură în stil gotic — bizantin, biserică ce a zidit'o la moșia sa Rosnov, ultima biserică zidită în România de către un boer, după vechia datină. Era fiul marelui boer moldovan Alexandru Rosnovanu și al Ruxaudei Rosnovanu născută principesa Calimah.

Castanele] italianului din colț la Trayan

Cine nu cunoștea pe italianul care, de ani de zile era văzut stând ziua și până în miezul nopții, înghemuit într'un colț ales de dânsul în Piața Unirei? Când era grădina Trayan, italianul își găsisese locul unde să-și desfacă zaharicalele, pe soclul de piatră al grilajului. Grădina Trayan dispăru, strada Unirea luase în urmă numele de Piață, italianul însă nu se mișca de acolo. De și pe locul său se pregătea trotuarul, dânsul cu îndărătnicie nu-și părăsea porțiunea ce o ocupa în stradă, pe care o credea ca a lui, căci atâția ani trecură și nimeni nu'i spusese vre'un cuvânt de ocară. Incetul cu incetul, mai apoi, bătrânul vânzător de zaharicale, își alesese colțul din Piața Unirei dinspre strada Golia. Pe un mic scăunaș, veșnic cu luleaua în gură și cu șapca sa originală, bătrânul italian își urma înainte negustoria cu castanele prăjite și cu alunele americane. Dânsul, vânzătorul de castane din Piața Unirei, dânsa soția sa, italianca Rozina, vânzătoarea de zaharicale pe la pensionatele de fete Varlam și Humpel, erau tipuri de ale lașilor noștri.

Dar într'o bună zi, italianul dispăru. Trecând pe acolo unde dânsul de zile își instalase comerțul, nu te mai încurcai de colosalul panier, nu'ți mai vinea miros de castane prăjite și nici de alune americane. Se sinucise.

Cu o zi înainte de a-și pune capăt vieții, bătrânul, încunjurat de copii săi, în săracăcioasa sa

căsuță dintr'oa mahala, ofta într'una, știind ce lasă în urmă. Luând în brațe pe cel mai mic copil, îl umplu de sărutări și cu glas tremurător, îi spuse :

— «Când îi fi și tu mare și vei avea meseria tatălui tău, să nu vinzi decât în colțul din Piața Unirea».

Vasile Alexandri despre Iași.

Vasile Alexandri despre Iași, e tot ce poate fi mai atrăgător. Sub titlul original de «Tabla Mișeiilor», mai multe note cu deosebit interes pentru studiul literaturii noastre sunt date. E vorba de evenimentele de la 1821, adică din timpul eteriei grecești. Sunt o colecție de versuri amoroase și satirice, sau mai bine o înșirare de stihuri împotriva grecilor, datorite vornicului de poartă Vasile Bucur din Iași. Grecii au început a strânge oaste devala la hanul lui Vangheli și la Sf. Haralamb în deal, zice Vasile Bucur. Acesta cu o lună înaintea sosirii Prințului Ipsilanti, care în ziua de 21 Februarie 1821 a venit din Rusia. Iașii rămăseră în mâinile lui Penedeca, în urma fugii Domnului peste Prut. Acest Penedeca, era lung în mână și cu oamenii săi puse stăpânire

Pe curțile boerești
Cum și pe acele-domnești
Ș'au luat și poștele
De-au prins și drumurile...

Turcii merseră de lovire pe Greci în deal de Stâncă și îi alungară la malul Prutului.

După răsipirea Eteriștilor, Turcii s'au întors la Iași și și'au întins corturile pe tapșanul Copoului :

Apoi în Iași au intrat
Și prin curți s'au așezat.
Cele mai multe dughene
Le-au schimbat în cafenele

Băcării și liptcăanii
 Le-au făcut harbuzării.
 Spart'au bolti negustorești
 (După sfaturi jidovești),
 De marfe prădându-le,
 La jidovi vânzându-le,
 Care boltă mai era
 Jidovi le-o arăta;
 De era moldovenească
 I le zicea că-i grecească,
 Și turcii aprinși pe loc
 O dispoiau și-i da foc,
 Dând averea creștinească
 În mâna cea jidovească,
 Apoi crâșmele spărgând
 Și mereu la vin bând,
 Ca păgâni s'au încruntat
 De cruzimi s'au apucat
 Bisericele au stricat
 Catapitesme au furat
 De argint le-au desbrăcat
 Și 'n gunoi le-au aruncat.

Iată tabloul inspăimântător de jaful în care căzuse nenorocitul Iași. Poetul adăoga că poporul rămăsese gol și că oamenii uciși zăceau ca snopii prin hudite.

Teodor Burada.

Pe maestrul Teodor T. Burada cine nu'l cunoaște? Studiile și le-a făcut în casa părintească, având de profesori pe V. A. Ureche, pe Cobălcescu, pe Foulquier, fost sub-director al poștelor și telegrafelor din Iași, pe Starke, pe Zariaianov, pe C. Gros, etc. Cele dintâi lecții de violină le-a luat cu profesorul Paul Hett, apoi cu Flechtenmacher și mai târziu cu Hübsch. A intrat cadet în școala militară din Iași, în arma artileriei, apoi la Academia Mihaileană. A predat gratuit cursul de violină la Conservatorul de

muzică, care se înființase atunci în casele bisericeii Dancu, din dosul Teatrului Național. A urmat la Paris dreptul și s'a înscris și la Conservatorul imperial de muzică și declamație din capitala Franței, având de profesori la armonie pe Reber și Ciapisson și pentru violină pe Alard.

A fost cel întâi elev moldovan înscris la Conservatorul de muzică din Paris. Intors la Iași, își începe nemarginita sa activitate pe terenul juridic, etnografic, folkloristic, arheologic, literar și artistic.

Și astăzi, la o vârstă atât de înaintată, acest bătrân simpatic lucrează plin de viață la istoricul Teatrului Național din Iași.

Cum erau Iașii?

Iașii în 1905.—Nici un progres. Aceiași lăncezeală și platitudine în afaceri ca și cu 5 și cu 10 ani în urmă. Doar câteva noi clădiri monumentale; Abatorul, târgul de vite, Teatrul Național clădit pe piața foastei Primării, după planurile arhitecților vienezi Fellner și Halmer și care a costat 2 milioane lei, băile turco-romane și o baie populară zidite în locul Feredeului turcesc, liceul model și liceul externat, șasa școli primare model, apoi Universitatea zidită în locul Teatrului Național care a ars, de la Copou. Distracții? Trupe franceze, nemțești, tragediani, comedieni, jongleuri, scamatori, etc. Apoi panorame, circuri, lăutari, velocipede (astăzi biciclete).

Iașii Voevodului Ștefan.

Cu ocazia celui de al patrulea centenar de la moartea războinicului Voevod Ștefan, o înălțătoare sărbătoare națională are loc în Iașii noștri. Un lung cortegiu istoric, format din o mie de persoane a dat o priveliște din cele mai mărețe varietății costumelor, care reprezentau toate păturile sociale ale țării Moldovei de pe acele vremuri,

Orașul a răsunat atunci de plânsetul buciunelor de alarma goarnelor și fluierul fulnicilor, ca și cum

ar fi fost alarma rasboinică din vremurile lui Ștefan. La sgomotul acesta rasboinic, răsăriră din pădurea (Copoului) rând pe rând : săteni arcași călări și pe jos, razăși cumpătați și păstratori de datini, curteni, aprozi, boeri mari și mici iubitori de neam și de moșie înveșmântați în portul lor scaldat în fireturi și împodobiți la brâu și coapsa cu susane și archebuze moldovenesti, arcuri și sacuri. Și a dat navală oștirea aceasta, cu sfințele steaguri brodate cu aur și argint. Și în sunetul buciurilor, a pornit încet spre statuia lui Ștefan din pădurea Copoului. Și la statuie o pomenire se făcu pentru odihnirea sufletului marelui Voevod și a vitejilor oșteni cazuți pentru apărarea Moldovei. Și erau și copii de casă, și arcași și aprozi și curteni și boeri și buciurmași din ciobani adunați de pe la stânele din Moldova.

Hirș Goldner.

Mai bine de jumătate veac, Hirș Goldner a adus reale servicii progresului cultural al Iașilor, ca creator al tipografiei moderne. De la vechile teascuri de lemn, tipografia Goldner, cea mai veche din Iași și din Moldova, a reușit să introducă mașina modernă, execuția artistică și grija deosebită a lucrării corecte, grafice și stilistice. Lucrările literare și științifice datorite unui Hajdeu, Cogălniceanu, Boliac, Negruzzi, Maiorescu, Xenopol și alții, s'au născut în tipografia acestui maestru.

Statuia lui Alexandri

Se desvăluie statuia lui Vasile Alexandri la Iași. Incepătura și ursitura—după cum glăsuia pergamentul—ridicării acestei statui. se datorește consiliului comunal din Iași, în anul 1890, după propunerea primarului de atunci Vasile Pogor. După 15 ani de muncă a comitetului ce și'a luat această însărcinare, s'a înfăptuit și această dorința întregei suferări românești, pentru cel ce a luptat pentru Unire

și a fost sfetnicul luminat al lui Vodă Cuza și bardul reînvierii vitejei strămoșești.

Un ieșan contemporan al lui Alexandri, povestește următoarele despre dânsul, pe când era la Iași.

«Mi-aduc aminte foarte bine că l'am văzut odată și prezența-i corespundea admirabil cu cele ce credeam că poate fi ca fizic un astfel de om. Eram în clasa 5-a de liceu. Era într-o Duminică de Septembrie pe la orele 11 a. m. Eșisem din internat și fiind în urma unui dejun nu tocmai copios, ca toți internii de pe vremuri și de acum, ne instalam pe la cofetării, unde ne astâmpăram foamea cu prăjituri.

În fața lui Nestor Heck (astăzi fotografia Scutari) era pe atunci o cofetărie care n'a avut multă durată. Cum stam la masă, deodată din fotografia lui Nestor Heck, apare un bătrân, de statură mai mult naltă decât mijlocie, elegant îmbrăcat, vesel și cu un mers sigur și aproape triumfal.—«Uite Alexandri», spuseră mai mulți.—«Alexandri?—Alexandri? Unde-i», întrebai eu.—«Uite-l, ceta de colo». Cățiva ne-am luat după el. Intocmai cum mi-l închipuiam în imaginația mea de copil, așa era; de și bătrân, dar tânăr ca înfățișare. Întreaga sa ființă inspira mulțumire, fericire, viață și încredere în ea. Tot timpul cât a străbătut capătul străzii Golia, pe urmă strada Lăpușneanu și Carol, m'am ținut de el ca un halucinat. Il priveam, îl măsuram, treceam pe celalalt trotuar ca să'l pot vedea mai mult. Aproape toți care treceau pe lângă el, îl salutau și dânsul răspundea larg și cu un zimbet ce n'am să'l uit nici odată. Într'adevăr că acel ce scrisese cele mai înalțătoare și mai patriotice versuri, el trebuia să fi fost, nu se putea ca o altă ființă și ca o altă înfățișare să fi scris: «Voi, ce stați în adormire»... «Peneș Curcanul». «Sergentul», etc.

A doua zi căutam să'i imitez la școală mersul, înfățișarea, zimbetul, iar clasa ciocotea de «Voi ce stați în adormire, voi ce stați în nemișcare» și de «căci Român sunt în putere și Românii n'aveci nu

piere», un ecou par'că al impresiunii ce mi-o lăsase n suflet, înfățișarea romanticului Alexandri».

Ioan Vranceanu

În vechea sa casă din strada Sărării, trăia o viață frumoasă fostul președinte de Curte Ioan Vranceanu. Era un fruntaș al magistraturei, înzestrat cu alese și superioare însușiri.

Când îmbrăca roba de magistrat, el nu mai aparținea nimănui, el aparținea datoriei căreia se consacrase, legii pe care o aprofundase și conștiinței sale severe și luminată, pe care niciodată n'a pătat-o. Era unul dintre aceia cari nici odată nu ar fi părăsit Iașii.

În 1906.

„Solidaritatea“.

Care student n'a trecut prin societatea studențească «Solidaritatea»? Înființată în condițiuni atât de entusiaste și având de președinți pe cei mai simpatici studenți din Iași, după multe și multe neajunsuri se desființează, pentru ca în 1906, o mână de tineri inimoși, să se gândească la reînflințarea ei.

Ce ședințe frumoase ținea «Solidaritatea». Ce entuziasm, inimi deschise, idei românești, tineret înflăcărat de cel mai desavârșit patriotism și al dragostei de țară! A rămas doar o amintire și atâta.

„Iașii în carnaval“.

De multă vreme nu s'a mai reprezentat pe scena teatrului național comedia lui Vasile Alexandri, «Iașii în carnaval». Când se juca această piesă în trecut, apăreau în rolurile principale actori ca Luchian Teodorini și alții. Și când au jucat-o, actorii au ost luați de către administrație, chiar în noaptea aceia și făcuți surghiun la mănăstiri.

Era un colț de viață politică și de moravuri de odinioară pus înaintea ochilor, care însă încetul cu încetul începeau să dispară și ele delectau până la lacrimi, dar și instruiau.

Iașii, pe timpul carnavalului, în acele vremuri, a prilejit lui Alexandri ocazia de a biciui administrația de pe atunci, precum și de a păstra pentru viitorime o icoană vie a chipului cum moldovenii petreceau carnavalul. Irozii, păpușerii, lăutarii, declarațiile de amor prin cântecile cu ghitara pe la ferestrele drăguțelor, balurile mascate cari toate cu prefacerea vremurilor, au început a pierde din farmecul lor de odinioară și a se rări, au dat prilejul de momente vesele și ocaziunea de a se mai romaniza puțin spiritul vemii.

Vasile Pogor.

Se stânge Vasile Pogor. Se stinge întru ai sai, liniștit și zimbînd, așa cum a trăit și cum l'au cunoscut ieșenii. Era o figură mareața a Iașilor, o figură pe care s'o cauți astăzi cu multă trudă și n'o s'o găsești. Era o podoaba a elitei inteligente a Iașilor, unde a strălucit acea pleiada de tineri care a făcut odinioară fala acestei a doua capitală a României.

Vasile Pogor s'a adăpat la soarele civilizației franceze. Reîntors în țară, a pus un număr din cele mai puternice, a pus chiar bazele literaturii românești moderne, participând la formarea unei societăți literare, cu scop de a purifica limba românească și a-i da forma adoptată astăzi de întreaga suflare a țării. De la prim-președinte al Curței de apel, a trecut la prefectura județului. A fost un scurt timp și ministru al cultelor și al instrucțiunii. A fost și primar al Iașilor, cel mai norocos însă primar al acestui nenorocit târg, căci sub dânsul, Primăria a încasat cele 6 milioane franci donate de stat; sub dânsul s'au clădit Teatrul, Abatorul, Baia Comunală etc.

Dar n'a parăsit un singur moment cultivarea literilor. Produsele sale literare făceau podoaba «Convorbirilor literare».

Și, spre bătrânețe. Pogor își găsea oihna și liniștea sufletului, în biblioteca sa, tovarășa scumpă de cugetări și mângăitoarea amărăciunelor.

Era fiul vornicului Vasile Pogor și al Zoei, născută Cerchez. A publicat în vechile «Convorbiri Literare», ieșene, în primii ani de apariție ai acestei reviste versurile sale, unde Pogor mânua cu multă dexteritate limba românească, făcând'o cât mai limpede și mai frumoasă :

Vezi.. grădina părăsită de a oamenilor artă
E mai mândră și convine unui suflet amarât !
Căci erorile comise de știința cea deșartă
Sub un val de armonie natura le-a acoperit.

Pe cararea solitară, des piciorul întâlnește
Moviliți de frunzi uscate ce de vânt s'a spulberat,
Și privirea lor cea tristă în gândirea mea trezește
Mii trecute suvenire ce ca frunza s'au uscat.

Iată statua cea vechie și de timpuri dărâmată
Lângă care, eu cu dânsa, de atâtea ori am stat
Privind soarele ce apune în o mare purpurată,
Ascultând paserea mică ce spre cuibu'i a sburat.

Vezi, în vale, isvorașul ce abia iarba argintește :
Dese ori spre a lui unde se pleca iubita mea.
Le sorbeam c'o sărutare, dacă apa se stropește,
Pe cosița ei cea neagră, albe perle asvârlea.

Paștele la Iași.

Sărbătorile Paștelor pentru ieșeni, în vremuri de demult constituiau un eveniment foarte important de peste an. Prin casele boerești, mesele acoperite cu mâncări fine, cu paști, ouă roșii și cozonaci, stăteau trei zile și trei nopți întinse, iar musafirii cari se perindau în vizite, aveau oare cum obligațiunea de a mânca și a bea în casa gazdei.

Pe la țaranii târgoveți, gospodinele oboseau toată săptămâna să și facă casa albă, să o dea cu lutișor galben pe la brâe și familiile cari aveau fete mari, poșteau pe flăcăii din prejur la hora ce se încingea înaintea casei, la sunetul unei scripce cu trei

strune și a unei cobze sparte pe care doi artiști țigani, cu ochii holbați și albi cât cepile de toamnă, le mânuiau însoțind armonia acestor instrumente cu glasul lor strident și nasal. Cioroiul cu cobza țipa de'ți lua auzul, pe când balaurul cu scripca făcând pe basul, trăgea cu coada ochiului la cobzar și era mândru de antrenul ce provoca ansamblul lor muzical printre dănțuitori. După aproape o oră de joc, se dădea repaos, iar gospodina de gazdă venea cu un cofăel plin de turburel stil vechi și un pahar de sticlă vânată și dădea la toată lumea de băut. Era un fel de mic repaos, în care fetele se duceau pe după casă, după coșer și pe la dos de gard, de'și ajustau fotele și florile din păr, consultându-se reciproc asupra aranjamentului în lipsă de oglindă. La aceste petreceri în vechiul nostru oraș, asistau câte odată și boeri, ducuci și cucoane de pe la centru, solicitați de locuitorii țărani de pe la barieră, oamenii de casă al familiilor, ajutați de aceste familii protectoare cu simțuri românești. Cuconașii ochiau fetele în timpul jocului, iar cucoanele admirau formele «romane» ale tinerilor flăcași, în brațele cărora fetele se mlădiau la unduțiile jocului ca niște turturele. După terminarea danțului, boerii plecând dădeau fiecare câte un galben sau doi fetelor de gazdă. În vremurile vechi de Paști, fiecare dorea să aibă cât mai multă lume acasă la ei. Astăzi fiecare dorește să petreacă afară din casă, în loc străin.

Paștele petrecuți în afară de casă, își aveau și ei farmecul lor. Se petrecea pe la Perjoaia, Leagănul Fluturilor, la Zaharia, etc. La Leagănul Fluturilor, prin corturi și colțuri se întindea petrecerea. Sub corturi erau reprezentații teatrale cu 20 de bani intrarea la locul I, preț care dădea impresia tuturorora cât de comod plasați trebuiau să se găsească cei cari se aflau la locul al doilea și al treilea.

Pe ușa altui cort, era zugrăvită o femeie colos. Firma cortului era : la «Somnambula americană». Peste drum de «Somnambula» era o «încercare de forță».

Cu 10 bani loveai de trei ori cu ciocanul într'un cui de lemn, care isbea o verigă de fier ce se suia pe un băț, până la o înălțime, unde era o petițe. Când pocnea, insemna suma forței și cel ce bătea cu ciocanul, arunca o privire victorioasă în jurul său, având aerul a spune privitorilor: admirați forța mea. Mai încolo era o roată a norocului: pentru 5 bani trăgeai un număr și toate numerile erau câștigătoare. Cel mai mic câștig era un cornețel cu alune americane, în valoare de cel mult un ban. Toți jucătorii la noroc câștigau la alune americane de se rupeau, căci numerile mari precum pachete de șocolată sau cutioare cu bomboane acre, erau greu de câștigat, aproape de loc.

Mai la centrul grădinei se afla un chioșc de scânduri, unde se desfăcea bere. Niște pahare înguste de un sfert de litru treceau de halbe și se plateau 50 bani unul.

Apoi, erau aleele acoperite cu un strat de jumătate metru de colbul cel mai fin și pătrunzător. Petrecerile erau în toi.

Cetățeni în strae nouă, cu sudori cât bobul pe frunte, băteau aleele pline de colb, de sus în jos. Erau figuri ce nu păreau din lași. Pe o căldură aproape de nesuferit, cucoane cu etole de blană, cuconi în strae albe, cu botfori și pălării de pae, artiștii în mare ținută făcând pe cavalerii pe lângă patru cinci cameriste îmbrăcate probabil cu rochii de ale stăpânelor lor și tratându-le cu limonadă galbănă purtată într'o cofă cu ținte strălucitoare, de un oltean în strae naționale. Apoi, dame fenomenal de grase și nalte, școlari în uniforme noi făcând pe cavalerii curtezani pe lângă fetele din grădină. Incolo, un cetățean turmentat, la o măsuță mică, stând melancolic și gânditor, un tip de al lui Caragiale, într'o formă însă mai complectă și mai aproape de adevăr, având ceva misterios în melancolia lui. Rezemat cu cotul mâinei de speteaza băncii pe care sta, privea cu un ochi închis și cu altul deschis, la lumea care

trecea pe dinaintea sa și, par'că priveliștea asta părea că-i amintește despre un eveniment important din viața lui: — la așa era! șoptea el încet, uitându-se jur împrejur spre chioșcuri, spre tabloul reprezentând pe «Somnambula americană», spre toată lumea...

Petrecerea așa continua încă vreme îndelungată, până lumea începea a se rări, îndreptându-se repede spre stația cea mai apropiată a tramvaiului, întorcându-se în oraș. Serbătorile Paștelor la Iași își aveau farmecul lor deosebit.

Tipografia „Junimei“.

Cine nu'și amintește că în Iași a existat o tipografie a societății literare «Junimea», înființată în 1864 de către primii tineri literați de pe atunci, în frunte cu Vasile Alexandri, Titus Maiorescu, P. P. Carp, Vasile Pogor, Iacob Negruzzi, Teodor Rosetti și alții. Tipografia era intitulată «Tipografia Junimea» și avea ca scop de a imprima revista «Convorbiri Literare», care apare și astăzi la București, în al 52-lea an al existenței sale.

Junimiștii ieșeni mai făceau să apară în acest stabiliment grafic și alte lucrări de domeniul științei și al literaturii, precum și un ziar, bine răspândit pe atunci, intitulat «Curierul de Iași», care a dăinuit până în 1889.

Multe servicii a adus literaturii românești acea mișcare a «Junimei», dând o direcție nouă științei și literaturii țării.

Tipografia «Junimea» a durat numai până 'n 1870, când a fost înlocuită prin «Tipografia Națională», proprietatea numai a o parte din junimiști, cari tot sub direcțiunea lui Iacob Negruzzi, a continuat la Iași tipărirea «Convorbirilor Literare» până 'n 1884 (anul al 18-lea.

De la 1884 «Tipografia Națională» devine proprietatea a nouă institutori, autori de cărți didactice, asociat și conducător fiind d. Ioan S. Ionescu, ca specialist tipograf, care în urmă a rămas singur pro-

prietar până mai acum patru ani, în 1918, după care, tipografia trecând însă prin două mâni, a devenit în urmă proprietatea «Vieții Românești».

Multe și mari servicii a adus lașilor «Tipografia Națională» prin diferitele tipăriri și edituri didactice făcute în atelierile sale. A continuat tipărirea «Convorbirilor Literare», a „Curierului de Iași“, «Independenței Române a lui Radu Petrescu, a «Erei Nouă», organ politic junimist condus de d. Petru Missir, a «Constituționalului» tot junimist, redactat de Toma Basilescu, a «Resistenței» lui Al. Balș, a «Țărei» lui Emil Mavrocordat, a «Ecoului Moldovei» d-lui Em. Manoliu, a «Orientului» d-lui V. Cireș, a «Vocei Iașului» a d-lui A. C. Cuza, a «Bulet. soc. de medici și naturaliști», întâi sub direcția d-rului Peride, apoi a d-rului Rizu și în urmă a d-lui dr. G. Bogdan; precum și o sumedenie de reviste literare și științifice a diferiților autori, iar cărți didactice foarte multe au trecut pe sub teascurile tipografiei.

A dispărut și această istorică tipografie, această veche instituție exclusiv națională a lașilor noștri.

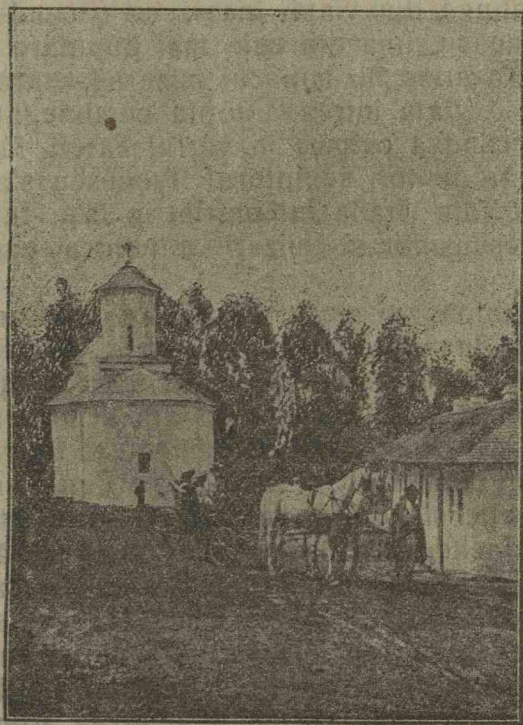
Spre Repedeai.

Spre vârful Repedei — acolo unde petrecea boerimea lașilor cum nicăeri în altă parte nu se petrecea așa, drumul care duce într'acolo e unul din cele mai poetice ce se pot închipui. Cotituri de soșele, copaci numeroși de pe la margini, ce și întind ramurile lor dătătoare de umbră răcoritoare, căsuțe scunde ascunse în verdeța tânără a primăverii, alături de vile cochete, toate astea le întâlneai până te vedeai ajuns în vârful Repedei. Nenumărate dealuri pătate de verdele deschis al viței, de verdele închis al pădurilor și de albeața veselă a sătișoarelor, apoi poetica revărsare a lașilor pe coamele și văile celor două dealuri, dunga de un albastru închis al marilor dealuri ce prejmuesc valea Siretului și pânza dințată a munților ce abea se văd în adâncul zărei, dădeau

acestei priveliști, un aspect atât de felurit, atât de mare și înalțator.

Coborât spre schit — schitul lui Tarătă — treceai pe cărarușa ce duce printre uriași bolovani desprinși din vârf și prăvăliți în cea mai sălbatecă neorânduială.

Din cerdacul schitului, priveai adâncă și bogata vale a Buciumului. Biseriцуța din schit e clădită pe



Schitul Tarătă.

la 1736 și reparată prin 1834, după o inscripție cirilică pe o tablă de marmora prinsă în micul fronton. E clădită în stilul moldovenesc derivat din cea mai simplă expresie a stilului bizantin. Un calugar bătrân îți apărea. Capul sau albit îți înfațișa pe omul plin de jertfe în viața calugărească. Ochi-i avea se-

nini, fața smerită, barba de argint — toate spre convingerea că putea să înfrângă toate ispitele ce-ar fi putut cerca vre'odată sufletul sau curat.

E o bogăție a lașilor noștri acest colțișor de rai și odinioară aici își petrecea zilele de vară boerimea pașnică a mult pașnicului oraș Iași.

Moartea unui nefericit

Să stinge din viață, încet, ca o candelă, Dimitrie Tronescu, una din cele mai populare figuri ale lașilor. S'a stins în mijlocul mizeriei, sărac ca toți acei cari o viață întreagă luptă cu abnegație, pentru a atinge cândva culmea în vârful căreia fâlfâie steagul. Tânăr de tot, sculptorul Tronescu s'a reîntors de vreme din Italia în patrie, în Iașiul lui iubiți, în orașul desilusiilor și mizeriilor pentru oameni fără noroc.

Dar după ani și ani de zile Regele Carol sosește la Iași și ducându-se la Bele Arte, a dat de... un bătrân, albit, încovoiat de sărăcie și de lipsă.

Privește tablourile și deodată se oprește extasiat în fața «României independente», opera lui Tronescu. Regele Carol întorcându-se după un moment de admirație sinceră și entusiaste,—câci statuia reprezintă încheierea în formă artistică desăvârșită a idealului românesc urmărit de atâtea generațiuni, întrebă pe directorul școlii:—«Cine a făcut asta»?—«Eu, Majestate» răspunse simplu, în locul directorului, bătrânul cu păr alb, slab, abia purtându'și de sărăcie și de foame trupul... și cu respirarea grea și care pare că-i număra anii ce-i mai avea de trăit. Regele se uită foarte curios la Tronescu, dar și cu un simțământ de admirație—«Și ce faci»? îl întrebă.—«Mor de foame, Majestate»... Atunci Regele aruncă o privire ministrului școalelor, în care privire, numai cine n'a putut'o ceti, n'a văzut un fel de mare muștrare... Ministrul scoase un carnet și însemnă, ceva foarte repede. Apoi Suveranul spuse lui Tronescu:—«De

ce nu cauți să faci statuete, să le vinzi, ca să poți trăi?...

— «N'are cine să le cumpere.. Majestate»... fu răspunsul bătrânului.

În Aprilie 1898, Tronescu după dorința expresă a Regelui, fu numit la catedra de la școala de Bele Arte. Iar, dacă n'ar fi venit Regele... pe la școală, cel întâi sculptor român, artistul acesta era să moară în cea mai neagră mizerie, în cea mai mare uitare, căci în afară de câțiva profesori și elevii școalei de Bele Arte, încolo nimeni n'a luat parte la înmormântarea lui.

Presă de odinioară a Iașilor.

În 1895 ziarul „Evenimentul“ era considerat ca cel dintâi ziar din Moldova și avea chiar în Capitală faima unui ziar de seamă. Regretatul Gh. A. Scorțescu care conducea pe atunci acest ziar, juca un rol destul de însemnat în politică și trecea în parlamentul țării ca unul din cei mai vehemenți oratori. „Evenimentul“ ducea, sub inspirația lui Scorțescu o vie campanie contra guvernului conservator de sub Lascar Catargiu, și se poate spune cu drept cuvânt, că nu puțin a contribuit „Evenimentul“ la răsturnarea conservatorilor.

Prim redactor era Iorgu Morțun al cărui pseudonim „Sirius“ era pe atunci foarte cunoscut și apreciat în întreaga presă românească. Articolele lui Sirius din „Evenimentul“ erau, întotdeauna, reproduse și comentate de presa din Capitală. Sirius trecea ca unul din cei mai vestiți ziaristi din țară. La „Evenimentul“ mai erau pe atunci Ștefan Scriban, care scria de obicei articole politice și uneori se îndefetnicea și cu literatura. Apoi mai colaborau d-nii Dafin, care scria de toate, începând de la articolele de fond și sfârșia cu informațiile, pe urmă Gică Ioan (Crețu cum îl numeau prietenii), Max Kaufman care era secretarul vestit din Capitala Moldovei, Vasile Cernătescu „specialist“ în știrile externe pe care le tra-

ducea 'din ziarul francez „Eclair“, o domnișoară Lucia Sturdza care scria cronici feminine. Administratorul ziarului era Costea Bothezat, un foarte simpativ tânăr.

Pe lângă aceștia cari erau în redacție și cari scriau zilnic, mai colaborau : Neculai Beldiceanu (bătrânul) poetul pe atât de nedrept uitat, care fusese unul din harnicii colaboratori literari ai „Evenimentului“, P. Grigoriu-Budușcă bohemul cari scria din când în când versuri vestite.

În primăvara lui 1895 Sirius pleacă la București ca secretar general la Ministerul de Interne de sub guvernul Sturdza care luase atunci frânele țării. În locul lui Sirius vine ca prim redactor Teodor Vasiliu (Raki) fost radical de a lui Gh. Panu. Raki se făcuse cunoscut, după ce parasise pe Gh. Panu, prin o serie de articole, contra radicalilor și în special contra lui Panu, sub titlul de „Cinici și transfugi“, pe care le publicase mai întâi în coloanele „Evenimentului“, și apoi le scoase într'un volum. Raki a stat la „Evenimentul“ vre un an și jumătate, după care vine ca prim redactor Alexandru Volanschi (azi farmacist în București) care se remarcase prin multe articole semnate cu pseodonomul *Volo*. În acest timp repozatul poet Stenerman intră la „Evenimentul“, dar în curând pleacă la Paris de unde trimetea zilnic coloane întregi sub titlul de *Scrisori din Paris*, pe care apoi le-a scos într'un volum intitulat „*O toamnă la Paris*“.

În toamna lui 1895 vine la Iași, neuitatul poet St. O. Iosif și este angajat la „Evenimentul“ unde scria zilnic diferite cronici. Iosif a scris la „Evenimentul“ până în vara lui 1896 când a plecat din nou la București.

Pe acea vreme apărea la Iași „*Jurnalul*“, organ radical condus de d-l A. A. Bădărau și Grigorie N. Macri regretatul avocat. La „*Jurnalul*“ scriau atunci Budușcă, Gh. Ghibănescu, Gr. Buțureanu, D-rul Jocu și mai ales bătrânul nostru concetățean, D-rul J. Lebell.

Un frumos talent gazetăresc a fost Gh. Vasiliu zis și Sportsman care începuse a scrie la „Evenimentul“ iar apoi trecuse la „Jurnalul“, unde ducea o aprigă campanie contra „Evenimentului“ din care cauză a urmat un proces de presă între Gh. A. Scorțescu și Gh. Vasiliu-Sportsman, proces care s'a sfârșit prin condamnarea lui Vasiliu.

În Iași apăru atunci un ziar independent de informații numit „Noutatea“ scos de tipograful Goldner și de fratele său Giordano, în destul de cunoscutul epigramist. La acest ziar colaborau mulți tineri, între cari se remarcaseră Steuerman și poetul Virgil N. Cisman, care colaborau în acelaș timp și la „Evenimentul“. Astăzi Cisman se află la Bruxelles unde stă de vre-o două zeci și patru de ani.

Ca ziar literar apare în acest interval la Iași „Evenimentul literar“, condus de D-na Sofia Nădejde, G. Ibrăileanu, Raicu Ionescu—Rion,—mort de foarte tânăr,—C. Stere, Mihai Carp și alți câți-va tineri. Tot la „Evenimentul“ în 1895—1896 scria și regretatul C. A. Teodoru, un tânăr de mare talent, care s'a sinucis după câți-va ani. În 1897 apare la Iași ziarul național-liberal „Propaganda“ condus de bătrânul Gh. Mârzescu și având ca redactori pe Ion Dafin, Iorgu Stamatopol, Mihai Codreanu (sonetistul) D-rul Al. Lambrior, L. Hax și din când în când pe Budușcă. Prim redactor era Raki Vasiliu.

În primăvara lui 1897 Gh. A. Scorțescu angajează pe marele I. L. Caragiale la «Evenimentul» cu salariu de 400 lei lunar, cu condiția de a da câte un articol pe săptămână. Caragiale începe colaborarea scriind o serie de articole asupra organizării Teatrelor naționale, articole cari au avut pe vremurile acelea un mare răsunset, și căruia i-a răspuns repositul Ștefan Velescu prin coloanele ziarului «Epoca».

Colaborarea lui Caragiale ține vre-o patru luni, când într'o bună dimineață marele Caragiale încetează de-a mai scrie.

În intervalul când colabora la «Evenimentul»,

Caragiale trimite o lungă scrisoare prin care se oferea să ție o conferință la Teatrul Național, al cărei subiect era să-l trimeată mai târziu. Se ruga însă, în acea scrisoare ca să i-se facă reclamă pentru ca sala să nu rămâie goală.

Conferința nu s'a mai ținut, din ce cauză, nu se știe, cu toate că reclama se făcuse suficient.

Tot în acest an, se începe prin toată presa din țară o campanie contra catolicismului, provocată de un omor săvârșit de preotul catolic Morisseau, contra unui țaran de la Deasca din jud. Dorohoi.

Gh. A. Scorțescu duce o aprigă campanie în contra preotului Morisseau, al cărui proces fusese sorocit la Curtea cu Juri din Iași.

În acest timp Scorțescu, însărcinează pe Ion Dafin și Henry Suțu, redactori ai „Evenimentului”, ca să redacteze «Micul Eveniment», consacrat numai campaniei contra catolicilor. «Micul Eveniment» apare zilnic câte-va zile și într'adevăr campania sa are un mare răsunet, articolele din el fiind reproduse de toată presa din Capitală.

La procesul preotului catolic ieau parte cei mai vestiți avocați din București și Iași. Astfel pledează în acest proces Delavrancea, Gh. Panu, N. Fleva Al. A. Bădăreu, Neculaide, Petru Missir, Vasile Dimitriu și alții.

Delavrancea, însă, care vorbea contra preotului Morisseau, a avut un succes cum rar se poate vedea la bara justiției. Dânsul a vorbit o zi jumătate în atenția încordată a numerosului public care umplușă sala cea mare a Curței cu Juri de la Palatul Administrativ. Asemenea și neuitatul Gh. Panu și D-l P. Missir cari vorbiseră pentru preot, obțin un frumos succes.

Trebuie să menționăm un fapt care a făcut mare impresie în public și între jurați, cu ocazia pledoariei lui Delavrancea. Acesta, după ce își sfârși pledoaria în unanimele aplause ale publicului asistent, este chemat lângă banca acuzatului și preotul Morisseau.

care era un om cult și foarte inteligent, strânge mâna lui Delavrancea felicitându-l pentru pledoaria sa de și îl acuzase,

Acest gest al preotului catolic, face o impresie adâncă. Am relevat acest proces al preotului Morisseau, pentru că «Evenimentul», prin campania sa, a contribuit la condamnarea preotului criminal.

În urma verdictului care se dăduse, a treia noapte înspre ziua, publicul face o vie manifestație, „Evenimentului“ și directorului său, Gh. A. Scorțescu.

*

Tot în 1897 Ion Dafin împreună cu căpitanul Al. Stroja — al cărui pseudonim „*Filișki*“ devenise popular din cauza versurilor sale glumețe, scot o revistă în miniatură, „*Cărticica Săptămânei*“, la care mai colaborează Șteuerman, N. Beldicianu, Virgil N. Cișman, Vasile Scinteie și alți tineri de pe atunci,

„*Cărticica Săptămânei*“ are un frumos succes de librărie, și iesă vre-o două-spre-zece numere.

Se făceau fel de fel de glume pe seama revistei din cauza micului ei format.

Între altele circula o epigramă, cu privire la „*Cărticica Săptămânei*“ și a conducătorilor ei. Iată acea epigramă :

„*Cărticica Săptămânel*“ !

O revistă, ce ideie !

În ea scriu cei trei celebri :

Dafin, Flișki și Scânteie.

*

S'a spus mai sus că bătrânul Neculai Beldiceanu era unul din credincioșii colaboratori literari ai „Evenimentului“. În fie care săptămână „Evenimentul“, avea o pagină cel puțin cu materie literară, iar la sărbători mai mari, ca la Crăciun, Anul Nou și Paști „Evenimentul“ apărea în număr special consacrat pe dea 'ntregul literaturii. În aceste numere, dirijate de Ion Dafin, colaboreau mai toți scriitorii cunoscuți

din Iași. Bătrânul Neculai Beldiceanu era în fruntea lor, împreună cu neuitatul Neculai Gane, A. D. Xenopol, D-na Matilda Poni etc. etc.

Aceste numere literare ale „Evenimentului“ aveau succes mare.

Dar nu mult s'au bucurat „Evenimentul“ și colaboratorii săi de prietenia lui Beldiceanu, căci în 1896 prin Martie Beldiceanu se stinge din viață subit, într' o noapte de Sâmbătă spre Duminică.

„Evenimentul“ iea o parte dureroasă cu ocazia acestei morți. Prietenii de la „Evenimentul“ depun o frumoasă coroană pe cosciugul bătrânului Beldiceanu. Șteerman cetește la înmormântare niște versuri admirabile, în memoria bătrânului poet.

Tot pe acea vreme se anunță la Iași un concert al Divei Elena Teodorini, care se întorsese atunci din America de Sud unde repurtase cele mai mari succese.

„Evenimentul“ în seara concertului, care avusese loc în Sala Circului-Teatru Sidoli, — Teatrul Național nefiind gata încă, — îi oferă Teodorinei doi porumbei albi legați între ei cu o panglică tricoloră, iar în sală se împart foi volante cu niște versuri de ale lui I. Dafin. S'a făcut cu acea ocazie Teodorinei o manifestație deosebită, fiind ovaționată în chipul cel mai calduros.

Elena Teodorini, vădit emoționată de concursul „Evenimentului“, vizitează a doua zi redacția ziarului și oferă tabloul său, în rolul Carmen, cu o frumoasă dedicație.

*

Printre prietenii „Evenimentului“, cari vizitau zilnic aproape redacția, era și bătrânul C. Naiman Paraschivescu care fusese pe vremuri ajutor de primar și colonel în garda civică. Toți îi spuneam „Conu Costache“, și Conu Costache era un mucalit fără pereche. În fie care dimineață când venea la redacție aducea câte o veste nouă, dar acolo unde Conu Costa-

che Naiman era neîntrecut era în politica externă pe care o mânuia c'o ușurință nemai auzită.

Glumiile sale ajunsese legendare. Gh. A. Scorțescu ținea foarte mult la Conu Costache, cu care nu de puține ori petrecea.

Intr'o dimineață, era pe vremea scandalului cu chestia Mitropolitului Ghenadie, se aștepta din ceas în ceas să sosească telegrama cu demisia guvernului Sturdza. „Evenimentul“ era alimentat zilnic cu telegrame din București cu privire la criza ministerială.

Conu Costachi își dădea părerea asupra acestei crize, susținând că numai un guvern Fleva cu Scorțescu la Interne poate rezolva chestia Ghenadie.

Cei din redacția „Evenimentului“ capătă o blanchetă de la telegraf și plăsmuesc o telegramă cu demisia cabinetului Sturdza și însărcinarea lui Fleva cu formarea guvernului. Scorțescu era trecut în telegramă ca ministru de Domenii. Se dă un bacșiș unui factor de la telegraf ca să aducă la un anumit ceas telegrama plăsmuită, tocmai când era în redacție Conu Costache.

Toți se strâng în jurul lui Costea Botezatu care primise telegrama. Costea foarte grav, se adresează lui Conu Costachi: — „Ce dai ca să-ți spunem o mare bucurie? Dai șampanie?“

— „Dau, răspunse Conu Naiman, dacă Fleva formează guvernul.

— „Bine, atunci trimite după șampanie“, îi răspunse Costea Botezatu, întinzând telegrama lui Conu Costachi. Acesta o citește și foarte emoționat spune:

— „N'am zis eu că tot Fleva formează guvernul! M'am înșelat numai cu Scorțescu, căci eu susțineam că o să fie la Interne și e trecut la Domenii“.

Și Conu Costachi Naiman, se ținu de cuvânt. Trimite după două sticle de șampanie, țigări, cafele și se încinge un chef în redacție.

În acest timp, «Jurnalul» anunță prin placarde pe stradă demisia lui Sturdza, iar P. S. Aurelian însărcinat cu formarea cabinetului.

Tocmai când era cheful mai în toi, iată și telegrama lui Scorțescu care o trimisese de la București cu adevărul asupra situației. Conu Costachi rămâne uimit și nu-i venea să creadă. Cu toate acestea nu s'a supărat și a început să râdă cu mult haz spunând că i-a plăcut și lui farsa ce i s'a jucat. A mai dat un rând de șampanie. De altfel Conu Costachi era un sgârcit fără păreche.

Presa ieșană de astăzi

Un confrate, vechiu ziarist ieșan, îmi trimite următoarele rânduri: Credem nimerit să închinăm o pagină și presei ieșene în formațiunea ei de astăzi.

Desigur că nu poate fi vorba de un istoric amănunțit și nici de un tablou comparativ între presa ieșană *de eri și cea de azi*. Pentru o astfel de lucrare s'ar cere volume speciale.

Ne mărginim să fixăm, în puține cuvinte numai, situația de azi a presei din a doua capitală a țării, menționând bine înțeles pe acei ziariști a căror unică profesiune este ziaristica.

În Iași avem actualmente patru ziare/cotidiane: „Opinia“ (anul al 19-lea), „Evenimentul“ (anul al 31-lea), „Mișcarea“ (anul la 17-lea), și „Lumea“ (anul al 6-lea).

Toate aceste ziare își au tipografiile lor proprii, cu zeci de lucrători și apar în condițiuni tehnice mulțumitoare.

Personalul redacțional format,—dacă nu în întregime din profesioniști, cuprinde scriitori apreciați, cinstiți și zeloși de breasla gazetărească.

Printre vechii și cunoscuții breslași ai presei ieșane cari trăesc din gazetărie și pentru gazetărie, numărăm pe d-nii Rudolf Suțu, Dr. Clement Blumenfeld, C. Săteanu, Alfred Hefter, Dimitrie Gorgos, Max Kaufman, M. Miereanu (Hönig), C. R. Ghiulea, Jean Hefter, Demostene Botez, Alfred Hefter, M. Sevastos etc.

Condițiile neprielnice materiale în care sunt fi-

nuți să lucreze ziaristii profesioniști din Iași față de avantajile confrăților din Capitală — deși întru nimic inferiori ca putere de muuca și talent, — evidențiază și în acest domeniu lacunele centralizării excesive. Totuși și presa ieșană se poate lăuda cu progres față de trecut, căci astăzi-redacțiile locale au servicii de reportagii, de corespondențe telegrafice și telefonice etc., pe când numai cu câteva decenii în urmă directorul de ziar era obligat să cumuleze toate atribuțiile personalului de redacție și de administrație — nu rare ori și acele de expeditor și de zețar...

Fostul Palat Princiar

Din marea și impunătoarea clădire ce o ocupa odinioară Curtea Domnească la Iași, n'a rămas decât o amintire în istoria bogată a Iașilor care au trecut. În 1804 se hotărâ totuși rezidirea Curții Domnești. Se adunară materiale, se aduse cheresteaua cea mai aleasă din Carpați, s'au adus var din Orhei, meșteri renumiți și zidirea se începu. Alexandru Moruz domnitorul vizita singur în fiecare zi lucrul care ținu doi ani. Curtea se ridică iarăși falnică, însă nu ajunsese splendoarea celeia care a fost. Sfîntirea solemnă se făcu la 28 August 1806 și poezii din acele timpuri nu uitară să slăvească acest mare act, prin stihuri, cade pildă :

I

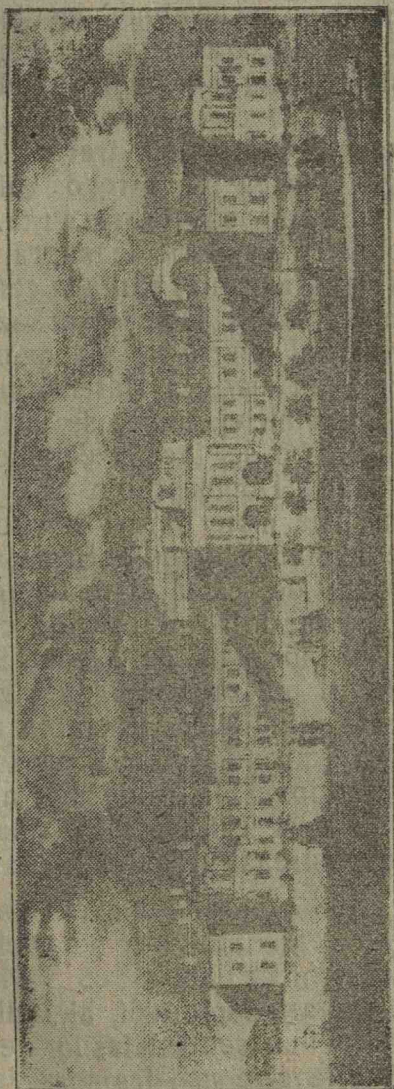
Acum Curtea proslăvită
De Domnul Moruz zidită
Moldova au dobândit,
Și lângă aceasta multe
Lucrări nerăgăduite,
Bunătăți pentru pământ:
Boinavilor căutare,
Și isvoare-adăpătoare.
Insetarea-au contenit;
Țării bună îndreptare,
Asupriților scăpare —

Obștii au pricinuit.
 De Cristos mai înainte
 Fac istorici cuvinte
 Cum c'odată ar fi fost
 A Raiulenilor zidire,
 Care-odată în peire
 După vreme s'au întors.
 Iar a unei mici zidire,
 A lui Tomșa pomenire,
 Temelie s'a văzut.
 Și aici la poartă, Turnul
 A lui Grigorie Ghica bătrânul
 Până astăzi a stătut;
 Iar nu c'această zidire
 Vrednică de pomenire,
 Care Țar'a câștigat
 Pentru care tot norodul
 Pe Alexandru Voevodul
 Pomenim neîncetat;
 Și-i rugăm cerescul bine,
 Ca păzindu-l întru sine
 Milostivul Dumnezeu, —
 Să-i dea lui și mântuire
 Prin vecinica pomenire
 Și a slavelor părău.

II

Alexandru Moruz, cu inimă curată
 Din temelie-a înălțat zidirea Curții toată.
 Și 'ndat'o au afierosit la trei daruri din fire:
 Dreptate, judecată, zic și bun' oblăduire,
 Și aceste trei pân' acum n'aveau sălășluire
 Purtându-se din loc în loc cu multă rătăcire,
 Spre mulțumire au împletit de laude cunună,
 Incoronând pe-al nostru Domn, tustrele dimpreună.
 Și-aici ele aflându-se, strigă cu glas libov mare:
 Veniti toți asuprașilor, aflați îndestulare;
 Intrați fără sfială toți; eșiți cu mulțumire
 Prin porțile bunei dreptăți și fără osebire.

Inșetoșati a-ți câștigat isvoare-adăpătoare.
Voi bolnavi a-ți dobândit a voastră căutare.



Cum era Palatul Princiar (Administrativ) în anul 1890.

Pentru Alexandru Moruz, vecinică proslăvire!
Fiul Evangheliei fiind, fără tăgăduire.

Aceste poezii sunt operele prima ale lui Conaki,

iar a doua a poetului liric de pe acele vremuri Atanasie Crieșopulo, profesor al Beizadelelor lui Alexandru Moruz. Dar Moruz Vodă, cu o zi înainte de mutarea sa la Curte, primi grabnic înștiințare că războiul ruso-turc se declarase și că Ipsilant Domnul Valahiei părăsise Bucureștii, retrăgându-se dincolo de Dunăre.

Moruz părăsi imediat Iașii, trecând cu lacrimile în ochi pe lângă Curtea pe care o zidise cu atâta dragoste și în care nu s'a putut muta. Moruz zidi Poarta Domnească cu o galerie deasupra, în care muzica turcească (meterhaneaua) cânta la ceremonii mari, la vreme de masă, când Domnul prânzea și seara. În rândul de sus al Curții locuia numai Domnul. Curtea avea trei săli mari: a Haremului, în care se dau balurile, a Postelniciei, unde se primeau boerii și a Spătăriei, în care se făceau ceremoniile Curții.

Dar fațada Curții Domnești din Iași, este zugrăvită cu multă artă pe niște daruri oferite în 1814 de către Principele Ipsilant Domnul Scarlat Calimah și anume un serviciu de cafea, care cuprindea două cești cu farfurii, o zaharniță, un ibric de cafea și unul de lapte, toate de porțelan de Viena. Pe cești, pe farfurii, pe ibrice și pe zaharniță sunt reprezentate în pictură subiecte mitologice. Pe tabla este zugrăvită fațada Curții Domnești din Iași, scoasă după natură, cu armele Moldovei în frunte și piața Curții cu o caretă trasă de șase cai arăpești. Această prețioasă amintire se păstrează și astăzi în familia Papadopol Calimah.

„Steluța“

Unul dintre lăutarii Moldovei, ai Iașilor, cari pe vremuri făcea să răsune centrul Iașilor de glasul său, care cânta romanțele cele mai frumoase, avea renumele că el cânta fără pereche «Steluța» lui Alexandri. E una din poeziile care i-a făcut mai multă glorie și care și până'n ziua de astăzi i-a rămas ca una din cele mai frumoase pietre scumpe, în coroana poetului de la Mircești.

Când începea lăutarul B. să cânte «Steluța», avea atâta căldură comunicativă în glasul său și o expresie atât de potrivită cuvintelor, în cât emoționa adânc.

Intr'o vară la Iași, lăutarul o cânta regulat în fiecare seară, ba une-ori și de două ori pe seară, în berăria care pe atunci se afla unde astăzi e instalată sucursala poștei, în strada Lăpușneanu.

Vizitatorii „Halei de Bere“ îi spuneau veșnic: „Ei, ia să te vedem B. zi-ne „Steluța“, da, știi cu dor, că am un foc la inimă că numai tu mi l'ai putea stânga !

— Zău cucoane zise B. atunci să v'o cânt că și mie alt cântec nu mi-a mai plăcut.

Și atunci începea să cânte, dar cu atâta foc, cu cu atâta uitare de sine, în cât i se zăreau lacrimile. Era adânc emoționat... și vizitatorii nu-și puteau stăpâni plânsul. — Și de ce ți-i a plânge ? îl întrebară cu toții. — Asta nu se spune cucoane, răspundea lăutarul Iașilor.

Au trecut ani de atunci. În Iași la ordinea zilei erau seratele literare și muzicale, și, la toate nu lipsea lăutarul.

La o serată de acest fel, s'a cântat la piano, din flaut, din vioară, s'a declamat și s'a dansat.

Deodată, i se cere lăutarului să cânte „Steluța“. Incepu să cânte: Tu care ești pierdută... dar nu sfârși versul al doilea și l' podidi un plâns care l-a înecat aproape. Ghitara-i amorțise.

— Dar spune înainte, B... ce este ?

— Ce să mai spun cucoane !... Lacrimile îl înecară și-și duse cu greu batista la ochi !...

— Lăsați-l cucoane, zise unul din tovarășii lui. Nu mai poate, eri și-a îngropat o față de 17 ani, termina școala anul ista.

Căci Beldiceanu în „Lăutarul“ său spunea: „Când aveți un mort în casă, nimeni din voi să nu cânte... pe când bietul lăutar, el vă zice când sunt fiere a lui zile de amar“ !

Puțin mai târziu, niște lăutari cântau „Steluța“,

în grădina lui Tanasachi din strada Golia. Era lună și frumos. De gardul grădinei, în stradă, stătea rezemat un bătrân ascultând „Steluța“. El, cântărețul de odinioară, fără de care nu se putea petrece, acum era dat uitării. Nici un lăutar din ceilalți nu mai voiau să-l aie cu dânsul, că-i bătrân și nu mai poate. Ochiul lui erau numai lacrimi și un trecut ce nu se mai întoarce și un viitor, a cărui taină nimeni n'o știe.

— Ce mai spui B. ?

— Nu mai spun nimic cucăne !

Așa era în lașii noștri.

Elena Omer Popovici

Anul 1905 ca și anul următor în diversele dări de seamă de la examenele și producțiile Conservatorului din Iași, se pune în față un talent dramatic puternic, care dacă ar fi fost în serviciul artei, ar fi făcut ca alături de cele câteva mari artiste ce fac fala țării, să mai numărăm încă una — o tragediană de mare valoare — care ar fi fost d-na E. Omer Popovici, pe atunci Elena Rusu.

Și acum iată ce ne spun amintirile de pe atunci: „La clasul de declamație al lui Dragomir, d-na Elena Rusu ne-a dat dovada unui talent extraordinar, pe când ceilalți elevi au fost deopotrivă de mediocri. Ce dovedește aceasta oare ? Că talentul se relevă și rămâne „talent“ ori care ar fi profesorul, iar mediocritățile rămân mediocrități, ori cât ar munci cel mai priceput maestru“.

Iar mai departe în „Evenimentul“ din 8 Iunie 1906.

„Din 25 de elevi și eleve cât le posedă clasa de declamație „nu e de cât un singur talent adevărat, unul singur“; restul mediocrități. Acest unic talent cu adevărat deosebit, care răsare din mijlocul acestor mediocrități, formează un contrast extrem de izbitor cu restul elementelor ce compun clasa de declamație. Acest element de samă, rătăcit pare-se printre ceilalți, e d-na Elena Rusu, care a uimit într'adevăr comisiunea și pe cei cari au asistat la exa-

men. Inzestrată cu un puternic talent și cu superioare însușiri artistice, d-na Rusu însemnează azi o fală pentru Conservatorul nostru, o glorie artistică pentru țară în viitorul cel mai apropiat. Acestei eleve i se cuvine cea mai mare încurajare, de oare ce talente de asemenea natură se întâlnesc „rar, rar de tot chiar, și fac cinste instituției, care are norocul să le posedă“.

Trecutul vorbește în deajuns, pentru ca noi să nu mai adăugăm nimic, ci să ne punem doar uimiți o întrebare:

„Cum se poate ca cineva înzestrat cu atâtea daruri artistice, să fie așa de sgârseit cu ele, în cât să le fie ascunse ca o comoară în fundul sufletului, în loc de a fi date în vileag publicului dornic de tot ce-l mare și frumos ?...“

În casa Didiței Mavrocordat

Casa Didiței Mavrocordat era una dintre cele mai luxoase, tot odată și primitive din Iași. În strada Săulescu, se dădeau cele mai frumoase serate și cele mai copioase mese. Pe atunci unii din cei mai căutați ieșeni, erau pictorul Verusi și muzicianul George Skeletti, ambii făcând parte din societatea distinsă a Iașilor. Cum ori ce clipă era ocazie de chef și veselie, ce-și puse în gând în una din zile glumețul George Skeletty, să facă o farsă lui Verusi. Aflându-se într-o seară în casa Didiței Mavrocordat, auzi că este nevoie de un mindirigiu, care să repare mindirile din casă. George Skeletty se offeri ca a doua zi la ora 1 la prânz să trimeată dânsul un mindirigiu bun, pe care-l cunoștea, cciace gazda primi și îi mulțumi. A doua zi dimineața Skeletty întâlnindu-se cu Verusi, îi spuse că la ora 1 este așteptat la palatul Mavrocordătesc, unde d-na Natalia Suța îi va arăta mai multe tablouri, în care nu se poate pricepe de cât un pictor ca Verusi. La ora 1 Verusi urca scările casei din Strada Săulescu, unde tocmai se lua dejunul. Făcându-se cunoscut prezența unui domn, cu toți ai casei își ziseră că desigur trebuie să fie

mindirigiul trimis de George Skeletty și, cum era obiceiul pe atunci, stăpâna casei trimise închipuitului mindirigiu, cafea și un păhăruț cu vin, cu rugămintea să mai aștepte până se va termina masa. După câteva clipe, apare d-na Natalia Suțu și văzându-l în antret, conduse pe «mindirigiul Verusi» prin toate camerele, prin birourile și saloanele, unde atârnavă pe pereți atâtea portrete scumpe, până a-



George Skeletty.

junse în ultima cameră, unde pe o masă stăteau întinse mai multe mindire «de reparat». «Iată, aceste sunt de reparat», se adresa lui Verusi, stăpâna casei. — «Dar d-nă... eu nu sunt mindirigiu, sunt... pictorul Verusi. Trebuie să fie o greșală». Și, se văzu imediat farsa lui George Skeletty. Verusi însă făgăduise revanșa lui Skeletty.

Nu trecură decât vre'o 4 — 5 zile și George

Skeletty primi într'o bună dimineață o telegramă ca din partea secretarului general de la Interne, prin care i se făcea cunoscut că a fost decorat cu «Steaua României». Bucuria nu-i fu mică. Telegrama fu arătată tuturor prietenilor, Skeletty era radios, cinstea pe fiecare, ba, avu loc și o masă, unde se bău pentru noul decorat. Dar, nu ținu mult bucuria, căci generalul Racovitză, care pe atunci se afla la Iași și cărui Skeletty îi arătase telegrama cu «Steaua României», îi spuse că telegrama în chestiune e... confecționată la Iași de prieteni și că nu intră în obiceiul secretarilor generali ca să facă cunoscut fiecărei persoane că e decorată. Skeletty se gândise imediat la Verusi. Și întâlnindu-l, l'a dojenit că i-a jucat festa. Dar Ve-

rusi nu se dădu bătut: — «Cum tu m'ai făcut minuirigiu, așa te-am făcut și eu decorat. Eu în schimb însă n'am cheltuit nimic din pungă, pe când tu ai ușurat buzunarele, cinstind și cheful petru o decorație pe care n'o ai».

Const. Leonardescu.

Const. Leonardescu era unul dintre cei mai muncitori profesori pe cari i-a avut Universitatea ieșană. Era conștiincios în munca sa și prelegerile pe care le ținea la facultatea de litere, la cursurile sale de istoria filosofiei, erau interesante pentru cei cari vroiau să se lumineze. Era un timp când Const. Leonardescu predă la facultate toate cursurile de filosofie. Și psihologia și logica și morala și estetica și istoria filosofiei, pe toate le-a predat cu o răbdare fără margini. Studia și muncia mereu. Era un om bun și un bun ieșan, un intelectual de seama.

Lăutarul Spiridon.

Ieșenii își mai amintesc de un cunoscut pe vremuri lăutar al Iașilor, Gheorghe Spiridon. Cu spinarea puțin încovoiată sub greutatea celor peste 80 de ani ce-i purta încă voinicește pe umeri, cu părul și barba înalbite, veșnic nedespărțit de bătrâna sa vioară, moș Spiridon era cel mai vechi dintre lăutarii Iașilor. Îl întâlneai veșnic la rondul de la Copou, unde, în vremurile trecute, lăutarul plângea pe coardele vioarei, timpurile beizadelor moldovenești, vremea lui Grigore Sturdza, când galbenii desmierdau căpușala buzunarelor sale. Cu gândul la acest trecut, ochii se umezeau de lacrimi și cu vocea tremurândă, oftând din greu, își începea lungă poveste a vieții sale, de trist ori de vesel cântăreț.

Și bătrânul lăutar povestea de Beizadea Sturdza, de Vogoride, de boerii moldoveni de altă dată.

Barbu lăutarul, în al cărui taraf de douăzeci, moș Spiridon a cântat ani de a rândul, era veșnic în amintirea vioristului rătăcitor de la Rond-Point.

Teodor Bonciu



Teodor Bonciu.

Care dintre ieșeni nu a cunoscut cupeaua și calul
fostului nostru concetașean Teodor Bonciu? Cine n'a

cunoscut și pățania acestui cal, ajuns popular în târgul Iașilor!

Bătrânul Teodor Bonciu obișnuia cu vestitul vehicul să facă naveta între domiciliul său din Păcurari și cafeneaua Trayan. Calul se deprinsese astfel ani de zile să tragă până la cafeneaua Trayan și să aștepte la scară, până ce aurora cu degetele-î... etc. făcuse mat pe cei din cafenea. Bătrânul Bonciu era unul dintre cei mai pasionați jucători de șah.

Intr-o seară însă, surveni excepția și la această regula generală: Teodor Bonciu renunța să meargă la cafenea, dar pentru ca vestitul său cal să nu mănânce orzul degeaba, stăpânul porunci bătrânului său viziteu, să pue calul la sacaua cu apă. Ajungând la cișmeaua din Păcurari, rândașul se coborâ spre a umplea cofele. Când se reîntoarse, nu mai găsi sacaua. Dur la deal, dur la vale, sacaua nicaeri. În cele din urmă fu găsită staționând în fața cafenelei Trayan: calul își făcuse singur obiceiul.

Amințirile pictorului Gheorghe Popovici

...Despre 3 Aprilie 1866 îmi amintesc că mama mă târâia de mână prin fața unei biserici cu patru turnuri (Mitropolia) unde grilajul era dărâmat și strada se spala de roș (sânge), cu ajutorul unui poloboc tras de doi boi și având la fund o chișcă cusută purtată de un om cu pantalonii suflecați, pe care o balansa în dreapta și în stânga ca să ude strada.

Că în fața unei străzi dinspre o biserică cu turn la stradă (Trei Sfetitele) o santinelă cu chipiul pe ceafă și cu baioneta la pușcă se învârtea între farmacia Lochman azi Herțenberg și colțul străzii de peste drum, tot sărind peste doi morți în haine moldovenești (giube și antereu). Că până la niște case cu două rânduri îngropate în pământ la colțul uliței «Podul Verde» (astăzi strada Carol — este vorba de Jockey Club) se tot vedea pe stradă curgând apă roșie.

Că la Mitropolie înainte de mă târâ uama pe

străzi era unul (florarul Anton al Mitropolitului Calinic Miclescu) care tot împuşca din turnul unde este ceasornicul Mitropoliei înspre palatul Răznovanul, unde era multă lume, țipete, vaete și soldați beți lovind în dreapta și în stânga cu puștile.

Și îmi aduc aminte, că se vorbea în turnul de unde trăgea cu pușca Anton Florarul (care era contra-unirei) de Anghel Rachieru, din Poarta Curții, de avocatul Panaite Cristea, otrăvit la București nu mult după revoluție; de Mitropolitul Calinic, că de abea a scăpat cu zile pe din dos la Anghel Rachieru și că un glonte îl nimerise drept în pafteaua încingătoarei antereului; și că o mulțime de lume fusese închisă la Curtea Domnească, împrejmuită de căzărmi și unde în coastele bisericii dărâmate, Sf. Nicolae, cu frescuri zugrăvite din timpul lui Ștefan cel Mare, de pictori venețieni aduși de dânsul — picturi distruse între anii 1886 și următorii, pentru ca să se clădească modelul Sf. Neculal de azi!!... că acolo erau ulanii cari au ucis multă lume.

Și pe când ne întorceam prin S-ta Vinere (Biserica din timpul lui Ștefan cel Mare care a ars mai pe urmă), am văzut o căruța invalidă cu țoale din care spânzura o mână. Acolo erau cadavre ce le duceau la *Moara de Vânt*.

O retragere cu torțe.

În 1889. — Cu ocaziunea sosirii în Iași a Regelui Carol și Principelui Ferdinand, un comitet compus din D. Șarf, B. Goldner, M. Vaserman, S. Șaraga, Albert Schwartz, S. Langmantel și I. Leibovitz a lansat un apel prin care cei invitați la retragerea cu torțe, sunt rugați a veni Luni 9 Octombrie 1889 ora 6 seara în curtea localului Bele-Arte (lângă fostul Teatru Național), de unde această retragere cu torțe va pleca spre Palat.

Au luat parte la această retragere toți comercianții, industriașii, meseriașii și societățile din Iași.

E prima retragere cu torții la care au luat parte numai civili.

„Von Kalikenberg“

Cu toți am auzit dese ori de «Von Kalikenberg» și în special în Iași, pe vremuri nu se auzea de cât «Von Kalikenberg», «Von Kalikenberg». Era pe vremea spiritualului Ioan Ianoș, autorul acestui cânticel comic.

Cânticelul se cânta pe străzile Iașilor, iar Ianoș când auzea cântându-se opera lui, era în culmea fericirii. Pe la Tuffli, pe la Hala de Bere, pretutindeni, auzeai :

Ich Herr Von Kalikenberg
 Tocmai din Berlin alergu,
 Mit hohe protection,
 Für grosse concession.

Dei la mine nur parole
 Și eu fașe tumitale,
 Alles schön und alles gut,
 Cum nime n'a mai făcut !

Și mai departe :

Toate nemțiile vorbesc
 Că la țară românesc
 Toți faliții pot să vie,
 Ca se facă bogăție.

Ist genug s'aduci în țară
 Două rânduri din afară,
 Und mit ein solches papier
 Sie bekommen alles hier.

Poți să fași trenuri ferate
 Feru de poduri și stricate,
 Tot cu gare și cantonu
 Coperite cu cartonu.

Sini, trãverse și sosele
Poți să faci numai de-acele
Care pãrãii și plesnescu
Când vagoanele pornescu.

Chilometre poți a fașe
Mii și sute chitu îți plașe,
Și habar de grija n'ai
Ca în veci samã nu dai.

Țara etwas se sborșesce
Aber macht nichts, cã plãtescu,
Ca se aibã eisenbahn
Prin pustiu la Baragan.

Frei sau nu frej dumneta
Asta geht mir gar nicht an
Trebue juca cum chinta,
Elementul celu germanu.

Pe nemți trebue sã ascultã,
Kleine Völker pe pãmântu,
Bandu la bere de acum multa
Ș'ngھیãndu ridichi cu untu.

Astã țarã Romãneasã
Are 'ntrãnsa ce poțtești,
Numai oameni s'o iubeascã,
Foarte rar în ea gãsești.

Se gãsescu multe ființe
Care scriu și povestescu,
Cu profesii de credință
Cum cã țara lor iubescu.

Ear la faptã mai cri care
Când îl cerci, s'au arãtatu
Cã suges ca lipitoare
Tot ce'n palmã i'a picatu.

Dați concession degrabă
 Ca să mă apucu de treabă,
 Nu mai stați să vă ghindiți
 Ca mai bunu n'o să găsiți!

Asta nu'i întâia oară
 Care s'a văzutu în țară,
 Ein solche concession
 Facutu-mil protection.

Wenn condițion nu plase,
 Angenblichlich eu prifase,
 Ca să fie gang farmosus,
 Pentru foți ceva de rosu.

Dacă este supărare
 Cu obșteasca adunare
 Atunci facem alt-ceva,
 Aceptu pân s'a desolva.

Georgescu Vitriol

Georgescu Vitriol e la ordinea zilei în Iași. Viața acestuia a fost multă vreme împărțită între închisoare, casa de nebuni și lungi vagabondagii. La Georgescu era un soi de dublă personalitate, era Georgescu bolnavul și Georgescu cercetătorul care studiază pe Georgescu cel bolnav. Din amestecul acestor două personalități principale, apărea dureros Georgescu Vitriol, care nu se sfiia să și spună singur boala, s'o exhibe și să și aleagă ca mijloc de trai în această ultimă formă a existenței sale, conferințele despre trista sa stare.

Pusesese dânsul pe cineva să i se facă o mare reclamă cu conferința pe care o va ține la Iași. Aișe mari lipite pe toate zidurile orașului anunțau următoarele:

«În curând celebrul Georgescu Vitriol», declarat nebun de toate somitățile medicale europene, va ține o conferință: «Nebunia morala, boala de care însuși conferențiarul este atins».

Universitatea noastră.

Universitatea de Iași iea parte și dânsa la o mare serbare a națiunii române, cu ocaziunea expoziției generale de la București, întocmind, o monografie a acestei instituțiuni pe anii 1860—1905, în care se cuprindea tot ce se atingea de la începutul cunoașterii științei numelui de Universitate în Capitala Moldovei, nelăsându-se afară nimic necunoscut. Universitatea noastră a obținut atunci medalia de aur.

Universitatea din Iași e în principiu înființată de de la 1881. Au funcționat ca profesori la început: Simion Barnuțiu, de filosofie și dr. natural, V. Alexandrescu Urechie, de istoria și literatura română și universală, P. Suciș, de istoria și institutele dr. roman și Pandecte, Teodor Veisa de dr. civil, Papiu Ilarian de dr. penal și proc. penală, Gh. Apostoleanu și Iacob Lupășcu. Iată și numele unora dintre studenți între 1857—1860: A. Șindre, D. Tacu, P. Poni, Gh. Săvescu, Neron Lupășcu, T. Boldur Lătescu, C. P. Constantiniu, St. Mandrea, A. Crupenschi.

La inaugurarea Universității (primul an școlar 1860—1861), Cogălniceanu ținu o cuvântare strălucită. Trupa română din Iași a dat cea întâi reprezentăție în sezonul acela, în onoarea zilei de 26 Octombrie 1860. Reprezentația se începuse cu Imnul pentru Domnitor — de față fiind și Domnitorul — și un frumos tablou alegoric «Templul muselor», aranjat de artistul Galino.

Printre studenții înscriși la facultățile existente în 1860, erau d-nii A. A. Brandia și Teodor Burada, apoi Gr. Bucliu, M. Leon, N. Alexandrini, P. Mille, Vasile Missir, Vasile Paladi și alții, la facultatea de drept. La facultatea filosofică: Anton Naum, Ștefan Mandrea, M. Burada. La facultatea teologică: preotul Gheorghe Pășcu, diaconul Enăchescu, preotul Andrei Panuș, C. Erbiceanu, etc. În 1860 erau 106 studenți în întreaga Universitate, iar în 1861 numai 71 studenți.

În Octombrie 1863 se serbătorește începerea a-

nului școlar universitar, Mitropolitul Calinic Miculescu celebrând Te Deumul, ținând și o cuvântare, la care răspunse rectorul Titus Maiorescu.

Cel întâi secretar al Universității ieșene a fost I. Panaitiu. În Mai 1873 încetând din viața Domnitorul Cuza, fondatorul Universității; corpul universitar ieșan iea parte în corpore la înmormântare la Ruginoasa.

Iar în anul 1876, se delegă cu un curs facultativ de muzică la Universitatea ieșană pe d. Eduard Caudella, cu salariu anual de 3600 lei, care s'a însărcinat și cu formarea unui cor cu studenții Universității.

Ștefan Șendrea.

O figură cunoscută în Iașii noștri era Ștefan Șendrea, veșnicul candidat liberal în alegeri. Era bărbatul care teroriza sexul cum se zice frumos, cu zimbetele sale moșnege și pe „nobilii“ din timpul alegerilor, cu celebra bumașcă de 100 lei. Trecând prin diplomație, i-a rămas numele de „mon duc“.

În politică era ceia ce se numește în teatru un figurant, figurant care apare și dispăre de pe scenă, fără a zice o vorbă. Când partidul liberal era pe ducă, când Camera se punea în greva, Ștefan Șendrea era chemat la demnități mari: era ales președinte al Camerei sau chemat în guvern și... trecea apoi repede în opoziție. Găsindu-se ministru într'oză, în cabinetul Aurelian, în ajunul venirii conservatorilor la putere, a dat prilejul unor momente și veșele și altfel. Principesa Maria, astăzi Regina, organizase la Palat un bal costumat în profitul „Furnicel“. Fusese invitat și Ștefan Șendrea. Pentru un costum, potrivit situației sale, Mon Duc trebuia să cheltuiască prea multe parale — sgârcit cum era. Ca să împăce necesarul și cu utilul, adecă să se achite și să nu-și facă costumul, Ștefan Șendrea luă 7 bumaști de câte 100 lei, puse banii într'un plic și îi trimise la adresa Principesei.

Fotoplasticul

Printre multe distracții ce erau la Iași, una atrăgea publicul în număr mare, întocmai ca și cinematograful astăzi. Era Fotoplasticul, o distracție modernă perfecționată, în special pentru publicul de Duminecă, adică pentru acel care în acea zi se mișca mai mult, găsind o deosebită plăcere să petreacă o oră sau două pe la fotoplastice sau panoramele de modă nouă.

Căci, la fotoplasticul, aveau cu totul o altă înfașurare de cât în realitate și Teatrul Național și statuia lui Miron Costin și grădina publică cu monumentul celor patru lei și scrânciobul de la Frumoasa și câte altele: Teatrul Național avea sub sticlă aerul Pantheonului, grădina publică părea Câmpul Eliseilor, statuia lui Miron Costin trecea drept un fel de Colonne Vendome, iar Palatul Administrativ, bietul Palat, lua aspectul Tuillerilor. Cu 50 bani intrarea la Fotoplasticul din Iași, te credeai un moment la Paris. Și ceia ce puteai vedea pe atunci la Fotoplasticul, unde rotonda câte cu două sticle de persoană îți prezenta rând pe rând vederi și figuri din toată lumea, un fotoplasticul tot atât de înșelător privirei, îl întâlneai la tot pasul pe străzile pașnicului oraș. Treceau pe străzi femei, îmbrăcate după cea din urmă modă, în toalete mirobolante și cu fața întinerită prin tot felul de dresuri, de credeai că, de abia venite de curând în capitala Moldovei, sunt cine știe ce cucoane mari. Dar, era numai un efect, un simplu efect de fotoplastic. Erau tocmai din... Tatarăși. Au vândut bulendrele din casă câte mai aveau părinții lor și și-au croit toalete.

Serbările de la grădini

Cum se dădeau serbările la Iași? Serbările însemnau petreceri, ca de pildă petrecere câmpenească, cu pui fripți, cu Cotnar, cu brânzeturi și cu lăutari. Cu Cotnar care se suia la cap, după care urma păruială și a doua zi capul bandajat. Iar petrecerile de

la Copou, unde lua parte o lume imensă, cu colb până 'n naltul cerului, cu copii călcați în picioare și cu rochii rupte și pălării turtite, aduceau a doua zi



Grădina Copou în 1880

colici pe toată linia, din cauza înghețatei sau a apei cu gheață servită de cei cu donițele bătute în alama de la poarta Copoului, — cum se obișnuia pe atunci la Iași.

D'apoi așa numitele «serbări de la Șoituz»? Tramvaie încărcate suiau dealul Tatarășilor, tramvaie

împodobite cu crengi de tei și cu verdeață, care duceau poporul suveran la petrecere la Șoituz, cu turlurel de 40 bani litrul, cu miei fripți, la aer liber și cu dame vesele. A doua zi gazetele vorbeau despre o „revoluție“ care ar fi avut loc la Abator. Ce era? Era „serbarea“ de la Șoituz.

Mihail Kogălniceanu.

O conferință interesantă se ține la Iași, care se ocupă despre studiile pe care le-a făcut Mihail Kogălniceanu în Franța, la Luneville. Kogălniceanu, ie-



Mihail Kogălniceanu

șan și dânsul, învăța la un institut francez din Iași, împreună cu Grigorie Sturdza, fiul lui Mihai Sturdza, pe atunci visternic și mai apoi Domn în Moldova. Mama lui Mihai Sturdza, Domnița Marghioala Calimah, lăsase fiului său grija de a face educațiunea tânărului Mihai. Pentru acest motiv și pentru că Mihai era totdeauna silitor la școală, Domnitorul Sturdza i-a arătat o deosebită sollicitudine. Așa se explică faptul că, trimițind pe copiii săi Dimitrie și Grigorie la studii în Franța, Domnitorul Sturdza se gândi să

se ducă cu ei și Mihai Kogălniceanu. La Luneville în Franța se găsea un institut al abatelui Lhommé, care fusese mai înainte la Iași și dase lecțiuni lui Mihai Sturdza. Kogălniceanu era aici printre cei din-tâi din clasă. Era întâiul la geografie, istorie și limba greacă; al doilea la germană și al patrulea la matematică. Singur el zicea despre matematică: „De aritmetică nu zic nimica; eram cel din urmă; și nici până astăzi încă nu știu a aduna, nici a înmulți. Aceasta mi-a stricat foarte mult, căci tocmai adăuția și multiplicăția sunt foarte folositoare în țara noastră. Fericit acela care știe a aduna și a înmulți, fericit acela care știe ce însemnează semnele „plus și minus“. Un an de slujbă pentru dânsul este ca trei pentru alții“.

Inmormântarea lui Ionică Barbu...

Intr'o după amiază calduroasă de Iulie, o paradă jalnică și modestă trecea pe străzile Iașilor. Era în mormântarea lui Ionică Barbu. Cu dânsul, nu s'a dus numai un singur om, ci o întreagă epocă a dispărut. Căci, cu Ionică Barbu s'a stâns unul din ultimele semne ale unor vremi mai bune, a vremurilor patriarhale în cari vechii boeri moldoveni, răsărind ca fantome de sub largele și lungile giubeie, ascultau după mănoase prânzuri, cântecile de inimă albastră ale tarafului de lautari, printre cari floare era Ionică Barbu. Timp de 50 de ani glasul său a răsunit melodios și puternic la toate veseliile mai însemnate din Moldova, Nu era om cu vază și mai cu dare de mână care, când voia să facă «chef», să nu cheme pe Barbu. Dar, vremea trecu și cu ea trecu și omul. Boerii dispărură par'că sub giubelile lor și acestea, prin fantesmagoria timpului, se topiră 'n nimic. Stâlp re-mas însă din lumi bătrâne, Ionică Barbu continua să cânte, să înveselească și să înduioșeze pe nepoți, după cum odinioară înduioșase și înveselise pe bu-nicii acestora.

Acuma a dispărut și dânsul, rămânând doar ca o amintire, după cum amintiri au ramas și vremu-

rile acele. Tarafurile de lăutari moldoveni deveniră tot mai rare și mai străine de modelul celor vechi. Ele au dispărut odată cu toate frumoasele obiceiuri bătrânești apuse.

„Vrăjitorii“ la Iași

La Iași «Vrăjitorii» erau la ordinea zilei. Era, după cei interesați, Vrăjitoria, ca o mare știință ocultă.

Nenumărate reclame anunțau pe pașnicii cetățeni ai Iașilor că, «venind din marile capitale ale apusului și numai în trecere prin oraș», cutare ori cutare vrăjitor celebru, își pune la dispoziția publicului darul supra natural de a găsi cele ce vor să vie și cele ce au fost.

De obicei «profetul» se instala în centrul unei mahalale ca să fie mai la dispoziția clienților și Pacurarii, Toma Cosma, Tatarășii, Țicăul, Podul roș ori Ciurchii se perindau rând pe rând, lăsându-și obolul în geanta istetului vrăjitor. Un „caz“ care a dat mult de vorbit la Iași, a fost și următorul: unei biete femei însărcinate, i s'a prezis de către un «vrăjitor» ce-și avea biroul prin Tatarăși, că va naște o fetiță moartă și că în urmă va muri și dânsa. Femeia într'adevăr născu o fetiță moartă, cum mai născuse și altă dată doi copii morți. Când cei ce o îngrijau, îi spuseră că a născut o fetiță moartă, biata femeie aducându-și aminte de cele spuse de «vrăjitor», vesti pe cei de față că trebuie să moară și ea. Și sugestia a fost atât de puternică, în cât în adevăr în 24 ore lehuza muri și ea. «Vrăjitorul», în loc să fie luat cu pietre de către mahalagii, a devenit profetul cel mai sfânt, întru cât a dat dovezi că prevestise exact în cazul cu femeia în chestiune.

Au început însă să dispară cu vremea și „vrăjitorii“ aceștia din Iași, mutându-se în... Capitală și așa a scăpat Capitala Moldovei, din cauza dorului de a câștiga cât de mult, de acești musafiri cari se abăteau „în trecere“ prin Iași.

Eminescu la hotel Vanghelie.

Despre Eminescu, amintirile curgeau la lași, căci aici și-a petrecut dânsul o bună parte din viața'i amărâta.

Intr'o odăiță mică din rândul de jos al vechiului hotel Vanghelie, pe atunci proprietatea lui Vasile Sion Gherei, tatăl d-lui Petru Sion, se auzi într'o seară un schimb de voci, între niște cântărețe și un om de statură potrivită, cu ochii mari, negri, visători, cu o musteață neagră, cu o pălărie înaltă, tot neagră și îmbrăcat cu un palton bătând într'o culoare verzie, din buzunarul căruia scotea niște alune și le mânca: „Fräulein... fräulein, mach en sie auf, geh... zum teifel...“

Intrebarea iarăși se repetă cu aceleași replici. Una din cântărețe văzând că supărăciosul musafir nu se mai îndepărta, a ieșit foarte furioasă afară și a început a-l îmbrânci de la ușă, țipând și injurând. El însă nu se da dus, ci voia cu orice preț să intre. Era în vocea sa ceva rugător și melancolic: „fräulein...fräulein...biete sie...“

Intervenii un chelner: „Ce vrei d-le... ce cauți“. Iar el drept raspuns râdica bastonul:—„Par'că nu te vad că ești o liftă spurcată, pleacă de aici, ca'ți sfărâm capul“. Chelnerul a început a alerga înspre strada Baston la deal, chemând un sergent. „Sergent, iaca Eminescu nebunu“. Sergentul sosit încinse o luptă, din care deodată bastonul lui Eminescu nimerise bine de câteva ori pe sergent, care l'a lăsat pentru moment și a început a fluera până când i'au mai venit și alții în ajutor.

Încăput pe mâna a trei sergenți, de data aceasta Eminescu a trebuit să cedeze. Toți trei au început a-l târa pe strada Mitropoliei și, din când în când, sbătându-se între ei își întorcea privirea zâmbind dulceag cântărețelor cari se uitau satisfăcute cum poliția trata pe supărăciosul lor prieten. Eminescu de la o vreme, se ruga de sergenți să-l lase că

merge el... Avea fisionomia sa o atitudine de adâncă melancolie și tristețe.

Ajuns împreună cu sergenții cari-l conduceau, în dreptul librăriei Șaraga, care pe atunci era instalată în strada Golia, în fața caselor Neuschotz, se opri la vitrină și privi lung disprețuitor la niște cărți, apoi repede se furișă înăuntru, le luă și începu a le rupe furios. Băiatul din prăvălie începu a striga. Sergenții de abea-l liniștiră și-l scoaseră afară. Una din cărți nu i-o putură scoate din mâini și ieșind cu ea afară, urma a o sfâșia în mii de bucățele, cu o durere și niște gemete surde, cari produsera o milă de neînchipuit. ...Erau foi din volumul său de versuri!

Cobori în jos luceafăr blând,
Alunecând pe-o rază
Patrunde 'n casă și în gând
Și viața-mi luminează...

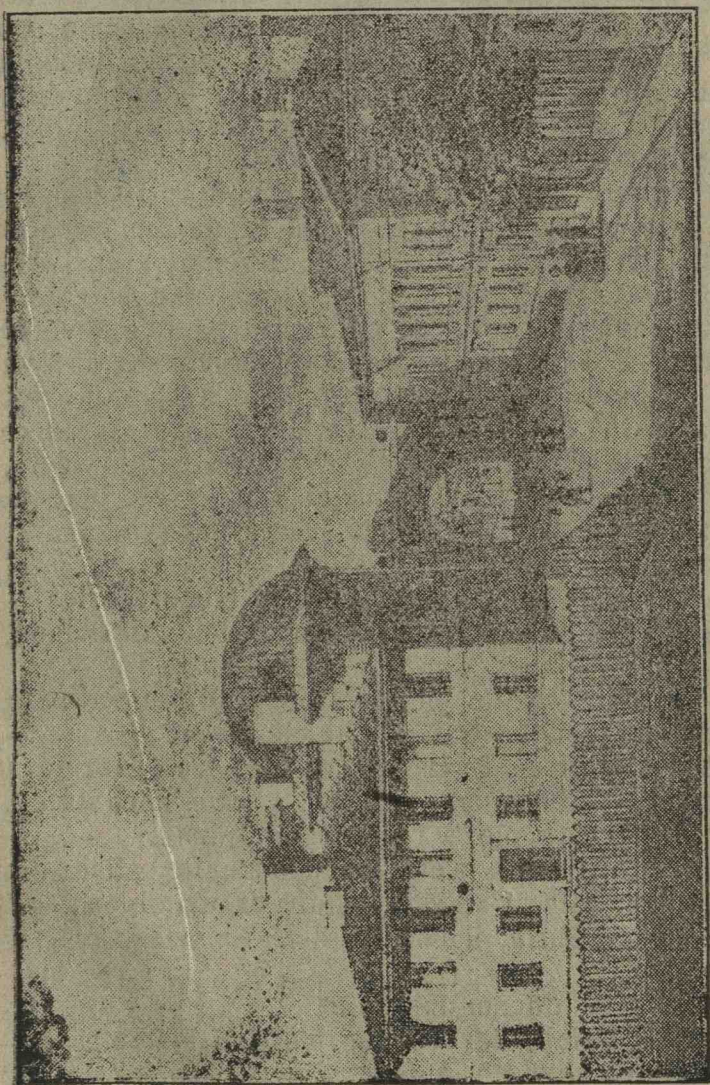
L'au dus la comisie și aici cerea neconținut de la toți să se ducă cineva până la Vasile Burlă, profesorul de la Liceul Național, să vină la el. Burlă a venit repede, iar după câteva momente eșiau amândoi, Eminescu povestindu'i ceva foarte hazliu, iar Burlă muștrându'l.

Eminescu și Vasile Burlă.

Și amintirile ieșene despre Eminescu sunt multe. Prin 1888 se afla intern bursier al liceului Național, regretatul State Dragomir, care avea pe atunci o dragoste nebună de teatru. În stagiunea anului acela era angajat al societății dramatice Teodor Popescu, un artist de mare talent și care putea să aducă mari servicii teatrului românesc, dacă n'ar fi avut o patimă.

Se anunțase una din melodramele care pe vremuri a avut mare răsunset: «Venețiana», în care Teodor Popescu avea un rol frumos. Băieții de liceu, dornici de teatru, auzind că va juca Popescu într'o

piesă atât de frumoasă, începeau să se îngrijească să și facă rost de bani, în primul rând, iar în al



Fostul Colegiu Național (Academia Mihailiană).
Belle-Arte și Liceul Național de astăzi.

doilea să n'aibă vre-o notă mai mică de 7, căci altfel nu li se da voie să iasă din internat. Și apoi se mai adăuga că profesor de limba franceză era A. V.

Gr. Suțu, care cu greu punea o notă mai mare de 7 vre'unui elev.

Se nimerise că pe interni Al. Gr. Suțu — tatăl meu — îi ascultase tocmai în săptămâna aceea. La toți le pusese 5 și prin urmare nu se puteau duce la Teatru. Era să se joace «Venețiana» și băieții nu erau s'o vadă! Eminescu i-a salvat din această greutate, în care puseră pe băieți notele părintelui meu.

În fiecare dimineață între orele 9 și 10 sau 10 și 11, în cele minute de recreație, venea Eminescu la liceu și întreba de Vasile Burlă, care pe atunci era director. State Dragomir și cu prietenul său Al. Gâdei îi eșeau înainte, numai și numai ca să poată vorbi cu dânsul. Ce mândrie era pe băieți să schimbe câteva vorbe cu poetul pe care începuseră a-l căuta toți, fără ca mulți din cei care-l căutau, să-i fi dat ajutorul cuvenit. Purta Eminescu atunci un palton vechi, cu bastonul subțioară, mâncând alune pe care le procura de la Ghița Olteanu, care ținea pe atunci lângă liceu o mică dugheniță.

— Spuneți lui Vasile Burlă, că-l caut eu!

— Pe domnul Burlă, îl căutați, d-le Eminescu, nu-i așa?

— Vorba era de prisos... căci auziseră băieții bine, dar se vedea că e pricină de vorbă.

Să vorbești cu Eminescu, nu era lucru așa fără importanță! Burlă eșia... schimbau câteva cuvinte... încet... după care plecă vesel și mulțumit.

Într-o dimineață veni cu mai multe afișe din «Venețiana». Băieții i-au eșit înainte ca de obicei.

— Pe d. Burlă, îl căutați, d-le Eminescu?

— Da.

— Iaca ne ducem îndată.

— Mai băieți, dar voi nu mergeți la teatru?

— Ba da, dar nu putem.

— Da de ce?

— Apoi nu ne lasă...

— Cine?.. Burlă?.. Lasă că-i vorbesc eu. Spuneți-i să vină incoace.

S'au întors cu Burlă și Eminescu atunci a încins cu Vasile Burlă, următoarea conversație :

— Lasă băeții să meargă la Teatru. Uite, se joacă «Venețiana». Piesa nu-i lucru mare de capul ei, dar Popescu e foarte bun artist. Imi place..

— Să se ducă, spuse Burlă.

State Dragomir adaogi că nu vor avea voie să se ducă la teatru, de oarece profesorul Suțu le-a dat note mai mici de 7.

— Atunci, spuse Burlă nu se poate. Dacă aveți note mai mici de 7, nu se poate.

— Ei lasă că nu se va supăra profesorul. Ce e 7, ce e 6? Iar Burlă spuse: Ei bine... lasă... lasă... am să le dau drumul.

Clopoțelul suna de intrare.

— Haide, de acum mergeți în clasă.

— Mulțumim d-le Eminescu... mulțumim d-le Burlă. spuseră în cor State Dragomir și Gâdei și de bucurie nici ei n'au știut cum au urcat scările până la clasa V...

Eminescu la teatrul de la Copou.

D'apoi când era teatrul cel vechi, la Copou și când juca aici tot Teodor Popescu, unul din actorii favoriți ai lui Eminescu!

Era într'o seară de toamnă păcioasă. Felinarele cu gaz cari luminau pe atunci orașul, puteau în voia cea bună lipsi în seara ceia, atât de puțin serviciu aduceau. Se părea băieților de liceu un an până să ajungă de la arcul Academiei tocmai la teatru (astăzi Universitatea).

Ajunși la teatru, trei sau patru sergenți tărăiau în piața din față un om, care se sbătea în mâinile lor.

Se auzia deslușit :

— Lăsați-mă, vreau să privesc și eu, ce aveți cu mine?

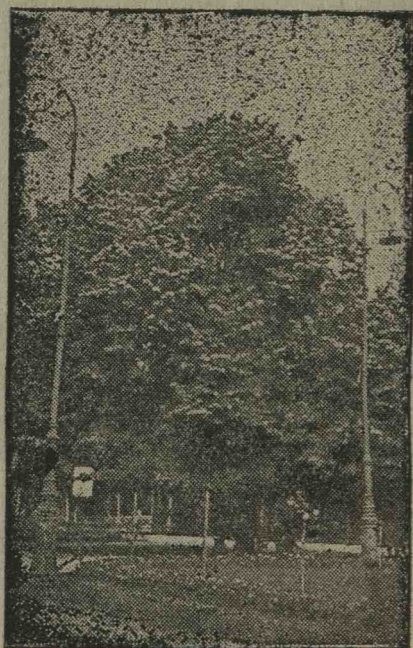
— Ai priveliște și la comisie, îi tot răspundeau sergenții. În timpul acela, o cupea se opri chiar în dreptul grupului și din ea coborâ un domn, care

striga la cei care-l întindeau așa pe acel necunoscut :

— Lasați-l... dați-i drumul... Voi nu știți cine-i asta... : E Eminescu...

— Știm noi, dar dacă e nebun... ce-i de făcut. Nu poate sta lumea în teatru din pricina lui.

— Peste puțin domnul care se scoborâse din cupeu, trecea întovărașit de Eminescu, care îi arăta



Teiul lui Eminescu, de la Copou.

mereu un volum... — Vezi sa fii cuminte... Lasă c'ă să-mi vorbești mai târziu...

— Nu, nu, îi răspundea Eminescu, îți spun că-i un dobitoc... Auzi! Uite asta mă supără!

Intrară în teatru, Eminescu în banca întâia răsfoia volumul ce-i arătase domnului care-l scăpase din mâinile sergenților...

Cortina se ridică. Eminescu, tot întorcând filele cărții, nu mai dădea nici o importanță actorilor de pe scenă. Ba, îl enerva, se vede ca reflecțiile lui țară

se amestecau cu glasul actorilor. Lumea începu a-l țistui. El însă rupea filă cu filă și spunea și mai tare: Dobitoc! ce dobitoc!

Și întorcându-se la cei de lângă dânsul și la cei din spatele lui: — «Ei, mă rog, ce zici de asta! Auzi dobitoc!».

Nimeni n'a înțeles nimic din actul I din drama «Venețiana» ce se reprezenta în seara ceia, fiindcă drama ce se petrecea în stal cu una din cele mai mari minți, pe care le-a avut până acum neamul românesc, era mai interesantă și mai îngrozitoare de cât cea de pe scenă...

Iar la căderea cortinei la actul I, a fost amăgit să iasă din teatru... scos iar în piață: și sergenții de data aceasta și-au făcut datoria...

Era priveliște și la comisie!

„Execuția lui Horia“

În 1900, s'a hotărât ca tabloul Horia, datorit pictorului nostru ieșan Gheorghe Popovici, să fie trimis la Paris la expoziția universală. Înainte de a fi trimis în capitala Franței, tabloul a fost expus în Aula Universității, cu taxe de intrare în folosul societăților culturale din Iași. tabloul a fost și reprodus de vechiul fotograf Nestor Heck, în folosul societății «Reuniunea Femeilor Române» S'au ținut și conferințe asupra revoluției din Transilvania.

Pentru încadrarea tabloului pentru Expoziție, ministerul domeniilor a acordat suma de una mie lei, dar la Expoziție tabloul n'a mai ajuns, de și a fost cerut de comisariatul general al Expoziției din Paris, căci influențele politice au avut de rezultat ca tabloul după plecarea lui din Iași, să.. dispară. După vreo patru ani, în 1904, el a fost regăsit la depositul Geagoga din București, jupit și murdărit după constatările făcute de Ministerul Instrucțiunii. Un proces verbal încheiat atunci a decis ca drept despăgubire, ministerul domeniilor cu aprobarea Regelui nostru de astăzi pe atunci principe moștenitor

să pue la dispoziția pictorului Popovici un loc în dosul Palatului Rosnovanu, pentru un atelier.

Dar, nu s'a făcut aceasta, căci era doar o promisiune făcută... Iașilor și care s'a schimbat apoi în o locațiune pe 6 luni, dar nici aceasta n'a mai fost.

Pictorul a stăruiat mai târziu ca tabloul să fie trimis la Cluj, pentru că la Universitatea ieșană tabloul era invizibil și pentru că la Universitatea Clujană s'ar fi găsit într'un mediu mai în măsură să fie înțeles, având legături sufletești mai de aproape cu cei de peste Carpați de pe atunci.

Era dureros când se știa că se ștergea tabloul acesta cu petecul cu care se ștergeau dușamelele din sala Senatului Universității din Iași.

Tabloul acesta istoric a fost dăruit de pictorul Popovici Universității ieșene.

O impresie despre Iași.

«O impresie despre Iași». — Acum trec pe ulițele și prin piețele Iașilor, înjuruit de clopote stridente și n răgete fioroase de sirene, tramvaie electrice și automobile grăbite. Prăvăliile sunt fără număr, vitrinele pline de mărfuri alese. Prin magazine și berării mulțimea se mișcă și benchetuește fără griji. Și totuși cu ochii topiți în negurile celor mai depărtate aduceri aminte te înmărmurește și te pierzi în gânduri privind spre văile și dealurile acoperite de ruini ale Iașilor. Odinioară, prin văile acelea și pe creștetele acelor dealuri, mișuna o lume cu totul străină celei de acum. Pe zări călăreau iscoadele și olăcarii Moldovei, înarmați cu arcuri și cu platoșe de zeb. Prin văi furnicau ziua și noaptea, călăreți amenințați de năvăliri a leșilor, a cazacilor, a tatarilor sau a turcilor. Prin turnurile de lemn, ale palatului domnesc și ale clădirilor marilor dregători de țară și de oști, veghiau trâmbițașii cu buciumele la gură. Toți purtau veșminte ferecate și tobe la șold și topuze înlanțuite de brațe și sulii lungi prinse în carâmbi. Și toți erau moldoveni luptători voinici, oțeliți în

nevoi și răboaie. Intre ocopurile cetății, pe clinurile dealurilor deasupra Bahluiului celui în veci neadormit, mijeau printre crengile grădinilor bogate, casele, de lemn sau de piatră ale panilor și ale jupânilor.

Prin curți erau hore. Prin lărgile sali de ospete mascaragii și meterhanagii, dau însufletire negraita oaspețelor și jocurilor de buzdugane și juruirilor de dragoste.

Prin parcuri întunecate, pe unde luna răsbatea cu frică mare și cu taină și mai mare, beizadelele și domnițele, tinerii curteni și jupânesele, îmbrăcați în catifele și mătăsuri inmuiate în firuri grele, stingeau nisipurile argintii ca niște arătări din basme.

Unde sunt toți acești viteji neadormiți, toți jupâni, banii, domnițele, jupânițele, cu aprozii și cu poleii lor încarcați de argintării și cureturi? Unde sunt buciumașii de prin turle și olăcarii de pe muchile dealurilor și meterhanagii de prin curțile domnești și oaspețele de prin cerdacuri și horele încinse de sub scări până la porți.

Vechile clădiri ale starostelor, ale marilor vornici, ale mitropoliiților și ale Domnilor, în mare parte s'au nărui. În mică cătime rânjesc și astăzi ca niște cranii putrezite, printre palate noi, streine..

Unele din aceste vechi moaște ale trecutului nostru uriaș, sunt de zece ani zăvorite; altele s'au preschimbât în asile și instituții de stat. Cele mai nefericite stau ruinate pe dealuri și prin grădini părăginite. Moldovenii cei cu arcuri și cu tobe, se văd tot mai rar, se aud tot mai slab, se înțeleg tot mai puțin.

Gugiumanele sunt înlocuite cu cilindre, cabănițele cu rendigote și cu fracuri: idilele de prin parcur seculare, cu adultere și divorțuri.

În locul buciumpului care chema norodul la arme, se 'nmulțește acum presa de cancanuri și scandaluri iar în locul topuzului și a payezilor de altă dată, răsar tot mai ascuțite și mai neînvinse, zaviștiile și minciunile.

Urmașii vechilor boieri și răzeși, se topesc și se înstrăinează la nedislipita lor moșie de odinioară.

Cugetătorii fug din capitala noastră.

O lume stranie se mișcă acum.

Iată impresia poetului căpatată vizitând acum capitala Moldovei.

Vasile Vlădoianu,

Un bun ieșan, cu proprietăți mari în Moldova de sus, era și Vasile Vlădoianu. Era un patriot care a luat o bună parte la luptele noastre de redeșterea națională.

Cine a cunoscut mai în de aproape viața politică a marelui Lascar Catargi, știa că de câte ori vicisitudinile împrejurărilor sau fazele fluctuațiilor politice îl aruncau pe acesta în izolare temporară, un om, un bărbat de inimă, un ieșan, se găsea totdeauna alături de Lascar Catargi, spre a'i împărtăși izolarea și a'l îmbărbăta la luptă. Acel om a fost Vasile Vlădoianu, care nici odată n'a părăsit un singur moment pe Catargi. Era reprezentantul unei mari familii de vechi boeri români.

O dramă cu urși.

O dramă din cele mai emoționante se petrece în oraș. Un biet om, în vrâsta, din serviciul unui Prinț care și avea locuința în strada Carol, și a găsit moartea în chip groaznic, într'o cușcă de urși. Erau doi urși mari de munte, crescuți de mici și destui de îmblânziți. Ingrijitorul intră în cușca lor, cu o furcă de fier în mână, ca să le dea de mâncare. Urșii parcă planuind de mai înainte un atentat împotriva ingrijitorului lor, când îl zăriră, unul se așeză lângă ușa iar cell alt în partea opusă, așa în cât îl prinseră pe bietul om în mijlocul lor. Ursoaica se repezi și îi smunci furca de fier din mână, rupând'o, apoi îl apucă de braț. Sări și ursul asupra'i și se ncinse o luptă înfiorătoare. Ursul, în culmea furiei, țără pe bietul om într'o cabină mai la fundul cuștei, unde și

avea culcușul, pentru a scăpa de loviturile ce le căpăta prin gratii de la cei ce alergară să dea ajutoare celui sfâșiat.

Groaznica dramă a făcut multă impresie atunci la Iași. Urșii fură omorâți în cușca de către d. inginer Corban, dar și bietul om fu sfâșiat în bucați.

Grigorie Buțureanu

Așa pe neașteptate, s'a stâns unul dintre cei mai iubii cetățeni ai Iașilor, Grigorie Buțureanu. Era un om de caracter, neclintit în convingerile sale și un bun român.

Grigorie Buțureanu își iubea țara și neamul cu așa căldură, în cât foarte dese ori prin convingerile sale de bun naționalist, era în divergență de opinii cu intimii săi.

Era un naționalist convins, până 'n cea mai adâncă intimitate a sufletului său, de dreptatea și măreția sfintei cauze naționale a românilor de pretutindeni.

Vechea societate științifică și literară «Arhiva» din Iași își datorește lui Grigorie Buțureanu existența, căci societatea a fost înființată din inițiativa sa. Alături de Neculai Beldiceanu, tovarășul său nedespărțit, a pus cel dintâi temelii studiilor preistorice în Moldova. Era cercetătorul arheolog și antropologic de mare preț. Cu câtă căldură își ținea prelegerile sale de istorie la Liceul Național! Cauta întotdeauna să deștepte în elevi iubirea de țară și de neam. De pătura de jos a poporului purta o grijă deosebită.

De Iașii noștri nu s'a putut despărți niciodată și dacă o făcea, Iașii întotdeauna i-ar fi simțit lipsa.

Moș Havas

Cel mai simpatic gazetar ieșan, cel mai iubit și stimat era «Moș Havas». Care dintre ieșeni n'a cunoscut pe «Moș Havas», pe Grigoriu Havas, decanul ziariștilor din Moldova, ieșanul care înamorat într'atâta

de orașul acesta, nu s'a urcat odată în tren, ca să treacă măcar de rohatca Iașilor ?

Era una din figurile cele mai cunoscute și originale ale orașului nostru. Vechiu ziarist și publicist, colaborând la început la primele ziare ce apăreau în Iași noștri, a avut puțința ca să dea cetitorilor ziarelor unde colabora, cele de pe urmă știri din străinătate; prin mijloacele de care se folosea.



Ion Grigoriu-Havas

I-a rămas de atunci numele de „Havas“, după aceea a agenției de informațiuni franceză Havas.

Avea groază de telefon, de tramvai, de tren.

Când i se comunica că cineva îl așteaptă să vorbească la telefon, Havas îi răspundea în graiul lui atât de moldovenesc: — „la spune-i să mă lese dracului în pace. Eu la telefon nu vorbesc“.

— Da vină odată moșule, n'auzi cum sbârnâe de jumătate de ceas? Cine știe cine te cheamă și ce are să-ți comunice.

— Poate să fie și Vodă, eu la telefon nu vorbesc. Scurt...

Suflet bun, fire entusiastă, Moș Havas avea curiozitățile lui. La telefon nu vorbea, în tramvai nu se suia, în tren nici atâta. Era omul în contra ori cărei invenții moderne și pace. Fire reacționară prin excelență, nu se simțea fericit de cât atunci când retraia în gând clipele de pe vremea rușilor, a lui Cuza și Mihail Kogălniceanu.

— Hei băeți, — începea moș Havas, uitându-se cu coada ochiului urât la automobilele ce treceau în goană pe străzi, — înainte nu erau „blăstămății“ de astea, dar erau parale mă, parale din gros. Atunci să fi văzut „leșii“. Viață, domnule, nu bucluc. .

Cum călătoreau strămoșii

Sunt interesante notele cari aratau cum călătoreau strămoșii noștri în Moldova. De era vorba de o călătorie mai lungă, se preparau cu câteva săptămâni mai înainte de termenul fixat, iar alegerea zilei plecării era motivul unei lungi discuțiuni, căci, Marția era Marția cea rea, când nu trebuia nici să te muți, nici să pleci undeva, nici să începi un lucru oare-care ; Mercurea era prea aproape de Joi, Joia e la mijlocul săptămânei, Vinerea... și câte și mai câte, Sâmbăta era sfârșitul săptămânei, iar Dumineca zi de odihnă pentru tot omul.

Rămânea biata Luni, când, mai cu ușor mai cu greu, cu plăcințele în brâu și cu un picior de rață în mână, o porneau la drum, așa încărcăți cu fel de fel de bunătăți. Și la desparțenie, câte pupături, câte bocete, câte vorbe... D'apoi drumurile, ce de-a drumuri așa cum le-a făcut bunul Dumnezeu. Pe ici mai drepte, pe colo mai ridicate, cu bolovani greoi de trebuia să se treacă cu totul cu trăsura peste ele, jucând în aer și cu un fior rece, gândind de ai făcut testamentul când ai pornit de acasă. Mai încolo, poduri ușoare de lemn, pe unde se pășea ca la o înmormântare, căci, ceva mai greoi și mai țanțoș de

calcai, te umfla apa de desuptul tău. Ba se întâmpla, că prin îndesătura copacilor, cari de altminteri erau înșirați pretutindeni, se ivea deodată haiducul purtând căciula ridicată în sus, cu brâul roș la mijloc, cu cămașa lăsată până'n pământ, cu o figură liniștită, iar la brâu având înșirate fel de fel de arme.

Ori schilodit de bunătatea drumurilor, ori prădat de haiducii pădurilor, cum dădea Dumnezeu, călătorul sosea la destinație. Vestita poșta legendară și cunoscută, care conducea pe călători, își are și ea povestea ei frumoasă și plăcută. În capul poștei erau doi căpitani, iar la fiecare mensilhanea (stație de poștă) erau un menzilgibașa (eăpitan de poștă), surugii vestiți, bicigași și doi trei beșlii (soldați turci). Taxele erau după boeri. Zece bani de cal pe oră pentru curierii și călătorii domnești, 15 bani de la boerii cu caftan, 20 bani de la negustori. Surugii erau sufletul instituțiunii poștelor.

O slabă reminiscență, mai rămasă încoace, în timpurile mai aproape de noi, când boerii îi mai întrebuințau în serviciul lor, ieșind ori pe la moșiile lor, ori chiar și pe stradă, pocnind din biciu și făcând sgomote de asurzea întreg orașul.

Au dispărut însă și ei odată cu vremea. De mai vezi rar de tot, în vre-un colțișor de casă mare, încadrate în rame vechi și prăfuite, schițe reprezentând trăsura boerească, cu surugii îmbrăcați elegant, sburând ca prin văzduh. Dânșii n'aveau de cât 90 de bani pe lună și erau scutiți de dări. Mai încolo, li se mai dete 5 bani de oră pe cal.

Astăzi s'a sfârșit cu totul cu acele căruțe de poștă, cu acei surugii și cu toate obiceiurile de pe atunci din Iași.

Sfântul Mina.

Sfântul cel mai invidiat dintre toți sfinții, la noi la Iași, sfântul pe care au pus monopol cucoanele ieșene, e acel al făcătorului de minuni, Sfântul Mina.

În paraclisul acela mic și sărăcios de lângă Hală,

inghemuit în toate părțile de prăvalii mici eyreiești, e făcătorul acesta de minuni.

De ziua hramului, nenumărate babe, slujnice, o droae de baeji cari așteaptă cu nerăbdare sfințitul colivei și al colacilor. În ajun, la vecernie, un adevărat pelerinaj de cuconițe îmbrobodite pentru a nu fi recunoscute de nimeni, se strecoară înăuntru pe furiș. Era ziua de primire a acestui sfânt doctor specialist în boalele de inimă, care nu dă consultații de cât numai la cucoane.

«Sfântul» acesta a fost considerat ca instanța supremă care trebuie să judece și să hotărască toată garnitura secretă a inimei unei femei.

O femeie înșelată de barbatul ei nu-și găsea leacul dorit de cât ducându-se pușcă la Sfântul Mina de lângă Hală. Desperată, dânsa se jăluia sfântului, îl conjura, îl implora și eșea, cu sufletul mai ușurat și în câteva minute se isprăvea totul, dar nu cum desigur s'ar părea, sa-și regăsească soțul, ci găsindu-i un alt... barbat.

Fetele nemăritate cu multe roze la pasiv, alergau la Sf. Mina, unde începeau să curgă acatistele și pomelnicile, iar la vicernia săptămânală de Sâmbătă stăteau ore întregi ingenunchiate înaintea icoanei făcătoare de minuni, buzele lor ofilite tremurând în cele mai ferbinți rugaciuni. Cel așteptat de atâta amar de vreme, vorbea mulțimea convinsă de minunile lui Mina, sosea spilcuit și cu buchetul în mână casatoria se făcea electric, iar peste două, trei luni dumnealui îi papa zestrea.

Urmau ceartă, scandal, bătae, divors. Veneau după aceasta din nou la Sfânt și, după rugă fierbinți, după lacrimi vă sate, îi cereau ca să atragă urgia cerului asupra celui pe care tot cerul le dăruise, iar procesul de divors să le dea lor câștig de cauză și... pensie alimentară.

Bietul sfânt, el a încasat întotdeauna și rugă și blesteme, el a ascultat mereu cererile de căsătorii,

hotărârile de divorsuri, câştiguri la loterie, le-a ascultat pe toate cu o răbdare uimitoare de sfânt.

„La curțile Domnești“

Spectacolele la curțile Domnitorilor noștri moldoveni erau din cele mai vesele. În Iași în special, ca spectacole publice erau Irozii și Păpușele cari înveșeau pe toți. Dar, la curțile domnitorilor moldoveni, se dădeau diferite reprezentații în limba română, greacă sau turcă, organizate de ciauși — bufonii palatului.

Un ciauș punea la cale cele necesare spre a se reprezenta un spectacol. Se îmbrăcau șasa indivizi cu pantaloni turcești, largi, albi ori roșii, în mână cu bețe împodobite cu argint, pe cap cu căciuli de blană, înalte și rotunde. Se retrăgeau apoi în sala de mâncare, deschizându-se spectacolul. Sala de ospăț, forma scena. Costumul actorilor consta dintr'o manta sdrențuroasă a vre'unui dezertor austriac, sau alte strae vechi rufoase, rămășițe din vre'un costum strein ori indigen.

Se întrebuițau și rufe femești, când din întâmplare trebuia să se înființeze o femeie. Rolul acesta era jucat de un ciauș mustăcios, travestit ca femeie.

Cuprinsul și acțiunea piesei era burlesc și de o înaltă moralitate, totul în gustul vestitelor teatre de marionete. Este o observație pe care a tras-o d. Teodor Burada, cunoscutul etnograf, în studiile sale multiple asupra timpurilor noastre vechi.

Aceste comedii ingenioase se jucau rar, nu durau mult timp, nu provocau nici râs mult.

O altă reprezentație erau așa zisele piese turcești, pe care grecii o numeau operă, o specie de joc de Marionete: se făcea întuneric în sală, într'un colț se întindea o pânză subțire, în dosul căreia se



Irozii de altă dată

punea o masă. Acest loc închis era luminat cu câteva lumânări.

În acest colț de loc, stătea în dosul mesei un singur ciauș care pune în mișcare niște păpuși, 1ăete pur și simplu din carton sau cărți de joc, care erau prevăzute cu sfoară, pentru a fi puse în mișcare diferitele lor încheieturi, făcându-le să joace pe masă și mișcându-se în acelaș timp, pentru ca ele să gesticuleze conform cu cuvintele pe cari ciaușul le spunea în românește și grecește, așa că umbrele de la aceste figuri de hârtie erau văzute de spectatori pe pânză.

Mai târziu, în vremurile noastre, comedia cu Irozii a degenerat într'o simplă mascaradă, cu vre-o 20 de gligani îmbrăcați în mod deșanțat și nepotrivit cu personagiile pe care voiau să le înfațezeze.

Cei trei Crai de la răsărit, apăreau unul în Hamlet îmbrăcat în strae de roșior, altul în Napoleon cu șapcă și barbișon, iar al treilea în Ernani, cu o figură de bandit calabrez, având alături pe un fel de Ofelie îmbrăcată ungurește și încălțată cu botfori plini cu noroi.

Cântecele lor erau niște arii bulgăreșt și sârbești, iar băeții cu Steaua, după ce spuneau; «Stea frumoasă, luminoasă, de la Dumnezeu trimeasă», începeau să reciteze bucăți din Peneș Curcanul și sfârșiau cu: «Isaia dănțuește» cântat de popi pe la cununii.

Carol Decker

În modesta sa locuință din strada Gându, trăia • viață liniștită Carol Decker, fost multă vreme capelmaistrul muzicei militare al regimentului 16 Dorobanți din Botoșani, muzică înființată de dânsul. Avea 400 compoziții, cari se executau în special la Iași și Vaslui, «Ofițerul român» îi aparține.

Carol Decker nu s'a mărginit a fi numai compositor și șef de muzică, ci și profesor. Și vechiul institut de d-re Humpel din strada Carp și Institutele

Unite l'au avut ca profesor de muzică. În locuința sa modestă, când boala și bătrânețea l'au ținut acasă, îi arată nenumăratele scrisori pe care le-a primit de la capetele încoronate, pentru compozițiile pe care i le-a dedicat lor. Foastei noastre Regine Elisabeta i'a dedicat o romanță «Orfana», iar împărătesei Alexandra Feodorovna a Rusiei, o compoziție muzicală «Gavotte Imperiale». Ambele Regina și Împărăteasa, i'au adresat scrisori de mulțumire, pe care Decker le păstra cu sfîințenie.

Muzicantul din strada Gîndu din Iași trimesese și marelui compozitor Massenet parte din compozițiile sale. Massenet îi scrisese următorul răspuns: «întorcându-mă în Paris găsesc compozițiile d-voastră și mă grăbesc a vă spune că le-am cercetat cu amănunțime și ele arată o ușurință de concepție, cu un efect popular și cu ardoare foarte calduroasă».

Timp de 10 ani, Carol Decker suferise mult, din cauza lipsei vederii.

1 Aprilie

1 Aprilie la Iași era ziua păcălelei, a minciunilor, a glumelor de tot felul și a nesfârșitelor scene de veselie.

Și cel mai posac din fire și cel mai hărțăgos, de 1 Aprilie era cu zâmbetul pe buze, uitând necazurile, lasând gândurile rele la oparte și deschizându'și inima spre a fi vesel.

Pe când trăia marele savant ieșan Cobalcescu, într'o zi de 1 Aprilie a vîrât frica în toți ieșenii.

A spus discret, într'un cerc de prieteni, că ar fi descoperit la Repedea urmele unui vulcan, care nu prea era liniștit. Destăinuirea lui Grigorie Cobalcescu a produs — precum era firesc — o emoțiune mare și până în seară, ea făcuse senzație în întreg orașul.

Un om cu autoritatea științifică ca aceea a savantului ieșan, nu putea să spună de cât adevărul și a trecut multă vreme și tot s'a vorbit despre vulcanul de la Repedea.

D'apoi cu gluma că s'ar fi găsit la Copou, de către niște lucrători o comoară enormă. Se ducea lumea din toate părțile s'o vadă. Până și poliția a înghițit gluma.

Se descrețeau frunțile, flutura zâmbetul pe buzele tuturor, pornea liber și sănătos râsul, de 1 Aprilie, serbătoarea primei luni de primăvară. Și a ră-



Grigorie Cobălcescu

mas multă vreme 1 Aprilie patronul atâtor și atâtor păcăleli.

Acum a dispărut și el, căci nu'i mai arde nimă-rui să mai păcălească pe alții, când singur fiecare a devenit un păcălit în viață, în viața de astăzi a speculei și a tuturor neajunsurilor.

Din primele ziare la Iași.

În gazeta „Fulgerulu“, o foaie italo-română ilustrată, ce apărea odată pe săptămână la Iași și al cărei proprietar era L. Ademollo, se vorbea de apariția în Iași a unui jurnal ilustrat după modelul celor din Italia, Franța și Germania.

În aceeași foaie se mai vorbește despre serbarea solemnității aniversării centenarului de la nașterea lui Shakespeare, la cari au luat cuvântul Titus Maiorescu, Vasile Pogor și P. P. Carp. Iar în alt ziar din Iași „Clopotulu“, se vorbește de un concert care a avut loc în foașta sală a adunării ad-hoc, dat în folosul școalei de muzică și declamație, A. D. Xenopol a executat fantesia din „Un balio în Maschera“ de Verdi; d-ra Max a executat „Cavatina“ din Lucrezia Borgia de Donizetti.

Incepătul concertului era la 10 jumătate dimineața, iar prețurile locurilor: 14, 7 și 3 lei jumătate.

Apărea și o foaie critică și literară „Teatrulu“, redactată de Fundescu și administrată de Adolf Ber- man din Podul Vechi. În „Teatrulu“ Vasile Gheorghian fostul prefect de județ scria versuri reușite. Printre fel de fel de glume ce conținea această foaie, e și următoarea:

„În grădina Copou, în astă toamnă două dame „chioare“ se sfădeau, pentru ceia ce se sfădesc mai des damele.

Una din ele, mai bine crescută, zise celeilalte:

— Ma chère, dacă ai gust de sfadă cu mine, vino acasă să ne înțelegem între patru ochi, iar nu în grădina publică de față cu lumea.

M. S. Doamna Elena Cuza.

M. S. Doamna Elena Cuza, soția primului Domn al țarilor unite Moldova și Valahia încetează din viața.

Unele din faptele Domniței sunt cunoscute de întreaga suflare românească, altele au ramas însă în umbră, de oare ce nu s'a bătut toba și nu s'a făcut caz mare de ele.

În 1848 începând fierberea în tineretul din Moldova, Cuza luă parte la dansa și la 24 Martie 1848 se află în casele Mavrocordat din Iași, împreună cu acei ce unelteau împotriva lui Mihail Sturdza. Cuza fu prins, legat cot la cot și dus la cazarmă, unde

fu bătut și rănit la un picior. A doua zi fu pus într'o butcă jidovească și trimis sub paza la Galați, împreună cu alții. La Galați trebuiau cu toții să fie duși peste Dunăre, în surgun la Macin. Elena Doamna, care era atunci de 22 ani, alergă după Cuza și cumpără pe marinarii greci, supuși englezi cari trebuiau să conducă bărcile peste Dunăre. Când erau pe fluviu, surguniții dând șampanie ofițerului ce-i conducea și soldaților, îi îmbatară și îi făcură să se strămute în alte bărci. Marinarii cumpărați apucară în loc de direcția Macinului, acea a Brăilei, unde sur-

Elena Cuza

Cam semna M. S. Doamna Cuza.

guniții o rupseră de fugă în toate părțile. Cuza ce era rănit, fu prins de un ofițer ce-l ajunsese din urmă cu barca la Brăila, dar i se jălui lui că tovarășii săi se purtase neomenos cu dânsul, știindu-l rănit și că din această cauză ca răzbunare, îi va arăta ofițerului locul unde s'au ascuns ei. Ofițerul bucuros, dete brațul lui Cuza, care-l duse la locuința consulatului englez, protegitorul surguniților și, cînd intra pe ușă, scoase pălăria, mulțumind ofițerului pentru întovărășire. Acesta văzând bandiera englezască, înțelese că a fost păcălit.

Printul Albert Ghica

O scrisoare din Valona (Albania) provoaca la Iași curiozitatea publică căci pe atunci în Albania se petreceau lucruri mari. Pornit din Iași, din orașul său natal, pe care-l iubește atîta, prințul Albert Ghica ajunge cu călătoria sa dealungul coastelor Albaniei, străbătînd nordul munților Scutari și trecînd pe dinaintea fostului Sipsanie, care dominează Tuzi

în Albania. Nemulțumirile contra Junei Turcie care a surprins buna credința Albanezilor, erau mari. O rescoală generală era de așteptat. Prințul Ghica prezidează un comitet—Combi—pentru propovăduirea resboiului de neatârnavare, din care fac parte cei doi membri activi Ismail Khemal și Dervis Himz.

În acelaș timp „Neue Freie Presse“, vechiul ziar vienez ocupându-se de prezența Prințului Ghica în Albania, declară că în calitate sa de prezident al comitetului albanez național conducător, a debarcat în micul port Baidvocec, de unde a pornit la Dulcigno, iar de aici la Mascot, un mic sat de 60 case, locuit de albanezi. Aici, i'au ieșit înainte toți locuitorii, împodobiți cu haine de luptă și înarmați, precum și un delegat albanez care l'a salutat ca trimis special al șefului albanez Khemal. S'au luat atunci măsuri ca junii turci să fie zădărniciți a desarma pe albanezi. O serbare are loc și la dânsa iau parte mai mulți derviși, hogi și preoți catolici, cari cu toții au depus jurământul pe drapelul adus de prințul Albert Ghica.

Este un episod important din viața bunului nostru ieșan.

Al. Gr. Suțu

D. Mihai Codreanu, un vechiu și bun prieten al meu, când i'am cetit amintirile din acest volum, îmi observă că nu poate să lipsească din el figura părintelui meu.

La rezervele făcute de mine, că nu aș vrea să vorbesc tocmai eu despre dânsul, mi'a spus cele publicate în acest capitol, pe care le redau textual:

Nepot de domn, profesorul de limba franceză de la liceul Național, Al. Gr. Suțu, a inspirat totdeauna elevilor săi nu numai respectul cuvenit eminentului profesor, ci și un soi de venerație mistică, pe care copii o poarta totdeauna oamenilor cu atmosfera de legendă.

Mai mult slab, albit de vremuri, degajat în miș-

cări și în gest, Al. Gr. Suțu avea silueta aristocratică pe care o complectea cu vocea sa ușor nasală și cu accentul caracteristic al aceloră, cari în prima copilărie avuseseră pe vremea aceea nu numai dascăl românesc, ci și înșitutori de limba greacă și franceză.

Dintre toate figurile didactice de pe atunci, Al. Gr. Suțu și cu Mihai Buznea erau cei cari înșpirau elevilor mai mult respect.

Lecțiunile lui de limba și literatura franceză din cursul superior, erau ascultate de elevi cu atenție încordată, atât prin frumuseța lor instructivă, cât și prin maniera educativă cu cari erau expuse.

Al. Gr. Suțu știa să cheme pe adolescentul din cursul superior, la un soi de demnitate care 'i rădica moralul și 'l făcea să creadă când ieșea de la cursuri că nu este «elev ci student» și acest sistem pedagogic asigura profesorului, din partea elevilor pe care 'i trata astfel, o deosebită atitudine din partea elevilor săi.

Pe mine Al. Gr. Suțu m'a lăsat corigent în clasa VI de liceu, deși aveam medie mare din timpul anului pentru că la examen punându'mi să fac caracteristica dintre Lamartine și Victor Hugo, am dat următorul răspuns :

— «Lamartine este Lamart i i i ne, iar Victor Hugo este Victor Hug o o o».

Clasa începă a râde, iar profesorul foarte liniștit mă somă să mă explic.

— «Lamartine în toată opera sa este plângător ; iar Victor Hugo în toată opera sa e metaforic».

Profesorul raspunse :

— «E unicul caz în care un elev merită 10 și 'l voi lăsa corigent, pentru că e rău crescut.

— De ce d-le profesor ?

— Cine nu știe să facă gluma la vremea ei, n'are șapte ani de acasă».

De vorba asta, spusă pe ton nasal, cu morga caracteristică a eminentului profesor, mi'am adus totdeauna aminte în viața.

Imi permisesem această glumă, pentru că mă duceam pe vremea aceea foarte des la profesorul meu în strada Carp, ca prieten și coleg al fiului său Alexandru.

Chiar în seara aceea, acasă în strada Carp, Al. Gr. Suțu intră în odaia de clasă a fiului său, unde găsindu-mă cu acesta, de astă dată «tatal» și nu profesorul, îmi spuse cu «parintească politetă» și tot nasal :

— «Dacă ți'ași rupe urechile, ai țipa o o o sau



Al. Gr. Suțu.

i i i», după care dădu 5 lei fiului său, spunându'î să mă invite la cofetarie să luăm prăjituri.

Mai târziu, când fiul său mai mic, după moartea lui Al. Gr. Suțu, îmi cetii traducerea acestuia în limba franceză a mai multor poezii ale lui Eminescu, după ce le-am admirat perfecțiunea, mi'am șters pe furie o lacrimă ivită din adâncuri sufletesti la amintirea impunătoare și duioasei figuri a marelui profesor dispărut și am înțeles că oameni de calitate acestuia sunt rari.

Colonelul Ștefan Rosetti

Un militar distins, un cetățean vrednic al lașilor, era colonelul Ștefan Rosetti. Un trecut frumos milităresc a avut acest om. Ca tânăr a intrat ca avantajeur (voluntar) în armata prusiană, unde în urma examenului dat, a dobândit gradul de ofițer și a fost înscris într'un regiment de cavalerie (cuirasier). Sub Grigore Ghica Vodă, a fost adjutant domnesc. Sub Cuza Vodă, a fost maior și comandant al divizionului de Lăncieri, iar la detronarea lui Cuza, s'a retras din cadrele armatei. Ieșenii cei vechi nu l'au uitat nici astăzi, în special Jockey Clubul nostru, unde era membru de la înființarea acestui vechiu și iubit cerc al lașilor.

Vasile Atanasiu

Un iubit profesor ieșan era și Vasile Atanasiu dascal la Liceul Național și la Gimnasiul Alexandru cel Bun. Prin câte greutăți a trecut copilul care plecat din Fălticeni s'a stabilit la Iași, unde a trăit muncind în folosul școlii.

D-na Maria Catargi

Una câte una, au dispărut figurile mari, cari mai aninteau din trecutul falnic al Moldovei de odinioară. Au fost generațiile bogate în suflete alese și porniri generoase, crescute laolaltă, adaptate din același isvor de mărire și fală de neam, din aceleași mări-nimoase fauriri de bine pentru ajutorarea aproapelui, cari au trăit laolaltă, s'au bucurat și au suferit de aceleași bucurii și de aceleași dureri și lăsând în sufletele noastre, a celora ce ne-am încălzit de pilda măreață a viețuirii lor, jalea nesecată spre cea de a pururi dănuire a amintirii lor.

D-na Maria Al. Catargi a fost o asemenea ieșincă, a cărei viață a fost călăuzită până în clipele din urmă, de minte isteată și drept scrutătoare a lumii ce o înconjura. În războiul Independenței noastre, ea a făcut parte din comitetul pentru îngrijirea raniților.

Anton Naum.

O figură mare de bătrân, un om ce și-a păstrat până la sfârșitul vieții sale de aproape 90 de ani, via sa inteligentă, a fost Anton Naum, membru al Academiei, profesor la facultatea de litere, la școala militară și pe vremuri la Institutul Academic. Anton Naum era numai o cultură vastă, era o inteligență scilipitoare.

Acel ce a cântat viața în versuri curgătoare, acel ce a fost intimul marelui literat francez Mistral și a tradus în românește frumoasa bucată literară Mireille, se odihnește astăzi, după dorința sa ultimă într-o tainică grădină de la țară, de lângă Buhuși.

Cât sunt de simțite versurile sale din «Steluța» :

Spune'mi steluță dragă, spune'mi de unde vii ?
 Cu trepte luminoase, ce lumi de armonii,
 Lasat'ai tu în urmă pe calea ta cerească
 Ca să privești pe lume durerea omenească ?

Aice suferința, e trista moștenire
 Ce vecinic nu se pierde ! Sarmana omenire
 Din veacurile stinse la cele viitoare,
 Neconținut îngroapă speranți înșelătoare !

Ascunde-te steluță, pământul din vecie
 A fost un loc de jale, ș'un cuib de tiranie !
 Planetă urgisită... blăstăm dumnezeesc
 Ce vecinic se adapa în sângele frațesc !

Ascunde-te steluță, gingașa ta privire
 Mă umple de durere, mă umple de mahnire ;
 Mai bine peste nouri ce ascund durerea noastră,
 Înălța-te steluță, sub boita cea albastră...

Și acolo.. sus.. departe... pe trepte luminoase,
 Pe căi împodobite, prin lumi armonioase
 Colo... unde speranța zimbește fericită,
 Mă ia cu tine 'n grabă, steluța mea iubită !

O serbare pentru un Domn.

Dau de câteva note asupra serbării comemorative, care a avut loc la Iași, pentru moartea lui Grigorie Alexandru Ghica Voevod.

Iată ce scria atunci—în 1876—despre acest eveniment: «În momentul când se va înălța în Cernăuți statua Austriei, noi în Iași să descoperim piatra lui Grigorie Vodă, chiar pe locul unde a căzut sub cutitele ucigașilor, pentru patriotica sa împotrivire contra sfâșierii patriei noastre; dar în Cernăuți vor resuna cuvinte pompoase și declamări în lauda luminei civilizatoare, noi în Iași să ne mulțumim cu un cuvânt funebru, rostit încet în memoria neuitatului și nenorocitului Domn. La 1 Octombrie 1875, primarul din Iași sfârșia discursul său rostit la piatra de mormânt a lui Grigorie Vodă, prin următoarele cuvinte: «Această serbare de doliu a țării să o repetăm și în anul viitor și în toți anii de-a rândul și să o înrădăcinăm în deprinderile noastre și a copiilor noștri, căci exemplele mari ades amintite hrănesc sufletul și formează bunii cetățeni».

«În ziua de 1 Octombrie, românii serbează din nou în Mitropolia de Iași și la piatra de mormânt a lui Grigorie Vodă amintirea acestui fapt dureros. Lângă sarcofagul așezat de Comuna Iași pe piața Beilicului se află în anul acesta și statua lui Grigorie Al. Ghica, sculptată în marmură și dăruită orașului de Domnul Românilor Carol».

Gheorghe Roiu.

Gheorghe Roiu a fost o figură foarte simpatică a Iașilor, un om întreg care a onorat orașul nostru. Dreptatea și adevărul i-au fost toată viața călăuză. A fost multă vreme consilier la Curtea de apel, alături de Alexandru Hinna, Mihai Sutu, d-nii Mihai Vidrașcu și Matei Cantacuzino.

Roiu a fost și primul director al gimnaziului Alexandru cel bun și el e acela care a botezat această

școală cu numele care'l poartă. A. D. Xenopol l'a avut ca profesor de istorie la gimnaziul Alexandru cel Bun. A trecut și pe la Universitate, unde a suplinit catedra de Economie politică, înaintea d-lui A. C. Cuza.

O petiție în versuri.

Regretatul Grigoriu Budușcă, pe care l'am amintit în aceste pagini, a adresat acum 30 de ani o scrisoare în versuri lui Ioan Ianov. Manuscrisul pus la dispoziție de către familia regretatului ieșan Ianov, are câteva lipsuri, la sfârșitul scrisoarei. Totuși o redau întocmai :

*Respectabile, Onorabile,
Stimabile, Abile*

și

*Iubite Cucoane
Ioane*

Te rog să n'ai parapon să nu fii supărat,
C'ași fi în stare gându-mi să fie necurat,
De-intențiuni pornite la adresa matală,
Om bun, deștept, cu spirit și cu ceva parale !
Mă iartă, nu-s de vină, ci moneda divină,
Constrânge ziaristul de scrie și suspină,
Cum e mai îndămână, în proză poezie
Așa după cum mintea-i cea chinută 'i duce,
Numai să poată 'n grabă ceva loveli s'apuce.
Mă crede nu e dracul așa de negru cum pare la vedere,
Când limba își destupă. Sunt bun băiat, mă crede,
N'am nici o răutate și de-ași fi cu avere
Ași fi o raritate, de bun și om de treabă,
Și mai inteligent de cât acum când poate
N'am altă ca prezent de anul nou
Tot coada a dracului ce o trag
Și'n opoziții gratis scriu fără să-mi fie drag !
Te rog fă-mi bine încă cu «patru zeci de lei»,
Căci n'am lăscăe chioară și-mi scapără scantei

Din ochi, acum asupra anului nou ce bate,
 La uşă şi-mi găseşte tot buzunări uscate,
 În patru ochi odată eu voi să-ţi spun mai multe,
 Să-ţi fac interesante destăinuiri oculte,
 Şi crede o, cucoane, că sunt un băet bun
 Şi că nevoia face pe om ades nebun!
 Mă vei scuza atuncea când totul vei afla
 Şi vei vedea că toate nu sunt din vina mea.
 Eşti suflet bun, eşti încă om cult, inteligent,
 Şi dar mângâie chinu-mi acestul crud moment,
 Eu ce văd scriu în versuri şi fără voe poate
 La uşă de prietent ruga mea azi bate,
 Dorind o halbă dulce, bea un pahar de-aduşcă
 Bea pentru tine şi pentru acel amic

Buduşcă.

Ziare vechi.

Răsfoind din cele scrise de Iacob Negruzzi prin „Convorbiri Literare“, se vede că în Ianuarie 1868 a apărut la Iaşi „Jurnalul pentru toţi“, un jurnal în format mare, ilustrat, care zicea că are de scop să desvolte literatura naţională. Ziarul nu apăru de cât două luni.

Câteva săptămâni mai târziu apăru „Bondarul“, întâiul ziar umoristic din Moldova, a cărui glume destul de ghimpoase îl făcu oare care nume. Apăru şi „Femeia“, ziar nepolitic. Ziarul se tipărea la Iaşi şi apărea la Roman.

Dar despre „Muza de la Borta Rece“. Era o umorescă teatrală. Se auzeau pretutindeni discuţiuni asupra luptei literare ce se încinsese. Câteva persoane din Bucureşti veniră în Iaşi anume ca să vadă Borta Rece, în care se îmbătau colaboratorii Convorbirilor. Care însă fu desamăgirea lor când, după multă greutate abea găsiră în sfârşit, într'o mahala depărtată, o cărciumă ticăloasă fără bănci, fără scaune şi fără nici un membru din „Junimea“. Nici nu voiră a crede că aceasta ar fi vestita „Borta Rece“, căci anii luaseră lucrul în serios şi îşi închipuiau în ade-

vâr că așa s'ar fi chëmând localul întrunirii celor de la „Noua direcțiune“.

O conferință.

Se ține o interesantă conferință în sala Sidoli de către d. Gheorghe Calmuschi. Sala a fost împodobită cu ghirlande, drapele, candelabre și numeroase portrete cari înfațșau figurile eroilor de la 77,—ale generalilor Pilat, Grozea, Demostene și alții. Apare pe scenă într'un frac ireproșabil și cu pieptul plin de decorații—răsplata bravurilor de la Plevna—conferențiarul, care a chemat publicul la Sidoli ca să'i arate războiul cu turcii și rușii, scuzându-se că dacă nu va vorbi frumos, e că nu e orator, ci un simplu cetățean. Ceia ce face e numai din dragoste pentru țara, pentru vulturii români, pentru «prosperitate». Conferința pe care a ținut'o era numai începutul unui «circ» de conferințe. Pe pânză rulau apoi episoadele de un palpitant interes, scene frumos reproduse, însoțite de explicațiile interesante ale conferențiarului, făcând genealogia tuturor eroilor. Iată de pildă pe.. «locotenentul Popescu, mort de un obuz... Are o fată aici în lași». Iată și pe «locotenentul Ionescu... care are o vie la Copou». Dar priviți și pe «căpitanul Drugescu care are două fete măritate și tot cu ofițeri».

Ovațiile ieșenilor au ținut câteva minute. Entuziasmul era general, iar turcii... foarte departe. Conferința aceasta originală multă vreme a dat de vorbit tuturor.

Barbul lăutarul de Alexandri.

Barbu Lăutarul descris de Vasile Alexandri, e tot ce poate fi mai mișcător. Barbu Lăutarul, privilegiat din zilele stinse; a cărui glas a răsunit în toate petrecerile, în vechiul său costum, cu ișlic, cu antireu și giubea, Barbu care semănă a fi un coborâtor al a celor barzi cari au păstrat comoara poeziilor naționale și cari, prin memoria lor, vast repertor de

cântece bătrânești, aminteau de cele ce se spune despre timpurile antice. Pe cobza lui au suspinat versurile lui Conachi și ale poezilor celor vechi. Fără dânsul nu era serbare, nu era veselie. Ori unde se adunau mai multe persoane, în saloane, ca și în grădini, se afla și Barbu.

Și, ceia ce cânta atunci, erau mai cu samă poezii de amor. Tinerii din acel timp nu declarau ei înșii la cele ce iubeau simțimintele lor, ci însărcinau pe Barbu de a le șopti pe cobza lui. Cobza era mijlocitorul, și ca o melodioasă scrisoare de amor. Precum nobleța din evul mediu credea că nu era de demnitatea ei de a scrie, asemenea boerii noștri nu se coborau până a traduce ei înșii chinul inimei lor. «Oftează Barbule», iată ce ziceau ei, față cu persoana iubită și când se simțeau mai mișcați. Artistul atunci ca un adevărat poet dramatic care se identifica cu persoana ce represintă, luând locul amantului și amintindu-și, regăsind chiar un moment focul juneții sale, exprima cu adevărate lacrimi și cu un glas care tremura, toată tristețea acestui simțimânt. Auditorul, cuprins de un freamăt, împărțea această înduioșare și multe capete frumoase se plecau, visând. Câte doruri au deșteptat melodiile cobzarului.

D'apoi datinele, obiceiurile și credințele noastre. Cu Barbu Lautarul s'au stins și cântecele bătrânești s'au îngropat în mormânt. De au mai rămas scripcării de la țară, cari au păstrat ceva din cântecele lirice în gustul țaranului, cu câte un cântec jalnic—o baladă, remășiță bătută de vânturi din vremile răsboinice și epice, culeasă cu sfințenie de Vasile Alexandri.

Prin Iașii noștri mai rămase în viață din trecutul copilăriei, cu plăcerile ei, cu gusturile vrăstei ei. Mai rămase din jocurile copiilor cu.

Ineluș învârticuș

Gâci pe-a cui deget am pus ?

Sau cu joaca de-a baba oarba, cu

Baba oarba unde ai mas
Baba oarba ce ți-ai ars ?

O mână de joc !
Dă-te 'ncoace 'n joc.

Unu'i malea
Două îi calea
Trei e rugu
Ciuturugu
Hai, dute.

Pentru presa ieșană.

De la 1910, presa ieșană a avut concursul a foarte mulți colaboratori, care de și nu 'si aveau exclusiv profesiunea lor numai gazetaria, totuși s'au devotat ei, în mod cu totul desinteresat, afirmându-se ca elemente de forță, combative și plini de viață.

Notăm printre alții pe d-nii Lascar Antoniu, Mihai Negruzzi, Mihai Borcea, Paul Nițescu etc. cari s'au relevat în deosebi prin devotamentul lor pentru ziaristică.

Aglaiia Pruteanu.

Sunt atât de mișcătoare «Amintirile din Teatru» ale Aglaiei Pruteanu, a așeleia despre care cu toții n'am auzit decât cuvinte de lauda, cuvinte de cinste, pentru talentul ei nemărginit.

Când apare pe scenă Aglaia Pruteanu, sala o ovaciona și sala — pe vremuri — teatrului național cuprindea o asistență de elită, pricepută, cu simț artistic. A rămas Aglaia Pruteanu prima artistă a scenei noastre, a lașilor noștri.

Piesele în care a jucat Aglaia Pruteanu sunt nenumărate. A jucat împreună cu pleiada de artiști ieșeni, pe cari nu i'a uitat să'i treacă în «Amintirile sale din teatru». A jucat alături de Elena Lașcu, de Elena Botez, Dimitrie Pruteanu, Ghița Dimitrescu, Mihai Arceleanu, Const. Ionescu, Dimitrie Constanti-

nescu, Gh. Cârja, Verona Almăgeanu, - Cuzinschi Mariu Rădulescu, Mihai Popovici, Momuleanu, State Dragomir, Zoe Conduratu, Em. Manolin, C. B. Penel, Athena Georgescu etc.

În câte piese n'a apărut Aglaia Pruteanu? Ca să nu cităm decât: «Romeo și Julieta», «Narcis», „Floarea din Pădure“, aceasta din urmă tradusă de fostul consul rus la Iași -- De Giers. Și astăzi parcă'l văd



Aglaia Pruteanu

pe De Giers, din loja comitetului teatral, cum rădicat în picioare, ovaționa pe Aglaia Pruteanu, care atât de bine a știut să redea rolul Varei din piesa tradusă de dânsul din rusește.

Apoi, cât de bine interpreta rolurile din „Othelo“, „Luisa Müller“, „Kean“, „Nora“, „Martira“, și „Princesa îndepărtată“, — traduceri ale poetului Codreanu „Gura lumii“, de Ion Găvănescul, „Francescă dela Rimini“, „Dama cu camelii“, „Hamlet“, „Crimă și Peceapă“, „Ana Carenin“, „Moartea Civilă“, „Mândrie și amor“, „Instinctul“, „Patima cea roșie“, „Sapho“

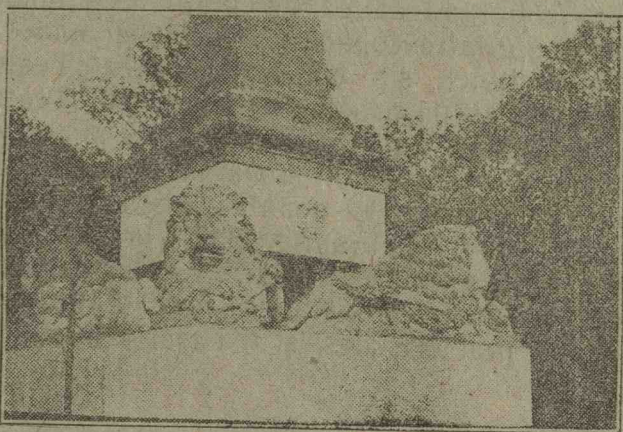
„Apus de soare“, „Azilul de noapte“, „Doi sergenți“
„Despot Vodă“, etc. etc.

Aglaia Pruteanu a jucat în cel puțin 200 de piese și ea rămâne consacrată ca prima artistă a scenei române și acum când nu mai joacă, ca una ce *nu mai poate fi înlocuită* de nimeni.

O priveliște a Iașilor

Iașii de altă dată cu Iașii de azi nu seamănă. O altă lume, mai bună sau mai rea, fiecare s'o judece, înlocuește pe acea care a trăit demn și frumos în acest pașnic oraș.

Am apucat și noi Iașul în ultimile lui zile, ale



Liei din Grădina Copou.

„vechiului Iași“, cu viața cuminte pe care o duceau oamenii buni, moldovenii noștri ospitalieri, întotdeauna gata să se sacrifice.

Dacă luai lungul străzilor din dealul Copoului și până în vale, spre Nicolina sau Socola, toată viața acestui oraș ți se infățișa ca într'o oglindă, curată și strălucitoare, ca și raza de soare binefacătoare.

Din deal, din Pester, — astăzi școala normală „Vasile Lupu“ — grădina în care te pierdeai și în care ieșenii au petrecut multe clipe frumoase, sco-

borai spre „Viața Lungă“, nu cu „autourile“ de astăzi, ci cu trăsura cu un cal, condusă de Grișa, Carpov sau Alexa — răpuși de mult de bătrânețe—și unde afară de mese și bănci de lemn, la un loc boerii și țărani, sub pomii de castani se odihneau, ascultând cu nesăț horele și doinete lăutarilor noștri.

Spre grădina Copou, care avea pe atunci cu totul altă înfățișare, întâlneai șiruri nesfârșite de trăsuri și cupele, mai cu osebire trăsuri de casă cu roți albe, cu inițiale dindăratul lor [și ai căror cai pășiau ușor mânați de conducătorul lor înmănușat și jobenat, — așa după cum vechiului aiși îi plăcea să trăiască.

Mereu coborând dădeai de clădiri vechi boerești, case pierdute printre copaci, iar pe locul unde este astăzi Universitatea, sta mândră clădirea Teatrului Național, unde atâția artiști de samă, fala Teatrului Național românesc, au dus faima departe și au ridicat lașul la orașul cel mai cult și mai învățat dintre orașele noastre. Și astăzi își amintesc vechi ieșeni, cum într'o seară—de 17 Februarie 1887—orașul a primit cu durere vestea că acest Teatru — plin de amintiri ce nu se vor uita nici odată — u ars! Până a doua zi dimineață, praf s'a ales și n'a mai rămas nimica din el.

*

Pe strada Lăpușneanu, ieșenii vizitau zilnic așa zisa Hălă de Bere—astăzi poșta mică—alătura de biserica Banu, unde mutul, un tip cunoscut al lașilor pe acele vremuri, era distracția lor. În fața vechiului hotel Trayan, era grădina Traian, locul de întâlnire mai cu samă al băeților de liceu.

În fața caselor Motăș din Piața Unirei, erau vestite bolți, gata să cadă, cu dugheni și magazinuri de mărunțișuri și pe unde trecând, te încurcai de ovreii zărafi, cari jucau banii dintr'o mână în alta și te invitau să le faci aliș-veriș.

Ca și astăzi colțul la Trayan era locul de întâlnire al ieșenilor, în special al elevilor de la Liceul

Național, al cărui director pe vremuri era V. Burlă.

Vânător pasionat, nu era sărbătoare ca să nu scornească Burlă un motiv de a aduna vânătorii din Iași, cu care pleca prin împrejurimi, iar dacă nu-î ieșea nici un iepure înainte, la întoarcere spre Iași, cumpăra de la cea mai apropiată stație răți și iepuri, pentru a nu da de banuit prietenilor săi, că el vânătorul cel mai de seamă, n'a vânat nimic în ziua aceea.

Rămâne ca o amintire de neuitat arcul care unea fostul Liceu Național (astăzi Belle-Arte) cu Liceul Național de astăzi. Pe tot întinsul străzei, când se întâmpla să sosească Regele Carol la Iași, Vasile Burlă înșira toți elevii Liceului, îmbrăcați în costume naționale și care sub conducerea maestrului de gimnastică Chiabur, la trecerea Regelui printre baieti, aceștia prezentau arma.

Boierii moldoveni adorau pe Barbu Lăutarul, pe starostele breslei lăutarilor, al cărui nume nu se va pierde nici odată, el rămânând a fi pentru totdeauna cântărețul de dor și veselie al boerilor.

Pe strada Gh. Mârzescu, fostă a Primăriei, se afla Primăria, unde e astăzi Teatrul Național, iar vis-a-vis era școala de Arte și Meserii; iar înspre strada Ștefan cel Mare, era sediul tuturor menageriilor, panoramelor și muzeurilor, atât de atractive pentru populația orașului.

De serbătorile Paștelui, lungi șiruri de trăsuri și gabriolete se îndreptau la Crâșma de la Trei Sarmale, unde țărani și țărancele amestecați cu târgoveții își uitau de necazuri, dându-se în vestitul scrânciob de aici.

Cine nu-și amintește și de dascălul Tarara de la biserica Talpalari, îmbrăcat în antereul lui unsuros, nelipsit de la nici o înmormântare.

Nu a uitat nimeni nici faimoasa Grădina Fatu, foasta grădină botanică, nici Grădina Primăriei, din strada Lăpușneanu, foasta Bragadiru, înființată la 1864, nici Feredeul Turcesc, Grădina Tivoli din strada Banu, proprietatea regretatului Ion Constan-

tiniu, nici vestita grădină «Chateau aux fleurs», cu teatrele ei de vară și serbări venețiene, nici hanul lui Petru Bacalu astăzi Hotel România, dinaintea căruia s'a jucat Hora Unirii după alegerea lui Cuza, nici fostul hotel d'Angleterre, astăzi Jockey Club, toate amintiri ce nu pot pieri, amintiri ale Iașului nostru, ale orașului simplu, dar curat, oraș care a fost veșnic același, care n'a cerut nimic și căruia nu i s'a dat niciodată nimic, decât doar lovituri, pe cari le'am primit cu toții, căci doar moldoveanul e răbdător.

Oamenii lui, din acele vremuri, sunt oameni care nu-i mai poți înlocui. Era d-rul G. Otremba, d-rul Fătu, d-rii L. Russ, E. Max și Tausig, apoi Gh. Mârzescu, care fără boerie își umplea buzunarele, seara când se întorcea din plimbarea de la Copou, cu castane prăjite pe care le cumpăra de la italianul cu mustățile mari din colț de la Traian; Vasile Pogor, Sc. Pastia, Negruzzi, Sutu, Vhntura fostul prefect de județ, pe care ieșenii îl porecliseră barbișon, Jean Ghica prim-ajutor de primar, un bun ieșan, Costea Balș, fostul prefect de poliție, Greceanu, beizadea Gr. Sturdza, Sturzescu, și atâția și atâția, erau figurile cele mai simpatice ale Iașului, care au trăit numai în acest oraș, s'au sacrificat pentru dânsul și s'au trudit pentru a-l ridica și a-l cinsti totdeauna.

Și acest oraș, care a fost deprins și cu bine și cu rău, a trăit și cu felinarele, tradiționalele felinare cu gaz, și apa cu cofa, cumpărată de la sacagli cari strigau cât puteau de tare, le-a plăcut băieților mai mult, să se distreze cu un sărman bătrân, spaima lor pe atunci, pe care-l porecliseră Moș Cuti, de cât să flirteze ca cei de astăzi de la vrâsta de 14 ani, le-a plăcut să facă coadă după veselul Franț Covrigarul, pe care nu era ieșan să nu-l cunoască, și care în gura mare în mijlocul străzii Carol țipa în fiecare zi, după orele 4 la amiază :

Trei chifle zece bani

La boieri și la golani

sau să îngroașe rândurile curioșilor care inconjurau pe cei cu «Păpușele», cântăreții de noapte ai tăcutului Iași și care o luau în timp de iarnă, cu zăpadă mare, tot lungul Păcurarilor, întrebând pe la casele oamenilor, dacă vor să le cânte cu perdea sau fără perdea și cari strigau cât le ținea gura :

Păpuși, păpuși de la Huși
 Cu capul cât uu căuș.
 Păpușele franțuzești
 Tot sa stai să le privești.



Păpușele la Iași

Priveau cu toții lung pe urma călărețului Reinicke, care își făcea regulat cursa, pe un cal mare alb, de la Copou până la statuia lui Ștefan cel Mare, urmat de vestitul Braun, călare și dânsul, pe... bicicleta cu două roți, cea dinaintea de o înălțime extraordinară, iar cea dindărăt deabea de o-zăreai.

Erau zile de spaimă și povestea cu apariția lui Jack Spintecătorul, acel închipuit bandit care spinteca unde întâlnea pe copiii leneși și obraznici cari

nu ascultau pe părinți și nu învățau carte la școală la Stăuceanu (școala primară din strada 40 de Științi, vis-à-vis de palatul d-lui dr. G. Bogdan).

În sfârșit, mai erau numele străzilor, cu rostul lor, cu înțelesul lor, cum de pildă ulița lui Rosnovanu, astăzi strada Universității, ulița Manului, astăzi strada Procopie, ulița lui Chefal, astăzi strada Carp, ulița Podul Verde, astăzi strada Carol, etc.

Toate, toate vorbesc în numele lașilor vechi, lașilor de altă dată, care nu vor fi, care nu mai pot fi așa cum au fost, de oraș pașnic, cu oameni pașnici și buni.



CUPRINSUL:

PARTEA I

Acțiunea partidului conservator la Iași

Pag:

1-25

PARTEA II

	Pag:
1. „Evenimentul“	25
2. La Teatrul Național, Const. Damaschin, Spitalul israelit, Moara Haier, Artistul Cuzinschi	26
3. Publicul ieșan în 1894, Artistul C. Ionescu, Pekea Alexandrescu	27
4. Clădirile din Iași, Artistul C. B. Penel, Cei doi artiști Popovici	28
5. Caragiali la Iași, O întrunire liberală	29
6. Junimiștii ieșeni, Teodor Codrescu, Principii moștenitori la Iași	30
7. Take Ionescu la Iași, Principesa Elena Cuza	31
8. Pensionatul Warlam, O manifestație naționalistă	32
9. Consulul Criticos, D. Const. Stere, D. Gh. Ghibănescu	33
10. Universitatea ieșană, Un concert la Sidoli, Hora din Piața Unirei, P. P. Carp la Iași	34
11. Buch, Politica radicală	35
12. D. Sturdza la Iași, Matei Millo	36
13. Pentru Flechtenmacher, Rossi, „Maestrul Tăbârcă“	37
14. Coquelin Cadet, Cofetarul Drosulis	38
15. O aniversare	39
16. Bombonel Aslan, Ghiță Dimitrescu	40
17. Iașii nenorociți, Un buget comunal	41
18. Societatea „Turn-Verein“	42

	<u>Pag.</u>
19. „Kir Parthenie“ la Iași, Secta Scopiiților	44
20. Doctorul Taussig, Institutul Humpel, Moartea lui Matei Millo	45
21. Galino	46
22. Theodor Balassan	47
23. Societatea tipografilor, Iarăși Caragiali	48
24. Lascar Catargi la Iași, Deschiderea Teatrului	49
25. Chestia apei	50
26. „Opinia“, Iași și boala Prințului Ferdinand	51
27. Un tip : Naischitz	52
* 28. Moartea unei roabe, Palatul Rosnovanu	53
29. Popa Meletie Orzescu, Impărțirea premiilor	54
30. Moș Alexandru dela Universitate, Pavel Paicu	55
31. Leagănul turnant	56
32. Ștefan Vârgolici	57
33. Universitatea ieșană, O petrecere la schit	58
34. Moartea unui artist ieșan, Teodor Burada la Lemberg	59
35. Maestrul Borelli, Suveranii la Iași	60
36. Miron Pompiliu	61
37. Sculptorul Tronescu, Dela Sf. Spiridon	65
38. Avocații ieșeni, Artista Delmary	66
39. Intre Burlă și D. Philippide, Profesorul Curius	67
* 40. Enescu, Cum se făceau alegerile la Iași	68
41. Aristizza Romanescu	69
42. Consiliu de miniștri la Iași	70
43. 16 Mai la Iași	71
* 44. Moartea unui avar	73
45. La Ungheni, Institutul D. Pastia	74
46. Japonezii la Iași, D. Gr. Bârsan	75
47. D. M. Tomida, Un meeting liberal	76
48. P. P. Carp, Enrico Mezetti	77
49. Badea Cârțan la Iași, D-rul Rosenthal	78
50. Institutele-Unite, Contesa Elisa Balș, Câteva albume ieșene	79
51. Din a'e lui Gh. Dimitrescu	82
52. Iorgu Tacu	83
53. C. Naiman Paraschivescu, Moș Popp, D-rul Rosenthal	84
54. Artistul Constantinescu, Spiru Haret la Iași, Iași noștri	85
55. Mihail Arceleanu	86
56. Alex. Lambrior	87
57. Const. Lepadatu, Turnul Golia, Bursuc	88
58. „La respect general“, Lefter Dimitrescu, Generalul Iarca	89
59. D-rul Sculy, Vasile Scorpan, Gheorghe Baltă	89
60. Iorgu Tacu și Abatorul, Părintele Arion	90
61. Colonelul Teișanu, „Arhiva“	91

	Pag.
62. Florea banditul, Colonelul Macarovici	93
63. Congreșele studențești, Ziaristul Max Kaufman, Intre E- nescu și Eduard Caudella	94
64. Iașii în vacanță, Enrico Mezetti soldat	95
65. Arhiereul Răileanu, Andrei Vizanti, Alergările de cai	96
66. Clipe din viața ieșană	97
67. Biblioteca ieșană	98
68. D-rul Philippescu, D-ra Plesnilă	99
69. Ștefan Șoldănescu. Iașii acum 78 ani	100
70. Generalul Manu la Iași, Mihai Jora	101
71. Theodor Burada în Turcia	102
72. Iașii în 1900	103
* 73. Cum se petrecea la Iași	104
74. Vara la Iași	106
75. O ieșancă la Paris, Efemere, Mitropolitul Iosif	109
76. De sărbătorile Crăclunului	111
77. Francmasonii, O vorbă a lui P. P. Carp	112
78. Vara la Iași, Mihail Săvescu, Costache Negruzzi	113
79. Moralescu	114
80. Universitatea, Școala Centrală de fete	116
81. Foștii profesori ieșeni	118
82. O serată la Iași, Opoziția la Iași	119
83. Tot preotul Arion, d. Georgel Mărzescu	120
84. Țugui L., Mihai Buznea	121
85. Mutul dela Hala de Bere, Presa la Iași	122
86. Străzile Iașilor Bele-Arte	123
87. Huberman la Iași, Corul metropolitan	124
88. Vasile Burlă	125
89. Teodor T. Burada	126
90. Artistul Belador, D-rul Lippe, Gavril Muzicescu	128
91. Titus Cerne, Octav Băncilă	129
92. Eustrat Calognom, Moartea lui Galino, d. Al. Philippide	130
93. Asociația artiștilor ieșeni	131
94. Gheorghe Dima, D-rul Gh. Botez	132
95. Intre Enescu și maestrul Caudella, Valeria Nilda, Ioan Burada	133 134
96. Tramvaiul, Dimitrie Suceveanu	135
97. Mircea Pella, Liceul Național	136
98. Flechtenmacher, Profesorul Curius	138
99. Grigore Manolescu	140
100. Constantin Faur	141
101. Corul Iașilor, Miltiade Tzoni, Colonelul Corvin	142
102. Paicu, Biserica Dancu, Prof. Gh. Lucescu	143
103. Paul Petit	144
104. Moartea lui Bursuc, D-rul Uscatu, Barbu Lăutarul	149

	Pag.
105. V. Humpel	152
106. Seminarul Pedagogic, Papă Russ	153
107. Gross, Viața Autistică	154
108. Iașii în post, „Amicii Artelor“	155
109. Bezedă Grig. Sturdza	157
110. Zulniă Sturdza	160
111. I. Ianov în alegeri	161
112. Vasile Gheorghian, Gh. A. Urechia	162
113. Artiștii ieșeni	163
114. M. M. M.	164
115. Gheorghe Mărzescu	165
116. Sandu Rășcanu	166
117. D. Abgar Buicliiu	167
118. Iorgu Catargi, Moșia Stânca	168
119. Grigorie Cogălniceana	169
120. P. P. Carp despre Io Spacu	170
121. Cornelia Emilian	171
122. Debuturile teatrale ale lui Petru Liciu, Vlad Cuzinschi și Mih. Belador, O veche revistă ieșană	172 173
123. Iașii acum 100 de ani	179
124. Costea Balș	180
125. Al. Cantacuzino-Pășcanu, Alex. Dabija, Ioan Ornescu	181
126. D. C. Chirilă, D-rul I. Lebell	182
127. Avocatul Gh. Anastasiu, Institutul de Anatomie	183
128. Moartea Mitropolitului Pimen	184
129. Biserica Lipovenească	185
130. Moș Cute	186
131. Biserica Bârboi, Ușer Coligher	187
132. D. Ioan Găvănescul	188
133. Feredeul turcesc	189
134. Apa de aur a lui Andronic	190
135. Nicolae Volenti	191
136. Israel Daniel	192
137. Grigorie Buicliu, N. Papadopol, „Bolfa Rece“	193
138. La dascălul Cuculea	194
139. Un Crăciun la Iași	195
140. Eduard Caudella	197
141. Bezedă Alecu Ghica, De la „Junimea“	198
142. Profesorii universitari ieșeni	199
143. „Direcția Nouă“ de la „Junimea“	201
144. Foștii consilieri de curte	202
145. Dimitrie Rosetti, Colónelul Cazimir	204
146. Amintirile „Junimei“	205
147. Pentru Iacob Negruzzi, Budușcă	206
148. Statuia lui Cuza-Vodă	208

149.	Grăbitici al lui Alexandri	208
150.	Cum petreceau ieșenii	210
151.	Curtea Domnească	213
152.	Cum se învăța odinioară	214
153.	Ziarele vechi din Iași	215
154.	Spiru Prasia, Prima Societate de economie	216
155.	Grigorie Scorpan, Palatul Administrativ...	217
156.	Scarlat Pastia și D. Gusti	221
157.	Așezarea boerească la Iași	222
158.	Intre Nicu Gane și Iacob Negruzzi, Poarta Sf. Spiridon	224
159.	Gavril Buzatu	225
160.	Vacanța la Iași	229
161.	Când venea Regele la Iași	230
162.	Moartea lui Grigore Cogălniceanu	231
163.	Castanele italianului din colț la Traian	232
164.	Vasile Alexandri despre Iași	233
165.	Teodor Burada	234
166.	Cum erau Iașii? Iașii Voevodului Ștefan	235
167.	Hirș Goldner, Statuia lui Alexandri	236
168.	Ioan Vranceanu, „Solidaritatea“, Iașii în carnaval	238
169.	Vasile Pogor	239
170.	Paștele la Iași	240
171.	Tipografia „Junimei“	243
172.	Spre Repedea	244
173.	Moartea unui nefericit	246
173.	Presă de odinioară a Iașilor	247
174.	Presă ieșană de astăzi	254
175.	Fostul Palat princiar	255
176.	„Steluța“	258
177.	Elena Omer Popovici	260
178.	Iu casa Diditei Mavrocordat	261
179.	Const. Leonardescu, Lăutarul Spiridon	263
180.	Amintirile pictorului Gheorghe Popovici	265
181.	O retragere cu torțe	266
182.	„Von Kalikenberg“	267
183.	Georgescu Vitriol	269
184.	Universitatea noastră	270
185.	Ștefan Siendre	271
186.	Fotoplasticul, Serbările dela grădini	272
187.	Miha Cogălniceanu	274
188.	Înmormântarea lui Ionică Barbu	275
189.	„Vrăjitorii“ la Iași	276
190.	Eminescu la hotel Vanghelie	277
191.	Eminescu și Vasile Burlă	278
192.	Eminescu la teatrul dela Copou	281

	Pag.
193. „Execuția lui Horia“	283
194. O impresie despre Iași	284
195. Vasile Vlădoianu, O dramă cu urși	286
196. Grigorie Buțureanu, Moș Havas	287
197. Cum călătoreau strămoșii	289
198. Sfântul Mina	290
199. La curțile domnești	292
200. Carol Decker	294
201. 1 Aprilie	295
202. Din primele ziare la Iași	296
203. M. S. Doamna Elena Cuza	297
204. Printul Albert Ghica	298
205. Al. Gr. Suțu	299
206. Coloneful Ștefan Rosetti, Vasile Atanasiu, D-na Maria Catargi	302
207. Anton Naum	303
208. O serbare pentru un Domn, Gheorghe Roiu	304
209. O petiție în versuri	305
210. Ziare vechi	306
211. O conferință, Barbu Lăutarul de Alexandri	307
212. Pentru presa ieșană, Aglaia Pruteauu	308
213. O priveliște a Iașilor	311



ILUSTRĂȚIUNI:

	<u>Pagina</u>
1. Matei Millo	37
2. Artistul Galine	46
3. Teodor Burada în Turcia	103
4. Vașile Burlă în caricatură	126
5. Teodor T. Burada	128
6. Arcul Academiei	137
7. Barbu Lăutarul	151
8. Vasile Gheorghian	162
9. Gheorghe Mărzescu	165
10. A. D. Xenopol	173
11. Statuia lui Cuza-Vodă	207
12. Cucoane Moldovence	211
13. Spiru Prasin	216
14. Gavril Buzatu	228
15. Schitul Tărăță	245
16. Fostul Palat princiar	257
17. Gheorghe Skeletty	262
18. Teodor Bonciu	264
19. Grădina Copou în 1880	273
20. Mihail Kogălniceanu	274
21. Fostul Colegiu Național	279
22. Teiul lui Eminescu, de la Copou	282
23. Ion Grigoriu-Havas	288
24. Irozii de altă dată	293
25. Grigorie Cobălcescu	296
26. Cum semna M. S. Doamna Cuza	298
27. Al. Gr. Suțu	301
28. Aglaia Pruteanu	310
29. Leli din Grădina Copou	311
30. Păpușile la Iași	315